

А. С. ПУШКИН НОМИДАГИ ТИЛ ВА АДАБИЕТ ИНСТИТУТИ

ҒАФУР ҒУЛОМ

МУКАММАЛ АСАРЛАР
ТЎПЛАМИ

УЧИНЧИ ТОМ
ШЕЪРЛАР
(1954—1966)

ТОШКЕНТ—1934

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Сарвар АЗИМОВ, Олмос АҲМЕДОВА-ҒУЛОМОВА, Воҳид ЗО-
ҲИДОВ], Салоҳиддин МАМАЖОНОВ, Комил НУЪМОНОВ —
ЯШИН, Марат НУРМУҲАМЕДОВ, Раҳматулла ОТАҚУЗИЕВ —
УЙҒУН, Ваҳоб РҶЗИМАТОВ, Юсуф СУЛТОНОВ, Нуриддин ШУ-
КУРОВ, Азиз ҚАЮМОВ, Матёқуб ҚУШЖОНОВ,

Содир ЭРКИНОВ

Нашрга тайёрловчилар:

Шарафиддин ЭШОНХУЖАЕВ,
Сайда ЗОҲИДОВА,
Ваҳоб РҶЗИМАТОВ

Масъул муҳаррир

Содир ЭРКИНОВ

F 4702570200—2980
M355 (04)—84 246—84

© Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти, 1984 й.

ШЕЪРЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ

ҒАФУР ҒУЛОМ

МУКАММАЛ АСАРЛАР
ТЎПЛАМИ

ЎН ИККИ ТОМЛИК

ЎЗБЕКИСТОН ССР „ФАН“ НАШРИЁТИ

ЖОНДАН АЗИЗ ЛЕНИН КОМСОМОЛИГА

(Ўзбекистон комсомолининг XIV съездига бағишлайман)

Оташин йилларнинг ўт хотираси
Кўрадек қалбимдан ўчмайди ҳаргиз.
Чунки жонга туташ Ильич авлоди —
Ўғлимсиз, қизимсиз, комсомолларсиз.

- Бир муддат вақт эди сафингизда мен
Кўёшни ергача еткизмоқ бўлдим.
10 Бошимдан силади Лениндек доҳий,
Коммунист етуклик умрига тўлдим.

Улимни билмаган ҳаётимизни
Сизнинг камолингиз қилдирар давом,
Ҳамиша мукамал меҳнатимиздан
Шоирлар олади бир умр илҳом.

Умр-нафас билан зийнатлангандай,
Ҳаёт — меҳнат билан эшишу арқоқ.
Икки қўл чапақда жуфтланганидай
Ёноқлар қизилу тевараги оқ.

- 20 Улуғ Кремлнинг саройларида
Уйнаб-кулиб абадий жаҳонда қолинг.
Шунда бир мўйсафид комсомолнинг ҳам
Номини дилларга, тилларга олинг.

БИР ҒУНЧА ОЧИЛГУНЧА

Ҳар нарсада интизом,
Ҳар ишда бир қонда,
Ҳаракатда аниқлик
Икки қарра иккидай,
Шу мустақкам тартиблар
Биз яшаган жаҳонда.

Қофия, вазну илҳом
Шоирга керак жуда;
10 Шабнам каби тиниқлик,
Шафақларда кулгудай,
Шеърга кўчса агар
Сўзинг қолмас армонда.

Узун-узун кечалар
Шарқдан Ғарбга сузани,
Миллион-миллион юлдузлар
Бузилмас қонун билан
Ҳисоб дафтари каби,
Бағри кенг осмон аро.

20 Қатор асфальт кўчалар...
Гражданлар кезади;
Миллион жуфт юлдуз кўзлар
Меҳнатда яқун билан,
Қувончдан гулдай лаби
Бу тинчлик замон аро.

Ҳар йилнинг интизоми
Ёзу куз, қишу кўклам.
Кўкламдаги қунларнинг
Минутти миллион ғунча.
30 Табиат бўш ўтказмас
Кўз очгунча фурсатни.

Сўзининг хуллас каломи,
Бўйин эг бунга сен ҳам,

Уч чорак якунларин,
Бир ғунча очилгунча
Бўшаштирмай бир нафас
Ўқишингга ҳурматни.

Тўртинчи чорак демак
Бир бутун йил якуни.
40 Қунт билан, чидам билан
Аъло зинапоядан
Қуёшдай юксакларга
Чиқмоқ учун тирмашинг.

«Беш»га топширмоқ керак
Катта имтиҳон куни.
Қувлашиб кўклам билан
Езга туташиб яна
Синфдан-синфларга
Умрингиз каби ошинг...

ПОРЛОҚ ИСТИҚБОЛ УЧУН

Қатор тонглар файзини менинг халқимдан сўранг,
Ланг очиб дарвозасин кириб келаркан баҳор.
Кўзлар даричасидан дилга қуйилади ранг,
Ҳар субҳидам келтирар олам-олам эътибор.

Ҳар кун ўз бойлигини бу сахий жаҳон аро
Намойиш қила олур бисоту бағал билан;
Юлдузлар рангу жило кўрсатар осмон аро,
Шараф устига шараф, гал келади гал билан.

- 10 Улуғ сайлов тонги бу озодлик ўлкасида,
Кўча тўла, кўй тўла, халқ ўтади қалби соф.
Эндиги кунлар бахтин ортмоқлаб елкасида
Сайлов қутисигача пойандоздир офтоб.

Уйимизда туғилган, бағримизда етилган,
Асл фарзанд аталган азамат эрлар учун,
Ғоят порлоқ истиқбол манглайига битилган
Жафокаш, жондош, ўртоқ, қадрдон шерлар учун.

- Ўз эрки бағишлаган мукаммал орзу ила
Совет халқи беради гуркираган овозин.
20 Таққослаш мумкин бўлар тип-тиник кўзгу ила
Демократиямизнинг донғи кетган парвозин.

Улуғ Ватанимизнинг бир бутун омонлиги,
Халқимиз, партиямиз шарафига бу овоз.
Биз яшаган замона энг яхши замонлиги,
Бу жаҳонда тинчликнинг тарафига бу овоз.

Ушбу йил Ўзбекистон ўттиз ёшга тўлади,
Табиат раъйимизга ўрганган кийик бўлур.
Қаттиқ ирода билан ҳарна қилса бўлади,
Халқимиз эътибори бундан ҳам буюк бўлур.

30 Қаварсин шудгоримиз пўрсилдоқ шу қировдай,
Бойлигимиз, бахтимиз ҳурмат-эътибор ила.
Чилла куни ҳаммомдан чиқа келган куёвдай
Пахтакор ўзбек ери ҳавр ила, ғубор ила.

Жумла олам йнғилиб, биттадан ғишт қўйса бас,
Қадам-қадам юксалиб қуёшга зина бўлур.
Эриган олмос каби қишдаги қутлуғ нафас
Дам-бадам умримизга етук хазина бўлур.

Сурхон соҳилларидан Куйганёрга етгуча
Кафтдай бўлиқ ер тайёр, қўлбола чигит тайёр.
40 Уйлар оша тўй қилинг ушбу шеърим битгуча,
Ота-оналар тайёр, қиз тайёр, йнгит тайёр.

Бугунги овозимиз меҳнатимиз, шонимиз,
Ақлимиз, билимимиз асосига гаравдир.
Бугунги овозимиз бахтимиз, имконимиз
Еп-ёруғ йўлларига муносиб пешравдир.

– Биринчи синфдаги тўртинчи дарсдан кейин
Мактабдаги қувончли катта шовқин-сурондай,
Бугунги сайлов учун яқдиллик бўлиб яқун,
Овозимиз беришга қўзғалайлик бўрондай!

Ғ. Ғулом. 1959 йил.

КҮКЛАМ КЕЛДИ, ЕЗ КЕЛАР

- Сизга атаб болалар,
Бир шеър ёзмоқчинман.
Кўнгил ичкарисидан
Булоқлар қазмоқчинман.
Не деб бошласам экан?
Қандай қофия, ўлчак?
Ҳар ҳолда ёқадиган
Сўзлар ишлатиш керак,
10 Сиз яхши болаларсиз,
Қирдаги долаларсиз,
Жоним ўғлим, жон ўғлим,
Сизлардан кўп тинч кўнглим.
Қизим, қизим, қизалоқ
Пахмоқ сочим думалоқ,
Ҳай-ҳай юввошгиналар,
Қумри, Пўлдошгиналар,
Сизга кирмасин тикап,
Шундай бошласаммикан?
20 Бундай бошлаш бўлмайди,
Менинг кўнглим тўлмайди.

- Еки эртак сингари —
 Бор экан-да, йўқ экан,
 Оч экану тўқ экан,
 Бўри баковул экан,
 Тулки ясовул экан,
 Қирғовул қизил экан,
 Думлари узун экан,
 Қарга қақимчи экан,
 30 Чумчуқ чақимчи экан,
 Деган эски гап билан,
 Унги қолиб чап билан,
 Сизни юпатиш учун,
 Ярни ёлғон, ярми чин
 Шеърни тизиб кетсам,
 Балиқдек сузиб кетсам,
 Сизларни қойил қилсам,
 Сўзимга мойил қилсам.
 Созимни чертсам таранг,
 40 Сураат чизсам ранг-баранг.
 Йўқ, афв этинг, ўртоқлар,
 Менда етмас бўёқлар.
 Бундай бошлаш бўлмайди,
 Менинг кўнглим тўлмайди.
 Кўклам келди, ёз келар,
 Қаламу қоғоз келар,
 Табиатнинг қонуни
 Уз вақтида соз келар.
 Эрта-индин имтиҳон,
 50 Ҳай Саодат, Аҳмаджон,
 Синфда сиз бормисиз?
 Синновга тайёрмисиз?
 Бир, икки, ўн олти,
 Ун олти деб ким айтди?
 Ун олти деб айтгунча,
 Имтиҳон вақти етди.
 Сиз яхши болаларсиз,
 Қирдаги лолаларсиз,
 Аммо, анча фанлардан
 60 Кўзлари олаларсиз,
 Географияни
 Яхши билмас Аҳмаджон,
 Ер куррасин соққача
 Кўзга илмас Аҳмаджон.
 Биров ундан картада
 Сўрса Аму наҳрини,
 Усиқ тирноғи билан

- Тургади Рим шаҳрини.
 Саодат ҳам шунақа,
 70 Билмас арифметика,
 Доскага чиқар бўлса,
 Бўр суркайди афтига.
 Бир куни: «Уч карра уч —
 «Икки», деб қўя қолди.
 Уқитувчи баҳосин
 «Икки», деб қўя қолди.
 Битта Аҳмаджон эмас,
 Битта Саодат эмас,
 Кўп бола булар билан
 80 Қолоқликда басма-бас.
 Тўртинчи «Б» Қодиржон
 Дарс вақтида патефон.
 Кўрмайсизми Қумрини,
 Эрка тайлоқ, йиғлоқи,
 Йиғласа йиғлайверсин,
 Уришқоқ-ку жиззаки.
 Бундақалар бир талай,
 Ҳаммасин санамайман.
 Анчасин отин билиб,
 90 Ўзини танимайман.
 «Шундай кўклам чоғида
 Бу танқид кимга керак?
 Танқид қилиш ўрнига
 Учирайлик варварак»,—
 Деб қолади ҳой-наҳой
 Тўртинчи «Б» Қодиржон,
 Бир кўзи ерда бўлса,
 Битта кўзи осмон.
 Мен ҳам сизга қўшилдим,
 100 Бундай бошлаш бўлмайди.
 Шеърга танқид кирса,
 Менинг кўнглим тўлмайди.
 Кўклам ўтиб ёз келар,
 Бугун-эрта имтиҳон.
 Сиз совет болалари,
 Сиз билан обод замон,
 Энг улуғ асримизга
 Сиз бўласиз жонажон.
 Сизга Ватан мунтазир,
 110 Сизга мунтазир жаҳон.
 Коммунизм асрининг
 Тўлақонли, баркамол
 Граждани бўласиз,

- Сизларники истиқбол.
Иш аъло, турмуш аъло,
Ҳар фандан ўқиш аъло.
Ўқиганни зеҳнга
Сингдириб уқиш аъло.
Шу шеърни ёзишим
- 120 Чинин айтсам куч бўлди.
Бешга топширмоқчийдим,
Тиришмадим, уч бўлди.
Эрта-индин имтиҳон,
Сизлар билан ёнма-ён
Синовлардан ўтаман,
Аъло баҳо кутаман.
Олмос конин қазаман,
Шундай шеър ёзаман,
Қаламимнинг учини
- 130 Яйдоқ отдай бўш қўйиб,
Адабиёт муаллим
Езганимга беш қўйиб,
«Кўнглимни кўтардинг», дер,
«Синфга ўтолдинг», дер.

ЭКИШНИНГ ЧОҒИДИР, АЗИЗ УРТОҚЛАР

Майсалар белларга уриб ётибди
Қўкламнинг навқирон йигитлик чоғи.
Кечки беҳилар ҳам куртак отибди,
Ҳаётга тўлиқдир олам қучоғи.

Ун-ўнлаб, юз-юзлаб илғор колхозлар
Экишни тугатиш арафасида.
Тезроқ ғалабага етишни кўзлар
Судралмай қолоқлик аравасида.

- 10 Мичурин устознинг айтганларидек,
Биз энди табиат сирин пойламай,
Балки табиатдан юлқиб оламиз,
Илму маърифатни ишга соламиз.

Юксак техниканинг изми қўлларда,
Бир қўрғон бормикан биз ололмаган?
Дадиллик бўлса бас мард кўнгилларда,
Ҳеч қудрат топилмас биз енголмаган.

- Юксак маълумотли, ақлу идрокли
Бир талай колхозчи ўртоқларим бор.
20 Бариси мамлакат учун керакли,
Барисин юраги бегидир-беғубор.

Нечундир шунчалар етуклик билан
Чўчийди ҳар кичик бир ҳодисадан,
Дарёга йиқилиб кетаётгандай
Минг киши жой олган пўлат кемадан.

Осмонга қарайди каптарбоз каби,
Йилни суриштирар Рузвон кампирдан.
Қўлтиқда тумори — барометри,
Кўнгли совугандай қудратли ердан.

30 Үн беш гектарга чигит эккану
Давом эттирмакка ўзи хавотир.
Шуларнинг номи ҳам йигит экану
Ҳой, азиз ўртоғим, вақт ўтаётир.

Тезроқ чигитингни ерга экиб ол,
Бугуннинг талаби сендан ана шу.
Баҳона ҳаво деб, ётма бемалол,
Кузакда эл нчра бўлмагил кулгу.

Биласан пахтанинг юртимиз учун
Олтин гавҳарлардан чўнграк қийматин.
40 Кўрсатгил ўқиган билиминг кучин,
Бизнинг техниканинг ғолиб қудратин.

Бутун эл, бутун юрт, бутун мамлакат
Чигит экиш учун бўлмиш сафарбар.
Қалбингдан уруғлар олса ҳарорат
Сеники бўлади шараф ва зафар.

Кўз тикиб турибди улуғ партия
Кўз тикиб турибди бир бутун Ватан.
Ишончим комилки ҳар галги каби
Бу йил ҳам меҳнатда ғолиб бўласан.

50 Чигитни экайлик, азиз ўртоқлар
Опалар, сингиллар, дўстлар, ёронлар.
Пахтамыз тинчликнинг ишига мадор,
Бизники бўлади ҳуррам замонлар.

Майсалар белларга уриб ётибди,
Кўкламнинг навқирон йигитлик чоғи.
Ҳамма баб-баробар ёприлиб кетибди
Экишнинг чоғидир, экишнинг чоғи.

ШАРАФ БАЙРАМИ

Офтоб раъйимиз билан йўл олди,
Уру қир кўмилди гулу лолага.
Улуғ тантаналар яқинлаб қолди,
Майлар интизордир зар пиёлага.

Кремль саройин музейларидан
Бир олтин қадаҳни сўраб олгим бор,
Қадим ботирларнинг из-изларидан
Киев саройига жўнаб қолгим бор.

- 10 Уч юз йил илгари улуғ аҳд кунн
Тўла сипқорилган бирор жом топиб,
Дўстлик шарафига ҳар икковини
Лиммо-лим тўлдирсам, жон ором топиб.

Улуғ Богдан номн-ла бўлсин бу шеърим
Узоқларни кўрган отахон ўғил!
Уч юз йил мазмунин қамра, эй фикрим,
Тўпла бу чаманда даста-даста гул...

- Улуғ рус халқининг шарафи учун
Бир бутун замонлар таъзим қилса оз!
20 Тутқазиб тарихлар ипининг учин
Бир талай халқларни қилди сарафроз.

Уч юз йил илгари Украинани
Оғалик меҳри-ла бағрига олди.
Икков фарзандидир битта сийнанинг,
Катта оилага бош бўлиб қолди.

Табиат китобин бош саҳифаси
Баҳор мазмунидан дарак бергандай,
Ғалаба базмининг шўх латифаси
Йигит умримизнинг байрамидир — Май!

30 Тонготар чоғида қуёш нуридан
Олтин киприк каби кўринар фазо.
Ҳар нафас олганда роҳат бағишлар,
Қалбимдай равшандир бу тиниқ ҳаво.

Олам жуда қувноқ, жуда ҳам қувноқ,
Қандай баён этмас шоир ўз завқин!
Ҳаттоки буй етган кичкина ирмоқ
Тўлқинлаб келади кўтариб шовқин.

Яшил ўрмонларнинг ҳар бир япроғи —
Умр баҳоридан мукамал мазмун.
40 Ниш урган майсанинг ўткир қалами
Ҳаёт мадҳиясин ёзар бус-бутун.

Қушлар, қушчаларнинг чивирлашидан
Муҳаббат қўшиғин тингласа бўлур.
Истиқбол шавқида интилишлардан —
Юрак сирларини англаса бўлур.

Мева дарахтларнинг шоҳидаги гул —
Сахий бу кўкламнинг бошида бўрки.
Сизларни ўстирдик, сайра, эй булбул,—
Ўғлимсан, қизимсан — баҳорим кўрки!

50 Ел тараб ўтаркан мажнунтол сочи
Тебранар, силкинар, ҳар томон оқар.
Ариқда лиммо-лим тиниқ сув мавжи
Суқланиб оламнинг ҳуснига боқар.

Яшамоқ истайди бутун коинот —
Заррадан то қуёш, ҳар нимаки бор.
Тинчликда яшамоқ чинакам ҳаёт —
Шу билан ҳамманинг кўнглидир баҳор!

Истайман кўкламим хазон бўлмасин,
Гулласин бу жаҳон жаҳон борича!
60 Истайман боғимнинг гули сўлмасин
То қуёш борича, замон борича!

Офтоб раъйимиз билан йўл олди,
Ўру қир кўмилди гулу лолага.
Улуғ тантаналар яқинлаб қолди,
Майлар интизордир зар пиёлага.

ЧАРОҒЛАРИМ-ҚАРОҒЛАРИМ

Ўттиз учми, ўттиз тўрттами
Гул эккандим сизларга атаб,
Чуввос солиб синфдан чиқиб,
Ҳар биттаси битта ғунчалаб,

Қувлай кетди, кулиб қолдим мен
Ўз умримнинг иқболин кўриб,
Узоқ йиллар бекор кетмагай
Умидимнинг жамолин кўриб.

- 10 Ҳаммасида бир қучоқдан гул,
Қучоқ-қучоқ гулдай ўзлари.
Ую кўча тўла минг булбул,
Айниқса-чи, равшан кўзлари.

Мен шуларга китоб ёзмасам,
Кетгани хўб кўзларимдан нур.
Сиздай доно ўғил-қизларни
Ўқитганга минглаб ташаккур.

- Қарсак чалган каби кулгингиз,
Қулоғимда умрбод жаранг.
20 Жаҳоннинг жамоли сиз билан,
Сиз бердингиз бу оламга ранг.

Имтиҳондан аъло ўтдингиз,
Болаларим, ўйнамоқ чоғи.
Сизни кутар лагерлар, боғлар,
Шу боғларнинг сизсиз чароғи.

Қувлай кетди, кулиб қолдим мен
Ўз умримнинг иқболин кўриб,
Узоқ йиллар бекор кетмагай
Умидимнинг жамолин кўриб.

АЗИЗ АВЛОДЛАРИМИЗГА

Саватда қулупнай
Офтобдай ранг ила,
Ҳамма қушлар чалиб най,
Боғларда жаранг ила —
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

Тоғнинг ёнбағирлари
Арчазорлар — гулшандир,
10 Қирлари, адирлари,
Ҳарна борки, равшандир,
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

Аъло фарзандлар учун,
Аъло дам олмоқ керак.
Аъло олганингиз-чун,
Чимёндаги минг терак
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

20 Сиздай шўх тайлоқларни
Уқитганга ташаккур,
Утлоқда тойчоқларни
Эркалаш сизга ғурур,
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

Сайру саёҳат қилинг,
Жонажон Ватан бўйлаб.
Қувонинг, роҳат қилинг,
Дарёларни бўй-бўйлаб,
30 Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

Катта, бўйга етганда,
Отамиз ёзган, дейсиз.
Яна минг йил ўтганда,
Бу конни қазган, дейсиз.
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

«Артек»нинг тўлқинидай
Лагерларнинг байроғи,
40 Ленинград кунидай
Ҳамма боғлар чароғи.
Сизни кутиб турибди,
Азиз авлодларимиз!

Москва ҳам кутади
Сиздай яхши авлодин,
Атайлаб гул тутади,
Лениннинг улуғ ёдин,
Сиз деб жаҳон қурибди,
Азиз авлодларимиз!

САЛОМ

*(Россия билан Украинанинг қайтадан қўшилганига
уч юз йил тўлиши муносабати билан)*

Ўқирган арслоннинг тонг отардаги
Овозидек етсин сизга саломим.
Гуллар кулиб турган шу саҳар каби
Майиндир, гўзалдир дўстлик каломим.

- Дўстликнинг ҳурмати азалий экан,
Хоразм чинчилари бергандек жаранг.
10 Ипак толалар-ла туташган олам
Ўзбек атласидан олмоқдадир ранг.

Сиз эккан бугдойнинг неъматларидан
Турли-туман нонлар ёпа оламиз.
Ҳар нонни тандирдан узганимизда
Улуғ рус жамолин топа оламиз.

Боғимда тут пишди, гилос ҳам пишди,
Сиз каби дўстларга биздан совғадир,
Бир талай болалар бўйга етишди,
Уч мингинчи йилга кўздан совғадир.

- 20 Харьковнинг трактор заводларидан,
Ўн минглаб машина ўзбек ерида.
Ленинча дўстликни маҳкам ушлаган
Улуғ ишончимиз ўзин ерида.

Ленин кўролсайди ўз қурганини,
Ўзи экиб кетган шу гулларини,
Миллионлаб оила ташаккурини,
Ҳар уйда ўн-ўнлаб булбулларини.

- Бари бир у тирик, кўриб тургувчи,
Улуғ Партиямиз бўлсин пойдор,
30 Жаҳон юрагидек уриб тургувчи
Ленин Партияси доим байроқдор.

Великий Петрнинг ўлмас руҳига
Муқаддас Эрмитаж бўлгандек ёдгор,
Украинамизни озод қилишда
Россия қўлида миллион ҳужжат бор.

Ҳар туп ғўзамизнинг чаноғидасиз,
Ҳамма ғўзалларнинг ёноғидасиз,
Ҳамма шоирларнинг қароғидасиз,
Ильичнинг ҳеч сўнмас чароғидасиз.

- 40 Шунча қадрдонсиз, азиз дўстларим,
Тонг отар чоғида сатрлар тизиб,
Океанлар бағридан гавҳар қидириб,
Сизга бағишладим маржонлар тизиб.

Ўқирган арслоннинг тонг отардаги
Овозидек етсин сизга саломим.
Гуллар кулиб турган шу саҳар каби
Айтарсиз: «Ёзибди Ғафур Ғуломим».

ОНА ДЕРЖАВАМИЗ

Она Державамизнинг қуёшдай эътибори
Бир жаҳон олам халқин қалбига солур жило!..
Яна янги кун туғиб, яна кўнгил губори —
Олмосқумга артилган кўзгу каби мусаффо.

Эртаги тонг яна ҳам равшанроқ ярқироқдир,
Ҳар битта тонг отарнинг файзи бор, шукуҳи бор.
Ҳар қуёш уйғониши бахтимизга байроқдир,
Яна янги кун туғди, яна кўнгил беғубор.

- 10 Уртада нон ҳаққи бор, туз ҳаққи бор, дўстларим,
Энг кичик қизим исми, биласизки Наташа.
Рус оғам раҳбар бўлиб, ҳамма каму кўстларим —
Бартараф бўлиб кетди. Рус халқи, мангу яша!

Ҳатто булут қон тортди катта мусибат чоғи,
Улуғ оға жон чекиб оча олди қучоғин.
Ватан озодлигида минглаб ўзбек йигитга
Нону тузиш татитди Украина ўчоғи.

- Қондош-қариндошларим, қандай шеър ёзсам экан,
Ҳурматингиз шаънига қайси сўзим муносиб?
20 Менинг бутун борлиғим, шу жоним ўзим билан —
Жондан ортиқроғимсиз! Шу шеърим борсин етиб...

Улуғ Партиямизнинг ғолиблик шарафига
Улуғ Ленин номига чиқаверсин офтоб.
Ўзбекдан салом бўлсин Украина тарафига,
Халқлар биродарлиги ленинча ўлмас китоб.

ЯНА БИР ҚУТЛУҒ КҮН

- Хондамирни кўрсангиз
Шунақа қувонганки,
Ҳали мактабга кирмай
Қатор «беш» олган каби,
Синглисини етаклаб,
«Мана, мактабим», дейди,
Папкасини кўрсатиб,
«Дафтар, китобим», дейди.
- 10 Юз минглаб қутлуғ куннинг
Нури юракка тегди,
Хондамирга энгашиб,
Боғда гул бўйини эгди.
Бу — бошинг, деб ўргатдим,
Бу — қошинг, деб ўргатдим,
Етти цифрини кўрсатиб,
Бу ёшинг, деб ўргатдим.
Ғунчадай у очиб лаб,
Икков гуллар қучоқлаб,
- 20 Мана, мактабинг, дедим.
Улуғ Ленин илмини
Ўргатган мактаб ўзинг,
Ҳатто ярим кечалар
Юмилмас ойдек кўзинг.
Шу болани топширдим
Илмингдан баҳраманд қил,
Ленинизм илмига
Ўз қўлинг-ла пайванд қил.
Каттакон остонангга
- 30 Умид билан келганман,
Бутун эътиқодимда
Доим сени деганман.
Тўқсонинчи мактабинг
Биринчи классига
Кексайган чоғимда ҳам
Бир ариза бергум бор,
Мария Семёновна
Хондамирни ўқитиб,
Улуғ рус илми билан
- 40 Мени қилсин бахтиёр!

- Чунки улуғ рус халқи
Халқимни дилшод қилди,
Қолоқ Ўзбекистонни
Шунчалар обод қилди.
Ғафур Ғулом қўлига
Доим қалам олганда
Ўз улуғ оғасини
Ҳар сатрида ёд қилди.
Хондамир қўлтиқлаган
- 50 «Алифбе» билан дафтар
Менинг келажагимдан
Оламга берар хабар!
Мактабнинг юксак боши
Шунча порлоқ эдни,
Опасининг юраги
Шунча қувноқ эдики,
Осмон тўла учаркан
Дафтарлар каби каптар.
Қариган кишини
- 60 Эзма деса бор.
Аввалги шеъримдан
Бир сатр такрор,
Тошхон Наташахондир,
Тожиқча Сангин духтар,
Оёғининг тагида
Офтоб балқиб тўхтар.
Хондамирнинг йўлига
Суқланиб қарар эрди:
— Келаси йил мактабга
- 70 Мен ҳам бораман,— дерди.
Юзлаб набираларни
Умр аро кўргим бор.
Мен бу улуғ даргоҳга
Юз мартача келгум бор.
Олам каби кўчада
Жаҳонга солиб жаранг,
Билмам соат нечада
Бу шўхлар қилиб гаранг,
Мендек катта бувасин
- 80 Уқигани қўймаса,
Қуёшдай катта пойандоз
Тўқигани қўймаса,
Майли билгани бордир,
Бу азамат авлодининг.
Менга Ленин бахш этди
Шу улуғ эътиқодни.

**ҚАРДОШ ТОЖИК ХАЛҚИГА ЎЗБЕК ХАЛҚИДАН
САЛОМ**

Қардошлик тарихимиз ярқироқ саҳифаси
Бошланур мннг йилларнинг тонги отган чоғидан.
Бизга камолот берди она-Ватан сийнаси,
Мард ўғиллар бўй етди Осиё қучоғидан.

Панжакент қазмасининг Варахшдан не фарқи бор,
Икки тил, икки номли қардош халқ ишидур бу.
Сўғдийларнинг авлоди ака-ука беғубор,
Бундан ким фарқ ахтарса, тарихда бўлар кулгу.

- 10 Яқин қуда-қудағай, қадим-қадимдан бўён
Бирининг ўғли тожик, келини ўзбек қизи.
Отаси фарғоналик, онаси аз Бадахшон,
Она тилиси тожик, аммо ўзбекдир ўзи.

Ажралмас дўстлигимиз тимсоли бўла олар
Навойи, Жомийларнинг туғма биродарлиги.
Қондошлик, қариндошлик аср-асрлар қолар
Халқларнинг жудоликни билмас дўстпарварлиги.

- Тарихни эслаб ўтмак тўй кунда ярашур,
Янги тарих яратдик шу улуғ замон ичра.
20 Қуёшга қарагандай ҳавас кўзи қамашур,
Қардошлик шухратимиз ёйилди жаҳон ичра.

Улуғ совет халқлари доим бўлсин пойдор,
Армани, ўзбек, тожик, украин, қозоғу рус.
Ленин байроғи билан бирлашган халқларки бор —
Бариси улуғ русни оғам дейди, дубдуруст.

Қардош тожик халқининг шарафли байрамида
Вахшнинг тўлқинларидай кўпирсам, тошсам,
дейман.

Ватаним хазинаси Помир — олам тоmidан
Академик-физикдай одимлаб ошсам, дейман.

- 30 Тожик маърифатининг Синоча улуғлиги,
Тожик шеърятининг Камолча тўлуғлиги,
Кимни ўзига тортмас айтингиз-чи, дўстларим,
Тожикистон ерининг шунчалар бўлуғлиги.

Қўлингиз дард кўрмасин, пахтакор оғайнилар,
Табошар тоғларидай шу хирмонлар сизники.
Ўзбек пахтакорлари сиз учун шараф тилар,
Ҳамиша кўпайсину бўлсин бирингиз икки.

- Мақтовингиз ёзаркан, тилимда мирсанжали,
Варзоб пистаси каби мағзим тўлуқ, лабханда.
40 Тожикистон — гулистон васфин ёзарман ҳали,
Қомусларнинг мазмуни яширин бу чаманда.

Мевагина эмасдир Ленинобод шуҳрати,
Бир неча гигантларнинг қад кўтарган бўйи бор.
Дилидан кўтарилиб, минг йилларнинг кулфати,
Энди меҳнаткаш халқнинг ғолибона куйи бор.

Қардошларим, дўстларим тожик шоирларининг
Мунтазам ғазаллари жоним билан пайваста.
Ёзган ҳар бир мисраи санъат моҳирларининг
Дарвоз гўзалларининг қошларидай баржаста.

- 50 Гўзал шаҳри Душанба Тошкент билан баравар,
Каттакон Шарқ уфқида порлаб турган қўшчароғ.
Жаҳон халқи қалбига бахтидан берар хабар,
Бугун ғоят чиройли, эрта бундан ярқироқ.

Ер юзи халқларига пешво бўлган ўзи —
Асосин Ленин солган Коммунистик Партия.
Тожик, ўзбек халқига раҳнамо бўлган ўзи —
Асосин Ленин солган Коммунистик Партия.

- Бутун жаҳон бахтига қуёшдай бўлсин омон,
Коммунизм тонгидир биз яшаб турган замон.
60 Тинчликда ором олса асрларча бу жаҳон
Ҳар оила ўчоғи тинчликда осмон.

Қардош Тожикистоннинг йигирма беш ёшида
Ўзбекистон халқидан туганмас қутлуғ салом.
Чунки бири бирининг қабоғида, қошида,
Мақтаб тугатолмайди шоир Ғафур Ғулом.

30 Тошкент пахтакорлари, шу улуғ байрам тонги
Обрўли сўзингизга республика мунтазир.
Ўзбек деҳқонларининг олами тутган донги
Қондош-қариндошларнинг гурури бўлса арзир.

Чунки ҳар бир чаноқда ишчи, колхозчиларнинг
Бир-бирига боғлаган томирдай ипи бордир.
Чунки ҳар бир чаноқда тинчлик тилочиларнинг
Янги жаҳон тўйига атаган сепи бордир.

Ўзбек пахтакорлари, шу улуғ байрам тонги
«Юз» деган сўзингизга бутун олам мунтазир.
40 Уч миллион пахта берган пахтакорларнинг донги
Жаҳон-жаҳон элларнинг қувончи бўлса арзир.

МАНГЛАЙИМ КЕЛАЖАК КАБИ ҚУЕШЛИ

Меҳнаткаш, ўрта ёш бир ижодкорнинг
Қўлёзма томлари турган шкафдай
Қалбим комсомоллик журъатларининг
Том-том мазмунлари билан лиммо-лим.
Лениннинг Декрети ўйилган мрамор,
Едимда САГУнинг яланг қопқаси,
Бошимда «Қизил Шарқ» ишчи шапкаси
Шу улуғ даргоҳга қилардим таъзим.

- 10 «Хуҳ» деган ҳарорат энди ортиқча,
Тўкилиб кетади бир қатрадан сўнг,
Бир чинни тўп-тўлиқ қайноқ сут каби,
Етилган бир қиз ҳам шунда кутарди...
Икков кириб бордик сўз қотмай пича,
Юракда интилиш олов тоғдан чўнг,
Комсомол жонимиз лава — ўт каби
Партия ёнида бирга кетардик.
Нимасини айтайин, азиз дўстларим,
Партия ўргатган бу маърифатнинг!
- 20 Қуйламай бўлурму улуғ айёмда
Нурлар қиссасини тамом сарбасар.
Еш авлод ўнгида ким бўлмас таслим,
Оламча зўри бор, улуғ қудратнинг,
Юраклар қувончга тўлуғ айёмда
Комсомол ўзидан беролур хабар.
Олдинда кетарди енгилмас байроқ,
Партия саркарда — берар команда,
Назарлар қиличдай кескир, ялтироқ,
Фашист тухумлари қолмас омонда;
- 30 Бутун билимларни, қудрат, зўрликни
Ватан — халқимизга қилиб пайваста,
Жангдан ғолиб чиқдик, олам халқига —
Улмас жонимизни қилиб гулдаста.
Кун оша бир гигант кўтараркан қад,
Кекса бинокорнинг ёнида бормиз,
Ҳеч ваҳший бир қудрат бўлолмайти сад,
Енгувчи авлодмиз, Ленин шиормиз.

- Энг юксак тоғларнинг чўққисиди ҳам
Альпинист комсомол байроғи порлар.
- 40 Энг олис океанлар уйқусини ҳам
Қочириб, комсомол чароғи порлар.
Шахтада, заводда, пахта ерида,
Илғорлар сафининг шаҳдамларимиз.
Қўриқлар кўтарган Олтой қирида
Буғдойкор совхознинг ўктамларимиз.
Юраклар устида порлар тўрт орден,
Ҳар бири бир тарих берган нишона.
Бизники бўлади, ҳозир ва кейин
Коммунизм қурган шонли замон.
- 50 . . . . .
. . . . .
Колонна сафида бормоқда эдим,
Манглайим келажак каби қуёшли.
Мен билан қаторда таниш, аллаким
Барваста бир жувон тим қора қошли.
Табассум аралаш саломлашдик биз
Қўл тутдик:— Байрамлар қутлуғ бўлсин!— деб.
— Танимай турибман, сиз ким эдингиз?
У кулди:— Кўзингиз ўтлуғ бўлсин,— деб.—
- 60 Комсомол сафига тенгдош киргандик,
САГУда ўқидик беш йил ёнма-ён.
Кечирим сўрадим, қизардим андак,
— Ҳозир қаердасиз, синглим, Гулжаҳон?
Кулимсаб камтарин жавоб берди ул:
— Ҳозир агрономман ва доктор наук!..
Партия ўстирган, шонли комсомол,
Сенинг шуҳратинг-ла шунча бўй етдик,
Чунки жоним ичра сенинг жонинг бор,
Чунки қоним ичра сенинг қонинг бор.

Осмон тўла оқ каптар
Учар тизиб доира.
Биздан дўстларга хабар
Етказар тинмай сира,
Осмон тўла самолёт
Фурур билан учади.
Дунё тўла чароғ-ўт
Еш юракка кўчади.

- 10 Гулдур-гулдур танклар,
Утиб борар пешма-пеш.
Қизил майдонда ранглар,
Баҳо қўйсанг бешма-беш.
Шунча кўп қизил байроқ
Шунча кўп турли чароғ.
Бизни ўстирган Ватан
Шунча гўзал, ярқироқ.

- Уйнаворгинг келади,
Сўйлаворгинг келади,
20 Юрагингдан ҳайқириб,
Куйлаворгинг келади.

Коммунистлар ўтади,
Комсомоллар етади.
Қатор-қатор пионер
Бир туташиб кетади.
Ерни чулғаб олгудай
Узун колонна ўтар,
Киши ҳайрон қолгудай
Мунтазам турна қатор.

- 30 Ҳамма миллат тенг, озод
Жонажон республикам.
Юлдуз сочгандай обод
Осмон республикам.

Пахтага консан ўзинг,
Қайнаган жонсан ўзинг.
Ўқитган, эркалаган
Жон онахонсан ўзинг.

- Сенинг ўғил-қизларинг,
Сенинг кўрар кўзларинг.
- 40 Анор суви ювгандай
Юзлари қирмизларинг;
Ҳамма меҳнатга тайёр,
Бу қаторда миллион бор,
Мард отанинг ўғлига,
Мардоналик эътибор.
Улуғ байрам куни бу,
Йилларнинг якуни бу,
Бизнинг тоза қалбимиз,
Партия мазмуни бу.
- 50 Султон ота умрича
Хизматингга тайёрмиз.
Ватандаги гул-ғунча
Баргидай беғубормиз.

Ўйнаворгинг келади,
Сўйлаворгинг келади,
Коммунизм асрини
Қуйлаворгинг келади.

«ҲАМЗА» ТЕАТРИГА

Бугуннинг шодлигин пайқамак учун
Дўстларнинг қалбига яқин бўлиш шарт.
Бир умр мазмунин куйламак учун
Жамбулдай донишманд оқин бўлиш шарт.

Алвон ранг тонг эди, бахтимиз тонги —
Улуғ Октябрнинг биринчи куни.
Шу куни тожу тахт зулму зулматнинг
Соврилиб чиқмишдир кўкка тутуни.

- 10 Улуғ Ленинимиз, улуғ Партия,
Мазлум Шарқ халқига қилдилар мадад.
Янги замонанинг ҳур граждани
Қардошлар қатори биз кўтардик қад.

Гулшан Ватанимиз, етук ақлимиз,
Илму урфонимиз ва санъатимиз,
Шеърдай музика, музикадай шеър,
Жаҳоний орзумиз ва пиятимиз —

- Барчаси Лениннинг таълими билан,
Барчаси Лениннинг китоби билан.
20 Коммунизм асрин баҳори келди
Лениннинг сўнмаган офтоби билан.

Ҳар халқнинг санъати, адабиёти
Бир қутлуғ онадан эгизак фарзанд.
Ҳамзанинг шеъри-ю Уйғур санъати
Арғувон шоҳига икки гул пайванд.

Ҳай, мени тингловчи нотаниш ошна,
Уз халқнинг тарихин билмоқчи бўлсанг,
Бир сари қадам-ла бу бинога кел,
Қалбингда юз баҳор бирдан очур ранг.

- 30 Ҳамза айтиб берар ўткир тил билан
Бою батракларнинг аянч ҳолини.

Сора эсга солур мазлум қизларнинг
Чор девор ичида тортган оҳини.

Улуғ Навоийнинг етук сиймосин
Кўрмакчи бўлганда, эй азиз ўртоқ,
Замондош дўстимиз Олимхўжанинг
Доно санъаткорлик чеҳрасига боқ.

Акам ҳам, укам ҳам менга Аброрвой —
Битта маҳалладан қариндошу дўст.
40 У улуғ санъаткор бўлди, мен шоир,
Ялакат бодомдай жуфт мағзу бир пўст.

Яшин, Уйғун, Собир, Абдулла Қаҳҳор,
Етим, Обид ака, Лутфиллакамиз.
Дунёга келибмиз дўстлик эътибор,
Санъат-адабиёт, демак, биттамиз.

Ўзбекнинг муқаддас театрусин
Тилладай сермазмун Миршоҳиди бор.
Шундай биродарни танлаб ололган
Ҳамзанинг, Уйғурнинг яхши диди бор.

50 Бу ерда йиғилган барча дўстларнинг
Номини шеърга сиғдириш қийин.
Келинг, соғ бўлайлик, ижод қилайлик
Ва оппоқ урайлик шу гапдан кейин.

МЕНИНГ ҰЛҚАМ

Боғимиз олмалари
Қуёшдан ранг кўчирди.
Акам Равшан каптарин
Ҳаммасини учирди.

Акам Равшан учирган
Каптарлар тинчлик эди.
Менинг дудоқларимда
Доим севинчлик эди.

- 10 Қувончга тўлиб кетди
Боғу бўстону олам,
Ватаним — республикам,
Ватаним ғоят кўркем.

Опам катта ойнада
Туради сочин тараб,
— Дада,— дедим отамнинг
Оппоқ сочига қараб:—

- Уттиз йил деганлари
Қанча умр бўлади?
20 — Йигирма йил ўтганда
Ёшинг шунга тўлади.

Бир йигит умри бўлиб
Республикам ёшига
Ташаккурлар айтамин,
Октябрь қуёшига.

Партия улуғ йўлга
Ватанимни бошлади.
Кўзларим Фарҳод ГЭСнинг
Чироғидек яшнади.

- 30 Юзимдан гул кўчириб,
Боғимни обод этдим.

Ота-онам кўнглини
Манглайимдай шод этдим.

Эрта тонготарларда
Нафас олган чоғимда,
Атир иси гукрайди
Менинг азиз боғимда.

Асфальт кўчалар билан
Тошкентнинг кўркамлиги,
40 Бахтиёр халқимизнинг
Жаҳонда йўқ камлиги.

Худди Москва дейсиз
Унинг кеча-кундузин,
Укасидан узмайди
Москва порлоқ кўзин.

Москва қизларидек
Кўкрагимга гул тақиб,
Тенгдош пионерлар-ла
Каттакон гулхан ёқиб,

50 Ильич заводидаги
Каттакон алангадек,
Офтоб кафтимизда
Худди олтин тангадек...

Республикам тўйини
Ярашиқ ўтказамиз,
Уқишда ҳамма фанни
Беш билан битказамиз.

Ғафур Ғулум Оснѐ ва Африка ѓзувчилари биринчи конференцияси иштирокчилари — турк шоири Нозим Ҳикмат, озарбайжон халқ шоири Сулаймон Рустам, Қорақалпоғистон АССР халқ шоири Жўлмирза Оймирзаев билан. Тошкент, 1958 йил.

ҒУРУР ВА ҚУДРАТ ТОНГИДА

Унг қўлини сўл қўлининг кафтига қўйсанг,
Ҳатто бармоқларнинг тенгдош — жуфти бор.
Жуфт-жуфт йигит-қизлар юзидаги ранг
Янги йил тонгидай кўркам, беғубор.

Вальс чалиниб турар каттакон залда,
Мунтазам уради жонон юраклар.
Кремль куранти занг урган дамда
Қон тўла тепади хандон юраклар

- 10 Ва шу юракларда жаҳон яширин
Маърифат, ботирлик, севги, меҳнат-ла.
Тўрт хислат бир-биридан азиз ва ширин,
Биз уни сақлаймиз жонча қиймат-ла.

Маърифат йигитни танкка ўтқазди,
Атом сирларини солди дилига.
Маърифат йигитга комбайн тутқазди,
Йигит фидойидир туққан элига.

- Ботирлик йигитнинг туғма ҳунари,
Сафимиз шунқори, еримиз кўрки.
20 Сақланар ботирлар чиниққан сари
Советлар халқининг муқаддас эрки.

Жаҳонда севгисиз яшамоқ қийин,
Ватан, халқ, Партия ишқи кўнгилда.
Инсонга муҳаббат ва ундан кейин
Севган ёр ғунчадай товланар дилда.

Йигит-қиз жамолини мазмуни меҳнат,
Қаторда нори бор — толиқмайди ҳеч.
Умрнинг безағи, якуни меҳнат,
Оламдай меҳнаткаш бўлгил эрта-кеч.

- 30 Чаноқлар акс этар, ер юлдузининг
Бир эмас, юз карра тушган кўзи бор.
Ўзбек йигитининг, ўзбек қизининг
Пахтакор ерларда жонин, ўзи бор.

Катта мамлакатнинг барно фарзанди,
Ватан сизлар билан бўлади обод.
Саноат, далаининг жони, дилбанди,
Ҳалол меҳнат билан юртни қилинг шод.

- Шимолий қутбда кечалар узоқ,
Кеча узоқ эмас, куннинг ўзи йўқ.
40 Бу ерда қишлоғчи дўстларнинг бироқ
Ватан иштиёғи билан кўнгли тўқ.

Совет кишисининг улуғ юмуши
Итоат қилади катта тузумга.
Совет халқларининг кундалик иши,
Соатлар етказар коммунизмга.

Вальс чалиниб турар каттакоп залда,
Мунтазам уради жонин юраклар,
Кремль куранти занг урган дамда,
Қон тўла тепади хандон юраклар.

- 50 Бешик тоғ ортидан қўш балқади,
Олтин киприклари киприкка туташ.
Тишиқ ҳаволарда кўкрак қалқади,
Зеҳн қудратида ғурур аралаш.

МЕН СҮРАЙ, СИЗ ЖАВОБ БЕРИНГ

Осмон тўла учар ғоз,
Қаноти оппоқ қоғоз,
Тез учар баланд парвоз,
Кўриниши жуда соз,
Юрагида кири йўқ,
Кири тугул сири йўқ,
Шуни топинг, дўстларим?

— Тинчликнинг каптари,— деб
10 Чувиллашар болалар.

Ўзи момиқдаккина,
Қорни ёстиқдаккина,
Юзи дўндиқдаккина,
Қўйни сандиқдаккина,
Ўрмонда бўлса керак,
Совғалар берса керак,
Танийсизми, дўстларим?

— Таниймиз, қорбобо,— деб
Чувиллашар болалар.

20 Тўққиз юзини айтмайман,
Эллик бешини айтаман,
Айтганимдан қайтмайман,
Фақат бешини айтаман,
Ўзим секин айтаман.
Лекин кейини айтаман,
Не айтаман, дўстларим?

— Бизнинг аъло баҳони,—
Дейишар қароғларим!

Каттакон ватан бордир,
30 Кўклари беғубордир,

Чунки авлодларимиз
Халқ ишига тайёрдир.

Жумбоқларни топдингиз,
Кўнгилларга ёқдингиз.
Энди мендан сўрашиб,
«Бу болалар ким?», деса,
Дейманки, чароғларим,
Уч қулочча бўйи бор,
Бугун катта тўйи бор,
40 Атрофидан айланиб,
Биз айтажак куйи бор.
Ранг-барангдир чироғи:
Қишда кўм-кўк япроғи,
У нимади, дўстларим?

— Байрам арчамиз,— дейди
Қувонишиб болалар.
Якшанбаю душанба,
Сешанбаю чоршанба,
Боринг-чи ўн кунгача,
50 Кун демайин тунгача.
Ҳамма ҳурмат сақлайди,
Ўғил-қизин ёқлайди,
Қачон экан, дўстларим?

— Бу бизнинг каникул,— дер
Овунишиб болалар.

ЦЮЙ ЮАНЬ

(Бизнинг эрамиздан илгариси 340—278 йилларда яшаган улуғ хитой шоири)

Инсоний зеҳннинг илк шоири,
Гомерлар асрининг улуғ устоди,
Минг-минг йиллар оша ҳануз жаранглар
Улмаган-йитмаган шоир ижоди.

- Тори узилмаган янги соз каби,
Чала уйқудаги янги ноз каби,
10 Ингит севгилисин сочидан ўпиб,
Қулоғига айтган ним овоз каби;

Тахта пайраҳага туш-ла ёзилган,
Ё мармар лавҳага ўйиб қазилган,
Сенинг тўртликларинг ўлим билмасдир,
Фазода гул ҳиди эсган нафасдир.

Оғиздан оғизга кўчган қўшиқлар
Диллардан дилларга солиб ўтди из.
Тахаллус ўрнида номингни йўқлар,
Халқ севган шеърлар ўлмайди ҳаргиз.

- 20 Ўз халқинг дилини демакчи бўлсанг,
Халқингнинг руҳига кўмакчи бўлсанг,
Ўз халқинг кучига қилсанг эътимод —
Минг-минг йил ўтса ҳам халқинг қилар ёд.

Улуғ халқ орзусин куйлаган шоир,
Хитойлар дил сўзин сўйлаган шоир,
Искандар, Доролар асридай кўҳна
Ва муҳри ўчмаган олтиндай яна,

- Ярқираб тургувчи доно фикрни,
Минг йиллар эрк учун барпо фикрни
30 Туғдирган шу халқдир, ушбу Ватандир,
Аввало куйлаган Цюй Юандир.

Филдай улуғ халқнинг филдай сабри бор,
Эрк учун курашда йўл узоқ бўлди.

Чудан¹ Чан Кай-Шининг асрига қадар
Ҳар қадам қўйган ер бир тузоқ бўлди.

Бу қисса алқисса жуда ҳам узун
Айтилур дostonнинг боби бобида.
Аммо улуғ шоир Цюй Юаннинг
Куйлари курашнинг ҳар хитобида.

- 40 Қаттол жанг кунлари жангчи лабида
Эл кучин қистовчи шоир бўлолди,
Ғалаба кунлари, тўй-ҳашам куни
Маъшуқлар қўшиғи-гулёр бўлолди.

Шунинг-чун Хитойда ҳар етук ақл
Шеър ёзмоқ учун оларкан қалам,
Аввалги сатрини улуғ шоирнинг
Муқаддас номи-ла қилур мустаҳкам.

- Қардош улуғ халқнинг шаънига атаб
Мен ҳам бир неча сўз ёзмоқчи бўлдим.
50 Муродга етказар — мурод ва талаб
Олтин тоғ бағрини қазмоқчи бўлдим.

Инжу қидирмакка Чинга жўнадим,
Хуан-Хэ дарёсин сахий қўйнига.
Тизган инжуларим зийнат бўлажак
Чинлик гўзалларнинг зебо бўйнига.

Улуғ Цюй Юань ижодларидан
Илҳомим баҳраманд бўлса — менга бас.
Гарчанд орамизда минг-минг йил фарқ бор,
Эрк учун куйлашда жондош, ҳамнафас.

---

¹ Чу — бизнинг эрамиздан илгариги 1122—249 йиллар ўртасида ўтган Чжон династиясининг бир қисмидаги аристократия подшолиги. (Автор эскартиши.)

ҚАЙМОҚДАЙ ШЕЪР

Туганмас саломлар бунда йиғилган
Энг яқин дўстларга, қадрдонларга.
Халқимиз керагин жамғара олган
Доно чорвадорлар — билимдонларга.

Бахмал водийларнинг кўм-кўк қирида
Тилла қўй етказган ақлингиз бўлди.
Олтин қўзичоқлар ўзбек ерида,
Тасанно дўстларим, кўнглимиз тўлди.

- 10 Уч миллион тонналаб пахта етказиб,
Қардош, қариндошни кийдирган эрлар.
Энди шевиотларни қўлга тутқазиб,
Ўзбек мовутини кўрингиз, дерлар.

Пахтадан, ипакдан, жундан жаҳонда
Истаган матони тўқий оламиз.
Дўстлик замони бу бизнинг замонда
Минг табрик мактубин ўқий оламиз.

Совет граждани бўлган ҳар киши
Тўй куни келину куёвдай бўлсин.

- 20 Совет гражданин қилган ҳар иши
Ўз бахтли умрига гаровдай бўлсин.

Дастурхон ёзганда чаман уялиб,
Тўкин-тўйинликдан беролсин дарак.
Неъматлар устига неъмат уйилиб,
Марҳамат меҳмонлар, демаклик керак.

Бизда олам-олам имконият бор,
Қўрада қўйимиз, оғилда сигир.
Ҳар ишнинг кўзини билмоқ эътибор
Баъзида шу ваядан қилганда фикр,

- 30 Не учун локкидай қаймоғимиз йўқ,
Не учун мойлироқ қатиғимиз оз,

Не учун баррадай пишлоғимиз йўқ?
Хулласи бу ваядан гинамиз дароз.

Ҳаммаси бор, аммо режа билмадик,
Поданинг ҳолига солмадик назар.
Жайдари сигирни кўзга илмадик,
Хўраю сути оз, дедик, алҳазар.

Урта Россияда колхоз сигири
Беш мингча литрлаб беролганда сут,
40 Ёйлоққа тўладир ўзбек ўр-қири,
Говмишлар зотини қилдик биз унут.

Далага ҳайдаймиз, кўздан нарироқ,
Кечқурун келади қапишган елин.
Челакни кўтариб борганда бироқ
Бир чинни сут соғмай хижолат келин.

Далада ҳар етим бузоқ эмади
Ва соғиб ичади ҳар ўткинчи ҳам.
Бизнинг сигирларда гуноҳ нимади,
Олатов зотидан қайси ери кам?

50 Йилига уч юз ё тўрт юз литрча
Сут соғиб, ўн-ўн беш сигир боқамиз.
Хўш, бундан, дўстларим, даромад қанча,
Икки, уч хонали счёт қоқамиз?

Рост айтдим, гуноҳкор эмас жонивор,
Сен уни оғилда тўқу тўйин тут.
Ем, хашак мўлу кўл, хона беғубор,
Сўнг минг-минг литрлаб мўлжалингни кут.

Анорхон, Фотима боққан говмишлар
«Оқ олтин» колхозин қайнар булоғи.
60 Жонивор еганин тўлар, демишлар,
Беш минглаб литрнинг қаймоғи, ёғи:

Элу юрт олдида ошириб обрў,
Колхозга келтирар минг-минг даромад.
Чехралар ялтирар мисоли кўзгу,
Бу ахир ғойибдан келмаган омад.

Дўстларим, шаҳарлик ишчи-меҳнаткаш
Ёру ошналарни унутманг ҳаргиз.

Эриган чўянинг буғи аралаш
Оловли нафасни сиз тортганмисиз?

- 70 Сизнинг меҳнатингиз осон бўлсин деб,
Минг туман машина қуяди улар.
Замона тинч бўлсин, омон бўлсин деб,
Пўлатдан пойдевор қуяди улар.

Шаҳарлик миллионча ўғил-қизларнинг
Сизга қондошлиги-жондошлиги бор.
Анордай қип-қизил, тўлин юзларнинг
Саломат бўлмоғи Ватанга даркор.

- Сут беринг, мой беринг. қаймоқ берингиз,
Сир беринг, творог, пишлоқ берингиз.
80 Ишчи-колхозчининг азал дўстлигин
Шуҳрату шонига инжу терингиз.

Билимдон кадрлар, кўп омон бўлинг,
Кундан-кун кўпайсин говмишлар сони.
Булоқдай қайнашда беармон бўлинг,
Мойларга булансин халқимиз нони.

Ҳамманинг ёқутдай ялтираб лаби
Қизил ёноғидан ўчмасин кулгу.
Партия талаби, Ватан талаби,
Халқимиз талаби худди ана шу.

ҚОҒОЗ

Жонланиб ўзинг айт, қайси сўз билан
Сенинг мақтовингни куйлайин, қоғоз!
Дўстим Муҳаррамга ошиқ кўз билан
Бир умр телмурдим, икковинг мумтоз.

Кўзимнинг оқидек мунча тозасан,
Яхши шеъримдаги нуқтам қорачиқ.
Баъзида кичкина ғазал ёзаман,
Мазмуни беғубор бағрингдай очиқ.

- 10 Нинанинг учи-ла қудуқ қазиган
Азамат эрларнинг кенг майдонисан.
Садафдай кўксингга инжулар тизган
Ошиқ шоирларнинг жон, жононисан.

МЕНИНГ БИР САТРИМ

Қалбимда қимматли болаларимнинг
Капалак сингари шўхликлари кўп.
Уларнинг манглайи бахтимдай маҳбуб,
Упиб эркалайман ўз лабларимни...

Бирор тонг биттаси йўталиб қолса,
Жонимни ҳовучлаб дилим уради.
Ярим дам кўзимдан йўқолиб қолса,
Туғма чанқов каби тилим қуради.

- 10 Топмасдан қўймайман болаларимни,
Чаманим зийнати лолаларимни.
Улар-ку шўхликда капалакдан зўр!
Аммо тополдимми, сезаман ҳузур.

Ҳар болам уфурган нафасин атри —
Шеъримнинг энг етук, энг яхши сатри.

ЕШ УЌИТУВЧИЛАРГА

(Бухоро Педагогика институтининг 25 йиллигига атаб ёзилган ва ўши ерда ўқиб берилган)

Ота-оналарнинг ҳурмати баланд,
Дунёга кўз очган ҳар киши учун.
Туғилиб олишлик кифоя эмас,
Инсоннинг жаҳонда зўр иши учун.

- Жумла махлуқлар ҳам туғилиб мавжуд;
Бемазмон умрини яшар саргардон.
10 Тафаккур ва шуур завқидан маҳрум
(Туғилиб ўсганининг бу оламаро)
Ағрайиб яшамоқ даҳшат, беомон.

Кишилиқ ўз-ўзин, атроф оламни
Англамоқ шарафи билан гўзалдир.
Қидириб-тополиш, тинтиб-ўрганиш,
Сўроғлаб-етолиш гоят афзалдир.

- Катта билимларнинг зинапояси —
Кишилиқ ижодни етуги китоб.
Мақтабдир ҳақиқий она сийнаси,
20 Маърифат — зеҳнимиз уфқида офтоб.

Маънавий ва руҳий камолот учун
Ота-онамиздан муҳтарам устод —
«Алифбе» ўргатган ўқитувчининг
Ҳурматин сақлагум абад-умрбод.

Сиз ахир устозлар устози бўлган
Лениннинг илмини ўргатувчисиз,
Миллионлар қалбига 'қуёш ўрнатиб,
Онглари нурларга йўғуртувчисиз.

- Шогирдлар дил уйин чароғи демак,
30 Шогирдлар кўп бўлса кўксимиз равшан.
Коммунизм асрин авлодларига
Муаллим бўлмаклик юксак шараф-шон.

Улуғ Партиямиз порлоқ йўлидан
Маърифат асрининг чўққиси сари,
Ҳамиша озоду ҳамиша обод,
Билимдон халқимиз босар илгари!

МИНУТЛАР ЧАҚИРАДИ

- «Вақт» деган шеър ёзган
Отангиз сўзламоқда.
Бир қўлтиқ китоб тутиб
Минг йилни кўзламоқда.
Менделеев бўласиз,
Ун марта Павловларсиз;
Инсон номи улуғдир,
Ҳаёт билан тўлиқдир,
10 Тонготар вақтидир бу,
Уйғонмоқ, ювинмоқдан
Эринчоқлик қилганнинг
Соати ўтиб кетар,
Яланғоч кўкрак билан
Қулочингни керганда
Олган ҳар битта нафас
Сени саломат этар.
Бир қултум қайноқ сутни
Ичгунча ўтар секунд;
20 Биз-ку қараб турибмиз,
Бу илиқ тухумни ют!
Атайлаб ўз уйимни
Мактаб бағрига қурдим:
Биринчи қўнғироқда
Сизлар каби югурдим,
Кекса ўқитувчиман,
Қалбим мактабга туташ,
Қўлимда бўр юқи бор,
Сиёҳ ранги аралаш.
30 Мария Семёновна
Аллақачон кутади.
Ёшинг-ку етти-саккиз,
«Беш» олганлар ютади.
Менинг келажакларим,
Қалбимда лолаларим,
Қароғим, болаларим,
Қимматингиз ўлчашга —
Бағримда қуёшим бор,
Кундуз каби бошим бор,
40 Оқшом каби қошим бор,
Юлдуз каби кўзим бор,
Сўз айтмоққа ўзим бор:
Секундлар чақиради,
Минутлар чақиради,
Соатлар чақиради.

- Умрнинг овози бу,
Мен эса, тонгда каптар.
Жуда-жуда қувониб,
Азиз синфдошларнинг
- 50 Етук фикрларига
«Аъло» баҳолар қўйиб,
Қўлтиқда қирқта дафтар.
Баъзида ўқитувчи,
Баъзида ўқувчидай
Ҳаёт «Алифбе»сини
Келинг бирга ўқиймиз
Олияхон сингари.
Ипак қурти сингари,
Боларилар сингари,
- 60 Чумолилар сингари
Ҳаётини меҳнат учун
Каттакон жамиятнинг
Кичик аъзоси бўлиб,
Минутларнинг қадридан,
Марғилон атласини,
Яъни жон атласини,
Биргалашиб тўқиймиз.
Қирқ беш минутда ёзган,
Беқофия шеъримни,
- 70 Миллионларча болаларим
Сизга атадим фақат.
Бир минут бўш ўтмасин,
Азиз ҳаётингизда,
Ўқинг, билинг, ўрганинг,
Минутларнинг қадри шу.
Яна юз йил ўтади,
Яна минг йил ўтади.
Сизга жуда ҳурмат-ла,
Бутун жаҳон айтади:
- 80 — Лекин партиясининг
Фарзандлари, қадри бу,
Жонимга ёққангани,
Ростини айтсам агар —
Сизнинг келажагингиз
Жаҳон бўлиб кетади.
Яъни коммунизм деб
Интилаётган соат
Бизнинг замондадир.
Бутун халқлар бахтига
- 90 Замон бўлиб кетади.

УЧ УҒЛОН БАХШИ

Келинг дўстлар, ҳангомадан гап яхши,
«Кирпи», «Тўқмоқ», «Муштум» деган уч бахши
Тўпландилар колхозистон боғига,
Колхозистон деган бўстон боғига.

«Кирпи» келган эди Озарбайжондан,
«Тўқмоқ» эса қизгин Туркменистондан,
Ўрталикқа ёзиб алвон дастурхон,
«Муштум» кутар эди бу боғда меҳмон.

- 10 Сухбат ширин, қадрдонлар ҳамнафас,
Сўз бобида ким ўзарга басма-бас.
«Кирпи» олди қўлга танқид созини,
Санчиб-санчиб игнадай овозини:

— Ажойиб гулшандир ўзбеклар ери,
«Оқ олтин» конидир ўри ҳам қири.
Мен ҳам пахта эккан эрларнинг бири,
Қардошлар меҳнатин кўргани келдим.

- Аввал бошдан ким ўзарга бел боғлаб,
Пахта экдик ҳар одимни ардоқлаб,
20 Кўп ерлар сув ичмай ётар тарақлаб,
Колхоздан сабабин сўргани келдим.

Меҳнатдан четдадир бирталай эркак,
Хотин-қиз меҳнати колхозга тирак,
Улуғлар шаҳарда ялло, бедарак,
Юзларин қишлоққа бургали келдим.

Кўп ерда бефойда ётур машина,
Бирталай ғўзада ҳашарот, кана.
Бир қури ғовлаган, бир қур пакана,
Билиб-билмасларни ургали келдим.

- 30 «Тўқмоқ» ботир «Кирпи»нинг бўлди сўзин,
Даранглатди аёв билмас қўбизин:
— Ҳай-ҳай, қардошларим, тинглангиз бир оз,
Ўзбеклар пахтада бизларга устоз.

Устоз иши бўлмоқ керак доим соз,
Ватанимиз шунга тараф эмасму?

Кўп колхозни кўрдик иши бачкана,
Эрта кўклам янглиш бўлмиш ягана,
Устга-устак чопиқдан чиқмай яна
Диққат билан ишлаш талаб эмасму?

- 40 Кўп пахтани босиб ётар хашак-ўт,
Бор агротехника бу ерда унут,
Кузга бориб ундан қандай ҳосил кут,
Бепарволик, бунга ажаб эмасму?

Пахта бутун халқимизнинг қудрати,
Колхозчининг ошсин маданияти.
Юксак ҳосил элу юртнинг нияти,
Қардош дўстлик етук сабаб эмасму?

Танқидлардан «Муштум» бахши уялди,
Дўмбирасин дастасига суялди.

- 50 Сўз бошлади чертиб-чертиб салмоқлаб,
Пахта гулдай хандон отиб чақчақлаб:

— Хуш келибсиз, қон-қардошлар, ўртоқлар,
Танқидингиз дил уйига чароқлар.
Пахта эккан барча яқин-йироқлар,
Шон-шараф бу ҳам сизники, ҳам бизники.

Камчиликлар сиз айтгандан зиёда,
Бизда бутун имконият омода,
Юксак ҳосил беролурмиз дунёда,
Ушбу обрў ҳам сизники, ҳам бизники.

- 60 Ана шундай кўзи шипга битганини,
Тўғри қолиб, қинғир йўлга кетганини,
Столпараст, тумшуғи хат битганини
Ниқтаб турув ҳам сизники, ҳам бизники.

«Кирпи» санчсин шундайларга игнасин,
«Тўқмоқ» эзсин тўнг бўйинлар сийнасин,
«Муштум» айтар:— Уздан кўрсин гинасин,
Аччиқ кулгу ҳам сизники, ҳам бизники.

Тонг отгунча бу суҳбатда бор эдим,
Танқидлардан тўла хабардор эдим.

- 70 Ғафур бахши танқидларни кўчирди,
Аччиқроғин чучутди ё ўчирди,
Сўз тегмади, охиргача қолди жим,
Икки чинни қимиз тегди лиммо-лим.

МЕНИНГ ҚИЗИЛ БАЙРОҚЧАМ

Ер лоларанг, осмон лоларанг,
Осмон чоғли жаҳон лоларанг,
Юзлар қизил, хандон лоларанг,
Долазорлар оралаб,
Ўзиб борар,
Сузиб борар
Менинг қизил байроқчам.

10 Дилларимиз тиниқ кўзгу бу,
Булоқдаги топ-тоза сув бу,
Тинчлик учун умид-орзу бу,
Қуёш каби мўралаб,
Кезиб борар,
Ўзиб борар
Менинг қизил байроқчам.

Пионермиз, ёши кичикмиз,
Ота-ўғил, демак, етукмиз,
Қизлар айтар: биз ҳам тетикмиз.
20 Шу қўшиқдай ҳур бўлиб,
Ўзиб борар,
Сузиб борар
Менинг қизил байроқчам.

Ватанимнинг тинчлик баҳори,
Шараф тонги — қутлуғ наҳори,
Ўқиш, меҳнат — мард эътибори.
Шу шиорга жўр бўлиб,
Сузиб борар,
Ўзиб борар
Менинг қизил байроқчам.

ТИНЧЛИК КҮКЛАМИ

Тонготарнинг пушти ранги уфқда ўйнар,
Ҳаёт тўла уйғоқ олам йўл кетиб борар.
Умидимиз дилдан тилга бергунча хабар
Миллион гунча бу чаманда қобуғин ёрар.

Яшамоққа шошилади увоқ зарра ҳам,
Япроқларнинг томирида ҳам шарбат оқар,
Қиррасига қуёш нурын кўчирган шабнам
Гулдан гулга қўнмоқ учун қанотин қоқар.

- 10 Бир кафт чигит ердан униб жома бўлгунча
Талай умру меҳнат, билим, фурсат бўлур сарф.
Элга манзур бир дoston кўчирилгунча
Оқ қоғоздан ўрин олур миллионларча ҳарф.

Бир йигитни бўй етказмоқ, ҳаётга қўшмоқ,
Авайламоқ бир умрда кўзнинг қароғин.
Оҳақ қориб, ғишт кўтариб ошён қурмоқ,
Парпиратмоқ ота-бобо ёққан чароғин.

- Тотувликда тинч умрнинг лаззатин сурмоқ,
Қўни-қўшни ёру дўстга тилаб садоқат,
20 Кучсизларга кўмаклашмоқ, аҳволин сўрмоқ,
Кишиликнинг шаънига мос, муносиб одат.

Бор инсоний хислатларни елга созуриб,
Ваҳшатларнинг ўнгуридан увлар капитал.
Озодликни, ҳақ-ҳуқуқни ўтда қовуриб,
Аждар каби ўз комига қувлар капитал.

Бадбахт тилак, шум ниятнинг ирганч дояси,
Янги уруш ҳомиласин танғиб юрибди;
Кечагина тинган жангнинг машъум садоси,
Ўчган шамнинг дуди каби ганғиб юрибди.

- 30 Америка-инглизнинг мурдахўрлари
Қон талашган уфқлардан солмоқдадир жар.

Доллар туққан сиёсатнинг мушти зўрлари
Куни битиб қолганидан бергандай хабар.

Жаҳон бўйлаб шалдирамас энди кишанлар
Олам халқи қад кўтаргай қоя сингари,
Атомлардан топталмагай энди гулшанлар,
Инсоният тинчлик томон босар илгари.

- Барча халқ ҳам ўз она-юрт бағрида дилшод
Хирмон-хирмон кўтаражак умид донасин.
40 Ирқу рангу дин-хурофот ваҳмидан озод,
Жўр овоз-ла куйлаяжак эрк таронасин.

Календарни варақлайман, токи ҳар кунни
Ниятдай пок шеърим билан нишонлайин, деб.
Бахт кунлари қўлга берган ҳар бир якуннинг
Соатларин тинчлик билан замонлайин, деб.

Офтобнинг этагига «Мир» сўзин ёзиб,
Кузатаман жаҳон бўйлаб намойишини.
Халқларнинг зўр иродаси ҳукмин ўтказиб,
Қўлга олур голиб келган тинчлик ишини.

- 50 Хаёлимга кўкларнинг нақшини қаздим,
Шунча кенгдир умидларим океан қирғоғи,
Кеча Ильич саксон бешга тўлганин ёздим,
Ҳилпирай бер, Ленин берган тинчлик байроғи.

Ҳар битта кулишидан минглаб гулшан яратган,
Етилган жамолига кўзни равшан қаратган,
Ҳар битта парвозидан чаманга ҳид таратган
Каптар дилли гунчалар тўла қонли, беқарор
Қуёш билан баробар одимлар ўрта баҳор.

Бу Ватан эгалари ҳар бири меҳнатга банд;
Бириси ток кўтарар, бириси олма пайванд,
Бирини йиғар тут баргин, бири қайнатар гулқанд,
10 Бириси уч қулоқли пахтазорни оралар,
Уру қирга гурурнинг қўшиқлари таралар.

Бир шоир шаршарақдан қидирмоқда илҳомин,
Бир қиз севган ёрига ёзар кўклам саломин,
Бир чол набирасининг «Мир» деб атайди номин,
Қандай кўркам тинчликнинг ҳаёт тўла
нафаси,
Ер юзи халқларининг орзуси, ҳаваси.

Она юрт ҳавосидан бўғилмагандек нафас,
Юракка ўз қобирға ҳеч қачон бўлмас қафас,
Инсоният ҳуқуқи поймол бўлмаса бас,
20 Олти жиҳат, тўрт тараф кишилар истаги шу,
Одамзодлик қадрининг жавҳари —
кераги шу.

Пешонаси тиззасин ўпган кўп афтодаҳол
Осиё, африкалик мазлумлар қилар савол,
Сиз қилган жиноятни кўтаролмас ҳеч ҳаммол —
Сиздан «олижаноблар», сиздан
капиталистлар —
Инсонлик қиёфасин мурдор қилган
иблислар.

Ердан узиб бўлмайдн кўланка оғирлигин,
Атомлар даҳшатидан бўстонлар тақирлигин,
Тузгунлар бузғунлигин, гўдаклар сағирлигин,

30 . Сиз эмасми шу мотам қиссалар ижодкори,
Қону ёш, зулму бедод, гуссалар ижодкори?

Гўёки бу қонли жом лиммо-лим тўлгунча йўқ,
Тинмай олам уфқидан золимлар урмоқда дўқ,
Янги урушлар учун Европа тутантириқ;
Яна Рим гулханлари, Неронлар¹ алангаси
Бу ғавғодан қуриган инсоният тинкаси.

Бирваракай забти-ла занжирларни узғувси,
Асоси доллар бўлган қасрларни бузғувси,
Тинчлик ва омонликнинг қўрғонин турғузувси,
40 Инсонлар муддаоси қуёшдай билмас завол,
Қадамига пойандоз порлаб турган истиқбол.

Инсонлар бир-бирига дўст, оғайни, биродар,
Тўю ҳашам кунлари бир-бирга бериб хабар,
Янги жаҳон қуришда манглай танғиб сафарбар.
Минг Зарафшон сувидан тўйиб ташна
тупроқлар,
Бахмалга бурканажак барча яқин-йироқлар.

Эл тўйин, олам тўйин, ҳамма бошда офтоб,
Зеҳнларда ёддошдир Ленин қолдирган китоб,
Ҳамма диллар бир Гимн чолғувчи олтин рубоб,
50 Ҳамма уйда Ильичнинг ёқиб берган чароғи,
Уфқда ҳилпирайди тинчликнинг шон
байроғи.

---

¹ Нерон — эрамининг 37—68-йилларида яшаган Рим императори. Унинг буйруғи билан 64 йилда Римга ўт қўйилган. (Автор эскартиши.)

МЕНИНГ ҚУЙЛАРИМ

Жаҳон тўла овозлар,
Бири менинг овозим.
Овоздай аниқ сўзлар,
Жаранглар менинг созим.
Созим — менинг овозим,
Овозим — менинг созим.

- Еқимтой композитор
Бўлсамми, деб ўйлайман.
10 Узим ёзиб термасин,
Узим куйин куйлайман.
Дуркин менинг овозим,
Эркиндир менинг созим.

Қуёшдай аниқ ўзи,
Гулхандай ёниқ ўзи,
Синфдош дўстларимга
Кўнгилдай таниқ ўзи,
Қувноқ менинг қўшиғим,
Ўйноқ менинг қўшиғим.

- 20 Тинч-омон уйимиз бор,
Уй оша тўйимиз бор.
Бахтимизга оҳангдош,
Жўровоз куйимиз бор.
Дуркин қўшиқ бизники,
Эркин қўшиқ бизники.

САМАД ВУРҒУНГА

Шарафли бу ўлканинг муҳит каби кўкини
Порлоқ йирик юлдузлар бегаб келмиш сарбасар.
Турлаб кўрсанг тарихлар қарвонининг юкини
Ўз халқи ирфонидан оламга берар хабар.

Қадим оташкадалар муқаддас ўчоғида
Саркарда Бобакларнинг сўнмаган нафаси бор.
Адирлар, водийларда, тоғларнинг қучоғида
Мағлубият билмаган халқнинг гуррос саси бор.

- 10 Севги бўлмаган ерда қадрин тополмас жамол,
На шароб, на мусиқий, на юракда интизом.
Ғазалсиз умрларда иқболу камол йўқдир,
Қўшиқсиз юракларда на эҳтирос, на илҳом.

* * *

Гарчанд ислом динининг муҳаббатсиз аркони,
Халқимиз шуурини занглатмакка тиришди.
Алҳазар, мусиқийни, хотинлар жамолини,
Шаробу расм ишини ҳаромликка йўйишди.

- Иўқ, бу бундай бўлмади, бегона ақидалар
20 Булутдай қопламади гўзаллик офтобин.
Муаззин садолари, хонақаҳ «иллоҳу»си
Тиндириб қўёлмади халқ дилининг рубобин.

Маҳастий ғазаллари шу иқлим чўққисидай
Қалблардан жой оларди бир мукамал жон каби.
Низомий дostonлари халқнинг ўз туйғусидай
Ҳамиша барҳаётдир, барҳаёт замон каби.

- Қондошим, қариндошим, қардошим Самад Вурғун,
Тасаллон дил учун тарихдан деганим бас.
Сен ўз халқинг шоири, халқлар абадий турғун —
30 Томирдаги қонингу кўкрагингдаги нафас.

Шарафлар бу ўлканинг кўкида юлдуз каби,
Озарлик гўзалларнинг чехрасида кўз каби,
Болалар дудоғида энг аввалги сўз каби,
Ҳалол меҳнат ошида пок-покиза туз каби.

Сен ёзган шеърларнинг ҳурмати ғоятда кенг,
Бугуннинг ҳужжатидир, келажак хазинаси.
Уфқларни титратган гулдурос товушга тенг,
Озарлик бир арслоннинг тортаётган наъраси.

Аmmo бир ҳақиқат бор жаҳонда қоя тимсол —
40 Бу ҳақиқат Лениннинг фикри эди мунаввар.
Ҳақиқат оламида бу фикр топмас завол,
Сенга, менга, биз киммиз рўйи рост берган хабар.

Сен Мовароуқоқозда, мен ҳам Мовароуннаҳрда
Нўширавон қасридек тарихдан ўчар эдик.
Бизда на шараф, унвон, на хонадону на шаҳар,
Шиллик қуртдай юк бойлаб саргардон кўчар эдик.

Халқимиз, Ватанимиз, давлатимиз, муҳримиз
Эндиги минг-минг йиллар бўлажакдир барқарор.
Ҳамиша ишончимиз, мураббиймиз, меҳримиз,
50 Бизнинг ҳимоячимиз Ленин Партияси бор.

Бу улуғ тарбиядан қўлингдаги созингни
Халқинг тараннум этар наъмаларга жўр бўлиб,
Коммунистик Партия, буютган овозингни
Жаҳон халқи тингласин доимо мағрур бўлиб.

Энг яқин дўстларимни бирма-бир санар экан,
Самад Вурғун номини атайман ғурур ила.
Чунки мен бирга яшаб, бирга ижод этганман,
Қалбимда истироҳат, бир жаҳон сурур ила.

УҚИНГ, ҚИЗЛАР

Даста-даста гуллар бўлсин пойандоз
Шўх қизларим, жон қизларим, оппоғим.
Кўча-кўйда жаранглайди минг овоз
Қувончларга тўлиб кетди ҳар ёғим.

Бу овознинг эгаларин танийман —
Бизнинг шодлик кўчасининг қизлари.
Беш-беш, дейман, ўн-ўн, дейман санайман,
Янглиштириб юборади кўзлари.

- 10 Икки қатим қизил ипак сингари,
Бир ғунчани турлагунча ўтди ёз.
Нафасдан ҳам келар кузнинг асари
Ерда қизлар, кўкда маржон турна, ғоз.

Куз фаслидир, шарбат оқиб ётади,
Дала-шаҳар қай анордай мағзи тўқ.
Ифор ҳидга тўлиб тонглар отади,
Сидирға ранг, бундай сўлим мавсум йўқ.

- Чаман-чаман қучоғини ланг очиб,
Она мактаб кутар болажонларин.
20 Сизни кўриб ўзи қайта ёшариб,
Аранг босар дилда ҳаяжонларин.

Бугун байрам — биринчи сентябрдир,
Ёш юраклар каптар каби талпинар.
Қизлар ўтар тизилишиб инжу-дур
Қуёш тўкар бошларига мўл-мўл зар.

Ҳаммасининг гул-гул очган чиройи,
Ҳаммасининг қўлтиғида китоби,
Ҳаммасининг синфларда ўз жойи,
Ҳаммасининг ярқироқ офтоби.

- 30 Шу қизлардир эндиги ўн йилларнинг
Кўз қароғи, бўстонларда чароғи.
Етук, доно шу билимдон дилларга
Акс этмишдир коммунизм байроғи.

Уқинг, қизлар, эркам, онахонларим,
Даста-даста гуллар бўлсин пойандоз.
Кўнглимда бор орзу-армонларим
Сизнинг билан тугалланур, десам оз.

ҚУТЛУҒ ТОНГ САЛОМИ

Шаҳримиз кўчалар, йўлларга тўла,
Саф тортиб ўтади хандон болалар.
Ҳар кўча қувончга, гулларга тўла,
Шаҳримиз кўркидир жонон болалар.

Мингларча кўчадан, ўн минглаб уйдан
Миллионлаб болалар мактабга чопар,
Билим хазинаси бўлган бу ердан
Бахтининг бебаҳо гавҳарин топар.

- 10 Коммунизм асрин гражданлари,
Доно қизларимиз, ўғилларимиз,
Сиз аъло баҳода ўқиган сари
Қувватга тўлади кўнгилларимиз.

Етук насларга онадек яқин,
Болага танитган дўстин, ўртоғин —
Билимлар ўчоғи мактабим яша!
Қардошлик қучоғи мактабим, яша!

- Ҳурматли, қадрдон ўқитувчимга
Тонгларни қаршилаб оташин салом!
20 Устоз ва меҳрибон ўқитувчимга,
Бутун халқ олқишлаб, оташин салом!

ШОФЕР

Сўнги процентнинг сўнги тоннаси
Каттакон шарафнинг муборак юки.
Галаба корвонин чўнг машинаси
Тонгдан ҳам илдамроқ боради чунки

Рулида ўтирган мағрур йигитнинг
Улкан вазифаси — Ватан иши бу.
Тезликда мот қилиб кўкда бургутни
Маррага етишни қилар у орзу.

- 10 Бу йўллар қонига, жонига туташ,
Олтин уқалардай ҳар километр.
Юрак уришига қуёш аралаш
Коммунизм сари йўл кетаётир.

Истаган ҳавода, бўрон, ботқоқда,
Умид манзилига қувиб боради.
Бензин қурумнинг иси димоқда,
Ғайратдан тер қуйиб, ивиб боради.

- Тонгларга уланиб кетар нафасинг,
Жонажон меҳнатга мунча тантисан.
20 Чунки ғолиб чиққан ишчи класснинг,
Улуғ жамиятнинг зўр фарзандисан.

ИШҚИМ ВА ҚҶШИҒИМ

Ҳар бахтли тонготарда
«Правда» саҳифаси
Қудратли ва улуғвор,
Қайтмас сўзи билан
Бугун ва эртаמידан
Халқимга берар хабар.

Партиямиз сўзи — бу
Истиқбол хазинаси.

- 10 Кунлар кундан мазмундор
Омонлик изми билан
Йўл тутган изимиздан
Талай халқлар сафарбар,
Шуларда менинг ишқим,
Шунда менинг қўшиғим.

Кундан-кунга фаровон,
Тинч-омон, тўқ, маданий;
Нур, маърифат ва китоб —
Ер юзида яшаган

- 20 Қондош, жондош, қариндош
Халқларнинг орзусидир.

Барча тенг, хуррам замон,
Барча неъматлар, яъни:
Тонг ёритган офтоб
Улуғ Ленин бошлаган
Идея бизга йўлдош,
Кўнгиллар кўзгусидир.
Шуларда менинг ишқим,
Шунда менинг қўшиғим.

- 30 Улуғ байрам кунидир,
Ҳар халқ ўз шони билан
Шу ғурур тўлқинида
Байроқлари юқори,

Меҳнатидан гул тақиб
Қаторда порламоқда.

Беш йиллик якунида
Пахтакор ишқи билан
Шарафларнинг қўйнида
Қадам-қадам илгари,
40 Қуёшга тикка боқиб
Ўзбек халқи бормоқда.
Шуларда менинг ишқим,
Шунда менинг қўшиғим.

Район марказидаги
Гавжум, кўркам ўринда
Етуклик тахтаси бор.
Шунда тўла ёзилган
Сенинг отинг, шуҳратинг,
Кундалик ишинг бари.

50 Кўнгилнинг ўзидаги
Умид турган ерида
Олтиндан — пахтаси бор.
Бир қаторга тизилган
Процентлар, юксалинг,
Кундан-кунга юқори.
Шуларда менинг ишқим,
Шунда менинг қўшиғим.

Қатор тонготарларда
Даладан учмай қиров,
60 Момиқ қўллари билан
Бир неча юз килолаб
Момиқлар теролгувчи
Қизлар — навжувонларсиз.

Ҳар грамм — яна бахтли
Келажак учун гаров.
Руҳ баланд, орзу баланд,
Ялла айтар ёқут лаб.
Дил ўйин қуролгувчи
Муҳаббат борми сизсиз!
70 Шуларда менинг ишқим,
Шунда менинг қўшиғим.

Қатор тонготарларда
Коммунизм асрининг

Бебаҳо юкин ортиб
Соатлар, минут, дамлар
Узоқ манзиллар томон
Чопар юк машиналар.

Моторлар аниқлиги
Юраклар зарбига тенг.
80 Манглайдан терин артиб
Тирмашади одамлар,
Осмондай баланд хирмон,
Ундан баланд зиналар,
Шуларда менинг ишқим,
Шулар менинг қўшиғим.

Ошиқ бўлмай бўларми,
Ўз туққан ишинг учун,
Энг яхши қўшиқларим
Улуғ байрам тонгида
90 Севган халқим лабида —
Хандонписта бўларкан!

Завққа тўлмай бўларми,
Ният — йўлдошинг учун.
Бу экан сўнгги одим
Меҳнат — киши онгида.
Руҳида, талабида
Бир гулдаста бўларкан:
Шуларда менинг ишқим,
Шулар менинг қўшиғим.

БУГУННИНГ ЧАҚИРИҒИ

Маррага етай деб қолган карвондай
Умид манзилининг чароғи яқин.
Меҳнатни якунлаб шонли дамларнинг
Завқини ҳозирдан куйлайди оқин.

Олтин қопқаларда йўлимиз пойлаб,
Гулчамбар кўтариб кутмакдадир ёр.
Йиллар гурурини тўла жамғариб,
Бахтлар қучоғига етишмак даркор.

- 10 Пахтакор қудрати, шону шарафи,
Сўнги тонналарга қолди мунтазир,
Яна бир чиғаниб, умтилиш пайти,
Шу бугун, шу соат, шу минут, ҳозир!

Доналаб экдигу граммлаб йиғиб,
Миллионлаб тоннани қилдик муҳайё.
Болари сингари меҳнат жомини
Лиммо-лим тўлдирмак бизга муддао.

- Ваъдага вафоли, аҳдида маҳкам,
Саноққа сиққудай нишонамиз кўп.
20 Ҳали терилмаган, чаноқда қолган,
Пояда яширин дурдонамиз кўп.

Сўнги процентлар дилни қистайди
Шотида охирги уч зина каби,
Уч қултум сут каби пахта беролур
Онахон еримиз пок сийна каби.

Планин тўлдириб маррадан ошган
Илғор пахтакорлар, муборак бўлсин!
Тантилик қудратин намойиш қилинг,
Бутун республика плани тўлсин!

- 30 Шу қутлуғ пойгада из-изингиздан
От қувиб келгувчи азаматлар бор.

Қўллашинг, етакланг, олға интилинг,
Баробар маррага етиш эътибор.

Ҳар грамм пахтанинг бутун қиймати
Олтин балдоқдаги ёқут кўз каби.
Юздан бир процент шундай муътабар
Достондан ҳар айрим доно сўз каби.

Кун эрта қурултой ўтажак бино
Эшигин ланг очар бахт китобидай.
40 Пахтакор шарафи ярқирай берсин.
Ғолиб Партиямиз офтобидай.

Кулимсаб тургувчи уфқ лабида
Тинчлик замонининг ҳайқириғи шу.
Пахта планини бажариш керак,
Халқ, Ватан, Партия чақириғи шу.

ДИКТАТУРАМИЗ СОЛДАТЛАРИГА

Сиз учун куйларим чашмадай оқсин,
Омонлик асрининг посбонлари.
Умрингиз кўкида офтоб балқисин,
Халқимнинг ишонган қаҳрамонлари.

Сиз Ватан постида тийрак турибсиз,
Биз меҳнат қиламиз осойишта, тинч.
Сиз тунлар қўриқлаб уйғоқ юрибсиз,
Кексалар, гўдаклар юзида севинч.

- 10 Толелар йилининг тонготари бу,
Сиз учун гўзаллар тикади рўмол.
Севишган кўнгиллар — соғинган кўзгу,
Сизлардан хат кутар ҳар тиниқ жамол.

Ҳар нафас яқинлаб-яқинлаб келар
Коммунизм асрин илк кўклами.
Ирмоқдай, жилғадай оқинлаб келар
Солдат маршларининг ўкирган дами.

Тинчлик армияси, совет қўшини
Улуғ диктатура солдатларисиз.

- 20 Ғолиб ҳокимият яратиб берган
Владимир Ильич авлодларисиз.

|

**ЎЗБЕКИСТОН КОМСОМОЛИНИНГ XV СЪЕЗДИГА
ТАБРИГИМ**

Ўғилларим,
қизларим,
кўз қароғларим,
Шонли съездингиз муборак бўлсин!
Суянган тоғларим,
чаман боғларим,
Пўлат сафларингиз яна ҳам тўлсин!

10 Бир кекса комсомол бўлсам ҳам ўзим,
Ёшлик мандатини қўлимга тутиб,
Ленин чароғидай ярқираб кўзим,
Шу минбарга чиқдим, ёшни унутиб...

Сочларим оқарган коммунист ота
Сиз, ёш авлодидан хурсанд бир умр.
Баҳор мажлисига таклиф қилганингиз,
Шунча сийловингиз учун ташаккур!

Партия сизларни чақирган онда,
Миллионлар: «Лаббай!», деб саҳрога борди.
Олтойда, Сибирда, Қозоғистонда
20 Водийлар кенгайиб, чўллар қисқарди.

Қадим Мирзачўлни эслайман ҳамон:
Қуш ҳам қўнолмаган шўр дала эди.
Сиз бориб, пахтага бўлди катта қон,
У ердан қарвонлар келмакда энди!

Сиз Ватан шаънига тинч меҳнатингиз,
Мўл-кўл ҳосилингиз билан донгдорсиз,
Бизни шод этади шон-шуҳратингиз,
Дунёда энг илғор, энг бахтиёрсиз.

Бешинчи беш йиллик қаҳрамонлари,
30 Улуғ зафарингиз муборак бўлсин!
Олтинчи беш йиллик катта йўлига

УЛУҒ ҲИНД ХАЛҚИГА

(Ҳиндистон республикасининг олти йиллик байрамига)

Каттакон тарихи неча минг йилнинг
Олтин варақларин бойитган халқсан.
Хитойга, Мисрга, Бобилга ёшдош,
Қадим маданият буютган халқсан.

- Конфуций, Мусолар, Муҳаммадлардан
Қадимроқ маърифат хазинанг бордир.
10 Инсонлик зеҳнининг тонготарида
«Махабхарата» каби зўр сийнанг бордир.

Филдай улуғ халқсан, филдай чидамли,
Гангдай жим оқувчи қодир кучинг бор.
Ҳатто афсоналар сиғдиролмаган
Шуҳратинг жаҳонда топди эътибор.

Олойлар, ўрдулар қўшинлар билан
Бостириб келдилар — топталди гулшан.
Жамолинг бошингга офат келтирди,
Бойлик-давлатингдан ўзингга кишан.

- 20 Филдай улуғ халқнинг ғазаби ҳам чўнг,
Гангдай жимдир, аммо қўрқинч тўлқинли.
Шунча ҳақоратлар, зулмлардан сўнг
Бир бўрон қўзғалди қонли-қуюнли.

Шер тамға бахтсизлик энди талолмас
Панжоб деҳқонининг қутлуғ уйини.
Бугун табриклаймиз ҳинди қардошнинг
Мустақил давлатли катта тўйини.

- Юрак шаклидаги қутлуғ ўлкада,
Миллион-миллион қалба хуррамлик, шодлик.
30 Бунга сабаб шуки, Неру айтгандек:
«Тинчликка, яшнашга асос озодлик!»

Октябрь тонгида башорат берди
Инсонлар кўнглига Ленин хитоби.

Ҳақиқат уфқида чароғон бўлур
Рус—хитой—ҳинднинг дўстлик офтоби.

Шу кўркинг, жамолинг, камолинг билан
Қуёшдай абадий топмагил завол.
Қўзларнинг қувончи, Фурқат айтгандай,
Ҳинду қизларининг манглайида хол.

- 40 Жаҳонда ҳеч даҳшат ботина олмас
Тинчлик қўрғонига шарпа солмоққа.
Шаҳодатномадир халқлар дўстлиги
Тотув-омонликда яшаб қолмоққа.

Устоз рус халқининг содиқ иниси
Шарққа машъал бўлган ҳур Ўзбекистон,
Олтин баҳорининг субҳидамида
Сени табриклайди, улуғ Ҳиндистон.

- Совет Ватанида ва Ҳиндистонда
Ҳамма софдил тилда мангу янграйди,
50 Миллиард дудоқларнинг шиори бўлиб:
— Ҳинди—руси бҳай-бҳай!
Ҳинди—руси бҳай-бҳай!

Буюк ГЭСлар қурайлик, диллар офтоб бўлсин,
Уй тўла, зеҳн тўла нурлардан китоб бўлсин,
Ҳаётни кўролмаган жанобга хитоб бўлсин,
Чин озод шарқликлардан зулматга жавоб бўлсин,
Обод Ўзбекистоним, бунчалар севимлисан,
40 Ўз виждонинг, ироданг буюрган калом билан,
Ҳаққимиз, ҳуқуқимиз, байроғимиз, муҳримиз,
Давлатимиз номидан оташин салом билан:
Биз сени олқишлаймиз
Ленин партиясининг
Йигирманчи съезди!

ВАТАН МАРШИ

Шарафлар-ла балқий бер, Совет Ватани,
Уфқингда Октябрнинг енгган байроғи.
Коммунизм қурувчи халқлар маскани,
Иўлимизни ёритур Ленин чироғи.

Улуғ Партиямиз ҳамишадир раҳбар,
Курашда, меҳнатда, онгда биз сафарбар.

Бу эркин ўлкамизда барча миллатлар
Битта улуғ оила — тотув яшайди.

- 10 Ҳамма тенг, зўрлик йўқ, тозадир ниятлар,
Фақат ишлаган кишигина ошайди.

Яшасин халқларнинг ленинча дўстлиги,
Шарафларнинг меҳнатда ҳуқуқ бирлиги.

Улуғ рус оғаси билан бирга одимлаб,
Қардош халқларимиз яратганлар бахт.
Туради қудратимиз тимсоли бўлиб
Севикли Москва — улуғ пойтахт.

Голиб армиямиз тинч меҳнатга посбон,
Осойишта, кўм-кўк бошимизда осмон.

- 20 Шаҳарлар, заводлар, шахталар қурамиз,
Гигант ГЭСлар билан ўлкамиз чароғон.
Ишчи-колхозчилар ажралмас дўстлармиз,
Қўриқлар очамиз, бу Ватан ободон.

Бизда илм-техника доимо юқори,
Еш авлодларимиз босмоқда илгари.

Ер юзи доимо тинч ва омон бўлсин,
Барча халқлар яшасин, биродар, тотув,
Инсон эрку ҳуқуқи поймол бўлмасин,
Биз уруш истамаймиз — шиоримиз шу!

- 30 Гулласин Советлар Ватанин ҳар ёғи,
Халқимиз етаклар Партия байроғи!

Ўз бахтиёр умримиздан яна бир кунни
Шарафлар-ла қаршилаймиз нурлар тонгида.
Абадийдир ёруғлиққа томон интилоқ
Яшамакни севган ҳар бир киши онгида.

Халқимизнинг минг йил оша кечган тарихи
Озодликнинг, нур ва сувнинг дostonларидир.
Фарҳодларнинг, Ширинларнинг кураш мазмуни
Орзуларда яратилган бўстонларидир.

- 10 Ўзбек — тожик ака-ука, икки биродар,
Ота юртда тенг ҳуқуқли икки меросхўр,
Оталарнинг умидларин бажо келтириб,
Азим дарё садди роҳин боғламоқдадир.

Сирдарёдир бу водийнинг дилда томири,
Барақаси, хазинаси, қуввати, жони.
Сирдарёдир бу ердаги қадим халқларнинг
Ишонгани, қувонгани, ганжи равони.

- Сирдарёдан бу водийда бахмалдек кўклам,
Сирдарёдан гунафшанинг бағрида шабнам,
20 Сирдарёдан жонлиларнинг вужудида нам,
Сирдарёдан миннатдордир ўзбек, тожик ҳам.

Халқимизнинг сувга, нурга ташналигининг
Жуда аянч, юрак ўртар дostonлари бор.
Шундай улуғ айёмларда уни такрорлаб,
Чаман-чаман кўнгилларга солмайлик ғубор.

Иккам қирқ йил бундан бурун Улуғ Октябрь
Ер ҳукмини, сув ҳукмини бизга топширди.
Совет Шарқин икки ёруғ машъали бўлди,
Шуқуҳимиз еру кўкка сиғмайди энди.

- 30 Улуғ совет халқларига тенгдош, баробар,
Коммунизм қурмоқ учун бўлди сафарбар,

Бизлар қурган ҳар иншоот бера олади
Минг йил оша авлодларга бизлардан хабар.

Улуғ руснинг оғалиги, илми, ҳиммати
Барча ишда раҳнамолик қилгани дуруст.
Шарқ халқимиз, миннатдорлик билан айтамыз;
Омон бўлсин Ленин бошлиқ бўлган оға рус.

- Замонамиз маърифатин донишмандлигин
Тимсолидир икки қўшни республикамиз.
- 40 Утмиш билан, ҳозир билан, келажак билан,
Умид билан, меҳнат билан доим биттамыз.

Бир туташ ер саҳнидадир киштукоримиз,
Бир муттасил фазо ичра оламиз нафас.
Сувогимиз бир дарёнинг икки қирғоғи,
Биродарлик умримиздир барчага ҳавас.

Ленин берган таълимотнинг жумла мазмуни
Халқларимиз шуурида, камолидадир.
Партиямиз режаларин нақд ифодаси
Гуллайган Ватанамиз жамолидадир.

- 50 Биз гигантлар қуриб қўйдик, токи истиқбол
Қуёш ерга тушган каби равшан бўлсин, деб.
Дарёларни ер қаъридан баланд кўтариб,
Саҳроларга йўллаб қўйдик, чаман бўлсин, деб.

Қирқ кун ичра канал қаздик Фарғона бўйлаб,
Бахмал боғлар бўлиб кетди икки қирғоғи.
Андижондан Ленинобод ерларигача
Сероб бўлди юртимизнинг олтин тупроғи.

- Фарҳод ГЭСдир гигантларнинг ўтлиғ юраги,
Икки халқнинг бир кўкида порлаган қуёш.
- 60 Сирдарёнинг йигит кучи нурга айланиб,
Кенг водийни кундузига улади тутош.

Баракасан, битмас консан, отахон дарё,
Бизлар сени шимирамиз қатра-қатралаб.
Ҳалқа-ҳалқа канал қазиб, ГЭСлар қурамиз,
Бир кафт тупроқ бу заминда қолмас ташналаб.

Эй, халқимиз ғолиб номин абад сақлашга
Коммунизм биноларин қурувчи эрлар.

Зеҳнингиздан, шуурингиз, меҳнатингиздан
Ўз ҳақиқий чехрасини топади ерлар.

- 70 Бу сарзамин Қайроққумдир, бир бўгин аввал
Муқимийлар ҳажв қилган Шайдоннинг дашти.
Биз бу ерга ГЭС қурамиз, денгиз қурамиз,
Ғоят буюк қурувчи деб номланиш гашти.

Шонли тожик оғайнилар, бахт қурувчилар
Ер юзида заррин гилам тўшамак бўлди.
Шу гиламнинг бир тўридан ўрин эгаллаб,
Ўзбек кўнгли қувончларга, шодликка тўлди.

- Қайроққумнинг денгизидан миллиард тонна сув
Жавҳар тўла кон мисоли чўлга оқади.
80 Қайроққумнинг зўр ГЭСидан миллиард киловатт
Асрларнинг зулматини ўтга ёқади.

Исфайрамда, Мирзачўлда юз минг гектар ер
Янги-янги боғу бўстон бўлиб қолади.
Авлодларнинг ўқийдиган китобларида
Оталарнинг иши дoston бўлиб қолади.

Пахтакордир ҳар иккала республика ҳам,
Пахтамиздан олам аҳли кийинтирамиз.
Янги ерлар ҳосилидан сарупо тикиб,
Миллион-миллион дўст-ошнони севинтирамиз.

- 90 Шонли улуғ Коммунистик Партиямизнинг
Халқларимиз бахтин кўзлаб чизган плани:
Биз бошлаган ҳар бир ишнинг олтин қозиғи,
Кўп қатори Қайроққумнинг юраги — жони.

Бу гигантлар тинчлик ишин пўлат қўрғони
Ва фаровон келажакнинг сўнмас чароғи.
Ҳилпирай бер, биродарлик кўкин яшнатиб,
Ленин ўзи қадаб қўйган дўстлик байроғи!

Ғ. Фулом атоқли совет шоири Н. Тихонов ва Ўзбекистон ССР халқ шоираси Зулфия билан, Москва, 1959 йил.

ОНАХОНЛАРГА

(Байрам гулдистаси)

Қутлуғ байрам тонгида бир даста гул кўтариб,
Қадрлироқ дўстимнинг қўлига бермоқчиман.
Ҳамма юз ойдай ёруғ, ҳамма чеҳралар таниш,
Диллар дилнинг нусхаси, бариси алвон чаман.

Шу қизга берсаммикан?

Йўқ, йигити ранжийди.

Шу йигитга берайми?

10 Қизи бир гулдан гўзал.

Кўзим тўйда адашган болалардай гангийди,

Олам-жаҳон халойиқ бири биридан афзал.

Рўпарамдан келмоқда расмана — она хотин,

Намойишлар эгаси салобат билан босиб.

Меҳнаткаш, мушфиқ, лобар, ҳатто биламан отин,

Ҳурмат ҳам, гулдаста ҳам қуйган каби муносиб.

Олтинчи беш йилликнинг биринчи кўкламидир —

Аёлманд умримизнинг умид тўла наҳори.

Гарчанд лирик қўшиқлар куйламаклик дамидир

20 Ишга қистаб турибди меҳнаткашнинг баҳори.

Тол чивиклар япроғин товушсиз қарсагига
Уйнамоққа қўймайди андишаю рюя.
Қўшиқни ёшлар айтсин, улар чалган чертмакка —
Сел бўлиб, бош ирғатиб қўя қолиш кифоя.

Эгачи-сингил эдик, амма-холалар бўлдик,
Одамлик талаб қилар — бизнинг ўрта ёшимиз.
Ақллар бисотига бўғча каби тугилдик,
Элу юрт сийлаб турган онахонлар бошимиз.

- 30 Яғрини ел қайтарган дуркун-дуркун ўғиллар,
Қўли гул барно-барно қизларнинг энасимиз.
Ўлжалар мазмун тўла яшалган ойлар, йиллар,
Она Ватан тимсоли саховат сийнасимиз.

Эртасини ўйлаган — индин бўлмас пушаймон,
Фурсат касал эмаски ўтганига суюнсанг.
Минутлар буғдой дона, ўтган умр тегирмон —
Меҳнатгина беролур бу ширмонга кўркам ранг.

- Ленин Партиясининг йигирманчи съезди —
Бир умрга мустаҳкам толенмиз ҳал этди.
Пахтакор ўзбек халқин кайвони хотинлари —
40 Жасорат билагини шимаришга гал етди.

Кўз илғамас далалар бизнинг қиштукоримиз —
Онахонлар қўли-ла ҳамиша гулшан бўлган.
Тенг меҳнат обод қилган барака рўзгоримиз —
Сиз куйманиб шунчалик кўзгудай равшан бўлган.

Кундан-кун зеболанур бебаҳо Ватанимиз,
Гигант ГЭСлар қурамиз, дунё ёрийди яна.
Замон-замонлар ичра, жаҳон-жаҳонлар ичра
Лениннинг орзулари қилмоқдадур тантана.

- Қадрдон онахонлар, кундалик ишимизнинг
50 Олтинқозиқ юлдузи, хамиртуруши сизсиз,
Еш-яланглар қалбида меҳнатга завқ уйғотинг,
Киши бахтиёр бўлмас жамиятда юмушсиз.

Қутлуғ байрам тонгида боғлаганим гулдаста —
Хушбўй қилса бўлгани онахонлар димоғин.
Келажак билан қуёш арқоқ-эриш пайваста,
Атласларга буркади Ватанимнинг ҳар ёғин.

ЛЕНИН УЧУН

Қуёш ҳароратидан баҳраманд бўлган майса
Қиёқ тилларин чўзиб, нурга қасида куйлар,
Улуғ Ленин ҳақида қайда сўз борар бўлса,
Катта-кичик ҳар бир халқ аввало ўзин сўйлар.

Олти юз миллион озод улуғ хитой халқидан,
Юз мингча келар-келмас ҳур осетинларгача,
Ер юзин халқларининг булоқдай ўз қалбидан
Қайнаган ташаккури мазмунан бир жаҳонча.

- 10 Одамларнинг умиди, орзуси моддий, ахир,
Моддий олам илмига чанқаган дайди инсон.
Минг йиллик жабру бедод сўқмоқ босиб бирма-бир,
Улуғ Октябрь йўлини кўра олди чарогон.

Олам китобларини варақ-варақ ахтариб,
Ўзига топа олди Ленин каби халоскор.
Зулматли уфқларни нурли шамширдай ёриб,
Ленин таълимоти кириб келди улуғвор.

Илмлар чангалзорин мушкулликдан қутқазиб,
Баайни ҳаёт қилган бизнинг ота Лениндир.

- 20 Одамга одамзодлик ҳуқуқини тутқазиб,
Октябрь ижодкори бизнинг катта Лениндир.

Ленин ва Ленин тузган Коммунистик Партия
Халқларнинг чин озодлик ишига бўлди раҳбар.
Оламни товушларга тўлдириб чақирамиз,
Айниқса биз шарқликлар, айниқса биз шарқликлар.

Биз катта Шарқ бўламиз, ғуруримиз ғоят кенг,
Хуан-Хэ дарёсининг айқирishi бизда бор.
Ҳинду ўрмонларининг эркин филларига тенг
Уфқларни титратиб ҳайқирishi бизда бор.

- 30 Чунки бизга Лениннинг тушиб ўтган кўз қири,
Шаънимизда айтилган томлар тўла сўзи бор.

Ақлимизда Лениннинг таълимоти ва фикри,
Курашда ва ҳаётда тирик Ленин ўзи бор...

Халқимнинг маърифати, юксак маданияти
Жаҳонда манман деган халқлар билан баробар.
Коммунизм қуришдек азмкорлик нияти,
Бу муаззам ғоядир, бизни қилмиш сафарбар.

Ленинча биродарлик мардона қўл тутқазди,
Катта оғамиз руснинг ҳимматига ташаккур.
40 Ҳар оила ўзига бир кошона битказди,
Шарқнинг машъали бўлган Ватанимни келиб кўр.

Ҳаётнинг ҳар онда Ленинни ёд этамиз,
Ҳар хонадон ичида Лениннинг чароғидир.
Ленин берган Ватанни яна обод этамиз,
Кўкимизда мангулик Лениннинг байроғидир.

БАЙРАМ САЛОМИ

Пахтакор ўзбекнинг шону шарафи
Қудратин намойиш қилади яна.
Гўзал Фарғонанинг ҳар тўрт тараф
Пахта байрамини қилур тантана.

Фарғона — ўзбекнинг кўкида юлдуз,
Бу ном пахта билан эгизак каби.
«Фарғона пахтаси» деган бахтли сўз
Айтилса ҳамманинг хандондир лаби.

- 10 Водийни кезади жондай хушхабар,
Катта хазинанинг калиди бизда.
Мағрур бошимизга қуёш тўкар зар,
Мўл ҳосил тизгини ўз қўлимизда.

Қувончда бу юртнинг боғу бўстони,
Тўй каби Фарғона хиёбонлари.
Ҳар бири бу элнинг Рустам достони,
Яшай бер ўзбекнинг мард деҳқонлари.

- Бўйингиз сингари ҳар тупи шамшод,
Қалбингиз сингари умидга тўлиқ.
20 Кундан-кун юртимиз дил каби обод,
Вой-бў... Бу пахталар шунчалар бўлиқ

Андижон ерининг нашъу намосин
Меҳнатнинг қандини ушатган тотсин.
Наманган уфқининг танти ҳавоси
Сўлимлар зулфидан атир тарқатсин.

Атласу шоҳига бурканиб олсин
Катта Фарғонамиз қиз-жувонлари.
Юрганда райҳонлар тебраниб қолсин
Кийик кўз гўзалнинг хиромонлари.

- 30 Бир тану бир жондан яратилганман,
Ҳамма мақтовларим шаънингга бўлсин,

Улуғ меҳнатингга қойил келганман,
Уйингга омаду буғдойлар тўлсин.

Қадим-қадимлардан гўзал Фарғона
Пахтанинг конидир, пахта устоди.
Етти иқлимда ҳам тилларда яна
Бирор фарғоналик соҳибкор оти.

- Каналлар қазимоқ, қўриқ кўтармак,
Кокилдай сув тараш бизнинг ишимиз.
40 Эллиқдан ошириб центнер бермак,—
Қаерда сўраманг,— бизнинг кишимиз.

Тўйингга бир сават ширмон кўтариб
Тошкентдан келибман, ушат, қадрдон,
Нон эмас, кафтимда бир жон кўтариб,
Шеърлар ёзаман, кўнглим чароғон.

Ахир, бу водийда қаридир, ёшдир
Шоирга қариндош, ошнолар кўп.
Ҳар бирини шафқати дилда қуёшдир,
Ҳар бири бағримга яқиндир, маҳбуб.

- 50 Дўстларни санасам етмаса керак,
Оппоқ бошим узра кўрким бўлган соч,
Санаморастадек юз минглаб терак
Қучмоққа етмайди уфқдай қулоч.

Ўзбекнинг биринчи президенти
Йўлдош отамизнинг руҳига салом.
Ўзбекнинг шарафи, виждони, онти,
Унутилмас номи шоирга илҳом.

- Солижон отамиз унинг оғаси
Йирик пахтакор, деб қозонмиш шуҳрат,
60 Нориндан то Орол, Сирнинг ёқаси
Катта устамиз, деб қилади ҳурмат.

Уткинчи умр йўқ бу замонада,
Ҳар ким тиришади қолай, деб, боқий.
Кўнглимни очайин шу баҳонада
Бир қултум шароб тут, жонажон соқий.

Дўстим Раҳимберди колхозидаман,
Элу юрт таниган илғор пахтакор,

Не учун бу тупроқ шунчалар чаман,
Яшнаган меҳнат-ла топмиш эътибор!

70 Минглаб фил белини буккудай ҳосил
Қолхозчи бахтига тайёр, мунтазир.
Чароғон келажак, кутиб турган йил
Миллион тонналарнинг жавҳари ҳозир

- Мирзачўл тақдирин Олтой еридай
Улуғ партиямиз қилиб берди ҳал,
Марказий Фарғона, ўргилиб кетай,
Олтин истиқболда кутмоқдадир гал.

Нуъмон Қўзибоев машҳур қаҳрамон,
Комсомол-ёшларнинг илғори бўлур,
80 Марказий Фарғона ери гулистон,
Ҳосиллар кутгандан юқори бўлур.

Исмоил Сармонов — жангчи капитан,
Пахта ерида ҳам етук командир.
Бўлиқ ҳосилига олам берар тан,
Бундай фарзанди бор гулшан Ватандир.

Минглаб сингилларим ичида якто
Пахтакор Ойшахон Йўлдошбой қизи,
Қалби-ку ойдиндан равшандир, аммо —
Кўкраги устида Олтин Юлдузи.

90 Инсон зеҳни билан топар камолин
Ҳар замон, ҳар ерда ҳар нечук меҳнат,
Кўркам Ўзбекистон гулдай жамолин
Меҳнаткаш фарзандлар безайди фақат.

Уч миллион тонналик вазмин ҳосилни
Етказиб ола олган киши яшасин.
Бурро қилиб қўйган шоирда тилни
Қаҳрамон халқимнинг иши яшасин!

Бир-икки дўстимни шеъримда ёзиб
Одамлар қадрини сўзламоқ бўлдим.
100 Катта гулистондан беш гул тутқазиб,
Юз минглар ҳурматин сўзламак бўлдим.

Пахта байрамимиз тонг отарида
Қайин анор сингари умидим тиқин,

Уч миллион тоннали биллур ҳосилни
Йиғиб-териб олиш муддати яқин.

Уйнамак, кулмакка ўрганган юрак
Ҳалол меҳнатига ишонганга хос.
Қувончни ҳур меҳнат келтирганидек
Меҳнатнинг энг кичик зарраси олмос.

- 110 Олмос пораларни ерда қолдирмай
Терувчи эрларнинг Пахта байрами,
Қўнгиллар боғ каби, мард қўлларда май,
Соҳибкор шерларнинг Пахта майрами.

ТОШКЕНТЛИК ПАХТАКОР ДУСТЛАРГА

Тошкентли пахтакор қардошларимиз,
Шонли пойтахтнинг мард деҳқонлари.
Ғаллакор Олтойнинг сафдошларимиз
Бир ватан қизлари ва ўғлонлари.

Беш юз минг тоннага дадил қўл қўйдик.
Инжу доналарин топширамиз, деб.
Катта умидларга бошлаб йўл қўйдик,
Ҳатто беш юздан ҳам оширамиз, деб.

- 10 Ваъда вафо билан ҳамиша гўзал,
Бутун юрт отланди терим ишига.
Ғанимат фурсатлар ишни қилар ҳал,
Беғамлик ярашмас ишчан кишига.

Пискент, Уртасарой, Оржоникидзе,
Шараф аргумоғин илгари сурди.
Ғалаба кунларин иштиёқида,
Фурсат соатини олдинга бурди.

- Жавоҳир сандиқдай тўкин пахта ер
Қўлидан ўпади опахонларин.
20 Мени тезроқ тер, дер, мени тезроқ тер,
Олмос доналарин, дур маржонларин.

Бўкали Саодат Гулаҳмад қизи,
Кеча ўн беш тонна териб битказди.
Ҳувайда у билан бир кўк юлдузи,
Гулдай ўртоғидан яна ўтқазди.

Ям-яшил даламиз жўшқиндай қайнар,
Минг-минглаб теримчи қилмакда ғайрат.
Не-не Саодатлар, Ҳувайдахонлар
Жонкуяр ишидан кўнгилда ғайрат.

- 30 Барака комини очиб машина
Ўнлаб тонналарни тўкар хирмонга.

Гектарлар етишмас, сўрайди яна,
Ором бағишлайди меҳнати жонга.

Уйида тинч ётмас шаҳарли ўртоқ,
Колхозчи дўстига беради кўмак.
Сиҳат-саломатлик бағишлар қишлоқ,
Сиздан у, биздан бу, дейилганидек.

- Меҳнат, фидойилик, ҳаёт шу зайил,
Тинимсиз ирмоқдай оқмоқда ўзи.
40 Шунчалик олтин бахт, тўкин-сочин йил,
Азамат ҳосилнинг барака кузи.

Бир қатор районлар тепса тебранмас,
Олма пиш, оғзимга туш, деган каби,
«Бултур юз қилганмиз, шу обрўмиз бас».
Ғурур эгаридан тушмас, сабаби.

Янгийўл Тошкентнинг кўрки эди-ку,
Илғорлик ҳамиша кўркам бўлади.
Бошда зийнат бўлиш каттакон обрў,
Кейиндан мақталган мулзам бўлади.

- 50 Пискентнинг сиркаси сув кўтармайди,
Битта танқиддан сўнг ишни қилди юз.
Юз танқид қилсанг ҳам бир йўталмади,
Боёвут тебранмас, кор қилмайди сўз.

Бекобод деганда ўзбек ишчисин,
Ириқ салобати бўлур намоён.
Лекин теримдаги кўриб суст ишин,
Кўнгилни ғаш босар, босар ҳаяжон.

- Хўш, ўзи нима гап, азиз ўртоқлар,
Илғорлар ишига халақит нечун?
60 Сиздан ранжимоқда яқин-йироқлар,
Кўрсатинг пахтакор ўзбеклик кучин.

Ҳар грамм пахтанинг мазмунларида,
Ётук бахтимизнинг сири яширин.
Ишнинг тўла-тўқис яқунларида
Эндиги келажак қанчалик ширин.

Миллий ғуруримиз пахта ишидир,
Ўзбекка қадрдон отахон меҳнат.

Уз-ўзин таниган доно кишидир,
Отахон меҳнатин қиладиган ҳурмат.

70 Нон увоқ сингари азиз тутайлик,
Ҳар чигит ҳосилин кўз қароғида,
Мутлоқ омонликка биз кўз тутайлик
Ҳар куннинг минг қирра ярқироғида.

Тошкентлик дўстлар, деб сўз айтдик, аммо,
Назарда тутилди барча пахтакор.
Сўзининг устидан чиққан доимо,
Пахтакор халқингга шараф-эътибор.

Нур каби далага бошладик оқин,
Меҳнат бриллиантин йиғиб олгани.
80 Тонг каби ғалаба байрами яқин,
Уфқдан жаҳонга давруқ солгани.

ИККИ МИЛЛИОН

Битта буғдой донини қидирган чумолидек
Азамат халқим учун шеър ёзмоқчи бўлдим —
Қонимдан, виждонимдан, қалбимдан,
инсофимдан...

(Олам тўла қувончни қофия ҳам қилмадим)
Халқим минг йил нон берган онла фарзандиман.

- Тандирдан ҳар узилган иссиқ нонимиз каби
Саноқсиз чаноқдаги мўл ҳосилга ташаккур.
Икки миллион тоннали шараф бўлсин муборак,
10 Йигиту қизларимиз катта тўйга мунтазир.

Тўй олдидан совчининг эшикка келгани бу,
Ваъдага вафо бўлур Октябрь байрамига,
Мен беқасам тўн кийиб, бошимда бодом дўппи,
Садага бўлиб кетай ғалаба қадамига.

Ҳамма теримчи қизлар пахтани бахт дейишар,
(«Пахта» сўзи «бахт» билан бир ҳарфда ёзилур.)
Ўргълай чаккангдаги биттагина чаноқдан,
Кузакда келиним бўл... Офтоб чеҳранг билан —
Шунчалик қувонтирки, ТУ келгандек Тошкентга.

- 20 Икки юз минг йил агар шеър ёзсам пахтага,
Сўзим адо бўлмайди, бу ўзбеклик номаси.
Бир миллион тонна пахта ҳали ерда ётибди,
Кўзларимга оқ тушсин, асло ризо бўлмайман,
Агар ерда чириса бир чигитнинг донаси.

БАХТ СИЗЛАРГА БУЮРСИН

Тилла ранг кузак келди,
Турналарга саёҳат.
Кўзим кўкка тикилди,
Шунчалар истироҳат.
    Болаларга буюрсин,
    Болаларга буюрсин.

Жон қизим, офтобимсан,
Шўх ўғлим — ТУ самолёт,
10 Мен ёзган китобимсан,
Баланд учу йўқлаб ўт.
    Бахт сизларга буюрсин,
    Бахт сизларга буюрсин.

Юлдуз аро юлдузлар
Бу йўлда оқин бўлсин.
Минг йилдаги кундузлар
Сиз учун яқин бўлсин.
    Замон сизга буюрсин,
    Жаҳон сизга буюрсин.

20 Сен синфда ўқиган
Атласга ақлим шошиб,
Сен қўлингда тўқиган
Атласга кўз қамашиб,
    У ҳам сенга буюрсин,
    Бу ҳам сенга буюрсин.

Болалик қўлинг билан
Ўзингга боғ яратдинг.
Ишонган дилинг билан
Пахтадан тоғ яратдинг.
30 Ишонч сенга буюрсин,
Таянч сенга буюрсин.

Бахтиёр оталикнинг
Нурларига йўғрилиб,
Осмон ўпар тоғлиқдай
Бошларингдан ўргилиб,
    Келажагим, керагим,
    Буюрсин шу юрагим.

ЧИРОЙ

Қўлимда энг қиммат узугим бўлса,
Ундан ҳам қимматроқ кўзи сузугим:
Азиз болаларим, сизга атайман
Қалбим эркалари, ўзи тузугим;

Мен йироқ тураман, аммо жонимнинг
Ҳар куни минг марта сафари сизга.
Омон-эсонликнинг бу жаҳон бўйлаб
10 Қутлуғ бўлганидек хабари сизга.

Тонготар сингари бунча гўзалсиз,
Талпинсам арзийди бу жамол учун.
Инсоннинг ақлидек ғоят азалсиз,
Тиз букмак керакдир бу камол учун.

Жаҳонга келибман-кетгумдир ахир,
Болаларнинг қўлида кир қўғирчоқдек.
Аммо виждонимни сота олмайман,
Ваҳшийлар қўлида ифлос пичоқдек.

Бўйнингдан суяйин, бошингдан ўпай,
20 Улуғ Шарқ халқининг азиз фарзанди.
Истаган тоғингни этайин гард-гард,
Эндиги минг йилнинг зўр камарбанди.

Қуёш инсон учун пойандоз бўлсин,
Инсонлик шуқуҳи ғоят соз бўлсин.
Уруш деган сўзнинг номи йўқолиб,
Ҳар кимга айтар сўз ва овоз бўлсин.

Бахтим баланд бўлди бутун умримда,
Атлас замонамда мукаммал чирой.
Ёқимли жамолинг, ўнгим, фикримда
30 Ўзингдан, ақлингдан минг бор ўргилай.

ВИЖДОН ҲУРМАТИ

(Тошкент пахтакорларига бағишлайман)

Шеъримни бошларкан ой балққан эди,
Кумушдек сочимни эркалаб ўтиб
Ва сўнги сатримда кун боққан эди,
Яна бир янги тонг эрталаб ўтиб.

Қоронғу кўрмадим бутун умримда,
Зулмат кечалари эсимдан узоқ.
Бир машъал ёнади доим фикримда
10 Қуёшдан нур олган ойдек ярқироқ.

Дилимда борини айтиб турмасам,
Сиз ризо бўлмайсиз, жонимга қийин.
Ватаним бу кунки шунчалар кўркам,
Не чирой топаркан юз йилдан кейин?

Кўзимдан ойнакни ирғитиб ташлаб
Келажак қиссасин ёзишим керак;
Йигитлик умрини қайтадан бошлаб
Минглаб кон бағрини қазишим керак.

Узоқ-узоқларга тикилган чоғда
20 Бағримни эркалар Ватан нафаси.
Келинчак қизлардек йигит қучоғда
Минг йилга чақирар ҳаёт ҳаваси.

Ҳар бир тонготарнинг атлас жамоли
Кўзимни эркалар, дилимга роҳат.
Инсон деган сўзнинг етук камоли
Ҳар киши қалбига зўр истироҳат.

Ассалом сўзидек ғоят ёқимли,
Нондек катта неъмат ўзимизники.
Сувдек, яшамоқдек ғоят тотимли,
30 Туздек ширин ҳурмат ўзимизники.

Қайроққум ГЭСининг «Фарҳод»дай нури
Лениннинг кўзидай бизга боққандир,

Юракда Шарқ халқин равшан ғурури,
Владимир Ильич чироқ ёққандир.

Бошимни пахтадай баланд кўтариб
Энтикиб кутганим хушхабар келди.
Пахтадай бошимни хурсанд кўтариб
Халқимнинг бошига гулчамбар келди.

40 Ғалабанг муборак, эй тошкентлик дўст,
Халқимиз обрўсини кўкдан оширдинг,
Ялакат бодомдай қўшмағзу бир пўст,
Ҳатто шоирингни йўлда шоширдинг.

Беш юз минг тоннадек тонг ҳам отибди.
Пойтахт шарафи — Ватан шарафи.
Лекин олтинларга тўлиб ётибди
Бўлиқ еримизнинг ҳар тўрт тарафи.

Она республикам куни эртага
Пахта байрамига етмакка тайёр.
Виждоним ҳурмати етади менга,
50 Деса: «Ғафур деган шоирим ҳам бор!»

Асрлар йил ўртаси ва йилларнинг ўртаси
Ҳар кимнинг умр ўртаси қош-қабоғ ўртасида.
Эллик ёш яшай олган ҳар киши виқор билан
Мақтана олар эмиш ҳар ўртоқ ўртасида.

Шу йилдан, баҳордан то ҳанузгача
Учқур уч эгизак булбуллар учди.

Шу гул япроқ ёзиб ғунча очгунча
Неча лаб қовушди... лола ўпишди.

- 10 Кўкламнинг ҳовуридек бир кўтарилиб
Бу кун япроқларга қўнган шу шабнам,
Манглай тери, юрак тўлқинин
Ғурури саналса на ҳис бўлмас кам.
Каттакон рўзғорнинг бисоти — боғи
Муҳайё чеккали то кузигача,
Шунчалар саранжом, атай осилган
Таралган, боғланган хомтокигача.

Меванинг тури кўп, ранги, лаззати,
Ҳаттоки данаги қўшалоқ мағиз.

- 20 «Қамоли хўжандий» аталган ўрик,
Лирик Қамол билан боғлайди оғиз.
Ёшлик чоғларида тўрғайлар учиб,
Пардасин боғлаган ўз дуторим бор.
Шу дутор пардасин ёшлардек босиб
Куйласам мўйсафид — ошно ёрим бор.

ҲАВАСИНГИЗ КЕЛСИН

Оқтошда сув оқад
Ўрим-ўрим соч каби.
Ҳамма жонга ёқади
Қибрайда Чирчиқ лаби.

Хумсоннинг буюклиги
Ўн олти минг қадаммиш.
Тоғларнинг кенглигини
Кўрган минг-минг одаммиш.

- 10 Бурчмулла деган жой
Жимжилдоқдай чиройли.
Қатиқ, қимиз, сариқмой,
Ўру қиру чўнқур сой.
Арслонбоб тоғларида
Маймун ҳам бор, фил ҳам бор.
Андижон боғларида
Маймунжонлар-да ҳам бор.

- Мингга кирган чолларнинг
Ўстирган ток япроғи,
20 Ургутда қирқ чинорларнинг
Ўртасида булоғи.
Атрдай Омонқўтон
Самарқанд ёнидадир.
Инсон тарихига жон
Ўзбеклар жонидадур.

ТОЖИКИСТОН ПАХТАКОРЛАРИГА

Қардош тожик халқининг офтоб эътибори
Шарафли меҳнат билан чарақлаб кетди бугун.
Жавоҳир сандуғидек барака киштукори
Бахтимиздай очилиб ярқираб топди якун.

Тожик пахтакорининг зеҳнидек мунаввардир,
Энг юксак ҳосил учун топган буюк ҳурмати.
Зебо тожик қизининг бошида зар чамбардир,
Эгасига ярашиқ истиқболнинг қиймати.

- 10 Тожикистон ерининг ҳар ҳовуч тупроғида
Тожик меҳнаткашининг саодати яширин.
Меҳнат — зафарлар билан туташган тонг чоғида,
Фурур кўксига оққан бу ҳаво ғоят ширин.

Саховатли қуёшнинг ранго-ранг зарралари
Қизғин қалбингиз билан бир умрга бойланмиш.
Асов Вахш дарёсининг биллурин қатралари
Сизнинг етук қўлларда олмосларга айланмиш.

- Кўкка ой, қуёш, юлдуз кўркамлик берганидек,
Мардлик йигит юракка, жамол қизга муносиб.
- 20 Помир чўққиси каби қоматларни тутиб тик,
Олий Ленин ордени кўксингизга муносиб.

Мерос шу ота юртга эга икки биродар,
Қариндош ўзбекларнинг қувончи бениҳоя!
Шонли Совет Шарқидан жаҳонга бериб хабар,
Коммунизм асрига борамиз поя-поя.

Қардошлик тарихимиз минг-минг йиллар наридан,
Еримиз шуҳратини кўтарган икки устун.
Биз эккан пахталарнинг ранго-ранг товаридан
Ер юзи қардошларнинг кийими бўлар бутун.

- 30 Галаба субҳидами кабутарлар учириб,
Ғолиб тожик халқига ўзбек халқидан салом!
Қалб сўзини қаламнинг зар тилига кўчириб,
Яқин қариндошларга салом, дер Ғафур Ғулом!

СИЗ МЕНИНГ ЕШЛИГИМСИЗ

Улмас келажагини яхши кўрган одамлар,
Сиздек набираларин қолдиради нишона.
Янай йил кўкарай, деб тўкилади бодомлар,
Сочим оқарганлиги боболикдан нишона.

Кўзимнинг равшанлиги кўзингиз тушганидан,
Белимнинг қувватидир сиздаги расо қомат,
Қалбимдаги тўлқинлар қалбингиз жўшганидан,
Сизнинг қонингиз билан бағримдаги ҳарорат.

- 10 Бир қатор айтаверсам, минглаб йил керак бўлур,
Халқимиз шукуҳининг олтин ранг қиссасини.
Бинафша япроғи ҳам қуёшга тийрак бўлур,
Ўз қўлига оларкан бу ҳаёт ҳиссасини.

Кўнглимда баҳоримсиз, тонготар наҳоримсиз,
Қатра-қатра булоқдан ташналик қондиргандек.
Чиннидек тоза бўлган асли беғуборимсиз,
Менинг жаҳон бойлигим, нақдимсизу боримсиз.

- Келажак сизникидир, ишончим тоғдан баланд,
Қарағайдай ўстирдим, суянчиғим бор менинг.
20 Бўгин-бўгин меники, томирим сизга пайванд,
Шунчалик қудратимсиз, ишонч, эътибор менинг.

Уйимда чароғимсиз, уй усти байроғимсиз,
Кўзимда қароғимсиз, яшнаган япроғимсиз,
Бисотимда не бўлса давлатимсиз, бахтимсиз,
Набирам, болаларим, тўполои ўртоғимсиз.

Қўша-қўша кўзойнак-ла газетангиз ўқидим
Қалбимга сингиб кетган улўф «Ленин учқуни».
Пешанангиздан ўпиб, шу шеъримни тўқидим,
Кўзимда қувонч ёши, юрагимнинг тўлқини.

ЯНГИ ЙИЛ САЛОМИ

Бу янги йил тонгида мендан олдин уйғониб,
Рангларга тўла олам товусдай ёзмай парин;
Қуёшга томон эсган шабадага илғаниб,
Дўстларга салом билан учирдим дил каптарин.

Тўлқинли йил ўтказдик, соатлари тўполон,
Минути воқеалар календари сингари.
Қари империализм чириган камонсимон,
Кергин ўқ узмак билан босмоқ бўлди илгари.

- 10 Миср фаллоҳларининг ҳақин қилиб поймол,
Муборак Нил наҳрини қонлар билан оғушта,
Кишилиқ ҳуқуқига бир йўла бериб завол,
Қарилар, гўдакларнинг мурдаси пушта-пушта.

Жабру жафо йўлидан инглиз, французнинг,
Оч қўшини интилди ҳукмронлик тахтига,
Яхши ҳам зарби баланд ер халқи айтар сўзнинг,
Тинчлик лагери омон мисрликлар бахтига.

- Тухумдан калхат очган жўжа каби Исроил
Луқма қидириб кўрди жуфтанғир ваҳшатидан,
20 Гоҳида думин булғаб, гоҳи ликиллатиб тил,
Завқ олган кўппак каби овчига хизматидан.

Венгриялик ишчилар-деҳқонлар иродаси
Монолит қалқон бўлган фашистлар хуружига.
Ер юзи қардошларнинг кўмаги ва далдаси
Таянчдир ўз юртини қайтадан қурувчига.

Зўравонлар енгилди эҳромлар ўлкасида,
Одатий доирада кезмоқда эркин қуёш.
Аммо катта ҳақиқат ярқиради ўртада,
Қонхўр империализм ўз-ўзини қилди фош.

- 30 Ғафлат ва шарпаларга қарши қалби ҳамиша
Уйғоқ бўлган халқимнинг арслонча қилиғи бор.

Забардаст бўла туриб юракдаги андиша
Ўз кучу қудратини жиловлаб турар — тайёр!

Шу дамда, шу минутда жаҳонда бор эрларнинг
Қувончи, эътибори Кремль соатида.

Гимнимиз жаранглайди! Демак, минг-минг
йилларни

Тинчлик замона сақлар ғолиб итоатида.

Миллиард пудлаб буғдойни дона-дона терувчи
Маърифат манглайининг эгалари ўзимиз.

- 40 Атом тегирмонларда оқ ун тортиб берувчи
Қаймоқда йўғирилган бўғирсоқдек юзимиз.

Ўз нонини тенг бўлмак қардош билан баробар
Осойишта инилик ва оғалик ҳақидир.

Жабру жафо кунлари жондошдан олиб хабар,
Доимо енгиб келган улуғ совет халқидир.

Кун-кун оша ғалаба, ажойиб йил ўтказдик,
Ҳафталар қурилишлар календари сингари.
Қайроққумни битказдик, юксак ҳосил етказдик,
Саодат манзилига босмоқдамиз илгари.

- 50 Уч миллион тонна ўзбеклик ғуруримиз,
Бир хирмонга уйилса, Ҳиндукушдай тоғ бўлур —
Халқимиз меҳнати бу қалб тўла суруримиз,
Эндиги бахт йилида тоғлардан чўнгроқ бўлур.

Йигит-қизларимизнинг умрига бор ҳавасим,
Бир ёнида ёри бор, бир ён меҳнат яроғи.
Завқимга гуркирашга кўкрак тўла нафасим,
Сиз билан олам ҳаёт, сиз жаҳоннинг чароғи.

- Инсоний машаққатни елкасига кўтарган —
Илмимиз, техникамиз, далада гурилласин,
60 Пахтакорлик юртимнинг қадри, ҳурмати экан,
Мазмунча тўлдирайлик илк кўклам пилласин.

Мирзачўл қўриғини яна кенг очмоқ учун,
Коммунизм асрини барвақтроқ қучмоқ учун,
Яна баландроқ, тезроқ осмонда учмоқ учун,
Коммунизм асрини барвақтроқ қучмоқ учун,

Бу янги йил тонгида менадан олдин уйғониб,
Рангларга тўла олам товусдай ёзмай парин,
Қуёшга томон эсан шабадага илганиб,
Дўстларга салом билан учирдим дил каптарин.

ҚУРУЛТОЙ МИНБАРИДАН

Қуёшнинг илк нуридан олам уйғонганидек
 Дўстларимнинг юзидан бағрим тўла ҳарорат.
 Кўклам ирмоқларида жило тўлғонганидек
 Томирдаги илиқ қон жонимга берар роҳат.

Севги тўла саломнинг, умид тўла шодликнинг
 Булоғидай қайнайди Тошкент — пойтахтимиз.
 Гимн каби янграйди дилдаги ободликнинг
 Мағиз-мағизга сингган овозимиз — бахтимиз.

- 10 Халқлар биродарлигин жаҳонда ижодкори
 Владимир Ильичнинг кўзи кўзимиздадир.
 Орамизда яшайди халқларга эътибори,
 Бутун таълимоти-ла ўзи ўзимиздадир.

Бугун бизда қурултой, бу гуруннга йиғилган
 Иттифоқдош халқларнинг етуклари, эрлари.
 Ватанимиз еридай барча чеҳралар кулган,
 Олтойдан Кавказгача бўлиқ ҳосил шерлари.

- Ўзбек, тожик, туркманнинг, қирғизу қозоқларнинг
 Манман деган кексаси, йигит, қиз-жувонлари,
 20 Қардош республикалар уфқида байроқларнинг
 Шуҳратини кўтарган ғолиб паҳлавонлари

Ҳаммасининг кўкрагин безамиш орден, медаль —
 Қирқ йиллик жангу меҳнат тарихидан нишона.
 Бахтиёр Ватанимиз келажагин қилган ҳал,
 Яшай бер, Ленин қурган бизнинг ғолиб замон!

Миллионни жамғаришда граммлар илки асос,
 Миллионлаб пахта бердик грамм-грамм жамғариб,
 Аммо, менсимас ғурур «манман» кишиларга хос,
 Қардошлар меҳнатига «Яшанг!» деймиз тонг
 қолиб.

30 Байрамлар бизникидир, қурултой минбари ҳам,
Бир-биридан ўрганмак бугунги шиоримиз.
Бултур қилган ишимиз ҳаммаси аъло, кўркам,
Эндиги йил юксалсин яна эътиборимиз.

Кўклам қопқа тубида куёв каби мунтазир
Ватандай чимилдиқни безамакка қистайди.
Тажриба, илму идрок ўртага тушсин ҳозир,
Бугунги иш плани биздан шунни истайди.

Самимий айтилган сўз содда бўлади чунки:
Дилнинг ҳукмронлиги тилдан устун бўлади.
40 Жондош Партиямизга айтар сўзимиз шулки,
Ҳар чизган йўл-йўриғинг тез, бус-бутун бўлади.

Қирқ йиллик курашларда ўзинг бўлдинг
байроқдор,
Қирқ йиллик қурилишга ўзинг қўйдинг пойдевор,
Қирқ йиллик илмимизга ўзинг бўлдинг муаллим,
Улуғ Совет халқлари сен-ла топди эътибор.

Халқларнинг омонлиги, дўстлик, фаровонлиги,
Сенинг ироданг билан кун-кун бўлди мустаҳкам.
Бизлар оёққа қалқиб минбарга таъзим билан
Сенга доим содиқмиз, жондан ичамиз қасам.

ЭНДИГИ ШЕЪРНИНГ АВВАЛГИ САТРИ

Улуғ Ленинимиз «Правда»сидек
Каттакон тонг отди, баҳор яқиндир.
Халқимиз ер обод қилмоққа чиқди,
Баҳор ирмоқлари катта оқиндир.

Ишчи синфининг меҳрибонлиги
Ер юзига етар катта қулочдек.
Сирдарё сувларин қатраларидан
Ташналар қонсин, деб каналлар очдик.

- 10 Минг баҳор базмини сайр этгали,
Умид қопқасига илдам етгали,
Кўнглингни қистаса олов иштиёқ,
Келиб Мирзачўлнинг жамолига боқ.

Бу ерда халқимиз қудрати бордир,
Бу ерда халқимиз журъати бордир,
Бу ерда халқимиз суръати бордир,
Қуёш табассуми ерда шабчароқ.

- Етуклик иззатни истаган киши,
Тўйлар орзусини қистаган киши,
20 Бизнинг Мирзачўлга келгани қутлуғ,
Улуғ Партиямиз каттакон иши.

Йўл бўйи экилган арғувон терак
Минг йил шаънимиздан беради дарак.
Ҳар бир қатра сувнинг қадри қалбида
Азим Сирдарёнинг мамнуи лабида.

Рабочий класснинг улуғ қудрати
Минг хил машинани етказиб берур.
Деҳқонлар шу гапни унутмасинлар,
Битказиб беролди, битказиб берур.

- 30 Ғоз бўйини пўлатдан экскаватор
Рабочий класснинг санъати демак.
Колхозчи, меҳнатда олмай хавотир,
Бир бутун бахт учун ишламоқ керак.

Мирзачўл шаънига ёзган шеъримнинг
Биринчи сатри бу дил ўчоғида
Ва ушбу машина Ленин шаҳридан
Кичкина шеърдир дил қучоғида.

КЎКЛАМ ЧАҚИРИҒИ

(Тошкент область комсомолларининг слётида ўқилган)

Катта оиламизнинг етук ўғил-қизлари
Қатордаги норимиз, шараф, истиқболимиз!
Минг йиллик келажакнинг уфқида юлдузлари —
Сиз билан юксалажак шонимиз, камолимиз.

- Қирқ йиллик инқилобнинг олтин варақ тарихин
Безаган номингиз бор, ленинча улуғ авлод.
- 10 Қуёшни қуршаб олган юлдузлар каби йиғин,
Партия билан бирга жаҳонни қилур обод.

Сиз босган шонли йўлнинг меҳнати, жасорати
Қатралаб саналганда бўлади океандан мўл.
Халқимиз сизга қўйган ишқиннинг ҳарорати
Бағрингизни ёритмиш, беш орденли комсомол.

Павел Корчагин, Зоя, Набисвлар, Олеглар
Комсомоллик номини безади қони билан,
Эндиги тинч замона ўзга қаҳрамон тилар,
Шарафлидир яшамоқ қаҳрамон номи билан.

- 20 Бу ерда ўлтирибди Соҳиба билан Қўлдош,
Қизимиз Саодатхон, ботиримиз Турсунбой.
Офтобдай кўкракларга юлдуз келиб қўйди бош,
Буни меҳнат дейдилар, меҳнат яратган чирой.

Яшанг, ботирларимиз, яшанг, мард қаҳрамонлар,
Халқимиз ҳурматини кўккача оширдингиз.
Ҳалол меҳнатингизга қойил қолди замонлар,
Шижоат юрагини ғайрат-ла тоширдингиз.

- Кечаги шунча иззат — бугуннинг авансидир,
Юзингиздай кулимсиб етишди эрта баҳор.
- 30 Бизни ишга қистаган кўкламнинг нафасидир,
Қаҳрамонлик номини сақлаб қолиш эътибор.

Мазутланган билаклар трактор рулларида,
Онахон шудгорларнинг бағрини ёриб борсин.

Барака тупроқларни упалаб қўлларида
Келажак ҳосилларнинг хамирин қориб борсин.

Қизларимиз етади инжуларнинг қадрига,
Сараланган чигитлар бу куннинг дур-маржони,
Гавҳарларни тикайлик она ернинг бағрига
Умид доналари бу, қаҳрамон опажони!

- 40 Мирзачўл бўстонида булбул қурди ошён,
Булбуллардан илгари борган эди комсомол,
Саҳрода лолалар кўп, аммо Лола қаҳрамон —
Қўриқ очган қизимиз эл тилида достон.

Олтойни олти ойда бўстон қилолган авлод
Миллион пуд буғдой билан бошлади ўз тўйини.
Қўриқ очган пахтакор ўз халқини қилиб шод,
Мирзачўлда битказди беш хонали уйини.

- Меҳнат билан муҳаббат сизларга ярашади,
Ҳой бўйингдан айланай, бўй ўғил, бўй қизларим.
50 Партия, халқ, ҳукумат сизларга қарашади,
Тўйингизга аталар дилимда бор сўзларим.

Бунга ҳали эртaroқ, энди баҳор бошланди...
Уч миллион тонна пахта — бу йилги ваъдамиз
бор!

Қадрдон меҳнатимиз чақириғи ташланди,
Ватаннинг ҳар постида комсомол бўлсин тайёр.

Жонажон Партиямиз чақириғи биз учун
Йўлимизни ҳамниша ёритувчи чароғдир.
Кўрсатинг комсомоллар, ватанларварлик кучин,
Мард қўлда ҳилпираган Ленин берган байроқдир!

МЕҲНАТ КҮКЛАМИ

Саъвалар кўк узра сайраб кетдилар,
Тол чивиқ қизларга бўлди сочпопук.
Турналар шимолга томон ўтдилар,
Тойчоқлар адирда жуда югурук,
    Кўзилар маърайди оқшом чоғлари,
    Ҳаётга бурканди ер қучоқлари.

- Гунчадан бол эмар асаларилар,
Кумурсқа омборин ёяр қуёшга.
- 10 Дала-туз шамалоқ ёшлар, қарилар,
    Ҳамма куйманари қадрдон ишга,
    Дилимини қистайди ота меҳнатим,
    Кўкламдай беғубор тиниқ ниятим.

Мактабнинг тажриба участкаси бу,
Менинг меҳнатимга катта улуш бор.
Баҳор ирмоқлари тип-тиниқ кўзгу,
Шудгор кўтармоққа ҳаммамиз тайёр.
    Далага отландик бугун баримиз,
    Катта оиланинг дастёрларимиз.

20. Мичурин бобонинг ўргатган илми,
«Алифбе» сингари ҳаммамизга ёд.
Доим яшамакнинг улуғ билими,
Навқирон юракни ҳардам қилур шод.
    Оталар изини босган тойчоқмиз,
    Уқишда, меҳнатда кўнгли чақчоқмиз.

- Ота-боболари туғма деҳқонмиз,
Нонимиз сочилган олтин тупроққа.
Биз ҳам шу Ватанда кичик боғбонмиз,
Китоб варағидек ҳар бир япроққа —
- 30 Туганмас парвариш қилмак ишимиз,
    Эртага агроном бўлар кишимиз.

Эркалар кўкламнинг майин еллари,
Юраклар осмонда варварак каби;
Малла қўзичоқдек баҳор селлари
Паҳлавон умиддан зўр дарак каби —
    Зўр бериб чақирар колхоз эшигин,
    Тебратар бу йилги ҳосил бешигин.

МЕНИНГ ТАБРИГИМ

(«Коммуна» газетасининг 25 йиллиги муносабати билан)

Ленин «Правда»сининг улуғвор товушини
Ер юзида бор одам тинглаб турар ҳар соат,
Жонажон Партиямиз жаҳон бўйлаб ишини
Билиб, бир тан қатнашмоқ бизнинг учун саодат.

Газеталар орқали тирик Ленин — Партия
Куннинг ҳар минутада халқ билан сўзлашади.
Коммунизм асрини қурмоқ бизнинг идея,
10 Бунда Партия билан халқ келиб бирлашади.

Олам бўйлаб янграган бу ҳақиқат овозининг
Эгаси сен ўзингсан, енгилмас совет халқи.
Уфқлардан кенгроқдир қуёш қанот парвозинг,
Кундалик «Правда»дек тонготарларда балқи.

Тоғ қўпариб, ер тузиб, дарёлар йўлин тўсиб,
Бахт яратган халқимнинг қиличсимон тили бу,
Енгилмас Октябрнинг қирқ йиллик йўлин босиб,
Ғалабага эришган тантанаси — йили бу!

Қутлуғ йил кўкламида сенга салом айтамиз,
20 Шонли тўйнинг муборак, меҳнаткаш газетамиз!

В. И. ЛЕНИНГА

Нур миниб минг йилни мўлжалга олган,
Қирқ ёшда қирчиллаб улуғвор, дадил,
Одими атрофни ларзага солган
Октябрь камолга тўлган қутлуғ йил.

Улуғ Октябрнинг шонли қирқ йили
Тарихлар яратган арафасида
Устодин йўқлайди Советлар эли
Ҳар соат, ҳар варақ ғалабасида.

- 10 Ҳар бахтли субҳидам ҳаводай, сувдай,
Куёшдай, ҳаётнинг ўзисан, Ленин.
Ҳар варақ китобинг очсак кўзгудай,
Юзма-юз келганнинг юзисан, Ленин.

Чамам етганича ўйлаб қарасам,
Зеҳним мазмунича қилсам сарҳисоб,
Ҳеч ким безамабди сенчалик кўркам
Инсонлик уфқини мисли офтоб.

Минг йил нари-бери ўтган ақллар
Яшамак сирини билдилар холос.

- 20 Аммо яшамакни янгидан қурмоқ
Сенинг таълимотинг асосига хос.

Қирқ йил мобайнида биз қурган олам
Янгидир ҳар ярим кирпичигача.
Йўқ эди бунчалик бино мустаҳкам
Олам қурилгандан Октябргача.

Ҳижжалаб ўргатдинг улуғ инсонга
Инсон деган сўзнинг чексиз баҳосин.
Машъалдай ёритдинг зулмат жаҳонга
Сен оша порлаган инсон даҳосин.

- 30 Букилган қоматлар тўғриланди тик,
Тиззаларга қайтди табиий мадор.

Улмаслик жомида қуёш ютгандек
Қалблар тонготардай бўлди беғубор.

Бизда йўқ чегара, дину ирқу ранг,—
Ақл тақиқлаган барча жаҳолат.
Йўқолди золимлар ижоди найранг,
Эксплуатация деган разолат.

- Меҳнат озод бўлди, онг озод бўлди,
Билак озод бўлди бахт тузмак учун.
40 Зулмат барбод бўлди, тонг озод бўлди
Кишилик чеҳрасин кўргазмак учун.

Қуёшнинг ҳақидир ердаги иқлим,
Оби ҳаволарни тузмак шарафи.
Қалблар иқлимига сени қуёш дер
Еримиз куррасин ҳар тўрт тарафи.

Ҳаётдан умидвор заҳматкаш одам,
Майли, жанубдандир ёки шимолдан —
Ўз ҳаққи-ҳуқуқин англади кўркам,
Сенинг таълимотинг берган камолдан.

- 50 Биз шарқлик бўламиз, муаззам Шарқдан,
Қуёш ҳам айниқса Шарққа яқиндир.
Сенинг таълимотинг минг йиллик кечни
Ёриб кира олган нурли оқиндир.

Йироқ Шарқ уфқини алвонга буркаб
Уйқусин ўчирди порлоқ истиқбол.
Индонезиянинг Бандунг шаҳрида
Осиё, Африка кўргазди жамол.

- Халқлар иродаси етук сўз айтар,
Озод инсоният ҳукмида минбар.
60 Қалбларнинг туйғусин чақноқ кўз айтар,
Кўнгилда Лениндек ўлмаган раҳбар.

Улуғ таълимотинг изидан бориб,
Корея қўлига ололди эркин.
Мудроқ асрларни чақмоқдай ёриб,
Ғоят зўр инқилоб енголгани чин.

Икки қош ўртаси қизил хол қўймоқ
Ҳинду қизларининг қадим кўркидир.

Қадим Ҳиндистонни ҳур, озод кўрмак
Одамлик бошининг баланд бўркидир.

70 Сен бизга англагач халқлар қудрати
Озодлик йўлида чашмалигини;
Африка арслони ўз она кўкси
Нилдан қондиради ташналигини.

Биз Шарқдан бўламиз — Совет Шарқидан,
Ленин тарбияти буютган авлод.
Кундан-кун юртимиз, маърифатимиз,
Инсонлик шаънимиз юксалиб обод.

Улуғ Октябрнинг шонли қирқ йили
Тарихлар яратган арафасида,
80 Устодин йўқлайди Советлар эли
Ҳар соат, ҳар варақ ғалабасида.

ЛЕНИН НАБИРАЛАРИ

- Биз Ленин авлодмиз
Зарра-зарра қон билан,
Тинмаган-тинчимаган
Шу ўйноқи жон билан.
Лениннинг барча сўзи
Дилимизга ёқади,
Китоблар оша ўзи
Зеҳнимизга оқади.
- 10 Ленин ҳаммадан афзал
Бобокалон кишимиз,
Айтганларини аввал
Бажармаклик ишимиз.
Мактабда, уйимизда
Қараб турар сураги,
Ўқишда, куйимизда
Доим Ленин суръати.
Ленин каби тўғри сўз
Бизга бободан мерос,
- 20 Ерга боқмайдиган кўз
Ленин авлодига хос.
Биз боғлаган галстук
Лениннинг байроғидан.
Ақлимиз кундай етук,
Лениннинг чароғидан.
Боболар қувонади
Айтганини бажарсанг,
Ленин яшар абадий
Қалбимизга ҳамоҳанг.
- 30 Владимир Ильичнинг
Чароғини ёқамиз,
У бошлаган зўр йўлдан
Келажакка боқамиз.

ЯНГИЕРДА БАЙРАМ

Байраминг муборак, қадрдон ўртоқ,
Сенинг одимингга замон мунтазир.
Алвон ранг шу қирга энди ўзинг боқ,
Мирзачўл — Янгиер шаҳридир ҳозир.

Бу ерда булбуллар қурди ошён,
Тонг ели қўшиқлар бастакоридир.
Хол қўйди жаҳоннинг ҳуснига инсон,
Меҳнат, ақлимизнинг дастеридир.

- 10 Камалак сингари етти товланиб,
Бу ерга осмон беради салом.
Ишқдек ҳузур ичра кўнгил овланиб,
Оқин сув — тоза қон каби дилором.

Қудрат ва салобат ҳоким тузумнинг
Арслонлар товшидай зўр уввосини,
Бу ерда тинглайсан коммунизмнинг
Истиқбол қурувчи гулдуросини.

- Меҳнат билагида қўриқ кўтариб,
Иқлимни тупроққа бўйинсундирган,
20 Чивинтепаларни ёппа тўнтариб,
Бахтни қарчиғайдай қўлга қўндирган.

Қалбимнинг уйида қуёш яширган
Минглаб Қўканлардай ботир наъра шер.
Атом суръати-ла вақтни шоширган
Азамат кишилар қурган Янгиер.

Бу бўстон бағрида лола мавсуми
Лола қиз бошига бўлсин гулчамбар.
Ҳар лола лабида эл табассуми,
Сени келажакка қилар сафарбар.

- 30 Ҳалол меҳнат экан, қўл қўйиб қўйдим,
Тўйни тўй қилувчи, баҳорни-баҳор.

Шуни дил муҳрига мен ўйиб қўйдим.
Меҳнаткаш ҳар қачон бўлур бахтиёр.

Она шаҳарларнинг зўр намойиши
Офтобдай жаҳонга доврўқ солса ҳам,
Меҳнат олмосининг жилоланиши
Улуғ намойишдир, бебаҳо, кўркам.

Ҳали ростланмаган майдонда минбар,
Қисқа, содда сўзли қаҳрамон потиқ
40 Уз ота-халқига беради хабар:
Ватан картасига бир ўлка тортиқ.

Хатга қарамасдан нутқ сўзлар у,
Сўзлари томирда қонидек равон,
Зеҳнига истиқбол келиб рўбарў,
Жаҳд ила одимлар пўлат карвон.

Бу байрам аталур чин мазмун билан,
Қўшиғи ярашиқ тантанасига.
Қувонч бу бўлибди мард якун билан
Намойиш бўлганда шунақасига.

50 Ленин орзулари амалга ошиб,
Ер тузмоқ шарафи бошимиздадир.
Йироққа боқаркан, кўзлар қамашиб,
Қўлимиз кўз усти, қошимиздадир.

Турналар кўк узра маржонлар тизиб,
Азми-ла Москва томон ўтади.
Уч қулоқ пахталар шурга тил чўзиб,
Янгир халқидан салом айтади.

Тинчлик, фаровонлик, дўстлик, ёрликнинг
Шарафли тимсоли — шу қизил байроқ
60 Оламга бахш этган беғуборликни;
Байраминг муборак, қадрдон ўртоқ.

МЕНИНГ ГАЗЕТАМ

Бошимизни кўтардик, меҳрибон Партиямиз,
Сен бош усти кўтарган муқаддас байроқча,
Ҳаётий тушунчамиз, онгимиз, офтобимиз,
Сен ўзинг ёқиб бердинг уйдаги чироқча.

Миллатлар озодлигин, ер юзи шукуҳини
Урта Осиёимизнинг жамолидан кўрингиз.
Сайёҳларни кездирмак ёшларнинг вазифаси,
Бу навбат шу мўйсафид шоир билан юрингиз.

- 10 Мен сизга кўрсатайин Ленин орзуларини
Халқимиз иродаси бунёд қилиб қўйганин.
Тожиқлар, туркманларнинг, қирғизлар,
Ўзбекларнинг
Айрим-айрим хонасин дилшод қилиб қўйганин.

Кездириб кета берсам Каспийдан Анжонгача,
Кездириб кета берсам юрагимдан жонгача,
Кездириб кета берсам Ту билан осмонгача,
Осмон деган нимадир, борингки жаҳонгача;

- «Правда»миз лафзидек партиявий сўзимиз
Ҳамиша чин айтмоқни ақлимизга сингдирган.
20 Мана бу-ку ўзимиз, мана юзу кўзимиз,
Пок-покиза дилимиз булоқ каби тиндирган.

Ял-ял ёнган байроқнинг қизил шуълаларидан
Ватаним шуҳрат топди Қизил Ўзбекистон деб.
Юлдузлар оралигин тўлдирган улуғ юртим!—
Ипак қурт ўз пилласин кенг санагай, жаҳон, деб.

Сайёҳни етакламоқ ўғил-қиз вазифаси,
Оталар дастурхонлар тепасида баковул.
Бу чолнинг тиниб-тинчиб қолганлиги эмасдир,
Баъзида ҳайқираман,— чақмоқдан сўнги довул.

30 Ингитлар! Меҳмонларни ўлка бўйлаб кездиринг,
Боримизни кўрсатинг ипдан игнасигача...
Халқлар биродарлигин нуқта-нуқта сездиригинг,
Англанинг бу тоғларнинг сахий сийнасигача.

Унгача мен қадрдон редакциям бағрида
Том-том подшивкаларни варақлаб кўрсатаман.
Бунда ўзбек халқининг етуклиги ёзилган,
Поя-поя камолин кўради бунда Ватан.

Мазмун тўла юртимнинг тарихисан, сўзисан,
Каттакон инқилобнинг мармар лавҳа ҳужжати.
40 Бизнинг газетамизда Ленин сўзи айтилув,
Бу ерда чоп қилинув Партиямиз дастхати.

Ўз она газетамга эркалигим бор менинг,
Оналар ҳурматини оқлаган ўғиллардек,
Барча сатрларимга мушфиқ эътибор сенинг,
Бир қишлоқ мухбирини қилолдинг академик.

Шарафли Ватанимга, менинг улуғ Партиям
Тарихда секунд-секунд бериб келди эътибор.
Ленин назари тушган Советлар Шарқи учун
Бир қишлоқ мухбиридек хизмат қилиб қолгим
бор!

ДУСТЛАРНИ ЧАҚИРИНГ ЧАМАНИНГИЗГА

Чиллаки ранг олди, демак саратон,
Ям-яшил гўзалар кўкка бўй чўзар;
Қумрихон, Олмосхон, Яҳё, Аҳмаджон
Эрта фестивалга қилади сафар.

Ҳаммаси меҳнаткаш, қувноқ элсевар,
Офтоб уларнинг яноғи каби.
Текстилкобинат қизидек чевар,
Уч миллион пахтанинг чаноғи каби.

- 10 Самарқанд олмадек бетлари қизил,
Андижон болидай сўзлари ширин.
Келажак уларнинг умрига маҳтал,
Қай бирин айтайин, айтинг, қай бирин?

Аму бўйларида талай қизим бор,
Сочининг исидан Орол ҳам хушбўй.
Ўзбек осмонида йирик юлдуз бор,
Совет байроғининг юлдузидир бу.

- Наманган гилоси қуралай кўздай,
Қува анжирлари бағридай юмшоқ.
20 Ҳамма мақтовларим қўқонлик сўздай,
Шеърим ёқармикан, кичкина ўртоқ?

Қорақўл теридай барра сочингни
Силаб эркалайман қадим Бухоро.
Ленин боласидай ёз қучоғингни,
Сўнмаган юлдузсан юлдузлар аро.

Азиз болаларим, мунча яқинсиз
Кўзимга, сўзимга, сиздай дилимга.
Сирдарё сувидай тинмас оқинсиз,
Улуғ файз сизники обод элимга.

- 30 Оқ олма пишибди, келинг болалар,
Қўйнингиз тўлганча узиб берайин.

Гоятда сахийдир бизнинг далалар,
Ҳеч қачон қайтармас кишининг раъйини.

Соат икки бўлгач, Юнус акамнинг¹
Классик куйлари радиодан келар;
Комсомол кўлида гавжум, кўркамлик,
Чўмилиб олайлик бир дам, дам керак.

Унгача Янгиер саёҳатига
Машина бензинини тўлдириб олсин.
40 Ким ҳалал беради жон роҳатига,
Майли кўйлагингиз бир четда қолсин...

Бир кунда айланмоқ мумкин ҳам эмас
Совет шарқидаги Ўзбекистонни.
Иқлим яратади сиздаги нафас
Умид қамрагандай бутун жаҳонни.

Ўзимиз шу ерлик, меҳмондўст авлод,
Дўстларни чақиринг чаманингизга;
Отам шу ерда денг, мен ҳам бўлай шод,
Бир даста гул бўлинг Ватанингизга!

---

¹ Композитор Юнус Ражабий. (*Автор эскартиши.*)

ТОШХОН ДЕГАН ОЙҚИЗЛАРГА

Тошхон деган ойқизлар, ҳаттоки хаёлингиз
Узун-узун кечалар менга бермайди ором.
Хатларингизни ўқиб, дутор билан куйлайман,
Ушбу шеърий мактуб-ла сизга айтаман салом.

Кўзнинг қорачиғини қаергаки тикибсиз,
Шу ерда бахт унади, менинг онахонларим,
Ватан майдонларининг эгасисиз ўзингиз,
Мўйсафид бағримдаги тиним билмас жонларим

- 10 Ҳаммаси сизникидир — бу ердан осмонгача,
Ҳаммаси сизникидир — тепиб турган жонгача.
Мазмун ҳам сизникидир, ҳаёт ҳам сизникидир,
Эндиги келажак ҳам, бағри кенг жаҳонгача.

Она сигирлар каби сочингизни ялайман,
Жаҳонга жамолингиз тароқланиб кўринсин.
Қуёшни манглайизга қўймоқликни тилайман,
Бахтингиз тонглар аро ярақланиб кўринсин.

- Менинг онахонларим, жафокаш ва меҳрибон,
Шу Ватаннинг жамоли, чечаги бўлган қизсиз.
20 Кечалар тим қоронғу, ваҳма бўлиб қоларди
Кўкимизда бўлмаса сиз каби порлоқ юлдуз.

Умримдан ўттиз йилни қайчилаб қирқиб ташлаб
Ғигит тасаввур билан бағрингизни ўйласам,
Уч миллион нима демак, уч миллиард тонналарни
Битта пар ёстиқ каби кўтармаклик менга кам.

Қизим деб Чиннихонни Ворошилов суйганда,
Элимиз қизларининг бошлари кўкка етди.
Шу болам қаҳрамон деб фармонга қўл қўйганда,
Ўзбек хотин-қизлари олий муродга етди.

- 30 Пахта — бизнинг бахтимиз, нега уни термайлик,
Пахта — бизнинг бахтимиз, шу бизга яхлит мурод.

Пахта — бизнинг бахтимиз, нега териб бермайлик,
Пахтамиз ўз бахтимиз — қайлиқли уйлар обод.

Тез ора тўй бўлади, ўн-ўн беш қўй бўлади,
Юнус акам яратган янгича куй бўлади.
Остонаси олтидан деганлари рост чиқиб,
Ҳар жупай йнгит-қизга қўшқават уй бўлади.

Қирқ ёшли инқилобнинг ленинча ҳурматига
Онаҳон қизларимга айтар сўзим бор менинг.
40 Мен аниқ ишонаман ҳурматлар қимматига,
Сиздаги бу эътибор умр эътибор менинг.

Қариган чоғларимнинг ҳар омонлик дамида
Қудратингизга атаб бирор сатр ёзсам бас.
Баҳор тонготарида эсган майни ел каби
Мендан сиздек авлодга етсин саломат нафас!

АНДИЖОНЛИК ҒОЛИБЛАРГА

Энг аввал келажакдан умиди бор бу халқнинг
Ҳеч юки аро йўлда қолиши мумкин эмас,
Ўз меҳнатин севувчи соғлом қалб эгалари
Кўклам, ёзу кузу қиш бир текис олур нафас.

Чинордай мавзун қомат ўртоғим кўп Анжонда,
Бари ҳалол йигитлар — меҳнатчан, мард,

меҳмондўст.

Катта Хўтан ариқдан бет ювдим минглаб тонгда,
Туз ҳаққи; кўп эшикка раҳмат айтсам дубдуруст.

- 10 Дўппини ерга қўйиб, йигит ваъда берилгач,
Уни бажармай қўйиш ўлимдан ҳам қаттиқ ор.
Бир қатор шонли йиллар Андижон пахтакори
Илғор соҳибкорлар деб топди ҳақли эътибори.

Не-не барно қиз, ўғлон, тик қоматли кексалар
Пахтабод, Москва, Ойим, Булоқбошида
Олтин бўлиб унади ниманки эксалар,
Ҳаққидир сувсар телпак эгри турса қошида.

- Не ажаб туганмас кон Ватанимнинг тупроғи,
Мағзи-мағзи мазмунли, ҳар ҳовучи минг ҳаёт,
20 Ғуборидан равшандир кўзларимнинг қароғи,
Бу ерда мингга кирса қонармикан одамзод!

Анжон заҳматкашлари шарафли вазифасин
Бу навбат ҳам бажарди, бажаргандек ҳамиша.
Ана шундай бўлади етук умидлар билан
Ватанинг истиқболи, қила олсанг андиша.

Тез ора Кремлнинг каттакон саройида
Иттифоқдош дўстларга бўлажакмиз рўбарў.
Йил бўйи меҳнатимиз якун топар ойида
Бизники бўлиб қолсин шону шараф, обрў!

- 30 Қариндош анжонликлар шу қутлуғ тўйингизга
«Тўққиз-тўққиз» ўрнига йўллайман шеърин салом.
Лиммо-лим буғдой тўлсин барака уйингизга,
Ергача таъзим билан ғазалхон Ғафур Ғулом.

БИЗ КУЛАМИЗ

Қирқ йил нари қайғусини ташлайман,
Қаҳ-қаҳ уриб ҳикоямни бошлайман,
Қимки душман — кўзларини ёшлайман,
Ёш нимади, терисини ошлайман,
Қулоқ солинг, азизларим, дўстларим.

- Ҳикоямдан Ўзбекистон кулади;
Бир ўзбекмас, бари инсон кулади,
Тоза танда мусаффо қон кулади,
10 Тўлин ойли кенг осмон кулади,
Қулоқ солинг, азизларим, дўстларим.

Бурга каби тутилганда муштумзўр,
Меҳнаткаш жонига бўлганди ҳузур,
Тирноқ билан ўлдирдик, биздан узур —
Қўлимизда бор эди барча кузур,
Қулоқ солинг, азизларим, дўстларим.

- Қиличларни ғилофидан чиқардик,
Босмачининг титиғини чиқардик,
Кун-кун оша юқорилаб, илгари,
20 Бахтимизга шул қуёшни чиқардик,
Қойилмисиз, азизларим, дўстларим?

«Ҳужум» дедик, паранжини йўқотдик,
Ўзбек қизин асрий ранжин йўқотдик,
Бўйимизга баробарлаб бўйларин,
Ҳарамларнинг исканжасин йўқотдик,
Қойилмисиз, азизларим, дўстларим?

- Ватанда бошланиб ер ислоҳоти;
Қамбағал деҳқоннинг жонга роҳати,
«Муштум» аканг деган чаккада қалам,
30 Қулоқлар синфининг бўлди офати,—
Едингдами шулар, азиз дўстларим?

Бир ҳовуч миллатчи, гўёки қиров,
Қайсисин айтайин анови биров,
«Муштум» аканг деган постида маҳкам,
Ҳаммасин куйдирди жаҳаннам олов,
Юзингга иссиғи тегсин, дўстларим.

- Кўриб қўй партиям зўр санъатини,
Санъатмас — эътибор, салобатини.
Колхоз тузиш билан назарда тутган,
40 «Кўкан батрак»ларнинг манфаатини,
«Муштум» ҳам колхозчи, азиз дўстларим.

Ишчилар кўмаклашди Кўкан батракка,
Деҳқон суянгандай чинор-тераққа.
Ерин ёриб кетди оғир трактор,
Икки қўл бирлашиб етдик тилаққа,
Улуғ кун муборак, азиз дўстларим!

- Қайрилиб думини тишлолмаган ит,
Қусуқ келадиган жирканч ва ирқит,
Янчилиб ташланди бизнинг Ватанда,
50 Капитализм номли маъзақ, сирка бит,
Баракалла сизга, азиз дўстларим.

Оламни қайтадан тузмак ишимиз,
Ҳаммамиз бахтиёр ишчи кишимиз.
Саодат саналур бизнинг Ватанда
Бирор қурилишда кетса кучимиз,
Яна обод бўлсин уйинг, дўстларим.

- Ун қават уйларни қурувчи ўзинг,
Олам эътиборли ҳар айтган сўзинг,
Уминг, мақсадинг гулшан яратур,
60 Шунчалар маъноли қуралай кўзинг,
Мақтайман сизларни, азиз дўстларим.

Ҳамиша қарайман қуёшга бетгай,
Узатсам қулочим оламга етгай,
Нефть, кўмир, олтин, мис, уранларим бор,
Омонлик уйда хавотир нетгай,
Ақлингга тасанно, азиз дўстларим!

Уч миллион тонналик катта карвоннинг,
Пахта деб аталган бу оппоқ тонгнинг,
Эгаси ўзингсан туганмас коннинг,

70 Улуғ партиямиз ўқитган онгнинг
Етук шогирдисиз, азиз дўстларим.

Бир қалам кулгуни ёзмаклик учун
Кўрсатиб қўйибман шеъримнинг кучин,
Зеҳнимдан сидириб ташлаб бўлмайди,
Халқимиз ёвидан оларкан ўчин,
Мен шуни ёзибман, азиз дўстларим.

Аслида кулмаклик эди баҳона,
Шоир бўлсин донм сизга парвона,
Дўст кулиб, душманлар йиғлар «Муштум»дан,
80 Замона бизники, бизнинг замона,
Тиз уриб кулайлик, азиз дўстларим!

БАХТИМИЗ ҚОНУНИ

Шу ёп-ёруғ класс ҳам,
Шу чиройли китоб ҳам,
Ҳар тонгги ҳур нафас ҳам,
Кўкдаги офтоб ҳам,

Барчаси бизникидир,
Яшамакнинг мазмуни,
Буларни бизга берган
Бахтимизнинг қонуни.

- 10 Эркин, текин ўқиймиз,
Коммунизм наслимиз.
Кўклам наҳорига тенг
Умрдаги фаслимиз.

Соғ-саломат яшаймиз,
Бу замона бизга хос.
Чексиз ҳуқуқлар берган
Бизнинг Қонуни асос.

- Ленин тузган давлатнинг
Граждани бўламиз.
20 Виждон, ақлу ҳунарда
Мазмунларга тўламиз.

Меҳнаг ҳам бизникидир,
Истироҳат бизники.
Қардош-қариндошликдек
Зўр ҳарорат бизники.

Ҳар бино қуриларкан
Бошланур пойдевордан.
Ватаним чаман бўлди
Қонуний эътибордан.

- 30 Тинчлик, биродарликнинг
Мукамал якунисан.
Чунки совет халқининг
Суянган қонунисан.

ХАЛҚ ҚУВОНЧИ

Елиб тушган қор усти, қирраларида қуёш,
Бахти кулган халқимнинг тонготаридан бири.
Она-Ватанимизнинг кўкрагига қўйиб бош,
Сут эмган юртимиз бу — гуллай бер ўзбек ери.

Не-не ўғил-қизларингни жаҳон таниб турибди,
Москва ҳурматидан миллатлар бўлди етук.
Лениннинг шафқатини халқлар айтиб турибди,
Шунинг-чун мукамалмиз, шунинг-чун бизлар
тетик.

- 10 Осмонда юлдузлар кўп, осмон тўла юлдузлар,
Қароғимиз илғаган, Кремль юлдузи бор.
Биз Ленинни севамиз, рус оғани севамиз,
Халқим шулар туфайли топа олди эътибор.

Каттакон байрам куни, ҳурматимни ёзишга
Бисотимни ахтариб, яхши сўз тополмасам,
Мени ўзинг йўллагил, яъни конни қазишга
Манглайингдан каттароқ минг бриллиант келтириб,

- Меҳнатинг тарозусин палласига қўярман,
Бари бир енгил келар бизники деб, қўшиб қўй.
20 Меҳрибон халқимизнинг ўз ўғли, шоириман,
Янги йил, янги замон, янги ахлоқ, янги тўй.

Бирлик сўзин айтаман, тинчлик сўзин айтаман,
Дўстлик сўзин айтаман — мен шарқлик озод инсон.
Қоҳира мажлисига овозимни қўшаман,
Яшасин, ҳуқуқини ҳимоя қилган жаҳон.

Қувониб ёзаяпман, тўкиниб ёзаяпман,
Урик, олма пишганда болалар қўшиғидек.
Йигитлик оқшомлари қизлар қош учиргани,
Баъзан такрор бўлади кампирларнинг тушидек.

30 Шеърим Қумрихонларга сочпопук бўлармикан,
Сатримда Чиннихоннинг оқ кўнгли тўлармикан?
Биламан пойдевори бақувват оиладир,
Меҳмон бўлиб борганда ота деб кутармикан?

Кўзимда бор нур билан, бағримда ғурур билан,
Яли-яли кунларнинг яхшиси бўлай, дерман,
Ҳаётий ҳузур билан, мукамал шуур билан,
Халқим саодатини бахшиси бўлай, дерман.

Қалбимизни сўрасанг Булоқбоши боғидай,
Пахтаимизни сўрасанг юксак Помир тоғидай,
40 Кўзимизни сўрасанг шу жаҳон чароғидай,
Тилимиздан сўз олсанг бинафша япроғидай.

Миллионлаб тонналарни тоғ кўтарган ўзимиз,
Шунинг-чун бийрон-бийрон бағир тўла сўзимиз.
(Тасаддиғинг бўлайин, бу хушомад сўз эмас),
Осмонда ой учириш бизнинг ақлу азимиз.

Тонна-тонна пахтани йиғиб топширган чоғи
Нақадар бахтиёрман, менинг улуғ партиям.
Уфқлардай очилиб сенга бахтим қучоғи,
Бутун халқим номидан ташаккурлар айтсам кам.

БАХТИМСИЗ, ХАЗИНАМСИЗ

- Қалбимдаги қувончни
Нимага ўлчай экан?
Амунинг кучигами?
Ундан ҳам шарқироқдир.
Юракдаги ишончни
Нимага тенглай экан?
Қуёшнинг нуригами?
Ундан ҳам ярқироқдир.
- 10 Хаёлим тезлигини,
Умидим кенглигини
Ернинг йўлдошларига
Ўхшатсам, ундан баланд.
Мен ўзим Партиямнинг
Кичкина йўлдошиман,
Бутун борлигим билан
Ҳамиша унга пайванд.
Дадам баъзан эркалаб,
Улғайиб қолдинг, дерлар.
- 20 Ўзим ҳар кун эрталаб,
Бўйма-бўй ўсгим келар.
Булоқбоши чинорин
Ўртоғим деб атадим,
Икки дўст ўсмоқдамиз,
Қўкламдай одим-одим.
Баъзан синфимизда
От талашиб қоламиз.
Қўп номларни айтишда
Гоҳ адашиб қоламиз.
- 30 Бирининг исми Қўчқор,
Бирининг исми Тўқли,
Номимни сўрасангиз,
Туғма пахтакор ўғли!
Йўлдош ҳам дея беринг,
Эргаш ҳам дея беринг,
Жўра ҳам дея беринг.
Тухфа ҳам дея беринг,

- Меҳнатнинг йўлдошиман,
Отамнинг эргашиман,
40 Халқ ишин жўрасиман,
Ҳамманинг туҳфасиман.
Шу кичкина ёшимда,
Бахт ўйнайди бошимда.
Меҳнатим лаззати бор,
Луқма ҳалол ошимда,
Мен тикишиб берганман,
Мен экишиб берганман.
Ота-онам бағрида
Мен теришиб берганман.
- 50 Нега ҳам қувонмайин,
Лабим кулгу истаса,
Бахтимнинг ўзи келиб,
Юр, деб мени қистаса?
Мен халқимга қўшилиб,
Шовқин-тўполон билан,
Қатта пахта байрами
Бир бутун жаҳон билан —
Ҳаммамиз Қизил майдон
Ўртасида турганда,
- 60 Бирданига радио
Оламга берар хабар,
Тошхон, Олмос, Мукамбар,
Олимжон, Равшан, Қамбар
Байрамда ўйнаб берсин,
Булар яхши пионер.
Аноржон ўзи-ўзи
Бошида йўрмадўзи.
Йўрмадўзи ярашган,
Онасига қарашган.
- 70 Йўлдошнинг тойи қашқа,
Ухшаб кетар қуёшга,
Дадаси-ку теради —
Йўлдан тергани бошқа.
Қиз деганинг қалдирғоч,
Урай-ўрай қора соч,
Шоир отанг ёзганда,
Жигарим китобингга,
Ҳой, болалар, болалар,
Бахтимсиз, хазинамсиз,
- 80 Умидимсиз, севгимсиз,
Ҳой, болалар, болалар,
Қалбимга уй қурингиз,
Ҳар тўртта хонасида
Шовқинли куй қурингиз.

ЯНГИ ТОНГ ШЕЪРИ

Қўлимга қалам олдим Партиям ҳурматига,
Ҳурмат қилган Партиям каттакон ҳимматига.
Отамиз — Ленинимиз уй тўрида ўлтирар,
Ўзбекларни етказган умиди — ниятига.

Янги ерни кўтардик, ердан осмон яратдик,
Неваралар тиззамда, бахтиёр онламиниз.
Сизга ташаккур айтар, ер юзининг халқлари,
Рустамжон ва Аҳмаджон, Тўлагану — ҳаммамиз.

- 10 Бир қош-қовоқ қайрилса ишқимга илтифотдир,
Бир қулоқ қофияси — кўнглим шундан ободдир.
Янги ер булоқлари халқимизнинг бахтига,
Қизларнинг жамолидир, йигитларга ҳаётдир.

Жиззахга кетар бўлсам — гул узиб ўтажакман,
Самарқанд шаробини дўстларга тутажакман.
Яна неча минг йиллар Партиямиз шаънига
Бундан катта дostonлар ёзиб битказажакман.

- Ленинча эътиқоднинг жигарбанди бўламан,
Жонажон Партиямнинг бир фарзанди бўламан.
20 Уша тиззамга олган невараларим айтур:
«Мен ҳам Партиямизнинг бир пайванди бўламан».

Ҳамиша кун туғишда ҳурмат қилдинг, Партиям.
Умрим охиригача шеър ёзай мустаҳкам.
Янги йил туғаётир, тонг отди манглайларга,
Яна бир йил қўшилиб онг отди манглайларга.

Қўлимга қалам олдим Партиям ҳурматига,
Ҳурмат қилган Партиям каттакон ҳимматига;
Отамиз — Ленинимиз уй тўрида ўлтирар,
Ўзбекларни етказган умиди — ниятига.

ОҚ ТЕРАҚМИ, КҮК ТЕРАК

Келинг қўшиқ айтамыз
Қўшилишиб ҳаммамиз.
Оқ теракми, кўк терак,
Биздан сизга ким керак? Ҳей!
Акбар бўталоқ керак. Ҳей!

Ола-була капалак,
Орқа сочим жамалак.
Оқ теракми, кўк терак,
10 Биздан сизга ким керак? Ҳей!
Хайри қизалоқ керак. Ҳей!

Олма оқиб келади,
Балқиб-қалқиб келади,
Оқ теракми, кўк терак,
Биздан сизга ким керак? Ҳей!
Тўлқин тойинчоқ керак. Ҳей!

Уйнаб-ўйнаб куйлаймиз,
Куйлаб-куйлаб ўйнаймиз.
Оқ теракми, кўк терак,
20 Биздан сизга ким керак? Ҳей!
Эркин қўзичоқ керак. Ҳей!

БИЗНИНГ БОҒЧА

Бизнинг боғда бодом бору
Боғин эккан дадам бор.
Бизнинг боғга келсангиз-э,
Экиб қўйган садам бор.

Ҳар тарафда гул-чечагу
Райҳон, жамбил, гул печағ
Келинг, боғда учамиз-э,
Ҳалун-ҳалун, ҳалунчак.

- 10 Бизнинг боғда ҳовузча бор,
Ҳовузчада балиқча,
Мен япроқдан тўлқинларда
Суздираман қайиқча.

Олма гули танга-танга,
Тўкилади чаманга,
Кичиккина шу боғчамиз
Ухшар азиз Ватанга.

- Бу боғчани биз ўстирдик
Колхозимиз ерида.
20 Биз ўйнаймиз, биз яйраймиз
Баландида, тўрида.

Келинг, дўстлар, лолалардан
Гул чанбарак тўқиймиз.
Шод ўйнашга ҳаққимиз бор,
Чунки, аъло ўқиймиз.

ОНА ҚИЗИМ ЖАМИЛАГА

Жазоир зиндонида бир қиз уқубатдадир,
 Рубобнинг торларидек жонинг жонимга пайванд.
 Ҳасратингдан қон томиб, кўзларим кулфатдадир,
 Халхол¹ таққан оёқлар бугун кишан билан банд

Ўз халқи озодлигин фидоси бўлган қизнинг
 Париж сатангларидан ўзгача ахлоқи бор.
 Нил уфқидан балқиган йирик, ёруғ юлдузнинг
 Жамила деб номи бор, жамолидай беғубор.

- 10 Бир севган йигитига шахло кўзин сузмасдан,
 Жуда қисқа умрли япроқда шабнам каби,
 Кулгусидан тонг отиб, қилиғи кўклам каби,
 Ўз юртидан бемалол ҳали бир гул узмасдан,

Жазоир зиндонининг мазлумаси бўлган қиз,
 Биз бутун Осиёмиз, Африкамиз — ҳаммамиз,
 Сенга келгувчи қилич менинг бошимни чопсин,
 Золимларни қон бўғиб, мутлақ жазосин топсин.

- Сен ўлмайсан, яшайсан, қотилнинг қўли қисқа,
 Озодликнинг бошини зулмат қирқолмагандек.
 20 Ухшаш тарихларингиз, эмасдир бошқа-бошқа,
 Зоя жаллодларидан тарих қасос олгандек.

Шарқдаги қуёш билан, ўртадаги ош билан,
 Кекса кўзда ёш билан, шу чимрилган қош билан
 Қасам ичиб айтаман: сен ўлмайсан, Жамила!
 Сен ўлмайсан, Жамила, сен яшайсан, Жамила!

¹ Халхол — араб қизларининг оёқларига тақадиган олтин, хумуш, узук-зийнатлар. (Автор эскартиши.)

Бир жамолни юбордим сизга салом айтмакка,
Алпомиш жонимдаги Барчинларнинг биридир.
Бир камолни юбордим сизга калом айтмакка,
Бу ўзингиз учирган лочинларнинг биридир.

Сиз маърифат тонгининг Шарқдаги корвонисиз,
Алвон ранг уфқларни уйғотган қўнғироғи,
Ўзбек билимдонлигин мазмуни, жаҳонисиз,
Тирик жонда ақлимиз, кўзимизнинг қароғи.

- 10 Ўттиз ёшли умрнинг кўлдир кеча-кундузи,
Нафас-нафас яшамак бир йигит умри демак.
Бугун космос ичида учар совет юлдузи,
Улуғбек орзуларин давоми бўлса керак.

Сиз билган илмларнинг қуёшдай сахий нури
Инсоният қалбини ёритгани чин бўлсин,
Донолик сизга хосдир, шу донолик ғурури
Куч-қувват шараф бўлсин, ҳаётдай ширин бўлсин

- Йигитлик кунларимдан хотира Боғишамол,
Обираҳмат сувини тўйиб ичган чоғларим.
20 ЎзГУда минг қизим бор баркамолу ойжамол,
Ўйласам Самарқанддай кенгаяр қучоқларим.

Келажагим, ишончим, бахтимсиз ҳар бирингиз,
Жондан салом айтади мўйсафид шоирингиз.

ТОНГ ОТДИ

Тонг отди, баҳорнинг шамоли келиб
Бинафша байрами бошланиб кетди.
Яна деҳқонларнинг иқболи келиб,
Умид корвонлари манзилга етди.

Биз умид маъносин узоқ ўйлаймиз,
Умид — истиқболдир, коммунизмдир.
Инсонлар бахтини деймиз, куйлаймиз,
Ленин ижод этган улуғ тузумдир.

- 10 Пахта мартабадир менинг халқимга,
Шундан топа олди иззат, эътибор.
Пахтадан тўқилган байроқ Шарқимга
Қизил ранги билан кўкда беғубор.

Саратон чоғида ўзбек яғрини
Меҳнаткаш қуёшнинг илтифотидай.
Ер билан рўбарў тутгач бағрини,
Ҳаётни ўқийди бахт китобидай.

- Коллектив меҳнатнинг етук мазмунин —
Сўрмак мумкин бўлур менинг жонимдан .
20 Астойдил меҳнатнинг мазмун, яқунин —
Жонимда жон каби Андижонимдан.

Умримнинг таноби чўзилмаса бас,
Номардлар истайди ҳайвонлар умрин.
Яна юз йилларга етади нафас,
Мендан сўраб кўринг яшаш ғурурин...
Яшамоқ шириндир, яшамоқ ширин.

- Азамат пахтакор ўртоқларим кўп,
Юқини ерида қолдирмас карвон.
Қўқон, Фарғонада чароғларим кўп:
30 Улар Кремлга чорланган меҳмон.

Сурхондарёдаги ипак пахтамиз
Миср чигитининг авлоди бўлур.
Осиё, Африка, Шарқмиз — каттамиз,
Пахта бутун Шарқнинг ижоди бўлур.

Инсонни кийдирмоқ бизга одатдир —
Ўзбекмиз, тожикмиз, Туркменистонмиз,
Ҳар чигит донамиз бахт, саодатдир,
Ленин тарбиятин олган инсонмиз.

Тоғ-тоғ пахтамизни кўрган ҳар киши
40 Балли дер ўзбекдек бобо деҳқонга.
Ҳимолай тоғидек ўзбек кумуши
Жилва бериб турар бутун жаҳонга.

Яша, менинг халқим, пахтакорлигим!
Яша, саодатим, нон билан ошим.
Ҳунарим, техникам, ижодкорлигим,
Яша, билак кучи, сўнмас қуёшим.

ЧИТТИ ГУЛ

Тошхон қиз ўзи-ўзи,
Бошида йўрмадўзи.
Йўрмадўзи ярашган,
Ойисига қарашган,
Ҳайю читти гул.

Тошхон қизнинг боши бор,
Манглайда қуёши бор,
Бу йил биринчи синф,
10 Чунки етти ёши бор,
Ҳайю читти гул.

Ўзи аъло ўқиса,
Бундан яхши қиз борми,
Чевар бўлса, тўқиса,
Бундан яхши қиз борми,
Ҳайю читти гул,
Ҳайю читти гул.

МАРКС НАБИРАСИМИЗ

Инсоният зеҳнининг кун ўрталик қуёши —
Маркс фалсафасидир, бир жаҳон мазмун билан.
Бу фалсафа орқали одамнинг азиз боши
Қамолига етишди оламча якун билан.

Маркс-Ленин илмининг ҳаётбахш алангаси
Октябрь деб аталган зўр инқилоб яратди.
Шу аланга ловуллаб башарият онгида
Коммунизм асридек бир офтоб яратди.

- 10 Кундан-кунга қулдорлик-қулликнинг зил кишани
Ҳалқа-ҳалқа ушалур мазлумлар билагидан.
Ҳар халқнинг ўз ҳуқуқи, ўз эрки, ўз ватани
Ҳар кунни равшан бўлур, равшанроқ кечагидан.

Ҳозир нурнинг навбати, зулматники кечайди...
Маркс ёзган «Манифест» бизга бергандай хабар,
Энди социализм ижозат сўрамайди,
Қишдан кейин баҳорнинг ҳуқуқидай муқаррар!

- Нуроний портретинг Ленин билан ёнма-ён
Набиралар қалбида бобомиз меҳри яшар.
20 Шу икки улуғ зотнинг илмидан бардам жаҳон,
Коммунизм байроғин тик тутар озод башар.

СЕН САЛОМАТ БУЛСАНГ БАС

Кўнглимнинг чароғидир болаларимнинг кўзи,
Топилмагай болалар кулгусидек хушовоз.
Энди тилга кираркан, энтак-тентакдир сўзи,
Жоним билан қўл тутиб уфқда қилар парвоз.

Биринчи атак-чечак ўз ери, ўз қадами,
Олхўри товон билан тупроққа соларкан из.
Алпанг-талпанг тўлғониб йиқилма турган дами,
Юз йиллик бахт йўлининг бошланиши бу сўзсиз.

- 10 Ун бола ўрни бошқа, қирқта бўлса қилиғи,
Қалбим даричасидан мўралаган истиқбол.
Уйин-кулги аралаш елвагай эрка йиғи,
Еримизнинг кўрки бу уйдаги етук жамол.

Бармоғингга кирмоқчи тиканга бағрим қалқон,
Кўзим қорачиғлари, сизга нур ярашади,
Кўнғироқ сочларингиз, кўнғир, қора, заъфарон...
Офтоб тарағида оналар тарашади.

Орангиздан бириси «хўҳ»ча иситмаласа,
Ота-она бағрини ўртаб кетар ҳарорат.

- 20 У ён-бу ёнга югур, докторга чоп — талваса,
Жонингизга жонимиз нақдинаси кафолат.

Не-не узоқ кечалар уйқунгизни қўриқлаб,
Оппоқ тонг отгунича мижжа қоқмай оналар.
Қоқилиш, суқилишдан, ўтдан, сувдан ардоқлаб,
Арзиққан юракларга торлик қилар сийналар.

Битта бола бўй етиб, ўз ўрнини топгунча,
Эмукдош элу юрти она-Ватан мунтазир.
Фурсат ўтиб кетади қулт этиб ютунгунча,
Аммо келажак изми қўлингиздадир ҳозир.

- 30 Биз эртани кўрамиз болалар манглайда,
Бўғин-бўғин кўпаймоқ мангулик негизидир.

Бибиси бош бармоғин муҳри бор танглайда,
Чинордай умримизнинг фарзандлар илдизидир.

Қайрағочдай саф чеккан бу ораста наслни
Инжудай ардоқлаймиз, ўттиз икки тишимиз,
Қўкларга бурканган қўл бола бу фаслни
Қуюндан, гармселдан қўриқламоқ ишимиз.

Эндиги эҳтимоллар: уруш, қирғин, тўполон,
Навқирон гўдакларнинг захрасин ўртамасин.
40 Яна қуёш чеҳрасин тўсмасин қонли туман,
Қўз ёши ҳўл қилмасин оналарнинг сийнасин.

Эй одамзод фарзанди, сен саломат бўлсанг бас,
Асл инсониятнинг муддаоси ушбудур.
Эй менинг авлодларим, чўчимай олинг нафас,
Ёшликнинг шинам дами ва сафоси ушбудир.

Биз замона яратдик, сизга мерос бўлсин деб,
Ҳар бир олтин хиштида коммунизм намоён.
Янги тарзда яратдик, сизларга хос бўлсин деб,
Инсонча яшаш билан шарафлансин бу жаҳон.

ЛИВАН ОМОН БУЛАДИ

Тинч уйда ўлтирардим, сада тол кўлкасида,
Қўлимда ал-Маърийнинг бир қўлёзма китоби.
Минг йилларни кезардим ғазаллар кемасида,
Қалбимни иситарди Шарқимиз офтоби.

Ўғиллар гул ариқни суғоришга банд эди,
Қизларим хино эзиб, қўймоқда ҳиндуча хол,
Бу ҳаёт миллионларнинг бахтига пайванд эди,
Тўйга айтган куёвдек чорлар эди истиқбол.

- 10 Тўсатдан ғўлдираган гурунг чиқди кўчадан,
Сарпойчан қоққа туби югурдим ҳовлиққанча,
Чеҳралар хуноблиги худди куйик кулчадай,
Арзиққан дил урарди ҳовучингга сиққунча.

Ўткинчи халойиқдан сўрашга ботинмадим,
Ҳамшаҳарлар қатори кета бердим битта саф.
Шум хабар қулоғимга сингарди одим-одим,
Борган сари тутоқиб, борган сари дарғазаб.

- Яна олам уфқини чулғамиш зулм дуди,
Байрут дарвозасини душман қоқиб турибди.
20 Бузилди ер ва дўзах оралиги — ҳудуди,
Жаҳон бир қатра симоб, титраб, қалқиб турибди.

Ваҳшатнинг океан оша келган жуфтонғирлари
Кичкина Ливан халқин ютмоқ бўлар комига.
Мазлум араб халқининг кекса-ёш, сағирлари
Қайтадан банди бўлмас қулдорларнинг домига.

Ҳали Порт-Саиддаги ғуссалар унутилмай,
Ҳали Сувайш сувлари бўлмасдан мурдадан пок,
Ҳали номард Идендан қиссалар унутилмай,
Ҳали тамоман битмай сийнадаги қонли чок.

- 30 Қимлар у заҳар-заққум ниятин шиор қилиб,
Эрксевар араб халқин чироғин ўчирмоқчи!

Кекса маданиятни созуриб, ғубор қилиб,
Тоғдек араб бардошин ўрнидан кўчирмоқчи!

На амак-амаквачча, на хола-холавачча
Минг йил қайнатилганда қўшилмаган қон билан,
Сизнингдек «ҳомий»ларни араблар танир анча,
Сен кимсан, нега келдинг, қанақа виждон билан?

Араблар ўз ҳуқуқин қўлида сақлай олур,
Қирқ дарё наридан «ҳамсоя»га чикора!
40 Барибир жаҳонгирлик истибдоди йўқолур,
Отолмаган сопқонга бўлмасинлар овора.

Қудратига аминмиз, заҳматкаш шўрлик араб
Америка зулмидан қону ёшга бўлмас ғарқ!
Биз қондош, қариндошимиз, бизлар қолмаймиз
Биз ахир миллиард сонли енгилмас муаззам Шарқ. қараб,

Ливан омон бўлади, омонлик замонаро,
Бирор халқ иродаси минбаъд бўлмас поймол,
Тез кунда кўзларимиз учган жаҳон бўлади,
Қадам-қадам эргашиб келмоқда зўр истиқбол.

50 Жаҳонда нима яхши — тинчлик, бардамлик яхши,
Ҳар бир халқ ниятига тезроқ етани яхши,
Ҳар қандай золимга ҳам бордан адамлик яхши,
Янкилар ўз юртига дарров кетгани яхши!

НАМАНГАН УЧУН

Наманган деганда ҳар қари-ёшнинг
Лабидан бол томар, тиллари ширин.
Азалдан файзи бор бунда қуёшнинг,
Юзларда қон-қаймоқ ранги яширин.

Сиҳат тилаганлар бу ерга келур,
Ошиқлар мот қолган ишвалар бунда.
Бу ерда ипорнинг қадри тўкилур,
Эрка бир ҳаловат кезади танда.

- 10 Хаёл тарқоқлигини, дилнинг қиссини,
Кўзгудай ёритиб, уйғотур ҳавас.
Навқирон йиғитлик кўкламидай чин
Наманган боғида ҳар ютум нафас.

Умрни олиб ҳам, сотиб ҳам бўлмас,
Қанча яшай десанг, ўз изминг, майли.
Сеҳрли паймонанг тўлмас-тўкилмас,
Ҳаёт чаманзори яшамак сайли.

- Наманган ҳавосин куйладим чоғи,
Сувлари Навоий умидидек пок.
20 Тоғлардан шарқираб келган ярмоғи
Машрабдай ғазалхон, Мажнун — яқо чок.

Ҳаёт булоғини ҳар ким қилса ёд,
Чортоқ қайнарига босади қадам.
Қирқ йиллик қийналиш бир дамда барбод,
Ҳаётда ҳар ишдан соғлиқ муқаддам.

Жаҳонни гирдо-гирд кезган сайёҳ ҳам,
Охирги манзил деб сени танларди,
Иқлим бўла олур шунчалар кўркам,
Иқлимлар ичида шакарпайванди.

- 30 Ҳаво, сув, қуёшу иқлим нимамиш,
Ўртада тирик жон, инсон бўлмаса.

Инсон нафасидан жонда осойиш,
Умр беъмзундир замон бўлмаса.

Ажойиб замона, бахтиёр инсон,
Шарафли меҳнатдан яшнаган Ватан,
Сидирға ёқутдан тизилган маржон
Ғирик дурдонаси бўлган Наманган.

Бир чинни лиммо-лим, маза шарбатдай
Нозу неъматларинг мунчалар чучук?
40 Ун саккиз ёшдаги илк муҳаббатдай
Сенга қасидалар ёзмайин нечук!

Шеърим дўстларимга келсин деб форум,
Дилимнинг боғига анор ўтқазай,
Ҳали мақтовларим қилажак давом,
Мевалар таърифин эрта тонг ёзай.

Далалар эгаси пахтакорларнинг
Обод қишлоқларин кездим сарбасар.
Қондош, қариндошлар — ижодкорларнинг
Ҳурмати бағримда бир қўйин дафтар.

50 Ажойиб замона, бахтиёр инсон,
Шарафли меҳнатда яшнаган Ватан.
Сидирға ёқутдан тизилган маржон
Ғирик дурдонаси бўлган Наманган.

БУЮК ОЛАМГА САЛОМ

Сурайё юлдузидек ялт этган тезлик билан
ТУлар учиб келади қадимий Шош шаҳрига.
Искандар ололмаган ва Фирдавсий мақтаган,
Низомий келмак бўлган ўзбекнинг бош шаҳрига.

ТУлар учиб келади Ява, Мадагаскардан,
Йўлларига пойандоз ўзбекнинг азиз жони.
Кўзимиз йўлингизга мунтазир илк саҳардан,
Эй ҳаёт карвонининг нурлар минган меҳмони.

- 10 Бу қизнинг оти Тошхон, менинг қизим бўлади,
Қабоғида субҳидам алвонларнинг акси бор.
Қўлидаги гулини тўкса жаҳон тўлади,
Ўзи жуда покиза, гулларидек беғубор.

Тошхондаги гул билан, оддий ўзбек тил билан
Меҳмонларни кутади мўйсафид Ғафур Фулом.
Покиза виждон билан, кафтидаги дил билан
Азиз ўзбек халқимдан буюк оламга салом!

АНОР

Қўлимда Наманганнинг ер куррадек анори,
Ўзбекистон боғидан дўстларимга башорат.
Дона-дона тотганда босар дилнинг хуморин,
Тубандаги шеъримга бўла олур ишорат.

Олтин билан ёзилсин айтадиган сўзларим!
Пироқдан келган бир дўст ўзбекнинг меҳмонидир.
Олмос пора сингари ярқирасин кўзларим,
Ойбегим, Авезовим — халқимизнинг жонидир.

- 10 Қуёш ҳароратидан баҳраманд бўлган инсон
Қуёшдай ижозатсиз ҳар уйга кира олур.
Китоб дегани нурдир, ҳар китобдан минг жаҳон
Меҳр-муҳаббатимиз сўнмас юлдуздай қолур.

Курил оролларидан тинч оқувчи Ганггача
Озодлик осмонининг варраклари учади.
Ҳеч қандай зулмат қолмас! Ахир сўнгги бу кеч»
Бир хушxabар кутаман, қабоқларим учади.

Кошкийди халқим учун Ҳофиз ғазалларидек
Тинч-омонлик замоннинг лирикасин ёзолсам.

- 20 Кошкийди бир нафас мен бу хуршидий хонамда
Ота-бобом бошлаган дафтарин тўлғазолсам.

Кошкийди Бенавою Халилуллолар билан
Бир дастурхон устида «мўрча миён» чой ичсак,
Кошкийди видо айтиб жаҳоний кулфат билан
Истиқбол субҳидамин бирга-бирга қучишсак.

Мопассан романлари ҳаётин эмас эди,
Қўшханжар қошларини чимирди араб қизи —
Мен ўз давлатимнинг фикридан ўтолмайман,
Жазоир давлатини танийман! Шоир сўзи!

- 30 Ушбу сўзни айтади бир бутун инсоният,
Ҳар куни, ҳар соатда чарчагунча офтоб.

Ушбу сўзни такрорлар менинг азиз дўстларим,
Жигар қонлари билан ёзилган ҳар бир китоб.

Бибилар дуосидек, ёшлар муддаосидек,
Гўдаклар кулгусидек жонимизга хуш келинг!
Ўзбекларнинг қувончи Сир, Аму дарёсидек
Хонамизга хуш келинг, жонимизга хуш келинг!

Боғимга гул ўтқаздим чаккангизга таққудек
Ҳар ғунча бу боғимда қон, қалбимдан нишона.
40 Гулшанлар тузиб қўйдим меҳмонлар ўтқизгудек
Сизни таклиф қилмоққа ушбу шеърим баҳона.

Хуш келибсиз, азизлар, Кобилдан, Мисргача
Катта карвон йўлининг энг қадим меҳмонлари!
Ахир сизга-ку аён дилимдаги сиргача,
Жаҳонимиз мазмуни, халқим қадрдонлари.

Жаҳон кутубхонасин варақ-варақ ахтариб —
Охири топа олдим инсоният мазмуни.
Саодат заминида пийри бадавлат қариб,
Кутмоқдаман, мўътабар сўзингизнинг якунин.

50 Қаламга алвон улаб айтадиган сўзим бор,
Аминман сўзларимиз топар жаҳон эътибор:
«Яшасин амну омон, яшасин биродарлик!»

ШАРАФЛАЙМИЗ СЕНИ, УЛУҒ ОКТЯБРЬ

- Кишилар истаса бас, ўз истаги йўлида
Нечоғлиқ сад бўлмасин, емириши муқаррар.
Бизнинг Улуғ Октябрь халқимизнинг истаги
Тарихий ҳужжатимиз, халқлар аро мўътабар.
Жанговар хитой халқи ўз хоҳиши йўлида
Азамат Октябрнинг зўридан олди илҳом.
Минг йилларнинг кишани, жабру ҳақоратларни
Бир жўшқин ҳамла билан қила олди саранжом.
- 10 Не ажаб, худди бугун ёки кунни эртага
Европа ишчисининг манглайи чимрилиши.
Не ажаб, долларларнинг, атом иғволарининг
Хитойда бўлганидек ногихон емрилиши!

ХОНДАМИР КУЙЛАЙДИ

Кун кеча комсомолнинг
Қирқ ёшини тўй қилдик,
Оғамизга яраша,
Уйин қилдик, куй қилдик.

Кремль саройида
Гулдасталар тутқаздик,
Бағримиз чаманига
Кўк арчалар ўтқаздик.

10 Бирор пионер борми,
Унда ҳавас бўлмаса,
Комсомол бўлмоқ учун
Ният, ҳавас бўлмаса!

Ишчи-колхозчиларнинг
Чин ўғил-қизларимиз,
Коммунист оталарнинг
Кўкрак юлдузчасимиз.

Бугун улуғ Октябрь
Қирқ бир ёшига тўлган,
20 Учинчи бўғинларнинг
Ақли бошига тўлган.

Ота, ака, опами —
Пахтакор даласида.
Шонли меҳнат жаранглар,
Пионер ялласида.

Коммунизм асрига,
Қурилганда пойдевор,
Шу қатор, қатор, қатор
Сафда пионер ҳам бор.

30 Қип-қизил байроқ билан,
Онг билан, билим билан
Бормоқдамиз илгари,
Ота-боболаримиз
Қирқ бир йил бундан бурун
Одимлаган сингари.

* * *

Тонготарда қуёшнинг жаҳоноро кўзгуси
Бир қизга жамол эмас, қизларга кўзгу бўлур.
Баҳодир пахтакорнинг республика обрўси
Елғиз ўзига эмас, барчага обрў бўлур.

• Москвада бюстинг, шоирга ғазал ўзинг,
Оддий бир пахтакорсан, сени мақтамай нега;
Бир ипак қурти каби меҳнаткаш гўзал ўзинг,
Азамат пахтакорим, дўстим Ҳамроқул ака!

10 Оддийлик инсонликнинг ажойиб ҳусни экан,
Яғрин кериб теримда сенга етишмагим бор;
Бахтимизга ярашган мўл ҳосиллар бетикан,
Ярашади халқимга бу эътибор, беғубор.

Наҳотки азизимнинг ёнида бўлмасам мен
Унгида кулиб турган оппоқ-оппоқ чаноқдек?
Этак-этак бахтимни наҳотки термасам мен,
Упич тилаб тургувчи етилган қиз ёноқдек!

Совет Иттифоқи деб аталган зўр ўлкада
Ҳамма қардош халқларнинг ўз ҳисса вазифаси.
Бириси нур келтирур, бириси нон, бири туз,
Ҳаммани тўйғазади она-Ватан сийнаси.

Пахтакор ўзбек, тожик ҳамда озарбайжоним
Ғаллакор Қозоғистон, Украина, Сибирь билан.
Ҳаммаси коммунизм улуғ карвон йўлида
Ҳамиша ака-ука, ҳамиша бир тан, бир жон.

- 10 Ленинча биродарлик ғолиб бўлган Ватанда
Қардош бир халқ ғурури иккинчиси шарафи.
Бизнинг оиламизга доимо қойил қолиб
«Омон бўлинглар!», дейди дунёнинг тўрт тарафи.

Ез бўйи тиним билмай қилинган катта меҳнат
Олтин юлдуз тақади мағрур кўкрагингизга.
Улуғ партиямизга қилинган ҳар садоқат
Қуёш бўлиб қайтади яна ўз кўкингизга.

Меҳнат тўйи муборак шарафли улуғ ўлкам
Қардош тожик халқига ўзбек халқидан салом.

ҚУЁШДАН САЛОМ

Советлар халқининг зўр маърифати
 Бутун кoinнотни эгаллаб олди.
 Инсоннинг миллион йил кутган нияти
 Бизнинг замонада рост бўлиб қолди.

Ракета учирдик биз ойга томон,
 Ойдан ҳам нарироқ қуёшга кетди.
 Бир кўркам юлдуз-ла безаниб осмон
 Сайёралар сони ўнга ҳам етди.

- 10 Венера, Марс, Уран, Сатурнларнинг
 Улуғ оиласи бир ўғил кўрди,
 Бу металл ҳикматин Совет халқининг
 Ақли, зеҳни, илми шунчалик қурди.

Сиз совет ёшлари бахтиёрларсиз,
 Коммунизм асрин гражданлари,
 Келажак манглайи порламас сизсиз,
 Улуғ замонанинг жонажонлари,

- Юлдуздан юлдузга учмаклик учун;
 Эндидан сизларга йўл бўлди очиқ.
 20 Сиз билган билимнинг сезаркан кучин
 Сомончи йўллари пойандоз чочиқ.

Хусусан шунчалик муборак кунда
 Улуғ Партияга ҳар ёшдан салом!
 Учинчи сайёра яратилганда
 Ёшларга оташин қуёшдан салом!

ҚУЕШ ТЕВАРАГИДА

Бебаҳо замонанинг бебаҳо умрин яшаб,
Ижод билан ўтмоқда қимматли ой, йилимиз.
Қуёшнинг теварагин юлдузлар каби қуршаб,
Партия атрофида барқарордир элимиз.

Етти йиллик планнинг субҳидами отганда
Совет халқи фазога ўз юлдузин учирди.
Сайёраларнинг номи бугун ўнга етганда,
Маърифат жаҳолатнинг номин онгдан ўчирди.

- 10 Замин — инсон Ватани, ўз яшаган ерни
Чаманларга буркамоқ кишилик вазифаси.
Тупроқни ҳурмат қилсанг, ўн қилади бирингни,
Ҳозирча ерни дегил, заҳира кўк сийнаси.

Етти йиллик планнинг беҳад гигант ижоди
Коммунизм асрини олиб келади яққол.
Коммунизм асрини қурган Ленин авлоди,
Сизникидир тонготар, сизникидир истиқбол.

- Самарқанд пахтакори, ўтган йилги шарафинг
Кўкрагингга юлдузлар тақиб қўёлди қатор.
20 Оқ олтинли тоғ эди ерингнинг тўрт тарафи,
Босган қадамнинг каби дадил, вазмин, барқарор.

Сиз етказган барралар Зарафшон товланиш-ла
Манман деган зебонинг қош устида бўркидир.
Олтин, майиз, буғдойлар Сирдарёдай оқиш-ла
Ўзбек хазинасининг дурдонаси, кўркидир.

Улуғ оиламизнинг бахти учун курашиб,
Самарқанд меҳнаткаши тиним билмас эрта-кеч,
Бормоқдасиз йилма-йил юксак довонлар ошиб,
Сиздан Партия хурсанд, миннатдор ота Ильич.

- 30 Келажакни кўрмаган ўтган кунни мақтайди,
Кеча-ку голиб чиқдик, эрта бизга мунтазир.

Қоғозга рақам чекиб, режа чизайлик энди,
Қўклам тараддудини бошламоқ пайти ҳозир.

Шонли етти йилликнинг еттита толе йили,
Қардош республикалар ҳиссаси кундай аниқ.
Устоз пахтакорлар деб ном олган ўзбек эли
Офтоб сўроғидек жаҳон элига таниқ.

Бебаҳо замонанинг бахтли дамларин яшаб,
Ижод билан ўтмоқда қимматли ой, йилимиз,
40 Қуёшнинг теварагин юлдузлар каби қуршаб,
Партия атрофида барқарордир элимиз.

ИСТИҚБОЛ ҚУШИҒИ

(Совет Иттифоқи Коммунистик партияси
XXI съездиға)

Бугун қуёш ғоятда қўли очиқлик билан
Юлдузлардан гул тўкар тонготар этагига.
Коммунизм саҳарин келтирган бу анжуман
Кўклам елин уфурар истиқбол куртагига.

- Улуғ етти йилликнинг йил боши қутлуғ тонгда
Бизнинг таҳрирдан ўтди коинотнинг тартиби.
10 Бизнинг планетамиз инқилоб ясаб онгда,
Киприкларга уланди ярқироқ заррин ипи.

Ракетамиз айланар офтоб чамбаридан,
Бу бизнинг замондошу ватандошу киши иши.
Партия сўзлар экан Кремль минбаридан,
Кўзимиз қароғида минг йиллар намоиши.

Муаззам етти йилнинг олтин хат дебочаси
Баркамол жилваланар енгувчи иродада.
Халқимизнинг тоғ қазган олмос тигли тешасин
Ярқираши кўринар ҳар жумла, ифодада.

- 20 Ғолиблар Партияси, ленинчи Партиямиз
Мутлақ планлар билан асрларни қилур ҳал.
Монолит бирлигимиз, Партиямиз — ҳаммамиз
Ҳар минут ҳаёт учун қўямиз пўлат ҳайкал.

Волга, Амур, Енисей миллиард вольт қудрат
билан
Яна равшанроқ қилур коммунизм хонасин.
Миллион гектар кўриқлар барҳаёт шавкат билан
Яратар жаҳон ичра тўйинлик кошонасин.

- Ўт юракли гигантлар катта эҳтиёж учун,
Керагидан зиёдроқ қуяр пўлат, прокат.
30 Барала кўрсатамиз коммунизмнинг кучин,
Нур тезлиги етмаган бизнинг суръат-ҳаракат.

Чўл, ён бағир, ўрмонда қурамиз юзлаб шаҳар,
Бариси инсон деган улуғ номга ярашиқ.
Партия бир рақамни дедими, биз сафарбар —
Ҳамиша ўз вақтида, ҳамиша юздан ошиқ.

Атомлар қудратининг жиловин қўлга олиб,
Бахт учун юргизамиз омонлик машинасин.
Кишилар саодатин таҳлика, ўтга солиб
Қилмоқдадир капитал қирғинлар андишасин.

- 40 Ер бағри бойликлари капитал хизматида,
Бодомдай илма-тешик шахта, конли тик тоғлар,
Совхоз, колхозларимиз подаси ҳаловатда,
Болари уясидай гужгон ўйнар ўтлоқлар.

Қўчма қумлар даҳшати, биёбон қуюнлари
Ҳайқирар қўшин сафли вишкалар савлатидан.
Бепоеён далаларнинг саховат қўйинлари
Нозу неъматга тўлар туганмас давлатидан.

- Мехнат ва маърифатнинг қўшоқ икки машъали
Ленинчи авлодларнинг манглайида намоён,
20 Совет халқин билими — онг ва зеҳн сайқали
Ярқироқ илмимиздан нурланиб болқир жаҳон.

Коммунистик Партия, ленинчи Партиямиз,
Сенинг ҳаётин, қатъий планинг бизга асос.
Қутлуғ етти йилликни қурғувчимиз ҳаммамиз,
Бу план коммунизм меъморлари — бизга хос.

Бу имконсиз умидмас, йўқ ниятдан нишона,
Китоб ораллиғида қолиб кетган гул каби.
Коммунистик режа бу — маъқул топмиш замона,
Цимлянский даштида барпо бўлган кўл каби.

- 60 Трактор занжирининг, азамат кранларнинг
Уқирган шовқинлари, зўр қурилш садоси —
Бизнинг симфониямиз. Океан тўфонларининг,
Тўлқин дағдағасининг балиққа йўқ малоли.

Гарчанд утга тарафда бир неча бадбў нафас
Фол очар планимиз «мудҳиш» ниҳоясидан.
Ташвиш қилманг, жаноблар, асло ҳисоб қилинмас
Қуёшнинг ҳаракати деворнинг соясидан.

Улуғ Партиямизнинг ҳаётий ижодидир
Совет халқлари учун маҳлиё бу истиқбол.
70 Ленин — Партиямиздир, халқларнинг устодидир,
Қуёшдай абадийдир, кундан-кунга баркамол.

Шеъримни ёзар экан, съездда тургандекман,
Ўртоқ нотиқлар сўзи жонимга истироҳат.
Зориқиб кутган дами барала кўргандекман,
Партиямга ишончим — дилимдаги ҳарорат!

ПАРТИЯ ШАРАФИГА!

Озод Шарқ деб аталур
Ватаним Ўзбекистон.
Қуёшга пардоз қути
Дейилса арзигудек.
Бу ерларда ўз қадрин
Топди замин ва замон,
Қўшни Шарқ истиқболин
Акси бўлган кўзгудек.

- 10 Мен ўзбек шоириман —
Ўз халқимнинг тилиман;
Қалбим буюрганини
Айтиб келдим ҳамиша.
Ленин парваришини
Топган ўзбек элиман,
Бу куним, келажаким
Барчаси Ленин пеша.

Москва, Қизил майдон
Менинг-чун жаҳон демак.

- 20 Ўз шарқлик шоирини
Қучоғида эркалар.
Болалар, сиз омонсиз
Бошлар ҳам осмон демак.
Қизил майдон орқали
Нур жаҳонга таралар.

Партиям буюклигин
Бир умр куйласам мен
Кучимга куч қўшилар,
Халқимга иззат, ҳурмат.

- 30 Қизил майдонда туриб
Келажакни ўйласам,
Келажакка, Ленинга,
Партияга минг раҳмат!

БИЗНИНГ УЙГА ҚЎНИБ ЎТИНГ, ДЎСТЛАРИМ...

Ўзбекистон юртига борган чоғи,
Гурр очилур қардошликнинг қучоғи,
Дилда қайнар неъматларнинг ўчоғи,
Асфальт йўлда «Волга»нинг тўпичоғи,
Аввал бизга қўниб ўтинг, дўстларим!

Фафур Фулом кимлигини биласиз,
Адресимдир Ўзбекистон, шубҳасиз,
Қисталанг гап, бизникига келасиз,
10 Ташриф этиб мени хурсанд қиласиз,
Бахт уйида тунаб ўтинг, дўстларим!

Олам билар, Фурқат кўча йўли бор,
Беруний майдони, Ёшлар кўли бор,
Муқимий биносин худди сўли бор,
Кўрсатувчи милиционер қўли бор,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Дўстлар учун дарвозамиз ланг очиқ,
Бошингизга гул япроғидан сочиқ,
Бу тоза сув, атирсовун, оқ чочиқ,
20 Сўлим айём, келишингиз ярашиқ,
Албат бизга қўниб ўтинг, дўстларим!

Келасиз деб жамбил, райҳон ўтқаздим,
Ким келибди даста-даста тутқаздим,
Заъфар битмай қолди — бир оз ютқаздим,
Қардошликда олтмиш баҳор ўтқаздим,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Жойни солиб гулзорнинг ўртасига,
Парқу болиш, атласдан кўрпасига,
Мушт тушуриб қайғунинг калласига,
30 Жўр бўлишиб ўн беш тил ялласига,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Шукр айтаман толеимга, болам кўп,
Чаккаларга тақилгудай лолам кўп,

Келин-кеват, тоға, амма, холам кўп,
Кўк чой учун етгулик пиёлам кўп,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Болалик уй — қалб уйининг бозори,
Шўхликка шўх, Том Сойернинг сардори,
Суйганлари фото ва қўл фонари,
40 Тегишмаган кишига йўқ озори,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Ўртангизда ёзиғлиқ шу дастурхон,
Сахийликка мисоли катта жаҳон,
Дастурхоннинг боши эрур тузу нон,
Юлдуз каби ярашиб сиздай меҳмон,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Дастурхонда меваларнинг тури кўп,
Бариси пок, шабнамдай тоза, маҳбуб,
Узум, анжир, шафтоли дер: мени ўп,
50 Шу қовунни сўйиб енг роҳат қилиб,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Бу қирғовул, бу тувалоқ, бедана,
Бу ширмой нон — юзларида седана,
Қази-қарта, сомса дегани мана,
Ҳасип, норин, сиз эмассиз бегона,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Мана будир гилос, олма, шакароб
Ва бу эса чаросдан тортган гулоб,
Ичганларни ҳушёр қилувчи шароб,
60 Бу қимизни сипқоринг кучга қараб,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Ҳар гуручи анор дона ош билан,
Муҳаррамой лаганмас, қуёш билан,
Қўл кўкракда, таъзим этиб бош билан,
Ер-оғайни, қари-қартанг, ёш билан
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Шеър ўқийлик Лутфийдан, Навоидан,
Бедил, Фурқат, Пушкин ила Жомийдан,
Кейин қолмай замона айёмидан,
70 Дил ёрисин мисралар илоҳмидан,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Ҳар китобдир оиламиз офтоби,
Тирсиллайди кутубхона шкафи,
Кимники, деб сўрса меҳмон арбоби,
Ғафур деган бир Насриддин китоби,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

Кекса шоир тилидан овозимиз,
Шундай ўтсин ҳар баҳору ёзимиз.
Кўп кўринсин кўзингизга озимиз,
80 Дўстлар учун жонимиз, ниёзимиз,
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим!

БАҲОР ТҮЙИ, МЕҲНАТ ТҮЙИ БОШЛАНДИ

Ўсма қўйди кўклам уфқ қошига,
Майса унди ўру қир ёнбошига,
Лайлак қўнди тўмтоқ толнинг бошига,
Ялпиз терди Қумри гўжа ошига,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

Кўклам чоғи еллардан анқир атир,
Тонг чоғида ҳарорат бор нимтатир,
Ҳаёт бунда булоқдай қайнаб ётир,
10 Шудгорларда ҳансирайди трактор,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

Чулдирайди боғу бўстон ирмоғи,
Қуёш томон чўзилар гул япроғи,
Қурт, қумурсқа, саъва, булбул сайроғи,
Қўшиқларга тўлган олам қучоғи,
Баҳор куйи, меҳнат куйи бошланди.

Бахмал дала яқин утга-нарилар,
Ғунча излаб учар асаларилар,
Ер бошида ёш-яланглар, қарилар,
20 Гулшан тўла гўзал қизлар-парилар,
Баҳор куйи, меҳнат куйи бошланди.

Парниклардан чиқди карам кўчати,
Помидору укропларнинг паради,
Тинч қўймасдан ҳамалнинг қитиқ пати,
Сабзавотчи колхозларнинг отряди,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

Қирга қўзи, бузоқ, жийрон той келди,
Йилдагидан бу йил кўклам бой келди,
Меҳнаткашга нон устида мой келди,
30 Ялқов айтар бўлар-кетар ой келди,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

Бизда санқиб юргувчи овора йўқ,
Дангаса йўқ, қалбаки бечора йўқ,
Бўш ҳўкизга текинга кунжара йўқ,
Жамият бу, ишламасдан чора йўқ,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

Утиль кетди — омок, жувок, тирмалар,
Унутилган чарху кетмон, хурмалар,
Ёнбағирда машиналар ўрмалар,
40 Шимол томон учар қатор турналар,
Баҳор куйи, меҳнат куйи бошланди.

Бахтимиз бор, қудратли тинч замон бор,
Уртамизда етти йиллик план бор,
Коммунизм қурмок-учун имкон бор,
Ирода бор, қалбимизда виждон бор,
Баҳор куйи, меҳнат куйи бошланди.

«Муштум» айтар:— Ҳар гурунгда ўзим бор,
Дала-дашда, ҳар томонда кўзим бор.
Ёмонларга аччиқ-аччиқ сўзим бор,
50 Ҳалол ошда насибам бор, тузим бор,
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

ДУРДОНА

Меҳнат баҳоридир бу, шаънимизга ярашиқ,
Икковлаб ета олдик шу шарафли айёмга.
Орзуларимиз қониб, бахтимиз тўлиқ-тошиқ,
Мазмунлар сиғмагандек тонгдаги шу илҳомга.

Гунафша, лолаларнинг, ғунчаю булбулларнинг
Кўклами Лайли, Мажнун умридай ўтиб кетди.
Эгизак бодом каби бириккан бу дилларнинг
Меҳнатчан наврўзлари қайтадан келиб етди.

- 10 Бир ҳовуч чигит билан саҳарда қарши олдинг
Узоқ йил қалб сандиғин бисоти бўлган уруғ,
Ота-бободан мерос умидни ёдга солдинг,
Кафтинг осмон эди, чигит юлдуздан ёруғ.

Улуғ етти йилликнинг ҳаётбахш кўкламида
Шарафли меҳнатимиз гавҳари — донаси бу.
Коммунизм асрининг айна субҳидамида
Ўзбек хонадонининг қиммат дурдонаси бу.

РАҲМАТ, МОСКВА!

Москвада бўлиб ўтган Ўзбекистон санъати ва адабиёти декадаси қатнашчиларидан

Азиз Москва, юртимизнинг онабош шаҳри,
Сен Лениннинг ўзин кўрган чин қуёш шаҳри!

Сени кўрган кун дунёда энг қувноқ, соз кун,
Қувончимиз — дийдорингга тўйганлик учун!

Сен бизларни дўстинг каби заб қарши олдинг,
Қучоқ очдинг, қалб меҳридан поёндоз солдинг!

10 Балли! Дўстлик бундан ортиқ бўлармиди? Ҳеч!
Уйнимизда юрган каби юрдик эрта-кеч...

Санъатимиз арки бўлди Большой театр,
Сенда ўтган бир кун узун умрга татир.

Озод ўзбек ашуласин нақаротлари,
Москванинг ҳавосига жўр бўлди бари.

Россиянинг юлдузига меҳримиз катта,
Дўстлигимиз чиниққандир жангда, меҳнатда...

Ҳам дўст эди, ҳам муаллим, ҳам жигарпора,
Баъзи шарқдек этилмадик пора-садпора.

20 Бизга ҳавас қилиб боқар ҳали кўп диёр,
Афсус, Шарқнинг кўп ерида жабру жафо бор.

Шонли пойтахт, таълимларинг ўчмайди дилдан,
Саломларни қабул этгин пахтакор элдан.

Қабул этгин бу миннатдор фарзандлар меҳрин,
Дунё дейди:— Тугамасин, эй Москва, умринг.

Партиямиз бизни эрка, бахтга чорлади,
Зеҳнимизда давр офтоби бўлиб порлади.

Москвадан кетар чоғи она наздида —
Расмимизча ўнг қўлимиз — кўкрак устида!..

- 30 Қардошликнинг оҳангидан қанотлар илиб,
Учиб келди ўзбек шеъри қувончга тўлиб.

Биз Тошкентнинг юрагидан салом келтирдик,
Саломларни сўлмайдиган гулга тўлдирдик.

Москваниз йўлланмаси бўлиб сарлавҳа,
Шеъримизга кенг уфқлар қилғуси туҳфа.

Москваниз маърифатнинг сўнмас ўчоғи,
Йўлимизда раҳнамодир Ленин байроғи.

Москвалик қадрдонлар, гўзал баҳорда,
Элимизга меҳмон бўлинг нурли наҳорда.

- 40 Майли ёзда, майли кузда лутф айлаб келинг,
Ўз уйингиз, ўз куйингиз деб ўйлаб келинг!

Қардошликка, дўстликка хос катта дастурхон,
Созу суҳбат, кенгаш — гурунг, шўх қўшиқ дoston.

Москбамиз, сен ўзингсан кўзларга зиё,
Сен йўллаган ҳар курашга биз шай муҳайё.

Қардош эллар сийнасида бир қалб тепади,
Ҳа, Ленинча дўстлигимиз яшар абадий.

Етти йиллик режасини тугиб дилига,
Ватан кирди Коммунизм порлоқ йўлига!..

ПАРТИЯМИЗГА ШАРАФ

Офатлардан омондир
Дўстликнинг киштукори.
Унга тарбият бермиш
Офтоб санъаткори.

Асрлар ошиб келган
Нур тўла чин йўл билан,
Москвага шошамиз
Қувонган кўнгил билан.

- 10 Пок-покиза дилимиз
Бахтимиздай мусаффо.
Рубобий ҳар сатримиз
Бахши қалбидир гўё.

Сенга салом айтамиз
Онахон Москвамиз.
Мунчалар жонон ўзинг,
Дилрабосен ажабо.

- Сен бизни кутиб олдинг
Муқаддас бир соатда,
20 Кун-кеча съезд бунда
Боқарди истиқболга.

Биламиз бизни бошлар
Бу якунда албатта
(Олам қолиб ҳайратда)
Минг-минг йиллик камолга.

Улуғ Ленин даҳоси
Зулматдан қилиб озод,
Ўзбек элин йўллади
Тонг отар кенглигига.

- 30 Қуёш системасида
Ракетадай умрбод.

Қўшди ўн беш сингиллар
Юлдузлар тенглигига.

Кимки, коммунизмнинг
Йўлига қўйса қадам.
Етти йиллик пландир
Унга карта ва машъал.

Бу йўлда шеърият ҳам,
Музыка, қўшиқ бардам.
40 Партиямиз қудратин
Куйлай олсин мукаммал!

ЕНМА-ЁН КЕТАЙЛИК

Қирда лолалардан бахмал тўшалди,
Ипак сўзаналар қадри ушалди.
Адирлар гул камар билан қуршалди,
Яллангдан кўнглимнинг қуши бўшалди,
Бўйларинг самбитдай, чаккангда ғунча.

Кўкламдай хушфеъл суюнчугинг бор,
Юзингда олмагул кулунчугинг бор,
Лабингда атир ҳид, бол сучугинг бор,
10 Қошларинг чимрилган, кимда ўчинг бор,
Йўл бўлсин қуралай кўзим отинча?

Юрагим уриши қайнар булоқдай,
Ёнма-ён кетайлик қўша ирмоқдай,
Ҳов анов қувлашган икки тойлоқдай,
Бу йўл кўринса ҳам анча йироқдай,
Бирга одимлашсак йил ўтар кунча.

Бизга насиб бўлди бу улуғ манзил,
Йўллари чароғон, тоза, ям-яшил,
Йўлдошин топмасдан қўярмиди дил,
20 Бахтингга шерик қил, жонгинам кафил,
Жуфт ҳаёт қурайлик дунё тургунча.

Таранг соз тортамыз қинғир-қийшиқдан.
Меҳнат енгил тортар қувноқ қўшиқдан,
Қийинлик қўрқади иши пишиқдан,
Илтимос қилади ошиқ-маъшуқдан,
Ҳамдам бўл, умримиз давом этгунча.

Кўкламдир, муҳаббат жомини тут, Май!
Шўху шан дамларнинг қадрин унутмай,
Япроқдан офтоб шабнам қуритмай,
30 Унча зориқтирмай, унча куттирмай
Кела қол, қумрилар ку-кулагунча.

МУҲАРРАМ

Дунё-дунё гуноҳимни кечирган,
Сув деганда менга шароб ичирган,
Қўлтиқ тутиб шоҳин каби учирган
Азизимсан, жигарбандим Муҳаррам,
Саналганда жигар-бағринг бўлмас кам.

Азизимсан, дўстим, жоним, тозасан,
Тозаликда эл аро овозасан,
Мендан бошқа тушмаган бир созасан,
10 Мехрибоним, ақду бандим Муҳаррам,
Оҳуларни қийғир кўзинг қилсин ром.

Райҳон, ялпиз, сунбул, жамбил — барисан,
Тола сочинг мазмунин анбарисан,
Ошиқ бўлган киши мендек қарисин,
Улуғмирзо онасисан Муҳаррам,
Фарзандларим сийнасисан Муҳаррам.

Юлдуз сонли болаларни сен туғдинг,
Баъзан ҳаво иссиқ келди, бўғилдинг,
Бир ҳамирдек Ғафур билан йўғрилдинг,
20 Бир ўт ичра пишган жоним Муҳаррам,
Гўзалликда Ширин номим Муҳаррам...

Саломат бўлғайсан хонадон бошимиз,
Қуёш бўлган нон каби йўлдошимиз,
Насибамиз сен пиширган ошимиз,
Мен қалб бўлай, қалбимда қон Муҳаррам,
Мен тан бўлай, танимда жон Муҳаррам.

МАЙ САЛОМИ

Бўтакўздек тонг жамолин ишқивозиман,
Райҳон, кашнич ҳидларига тўймайман ҳануз.
Сибизғаман, сибизғанинг ё овозиман,
Тўрғай каби тонг куйини қўймайман ҳануз.

Ункай дала кийинибди кўклам жомасин,
Азим тутлар япроғида атлас чиройи.
Келиб кўринг, чин ҳаётнинг нақд ҳангомасин,
Меҳнат базмин ярашуғи шудир киройи.

- 10 Уч қулоқли гўзаларнинг барра тиллари
Тасанно дер мураббийси — соҳибкорига.
Май ойининг ифор исли майин еллари
Салом айтар гўзалликнинг ижодкорига.

Заҳматкашлар тансиғисан, жуда яқинсан
Исмалоқдан сомса билан коватики ош,
Қалбимизга ҳароратсан, нурли оқинсан
Соат икки чоғларида қирдаги қуёш.

Ранглар оқар қорачиғим оша дилимга,
Бўстон яшил, осмон мовий, уфқ пушти ранг.

- 20 Олтин ерим мақтовини олсам тилимга
Кўксим танбур косасидай лиммо-лим жаранг.

Куйга солинг шу дамларнинг шивир-шивирин,
Илк ўпичнинг илиғидек шифо бундадир.
Койиш топмай, ҳасса тутмай юз ёшнинг сири
Туққан ерни муккай ўпмак — вафо шундадир.

- .. Етти йилни мўлжал олган катта қарвоннинг
Илк баҳори ҳилпиратган алвон байроғи.
Биз қуражак коммунизм шонли замоннинг
Илк машъали, офтоби, сўнмас чароғи,

- 30 Шундай азиз, тинч, бешикаст улуғ айёмни
Мақтамакка бағрим тўла талай сўзим бор.
Қардошларим, сизга ёзган ушбу саломни
Куйга солиб айтай десам ўз қўбузим бор.

ИПАКЧИ ҚИЗЛАРГА МАЯ САЛОМИ

Ерни гир айлантриб миллион туп ниҳол экдик,
Бахтимизга ярашиқ ҳусн-ла жамол экдик,
Олма, нок, ўрик, олча, қанду қурсу бол экдик,
Тутни беҳисоб экдик, сой лабига тол экдик,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

Кўчатларнинг шох-шабба, хипчини, чўкиртаги,
Ниш урган япроқларнинг ёнбошида куртаги —
Гуллардир, ғўралардир, мевалардир эртаги,
10 Шунчалик боғу бўстон ундирибмиз жўртаки,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

Пахтакор ўзбекларнинг ипакчилик иши бу,
Юзга ўтру қўйилган булоқдан тиниқ кўзгу,
Сип-силлиқ жилосидан симобий тўлқинли сув,
Маърифат намоишин бениқоб чехраси шу,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

Мудроқ ипак қуртлари ечар малла тўнини,
Мурғак барглар устида ўтказар тун-кунини,
Бодом ранг пиллаларда кўкламлар мазмунини,
20 Ипакчи қизларимиз ёяркан якунини,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

Атласдек жилоланиб еру кўкда кезар май,
Марғилон барнолари сипо ўтар қарамай,
Ўрим-ўрим ипакдай қоматингдан ўргилай,
Шу чивиқ беқасамдан мирзойи тўн тиктирай,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

Пахтамиз, ипагимиз, олам тўла мевамиз,
Йўқ ердан яратмаклик ҳунаримиз-шевамиз,
Андижону Тошкент, Самарқанду Хевамиз,
30 Манглай очиқ чиройни жуда-жуда севамиз,
Ярқираб кўринсин, деб, меҳнату шараф юрти.

КОММУНИСТИК МЕҲНАТ ИЖОДҚОРЛАРИГА

Оддий инсонликнинг буюк ғурури,
Камтарин ер каби бағри тўла кон.
Виждон билан туғма меҳнат ҳузури
Моддий олам каби вазмин — паҳлавон.

Коммунистик меҳнат аскари эй, дўст!
Қудратсан, заҳматкаш, моҳир, тантисан,
ГЭСни айлантирган оқинсан дуруст,
Совет ракетасин атом винтисан.

- 10 Пахта майдонининг қувват маркази,
Зеҳни ва идроки бўлган Маннопжон,
Шарафли меҳнатинг янгроқ наърасин
Қалбида такрорлар бутун Андижон.

Коммунистик меҳнат бригадаси
Юксак ҳосилларга асос ва гаров.
Жумла пахтакорнинг эркин нафаси
Ижодий меҳнатнинг куйига пайров.

ИСТИҚБОЛ ЧАРОҒИ

Коинотни эгалламоққа
Инсоннинг жаҳондек қучоғи будир;
Қуёшни ҳам забт этмак учун
Прометей ўчоғи будир;

Ойга халқнинг салом хати бу,
Икки ака-ука мулоқати бу,
Совет маърифатин нурли вимпели —
Инсоният шаъни байроғи будир.

- 10 Неча йиллар осмонга тикилди инсон,
Ниҳоят столди ўз умидига,
Одамнинг кўзига нурлар ёғдирган,
Дўстларим, истиқбол чароғи будир.

Замон ҳам, вақт ҳам барча-барчаси
Бизнинг элимизга сунади бўйин,
Ойга ета олган бизнинг ракета
Советлар ерининг тупроғи будир!

- Кишилар ақлининг лутфи бу ҳикмат,
Тинчликка шунчалар сабаб бўлғуси.
20 Юлдузлар оралаб учиб юрганда,
Инсоннинг тафаккур яроғи будир.

Қизим, келинларим, набираларим!
«Ой юзли», деб суярдим мен сизларни,
Энди бу эскирди, қофия, шеърим,
Яъни Зухроларнинг сўроғи будир.

Алишер кундузи зериккан чоқда
Тиниқ кечаларда ойга тикилди,
Ой томон биринчи учмоқчи бўлган
Ғафур Ғулом шеърин туроғи будир.

СЕНИНГ ШЕЪРИНГ

Ажиб баҳодирсан азизим халқим,
Бахтим, саодатим, ҳимматим ўзинг.
Доим Сурайёдек тонгларда балқил!
Шеъримда ҳар нуқта — бу сенинг сўзинг.

Сен дедим олтмиш йил нари бериси,
Қўлимдан стаклаб нонингни бердинг,
Қалбимдан кетарми қондошлик ҳисси,
Бир етим болага жонингни бердинг.

- 10 Тирик инсонлармиз меҳнаткаш, озод,
Ҳар соат, бахтимиз ихтиёрида.
Қадам етган еримиз қилинмоқда ёд,
Улуғ хосият бор ҳар ғуборида.

Манглайи тонготар каби юлдузли,
Бизнинг оиладир уруғ-аймоқли.
Бахти сўниш билмас, узун кундузли
Наманган қатиғи каби қаймоқли.

- Оқ дебон пахтаинги мақтамоқчиман,
Яъни меҳнатингни, азиз ватандош!
20 Умринг, саодатинг доимо чаман,
Торозу паллага қўйилли қуёш.

БУНИ ТОПИНГ, ҚИЗЛАРИМ

— Тўни силлиқ, туки йўқ,
Ҳаммаси тўқ, пўки йўқ.
Ичи қизил, кўки йўқ,
Уни чўқолмас чумчуқ,
    Бу нима, қизим Қундуз?
— Буми, дадавой? Гарвуз.

— Маржон-маржон юмалоқ,
Япроқлари шапалоқ.
10 Қора, қизил, сариқ, оқ,
Еб кўрмасдан ўйлаб боқ,
    Сен айт, Мамлакат қизим?
— Буми, дадавой? Узум.

— Малла тукли, сап-сариқ,
Мураббоси мазалиқ,
Паловга босса бўлар,
Подвалга осса бўлар,
    Тишлаб кўриб, айт Меҳри,
— Буми, дадавой? Беҳи.

20 Майда ёқутдай қизил,
Ширин, нордон, хилма-хил,
Қалин, тахир пўсти бор,
Ҳамма ерда дўсти бор.
    Сен айт-чи, қизим Гулнор?
— Буми, дадавой? Анор.

АПЕМ МУБОРАК

Офтобдай чарақлаган жамолиннга тасанно,
Шеър айтганда бир умрга хаёлимда ўзинг бор,
Байроғимни сен тиккансан, сўзимдаги ҳар маъно
Нимайки айта олибмен, ҳаммасида сўзинг бор.

Кузги олма ранг олибдир меҳнатинг шарафидан,
Тўлин ойдек бизникисан, маърифатинг шунчалик.
Ҳамиша нур болқиб турар Москва тарафидан,
Қон-қариндош, биродарлик ўртада кундузчалик.

- 10 Она-Ватан, нур йўлидан каттакон инсоният
Ойга борди, жаҳондай кенг бағринг учун
ташақкур,
Сен ўргатган илм билан қўшилди катта ният
Ва шунчалик камолотга ета олди тафаккур.

Эрта-индин йигит-қизлар коинотга учади,
Давлатимиз ҳужжатига қуёшдан муҳр босиб,
Зухроларни дилга олсам доим қабоқ учади,
Қопқа туби кутиб турган ниятим бўлур насиб.

- Сенинг учун атаб ёздим, эмукдошим, азизим,
Кўз нурымни тўкиб ёздим, кўз нуринг ҳурматиға,
20 Байрам дўппи тикиб бердинг, Юлдуз аталган
қизим,
Шояд шеърим арзиб қолса набиралар отига.

Умидим шу: худди бугун ҳамма уйда келинлар
Қизалоқлар туғиб берса, мен тиззамда эркалаб...
Байрам бугун, қадрдонлар, бизнинг уйга
келинглар!
Уйим тўла, бағрим бутун, шарафлидир эрталар.

Бу Ватан мақтовларин ҳар қанча ёзсанг оз эрур,
Шеъру меҳнат, мусиқий санъат бари дамсоз эрур,
Халқимиз озоду юрт ободу тинчлик барқарор,
Ақлимиз кўкдан ошиб, ижод баланд парвоз эрур.
Нежаб юксак биноларни қурибмиз бахт учун,
Ўз яратган асримиз шаънига жўр овоз эрур.
Қиз-ўғиллар бўйга етди, зеҳни, ахлоқи гўзал,
Ишқу меҳнат ҳам вафода бир-биридан соз эрур.
10 Эй қалам, не-не гўзалликларни мадҳ этган ўзинг,
Партиянг мақтовларин ёз, барчадан мумтоз эрур.

ҚОР

Катта парқув болишдек келгувси неъматларнинг
Ҳаммамизга сут берган онахон сийнаси бу.
Ўзбек шуҳрат қозонган офтоб маърифатнинг
Бугунги тонг отарда суви, хазинаси бу.

Сингиб боради қорлар ернинг мағзи-мағзига,
Энг етук шоирларнинг халқ оғзида куйидек.
Ишонинг соҳибкорнинг умидига, лафзига,
Айтгани рост чиқади дилидаги ўйидек.

- 10 Миллион-миллион топшириб, қувонган эдик кеча,
Хунаримиз ошмоқда, ҳар кеча тонг отгунча,
Турсуной, сен гўзалсан, лабларинг мисли гунча,
Халқини яхши кўрган қизлар бўлар сенингча.

Катта парқув болишдек келгувси неъматларнинг
Ҳаммамизга сут берган онахон сийнаси бу.
Ўзбек шуҳрат қозонган каттакон маърифатнинг
Нақ тўрт миллион пахтадек ўзбек хазинаси бу!

ҚУЁШДЕК УМИД БИЛАН

Бу йил ҳам янги йилнинг қасидасин ёзмакка
Халқим билан баробар бўла олдим муяссар.
Паҳлавон қудратини жаҳонга кўргазмакка
Бутун Ватан қўзғалди салобат-ла мўътабар.

Бултур ойни безади чиройли вимпелимиз,
Улуғ етти йилликнинг биринчи кўкламида.
Тобора мазмунлидир ҳар келажак йилимиз,
Айниқса муборакдир шу тонготар дамида.

- 10 Уру қирни кўрпадай тизза бўйи қор босиб,
Эндиги ҳосиллардан бизга берар башорат.
Ер бўлиқ, ҳаво тиниқ, табиат мағрур, босиқ,
Эндиги тўрт миллионни қилмоқдадир ишорат.

Ерда оғир трактор, осмонда самолётлар,
Конларда ғоз бўйинли пўлат экскаватор,
Ишчилар пахтакор деб ижод этган минутлар
Одимлаб ва ўрмалаб далага кетаётир.

- Турсуной, Мелиқўзи, Тюпко номли қаҳрамон
Улуғ Партиямизнинг бағрида шафқатланди.
20 Маърифат, машинанинг замонидир бу замон,
Еримиз кундан-кунга шунчалик шафақланди.

Ташаккур айтмоқ керак туманча олимларнинг!
Халқимиз бахти учун эрта-кеч ижодига.
Бир мия чаноғига сиғмаган билимларнинг
Маҳлиёси шоирни олиб қўйсин ёдига.

Ниманики кўрибман янграган жаҳон ичра,
Ниманики сезибман еру осмон ичра.
Барчасида Лениннинг маърифати барқарор,
Халқимизнинг бахтига унинг Партияси бор.

- 30 Шу улуғ Партияга бутун халқлардан салом,
Қуёшдек умид билан фарзанддир Ғафур Ғулом.

ЭНГ ЙИРИК ЮЛДУЗ

*Шу шеъримни набирам, В. И. Лениннинг эва-
раси Юлдуз қизимга бағишлайман.*

Жаҳонда бир яшаб, бир ўлмоқчиман,
Саккиз фарзанд билан ўн тўрт набира.
Биронта манглайи ҳолли фарзандим
Урминнинг давоми, мендан хотира.

Жаллодлар бобомнинг бошин олганда
Бувим йиғламаган, эрга тегмаган.
10 Бизнинг бу Ватанда биронта уй йўқ
Ўз уйин севмаган, райҳон элмаган.

Катта оилада хиёнат йўқдир,
Тийинни босмаймиз, давлат муҳри бор.
Инсонлик шаънига катта ҳуқуқдир
Бриллиант тоннадай — инсон эътибор.

Ленин бўлмасайди не бўлғум эди,
Партиям демаклик — Ленин демаклик,
Топталган кинодек мен сўлғум эди.
Инқилоб байроғин тик кўтармаклик —
20 Сенинг шарафингдир, улуғ Партиям!

Менинг Ленинимсан, оиламдасан,—
Ҳатто набиралар нафаси Сенсан.

Ғ. Ғулом қаламқаш дўстлари — Қ. Муҳаммадий, Шукрулло, П. Мўмин билан. 1960 йил.

БИР ДУСТ ХОТИРАСИ

Самарқанд шаҳридаги Улугбек минорасин
 Ёшликда кўрган эдик булутли осмон ичра...
 Катта қардош халқларнинг меҳнаткаш иборасин
 Бирга-бирга ёзгандик: мен энди ҳижрон ичра.

Қайдасан, азиз ўртоқ, шеърингни такрор ўқиб,
 Набиранг тиззамдаю помингни қиламан ёд.
 Марғилонда қуёшдай крешинлар тўқиб,
 Хулқарингни ясатдик, оиланг бўлди обод.

- 10 Боғимда қирқ туп ўрик — ўзинг экиб кетгансан,
 Ишхонам мактаб ёни — чуввослар қулоғимда.
 Девор оша болалар — шунинг ўзинг айтгансан,
 Қачонки гул очилса — нафасинг димоғимда.

Бахшилар сўзи билан қўбиз чертиб юрганда,
 Жиззах саҳроларида қабармаган оёғинг.
 Нуқул баҳор яшайсан — минг йил умр кўрганда,
 Ғазалларингни куйлар миллион-миллион ўртоғинг.

Оинада ўзимни кўриб ўксиниб кетдим,
Соч-соқолим пахтадай — қаторимда қанисан?
20 Навқирон ёшлигимиз дамим умсиниб кетдим,
Чертмак дуторимдаю, алёримда қанисан?

Яхшиям бағрим аро шогирдларим — юпанчим,
Шеър мажлисларида тўполончи қувончим.
Хоразм тарихидай узун умр — таянчим,
Шу куйнинг давомидай миллион йиллик ишончим,

Сенга раҳмат айтади, дўстим Ҳамид Олимжон,
Сенга раҳмат айтади, дўстим Ҳамид Олимжон!

УЧ ҚИЗУ ТҮРТ ҮҒЛОН

Ям-яшил водий бўйлаб уфқларга туташган
Кенг, кўркам асфальт йўлда кетарди етти ўртоқ.
Ҳаммаси ҳам саломат, юзлари қонталашган,
Шўх дарёнинг сувидай шарқироқ, тинмас, қувноқ.

Бириси Қўқондаги ёғ завод прессчиси,
Бирини Марғилондаги комбинатда тўқувчи,
Бириси «Андижонгаз» донг қозонган ишчиси,
Бириси Фарғонада ГПИда ўқувчи.

- 10 Иккиси Бағдоддаги «Партсъезд» аъзолари,
Бириси сут соғувчи, бири илғор пахтакор.
Еттинчи — қурт боқувчи, бу еттовнинг ҳар бири —
Сўзамол, ишчан, доно, кўнгли нурдай беғубор.

Уч қизу тўртта ўғлон, басма-бас шовқинлашиб,
Кетарди Фарғонага — комсомол слётига.
Кетардилар сўзлашиб, сув кечиб, довон ошиб,
Водий қизиб кетганди етти юрак ўтига.

Андижонгазлик Туроббой гапирарди тутақиб:
— Етти йил охирида водий газга тўлади.

- 20 Ҳамма фабрик-заводлар арзонгина ўт ёқиб,
Хонадон ўчоқлари дуд-қурумсиз бўлади.

Туроббойнинг сўзлари ўтдай қизғин бўлса ҳам,
Саноққа бой эдию лирика камроқ эди.
Тилининг учи билан қизил лабин қилиб нам
Тўқувчи қиз Саодат кулимсаб шундай деди:

— Газ-ку жуда яхши гап, аммо ипак кийим-бош
Кишининг вужудида доим сақлар ҳарорат.
Бизнинг атлас, шойилар товланар худди қуёш,
Крепдешин, жужунни бизлар тўқиймиз фақат.

- 30 — Мунча мақтанмасангиз! — қурт боқувчи сўз
қўшди —

УМИД КҶКЛАМИ

Бир саҳар файзини куйлаб беришга
Етти тонг кетма-кет бўлдим овора.
Вра кўксултондай тегмайин тишга,
Ўқувчим бол тотиб қолар, деб, зора...

Олча, шафтолунинг буртакларида
Очилган гул излаб учар арилар.
Не-не яхшилик бор тилакларида,
Далада куйманар ёшлар, қарилар.

- 10 Томири шарбатга тўла ток учун,
Кеча поя ишлаб, валиш кўтардик.
Шабнам қатрасидай ҳаво пок учун,
Кўклам елларини майдек ютардик.

Манглайга қўл қўйиб қирга тикилсанг,
Йироқлар минг варақ жанговар дoston.
Малла ер, кўк осмон сидирға юз ранг,
Ям-яшил, қип-қизил, пуштигул бўстон.

- Раста йигитлардек дўриллаб ўтар
Оғир тракторлар ер бағрин сузиб.
20 Уфқда ўйноқлар бир тўда каптар,
Шох ташлаб, қувлашиб, бир-бирдан ўзиб.

Аму бўйларида ер ёриб чиқди
Бир муддат илгари экилган чигит.
Табиат ҳукмини маърифат йиқди,
Агроном дипломли колхозчи йигит.

Езёвон чўлини жиловламакка
Сарсонда¹ тандакаш Солижон ота².

¹ Сарсон — Марказий Фарғонада очилаётган қўриқнинг бир қисми.

² Солижон Охунбобоев — Марғилондаги Ленин номли колхоздан, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони. (Автор эскартишлари).

Йигитлар шай турар чолга кўмакка,
Иш катта, орзу офтобдан катта.

- 30 Унгу чап, юқори, қуйида баҳор,
Илғанмас одими табиий, содда.
Нимтатир ҳавода атир ҳиди бор,
Қизлар елпуғичин эслатар худда.

Умид чимилдиғин сирли қучоғи,
Фасллар ичида келинчаги бу.
Йигитлик бошининг чекка-қирғоғин
Безаги, ғурури, гулчечаги бу.

- Бир кўклам файзини куйлаб беришга
Етти тонг кетма-кет бўлдим овора.
40 Ҳосил тўйларида қийғос айтишга.
Шеърим куйга тушиб қолар, деб, зора.

ШАРҚДА УЛУҒ БИНО БОР

Тошкентда бир бино бор, улуғ Лениндан ёдгор,
Маърифат қуёшидай порлатган тонгимизни,
Жилоли қирралари биллур каби беғубор,
Ранг-ранг билимлар-ла бойитган онгимизни.

Бу ерда Ашхободдан, Кўҳи Бадахшонлардан,
Бухорою Самарқанд, Олмаота, Урганчдан —
Минг-минлаб талабалар боғлардан-бўстонлардан
Узлуксиз келаверар дур олгали бу ганждан.

- 10 Ажойиб ганжинасен Ленин номли ТашГУмиз,
Чашмасумон бойлиғинг олган сари кўпаяр.
Офтобга ўтру қўйган келгусимиз-кўзгумиз;
Лениннинг нафаси бор муттасил нурли саҳар.

Бу ерда коинотнинг сирлари жумбоқ эмас,
Бу ерда ал-Беруний, Абу Али мударрис.
Эй, ўғил, кафтингдаги олмосдир, тупроқ эмас,
Қизгинам, зеҳнингдаги Алишердан мерос ҳис.

Менделеев жадвалин ошаркан поя-поя,
Улуғ устод рус учун айта кўргил ташаккур.

- 20 Миянг глобусида олам билан ниҳоя,
Сен ТашГУ студенти, сенга ярашар ғурур.

Билимдонлик не ўзи элга улуш бермаса,
Юртимиз фарзандларнинг қадамига мунтазир.
Қаҳрамон дейилмайди жангда туриш бермаса.
Сизда-ку маърифат бор жаҳон мулкига арзир!

Илму улуғворликнинг сандиғин очиб кушод,
Еру кўкка зар сочинг, Ватан бўлсин мунаввар.
Сизга илм конларин калидин берган устод
Ҳар нафас кузатади, сиздан олади хабар.

- 30 Ҳали кўп манзиллар бор бу катта йўл устида.
Шарққа, Ғарбга, Шимолга чўзилган шафақ йўли.

Ер куррасин уфқида, минбарида, постида
Ленин ўзи турибди раҳнамо бўлиб қўли.

Шарқда улуғ бино бор, машъалимиз, кўркимиз,
Жаҳон билимларининг ланг очилган эшиги.
Бу ерда Ленин ўзи йўргаклаган эркимиз,
Бу ерда инқилобий ғояларнинг бешиги.

ЛЕНИН ЧАШМАСИ

Қақроқ чўлда ташна қолган бола жайрон оқибат
Ваҳму умид ўрталиғин саргардон кеза-кеза,
Яшил воҳа, зилол сувли булоқ топса ниҳоят,—
Ҳар япроқ ўт, ҳар бир қатра умид каби покиза.

Худди шундай, худди шундай, менинг жафокаш
халқим,
Минг йилларнинг саҳросидан сен оша топди
нажот,
Улуғ Ленин чашмасидан нур эмиб, ойдаи балқиб
Инсоният чаманида ленинча тузди ҳаёт.

- 10 Улуғ Ильич бизга атаб қўмсаган замон шудир,
Гражданлик ярашади бизга, асрдош ўртоқ.
Инсоният ўз шаънига топди муносиб ғурур,
Яшаётган кунларимиз бир-биридан ярқироқ.

Замон сенинг, умр сенинг қўлингдаги улушдир,
Кўкрагингни эркин ёзиб, тўйиб олган нафасинг.
Дўстлар ичра тотув, тўйин, тинч ва соғлом
кулишдир,
Тоғу тошни титратгудай сенинг ҳиссу ҳавасинг.

- Шарқу Ғарбга янги кунлар хушxabарин етказиб,
Жаҳон уфқин ҳайқириққа тўлдирганда «Аврора»,
20 Гул-занжирин узиб солиб, золимларга гўр қазиб,
Қад кўтарди миллион-миллион мазлум, ожиз
бечора.

Туркистонлик ялангтўшлар ҳузуринга етдилар,
Истиқболдай қучоғингни кенг очиб қарши олдинг.
Сен тингладинг, улар сенга армонларин айтдилар,
Уйлаб олдинг, ўғит бердинг, порлаган йўлга
солдинг.

Уша-ўша туркистонлик, кексалар авлодимиз,
Ўзбек, тожик, туркман, қирғиз мустақил
республика.

Ленин бобо сўзларига хазинадир ёдимиз,
Ҳамма халқлар қон-қариндош, бир-бирга,
ака-ука.

- 30 Улуғ Ленин бизга очган маърифат дарвозасин,
ТашГУ оша қалбимизни нурлатди зўр таълимот.
Коиотга кўтаролдик илмимиз овозасин,
Советский деган унвон оламаро катта от.

Совнаркомда Ленин ўзи имзо чеккан декретлар
Мирзачўлда, Ёзёвонда кўрсатмоқда мазмунин,
Қон-қонига Ленин зеҳни сингган қизлар, йигитлар
Равшан этиб ишчи-деҳқон бирдамлиги якунин,

Билак, кўкрак мускуллари қайнаб чиққан қурч
каби,

- Бу қудратга табиатнинг ваҳший кучи бермас тоб.
40 Ҳар юмуши ўз халқига тўланажак бурч каби,
Бу меҳнаткаш яғринларда товланади офтоб.

Қоммунизм қураётган ленинчи ботир авлод
Уфқларда ҳилпиратар Партиямиз байроғин.
Халқлар аро биродарлик асосин қилиб бунёд,
Тинчлик, тенглик нурларига кўмар ернинг ҳар
ёғин.

КОММУНИЗМ МЕЪМОРИГА

Ўр-қирни долалар буркаб ётибди,
Инқилоб йиллари алвон байроқдек.
Шудгордан ўрлайди кўкламнинг тапти,
Ер—океан, йироқлар яшил қирғоқдек.

Қурама тизмасин ёнбағирлари
Меҳнаткаш болари уясисимон.
Олтин тоғ қўмарар ботир эрлари,
Ҳар бири Фарҳоддай, машҳур қаҳрамон.

- 10 Тоғ-тоғ хазиналар қалашиб ётар
Жавоҳир сандиқли Оҳангаронда,
Қазилиш навбатин талашиб ётар
Кимёгар дастгоҳи бўлган бу конда.

Фарҳоддан қуйига бошласанг сафар,
Қўлтиқда йўл озиқ, бир даста равоч,
Бир дoston бошланур ўн «Хамса» қадар,
Илҳомнинг уфқига беради ривож.

Халқимнинг туганмас давлатидир Сир,
Малла тўлқинлари қудрат тимсоли.

- 20 Бу дарё файзини куйласам бир-бир
Ҳар жумла мазмуни Ширин висоли.

Ленин декретлари кўрсатиб жамол,
Мирзачўл айланди боғу бўстонга,
Янгиер яратган минг соҳибкамол
Саодат маконин қураар инсонга.

Пўлат қадам билан вазмин трактор
Кўз етмас даланинг бағрин қилар чок.
«Оқ олтин» воҳаси нур эмиб ётар,
Бриллиант порадиар бу муқаддас хок.

- 30 Бу ер Тошкентдир, ишчи аҳлининг
Ўз қўлда яратган шуҳрати — бахти.

Қўш Ленин орденли ўзбек фахридир
Дўстлик оиласин зўр пойтахти.

Бу ерда барча иш Москва тахлит,
Хиёбон оралаб Ленин кезгандай.
Умидлар пўлатдан қуйгандай яхлит,
Режамиз шахматга дона тизгандай.

Ухшашсиз меъмори коммунизмнинг
Улуғ устозимиз тўқсон ёшдадир.
40 Бизлар қўшинимиз ушбу тузумнинг,
Ҳаётий таълими бизнинг бошдадир.

ҚИРҚ ЕШЛИ ОЗАРБАЙЖОН

Бахтингиз дестонининг қирқ биринчи варағи
Заррин дебочалар-ла бошланади ушбу кун.
Уфқда алвон байроқ — мисли лола япроғи,
Қирқ йиллик курашингиз мазмунига нур — якун.

Боку ишчиларининг инқилобий камоли
Ленин таълимотини сингдирмиш юрагига,
Йигирманчи йилларнинг мангу ёруғ жамоли
Озарбайжон халқларин етказди тилагига.

- 10 Тарихни инсон қуради, талай ноёб инсоннинг
Азалдан бешигисан, севимли Озарбайжон.
Озод меҳнат бўлмаса маъноси йўқ жаҳоннинг,
Тўнкарилган тос бўлур юлдузи йўқ осмон.

Киров, Наримонов ҳам Боку комиссарлари —
Барчаси фарзандларинг, барчаси сенга авлод;
Арғувон гилам каби Озарбайжон ерлари
Ҳар қадам ободликда бу зотларни қилур ёд.

- Инсонлар қудратига яна қудрат қўшади
Ҳазар нефтчиларининг денгиз қаъри меҳнати.
20 Бу машаққат, журъатдан қалб фонтандай
жўшади,
Яна ошиб кетгандай одам бағрин иззати.

Озарлик пахтакорлар — ўзбекнинг қардошлари,
Сизнинг ҳар шарафингиз қардош халқларга
шараф.
Ўзбек, озарийларнинг бебаҳо қумошларин¹
Ҳавас билан кутади дунёдаги тўрт тараф.

Озарбайжон халқининг кўркам шеъри, санъати
Жуда қадим-қадимдан дўстларига ёддош.

---

¹ Қумош — кийим-бош матолари. (Автор эскартиши.)

Отахон Низомийнинг сўздаги маҳорати
Шарқдаги кўп шоирнинг ижодига эмукдош.

- 30 Бизлар яхши ўқиймиз Фузулий, Видодийни,
Асримиз классиги Самад Вурғун шеърини.
Ҳузур билан тинглаймиз Узаирбек ижодини,
Тушунамиз бу халқнинг фалсафий зўр фикрини.

Ер юзи халқларининг устоди, халоскори
Тўқсон ёшни тўлдириб юзларга қўйди қадам.
Инсоният кўкида коммунизм шиори
Борган сари равшанроқ порламоқда муаззам!

- Шундай улуг айёмда қариндош Озарбайжон
Қирқ ёши тантанасин боғлар олтин камарин.
40 Оқ каптар қанотига хат ёзиб Ўзбекистон
Боку томон учирар:

— Салом, салом, офарин!

- Ўзлари қуёшдан ҳам
Нуроний бўла туриб,
Улуғ бобомиз бизни,—
Доим, қуёш, дердилар.
Инсон учун офтобдай
Ярқироқ замон қуриб:
— Ер юзи халқларига
Қуёш йўлдош, — дердилар.
- 10 Биз бобога набира,
Нурга тўймаймиз сира.
Кўкламларни, нурларни,
Водийларни, қирларни,
Чўллаган ҳар чаманни,
Чамандай шу Ватанни,
Ирмоқлар оқиб ётган
Хиёбонли йўлларни,
Тўлин ой балқиб ётган
Кумуш тўлқин кўлларни,
- 20 Севсалар қанча-қанча,
Биз ҳам севамиз шунча.
Меҳнаткаш кишиларни
Ҳурмат қилар эдилар.
Жонажон ишчиларни
Иzzат қилар эдилар.
Севардилар тинмагур
Соҳибкор деҳқонларни,
Севардилар ўру қир,
Дон тўла хирмонларни.
- 30 Биз ҳам улуғ бободек
Севамиз худди жондек.
У киши ер юзида
Барча халққа отахон,
Айниқса биз ёшларга
Жонажон ва меҳрибон.
Синфда бизга боқиб:
— Болалар, ўқинг! — дейди.
Аъло ўқинг, соз ўқинг,
Ўқишни ўқинг! — дейди.
- 40 Бизни севган бобомиз,
Биз ҳам уни севамиз.

ҚИЕҚ УТ

Том ости кукулар шеъру қофия,
Тагин мусичанинг тўйи бошланди.
Гунафша ҳидига тўймаймиз сира,
Қор эриб, кампирнинг кўзи ёшланди
Яна кўчатфуруш оғайниларнинг
Уйимга қатнаши давом қиладир.
Бултур нася қолган нақд гиналарнинг
Баъдаси Ғафурвой Ғулом иладир.

АҲМАДЖОН ФОТОГРАФ

Аҳмаджон фотограф,
Ейилди овозаси,
Ишшайиб йиғилмайди
Оғзининг дарвозаси.

Бир қўлида штатив,
Енбошида «Смена».
— Четга чиқ, уста келди,
Уста бўлганда — мана!

- 10 Болалар дув ўрашиб
Суриштириб қолдилар;
Аҳмаднинг сўзларини
Ҳатто ёзиб олдилар:

— Мана шундай саф туринг,
Ҳозир сурат оламан,
Кейин бу ленталарни
Тиниқ сувга соламан,

- Биру икки, уч, дейман.
Бу ерни босаман «чиқ»,
20 Сен озгина кулиб тур,
Сен, Нодир, бу ерга чиқ.

Болалар жим туришар
Саф тортиб, ғоят сипо.
Орадан икки ҳафта
Ўтиб кетса ҳам аммо,

Аҳмаджондан дарак йўқ,
Сурат қаёқда дейсиз!
Униси ҳам майли-я,
Вақт кетган, эссиз-эссиз.

- 30 Аҳмаджон асли теги
Фотони билмас экан,

Техника ўрганишни
Назарга илмас экан.

— Суратимни ол,— дебди
Бир куни Жуманиёз.
Жуманиёз қаёқда,
Чиқибди жўжахўроз.

Шундан кейин Аҳмадjon
Анчагина уялмиш.
40 Ҳаваскор тўгаракка
Ихлос билан йўналмиш.

ДАДАМ ВА МЕН

Атрофда одамлар кўп,
Жуда яхши одамлар.
Шу одамлар ичида
Чиройлиги дадамлар.

Қиладиган ишлари
Вокзалнинг берёғида,
Жуда катта заводда,
Салорнинг қирғоғида.

- 10 Ўзлари катта ишчи,
Ҳаммага ёқадилар,
Жиндай қайрилтирмасдан
Михни ҳам қоқадилар.

Кўп ишни биладилар
Жилмайиб куладилар.
Бир куни радиомизнинг
Узугин уладилар.

- Мўйловлари қоп-қора,
Тишлари оғримайди.
20 Дадамнинг аррасига
Укаларим тегмайди.

Дам олиш кунларида
Анча ўтин ёрамиз.
Ошни дарров еймиз-да,
Бирга паркка борамиз.

Морожнийлар оламиз,
Пуфакчалар оламиз.
Маза қилиб чўмилиб
Уйга қайта қоламиз.

- 30 Дадам-ку яхши киши,
Мен ҳам шундай бўламан.
Дадамлар билмайдиган
Қизиқ ишлар қиламан.

Бир кун Ойга учамиз
Гулнора, Турсун, Ҳамид,
Унда ҳайдаб юрамиз
Тепкили велосипед.

УЙИНЧИ ҚИЗ

Раъно қиз ўйин тушар,
Қилиқлари ёқимли.
Жажжи ҳаракатлари
Тўлқин-тўлқин оқимли.

Шамол каби елвагай,
Эгилар худди ниҳол.
Сенга кўзим тегмагай
Қош ўртаси ҳинду хол.

- 10 Русча бичиқ кўйлаги
Товланади офтобранг.
Сочлари ипак ўрим,
Қомати создай таранг.

Саъвадай шохдан-шохга
Лип этиб қўниб қолар,
Оёғининг учида
Айланиб тиниб қолар.

- Билаги илон каби
Тўлғанади фазода,
20 Лабдаги майин кулги,
Ғунча каби озода.

Раъно қиз ўйин тушар,
Парқу каби елвагай.
Ўйна, ўйин ярашар,
Сенга кўзим тегмагай.

ИПАКЧИ ҚИЗЛАРГА

Баъзан Ватанимизнинг чексиз давлатин,
Таққослаб кўраман тенгсиз океанга.
Иқлимин, бойлигин, кўркин — савлатин,
Алишгим келмайди бутун жаҳонга.

Ўшнинг этагидан Хоразмгача,
Термиздан Бўстонлиқ сойига қадар.
Олтиндан, урандан, қўрғошингача,
Мевалар, қорақўл, ипак сарбасар.

- 10 Бариси-бариси Ватанимда бор,
Ватаним дунёнинг хазинасидир.
Тоғсимон пахталар қордай беғубор
Гўёки онанинг пок сийнасидир.

Ҳар гулнинг мавсуми, меванинг фасли,
Ҳар ишнинг навбати келганда яхши.
Аъло мавсум ушбу атир нафасли,
Боғу бўстонларда атласнинг нақши.

- Марғилон деганда толма қад, ниҳол,
Ипакка бурканган қиз келар кўзга.
20 Аллақаёқларга учириб хаёл,
Булбул бийронлиги кўчади сўзга.

Бу ерда қизиган ипак мавсуми,
Тиллақурт ўради заррин толасин.
Гўё офтобнинг тиг, олтин сими,
Пилладай ўрайди толе хонасин.

Фарғона қизининг шўхликлари кўп,
Ипакни етказган, тўқиган ўзи.
Ҳар қандай меҳнатда лобар ва маҳбуб,
Шеъримни ёздирган, ўқиган ўзи.

- 30 Ҳалима, Тожихон, Зайнаб деган қиз
Марғилон халқининг қувончи кўрки.

Ҳар қути бошидан термак бўлур юз,
Бу бўлур чинакам ҳаётнинг эрки.

Оппоқ тонг отишдан бошлаб кечгача,
Боладай парвариш қилар қуртини.
Буларнинг Ватанга ҳурмати шунча —
Ипакка чулғамоқ бўлар юртини.

Булар пилла берар комбинат учун,
Комбинат тўқийди офтобранг ҳарир.
40 Ўзбек қизларининг санъати, кучи
Миллион хонадонда қувонч билан нур.

Соттихон, Улмасхон тўқиган шоҳи
Жаҳонда эрк деган қизларга машҳур.
Яшши умидлардир булар ҳамроҳи,
Тонглар, келажаклар гаштида мағрур.

Бизнинг ипаклардан олам кийинар,
Яна зеболанур қизлар жамоли.
Рангидан кўз қувнар, диллар суюнар,
Араб сурмаси-ю, ҳиндунинг холи.

50 Ўзбек ипагининг ҳурмати улуғ
Ўзбек пахтасининг қудрати симон.
Яшнаган Ватаним нурларга тўлиқ
Унда инсонларнинг боши осмон.

Баъзан Ватанимнинг чексиз давлатин,
Таққослаб кўраман тенгсиз океанга,
Иқлимин, бойлигин, кўркин — савлатин,
Алишгим келмайди бутун жаҳонга.

ОТАНГГА БОР-ҲО, ОНАНГГА БОР!

(КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «Меҳнаткашларни ишга қабул қилишни расмийлаштириш ва граждандарнинг маиший эҳтиёжларини ҳал этишда канцеляриячилик, бюрократлик ҳолларига хотима бериш тўғрисида» деб чиқарган қарори муносабати билан)

Каттакон қишлоқда каттакон кўприк —
Бузилди, биз эса ҳар ён югурдик.

- Беш шофер жўнади колхозга томон,
10 Уч эпчил йўл олди комхозга томон.
Раис ўйлаб деди: «Комхозга боринг».
Комхозда: «Еғоч йўқ, колхозга боринг».
Отангга бор-ҳо, онангга бору
Онангга бор-ҳо, отангга бор!

Бир инвалид пенсияси камайди,
Билолмади, бунга сабаб нимаиди?
Арза билан йўртиб қолди собесга,
Собесчилар ўқраяр ўхшаб безга:

- «Справка олиб боринг ОТКга»,
20 ОТК айтар: «Учранг министрликка».
Отангга бор-ҳо, онангга бору
Онангга бор-ҳо, отангга бор!

Маҳаллада ушланди бир порахўр,
Ҳаром зулук, муттаҳам, коски, қонхўр.
Ун беш киши қўлни қўйган катта акт,
Участкавой айтар: «Етишмайди факт».

- Судья айтар: «Учранг прокурорга»,
Прокурор жўнатар алла гўрга.
Отангга бор-ҳо, онангга бору
30 Онангга бор-ҳо, отангга бор!

Қўлга тушди кўп мол билан чайқовчи,
Ёлғон соқов, фирром, алғов-далғовчи.
Кўзни қисиб айтар бозор оқсоқол:
«Мен танийман, ўзи туғма гунгу лол.
Яхши эди, ҳа, деб қўяқолсангиз»,
Унга-бунга агар судрар бўлсангиз:
«Отангга бор-ҳо, онангга бору
Онангга бор-ҳо, отангга бор!»

ЦК билан Совет Министрлиги,
40 Ҳар қарори халқимиз игилиги.
Шу яқинда чиқарди битта қарор,
Халқ ҳуқуқи бўлди яна барқарор,
Гражданлар арзин галга сололмас,
Бундан буён сенга ҳеч ким айтолмас:
«Отанга бор-қо, онанга бору
Онанга бор-қо, отанга бор!»

ТУКИНЛИК ФАСЛИ

Самарқанд ери бу — бахт учун кўзгу,
Олтинли сандиқдай мазмунга тиқин.
Тўкинлик фасли бу, зарварақ куз бу,
Меҳнат мавсумининг терими яқин.

Терим машинаси ғоят чиройли,
Уни миниб олган қизларим гўзал.
Толен қуёшли, чехраси ойли,
Қалбининг битмаси мукамал ғазал!

- 10 Ялангтўш баҳодир паҳлавонларим,
Тинчлигим, ғурурим, келажакимиз.
Ишончим, таянчим, қаҳрамонларим,
Умримнинг кўркисиз, зийнати сизсиз.

Шу ер ҳам, шу қиз ҳам, қуёш ҳам, ой ҳам,
Онгу маърифат ҳам, ақлу техника,
Бариси сизники, бахт ҳам, ҳумой ҳам,
Ота меросидай буткул текинга.

- Уни эплаб олиш ҳуқуқи сизда,
Ерда хазинангиз, ўртада сўз бор.
20 Дилингиз устида Ленин ордени,
Ўлмас қудрат билан доим мадакдор!

Инжулар термоқнинг фурсати келди,
Меҳнат маҳсулнинг хирмони яқин,
Улуғ давлатимиз шарафи учун
Пахтазор бағрига бошлади оқин!

ШОИР ҲАБИБИИ ТИЛИДАН

Ешлигимда Хўтанариқ сувин кечдим,
Этигимни ўтдан-сувдан қўрқмай ечдим,
Қўшиқ ёзиш ҳунарини эзиб ичдим,
Шул сабабдан етмиш ёшга кирдим мано.

Доим бўлди юрт хизмати менга мақсад,
Ватанимни, партиямни севдим беҳад,
Мақсад бўлди улуғ йўлда раҳбар албат,
Шу сабабдан етмиш ёшга кирдим мано.

- 10 Юз, юз ўттиз ёшга кирмак орзуим бор,
Барно-барно ёшлар каби нур кўзим бор,
Содиқ бўлинг авлодларга, шу сўзим бор,
Шул сабабдан етмиш ёшга кирдим мано.

Партияндан, юрт-элимдан миннатдорман,
Саодатга етаклади, бахтиёрман,
Шонли халқим хизматида барқарорман,
Шул сабабдан етмиш ёшга кирдим мано.

ТУЗ ҲАҚИ

Ёдимда бобомнинг бир таноб ери,
Ундаги жинқарча бужмайган гўза.
Теримда бувимнинг тоғдай букури,
Ёғ-гўштсиз, ачиган гўжали кўза.

Икки кафанликка етмаган ҳосил
Ўлпон, закотлардан қиттак ошарди.
Намга муҳтож эди тарс ёрилган тил,
Сувлар бой еридан айқин тошарди.

- 10 Етим қулоғимда ҳали жаранглар
Бизнинг қишлоқдаги ҳазин овозлар.
Кўзим ўнгилдадир униққан ранглар,
Инграрди чарху дуг, зиғир жувозлар.

Бир уйда гирчиллар бўзчи дўкони,
Йиртиқ иштон билан муҳтожман бўзга.
Бўзчининг тўқишга йўқмиш имкони —
Ҳўнграрди, чечакдан ўлгани қизга.

Сойликда гийқиллар хўқача чигир,
Уни айлантирар қари, кўр эшак.

- 20 Шеър ёзмоқчийдим сайр этди фикр,
Ўтмишни тингламак зарарсиз бешак...

* * *

Ўтмишни эсладим мен шунинг учун,
Бу куннинг қадрига етсин, деб киши,
Ардоқлай билолсин ақлнинг кучин,
Юлдузга учмоқ ҳам инсоннинг юши.

Эрта кўкламдаги пахтакор ерда
Гуриллаб ер очар минглаб трактор.
Чигит экар чоғда ўрда ҳам қирда

- 30 Эсли сеялкалар юз отдан ботир.

Эпчил культиватор авайлаб юриб,
Шахмат карталарни айлади чаман.
Илму фан олдида тинкаси қуриб,
Чиғирлар сингари чекинди кетмон.

Улуғ Сирдарёдан барака оқин
Баданда томирдай ҳамма ерда бор.
Коммунизм асрин тонги ҳам яқин
Ақлу меҳнат билан барпо-барқарор.

Уч-тўрт йил нарида беллари қотиб,
40 Қўллари сочиқдай бўлган Меҳрихон.
Энди машинада шуҳрат таратиб,
Терган пахтасидан жирмонлар осмон.

Ушбу машинани ўзинг қургансан,
Меҳнатим унумли, осон бўлсин деб,
Унинг қудратини синаб кўргансан,
Зеҳнимга юрт-олам ҳайрон қолсин, деб.

Нега шу отингни яхшилаб миниб,
Адирлар ошмайсан, сенга мунтазир,
Этагинг қолмасин шохга илиниб,
50 Уялиб қоласан шошмасанг ҳозир.

Не-не барно қизлар қўллари рулда —
Сазовор Ватаннинг мукофотига.
Минган техникаси қолмайди йўлда,
Мода арслонлар ҳам тортар зотига.

Экувчи, тўқувчи ҳам тикувчимиз,
Минг турли матога она — Текстиль.
Жаҳоннинг ярмини кийдирувчи биз,
Муқаддас касбингнинг зўр қадрини бил!

Бизга илму маърифат эшигин очди
60 Қирқ тўрт йил илгари отахон Ленин.
Йўлсиз, қоронғилик бу юртдан қочди,
Бизни ўқитганда каттакон Ленин.

Уйдаги чароғдан атомларгача
Оламлар сирини бжлар кишимиз.
Ленин таълимоти, ақлу фикрини
Туз ҳақин оқламоқ мангу ишимиз.

АРАФА КУНЛАРИ

Гукрамоқда улуғ байрам кунларининг атири
Эл-юрт учун қандай совға тайёрладинг, азиз дўст?
Баракали олтин куздир, ўлкамизнинг ҳар ери
Тўйинликнинг дастурхони, дея қўйсам, дуб-дуруст.

Учи-қирин кўринмаган автоколонна ўтар,
Қозоқ халқини миллиард пудли буғдой ортган
корвони,
Сибириядан, Украинадан корвонлар турна қатор,
Кўкка етган нози-неъмат, фаровонлик хирмони.

- 10 Саодатнинг маҳсуллари талабдан ўн бор ортиқ,
Ўз эгасин тополган ер, олмос тўла хазина.
Ер юзида муҳтожлар кўп, биздан уларга тортиқ
Миллион тонна буғдой, совун, маъдан, кўмир,
машина.

Машинамиз инсоният ақлининг тимсолидир;
Ойга учган, тоғлар тешган, ракни енгган бу идрок,
Машинага зийнат берган ўғил-қиз камолидир,
Улар рулни бошқараркан, олам яна кўркамоқ.

Ҳаяжонли завқ ичида тиширчилар қалбимиз,
Теримчи қиз машинада елдай ўтиб боради.

- 20 Қадим-қадим пахтакор деб шуҳрат топган
халқимиз
Қардош халқлар қаторига елиб-етиб боради.

Гукрамоқда улуғ байрам кунларининг атири,
Эл-юрт учун биздан совға пахта бўлур, азиз дўст.
Қишлоқ бўлсин, шаҳар бўлсин — халқимизнинг
ҳар бири
Марра учун курашмоқда, дея қўйсам дуб-дуруст.

МУҚАДДАС ЗАМОН

*Азиз асримизнинг азиз онлари
Азиз одамлардан сўрайди қадрин.
Фурсат ғаниматдир, шоҳ сатрлар-ла,
Безамак чоғидир умр дафтарин.*

Ун беш йил илгари бир саҳар чоғи
«Вақт» деган шеър учун йўнмишдим қалам.
Ўтган умрларнинг ўтта қирғоғин,
Бу ёндан кўрсатмоқ бўламан бир дам.

- 10 Ун беш баҳор ўтди, ўн беш ёз ўтди,
Манглайим устига ёйилди қиров.
Неча бор куз келиб, турна-ғоз ўтди,
Шунчалар тез ўтди, шунчалар дарров.

Кун кеча эмаклаш ўрганган ўғил,
Бугун паҳлавонлар аскар ёшида.
Урушдан қайтмиш ота ўша йил,
Тегирмон гарди бор бугун қошида.

- Ун беш йил мазмунин анордай сжиб,
Ёкутий шарбатдан тўлса биллур жом,
20 Завқу шавқ ўтида ёниб, унниқиб,
Ҳар қандай шоир ҳам тополур илҳом.

Ватаним уфқида ўтли қуёшнинг
Донмий меҳрибон ҳарорати бор.
Не-не офатлардан соғ қолган бошнинг
Оламча мазмуни, маҳорати бор.

Кеча уруш ўтган вайрон кўчалар,
Кеча ерга чўккан Сталинград,
Кеча ялт этмаган зулмат кечалар,
Кеча чек билмаган қайғу, алам, дард...

- 30 Тарих вароғида қолди ёдгор,
Бизнинг ғалабага бир ҳайкал каби.
Одамлар қалбида сўнмас ифтихор,
Авлодлар онгида бир сайқал каби.

Вақтлар ўтган билан, соат-минутлар
Бизнинг амримизга доим мунтазир.
Минг йиллик келажак бизларни қутлар
Бинокор авлодга бу шараф арзир.

Юзлаб янги шаҳар кўтаролди қад,
Қатор дарчасидан боқар истиқбол.
40 Эндиги кунларга бўлган муҳаббат,
Ватанга беролур шунчалар жамол.

Маърифат ёш авлод қонида жўшар,
Билмак фазилати қалбнинг чироғи.
Донишманд фарзандлар фазога шошар,
Қўшни уйи каби Марснинг йироғи.

Футбол майдонидир космос кенглиги,
Бизнинг ракеталар етди нишонга.
Ойнинг орқа тараф суратин олдик,
Бу шараф муборак улуғ инсонга.

50 Моддий оламдамиз, моддалар сири
Алифбе сингари билмасак бўлмас.
Билмаги керакдир киши ўз ерин,
Қай моддий мазмунда ҳар олган нафас.

Атомлар сири ҳам бизга бўлди фош,
Инсон меҳнатига қудрат ва мадор.
Авайлаб, тизгинлаб қилинса ёввош,
Грамм-граммида Аму кучи бор.

Ленин идеясин намоиш қилиб
Қутбдан қутбга сузар музёра.
60 Ленинча тинчликка оройиш бериб,—
Кишилар онгига сингдириб борар.

Бу шеърим ёзилди Ўзбекистонда,
Шунинг-чун кўп сўзлар шу ўлкага хос.
Ота-боболарнинг ҳаққи бор қонда,
Ўтмишни эндига қиларкан қиёс.

Чарху чиғирларда бўз танда учун,
Ойда бир калава ип эшган ўзбек,
Улуғ Октябрдан нур эмгани-чун,
Озод бўлгани рост Ленин айтгандек.

70 Увада чуватиб, чақмоқ тош уриб,
Бобом ўт изларди, қолмиш эсимда.

Тоғларни қўпориб, дарёни буриб,
Миллион ватт нур топдик Фарҳод ГЭСимда.

Ажина кўзидай милтирар эди
Жувоз ёғ қуйилган кунжара чироғ.
Жаҳон дошқозонин қайнатар энди,
Газлининг гази бу, Бухоро, Жарқоқ.

Уч миллион тонналик буюк хирмондир,
Ўзбекнинг пахтаси — қудрати шони.
80 Бу ерда заводдир, бу ерда кондир...
Кундан-кун кенгаяр бахтнинг осмони.

Ахир, санай берсам ўзбек элининг
Етук тафаккури, маърифатини,
Унга пешво бўлган улуғ Лениннинг
Биз учун асқатган зўр ниятини,
Кўзларга қуёшдай бўлур намоён,
Коммунизм номли муқаддас замон!

ЛЕНИН ҚҰЙГАН ОТ

Улуғ партиямиз не иш бошласа
Унинг ёнидадир ҳар дам комсомол.
Халқимиз қаерда қуриш бошласа,
Шу ерда саф боғлаб, маҳкам комсомол.

Ҳар ишда партия олий қўмондон,
Комсомол рядовой жанговар солдат,
Комсомол дегани келажак замон
Совет ёшларига Ленин қўйган от.

- 10 «Ташсельмаш» заводни оддий ишчиси,
Терим машинасин ижод қилган у.
Далада ҳосилнинг зўр курашчиси,
Унинг амридадир каналларда сув.

Марсга ҳам биринчи боражак инсон
Учади комсомол билети билан.
Бизнинг ёшлар учун нимаёмиш осмон
Фазодан каттароқ нияти билан!

- «Ленин» музёраини командасида
Кўпчилик ёшлардан—комсомоллардан,
20 Уч ойлик кечада Қутб постида
Мағрур сузиб борар мудҳиш йўллардан.

МГУ чироғи ҳамиша равшан
Қалби атомсифат ўғил-қизлардан.
Қаерда гул бўлса, қаерда гулшан
Бир ҳовуч сочилмиш шу юлдузлардан.

Сиз учун шеърлар ёзиб тўймайман,
Сизга ҳасадим бор оловдай ҳавас...
Ҳазил бу, ҳазилни жўртта қўймайман,
Сиз омон бўлсангиз менинг учун бас.

- 30 Шу муздай тонготар парад илғори
Ҳавони ёради кўксингиз қилич.
Сизга қирқ йил бурун боққан сингари
Эркалаб кулимсар отахон Ильич.

ЛЕНИН ОФТОБИ

Қишилиқнинг умиди нимани қилса орзу
Бахтлар-ҳуқуқлар билан текисликда тарозу;
Ҳаётий мазмун билан мағзи тўла қонун бу
Биз яшаган замоннинг энг муқаддас китоби.

Фалсафий чигилларни ҳал қилувчи ақллар
Инсоний эрк жумбоғин ечиб беролмадилар.
Ягона бир таълимот оламга берди хабар,
Бу — Маркс фалсафаси, Лениннинг офтоби.

- 10 Қонун асосий деб номланган улуғ ижод,
Кишининг инқилобий фикридай доим озод.
Нур томон интиларкан жафодийда одамзод,
Йўлига йўлбошчидир қонуннинг боби-боби.

Советлар Ватанида мунчалик юксак камол,
Қадам-қадам ободлик, маърифат, ҳусну жамол,
Шу қисқа муддат ичра, қайдан, деб бўлса савол;
Эркимизнинг амри, деб, берилади жавоби.

- Ватандошим, шуҳратинг жаҳон-жаҳон ёйилсин,
Катта истиқболингнинг зар қопқаси очилсин,
20 Муборак йўлинг усти манзил-манзил сочилсин,
Гулғунчасин гулоби, гулбаргининг шароби.

Биз яшаган замоннинг энг муқаддас китоби,
Инқилобий идрокнинг муддаоғи, хитоби.
Халқларга раҳнамодир бу қонун боби-боби,
Бу — Маркс фалсафаси, Лениннинг офтоби.

ДУСТЛИК ТОНГИ

Ҳаёт танбурининг илғар-илғанмас
Қалбдан зеҳнларга келган овози,
Мунча ҳам ширинсан ҳар олган нафас,
Мунча ҳам табаррук бу тонгнинг сози.

Субҳидам жомамни елкамга ташлаб,
Йигит қадам билан кўчага чиқсам —
Ярқироқ келажак яна йўл бошлаб,
Белимни қучади камардек маҳкам.

- 10 Дўстлик, биродарлик намоёнши бу
Байрам бу, эндининг арафаси бу,
Енгган инсонликнинг осойиши бу,
МГУнинг кубалик талабаси бу.

Кўзгуга қарайман, кўзни кўраман,
Қорачиғ орқали ўзни кўраман.
Мағлайти қуёшли юзни кўраман,
Ўз эмас, дўстларим, сизни кўраман.

- Яшасин офтоб ҳамма халқ учун,
Ҳар уйда ушалган бир бутун нондек;
20 Кўрсатиб меҳнатнинг қудратин, кучин,
Тўйлар тонготари кулган жаҳондек.

* * *

Янги кун муборақ, эй азиз инсон!
Озодлик паспорти чегара билмас.
Осиё, Африкадан келгучи меҳмон;
— Гафур дўстим,— десанг, шунинг ўзи бас.

Ғ. Ғулом рафиқаси Муҳаррамхон Хайруллаева билан. Тошкент,
1960 йил.

ЯНГИ ЙИЛ САЛОМИ

Ҳадемай эсади кўнглимнинг ели,
Бу йил етти йилнинг учинчи йили,
Довонлар ошади Советлар эли,
Шарбату бол тўла, «Муштум»нинг тили,
Қадрдон Ватанга сўйлайди салом,
Беҳазон чаманга куйлайди салом.

- Тошкентдир азамат пойтахтимиз,
Пўлатдан, қурчдан қуйган бахтимиз.
10 Ишчилар қудрати, ишонч нақдимиз,
Биз сени мақтамай кимни мақтаймиз,
Пролетар авлодига оташин салом,
Юз фабрик, заводга оташин салом.

Илмлар даргоҳи Академия,
Фану маърифатга ярқироқ мия,
Атом реактори, катта химия,
Мишг-мишглаб олимлар, дўстларни дея
Порлоқ бриллиантдай сизларга салом,
Катта калла қанддай сизларга салом.

- 20 Юртнинг соҳибкори бўлган пахтакор,
Катта хўжайинсан, ҳурмат эътибор,

Бу йилнинг ўзгача фазилати бор,
Кўклам бошиданоқ кўзгалиб юбор,
Ишингга мададкор фандан кўп салом,
Машина, техника — кондан кўп салом.

Бу юртнинг кўп экан кўзи-қўйлари,
Обод қишлоқлари, янги уйлари,
Қуда-қудағайлик қийғос тўйлари,
Йигит-қизларининг гуррос куйлари,
30 Шу хандон ҳаётга фаровон салом,
Шу танти замонга беармон салом.

Бахтга қопқа бўлди икки йилимиз,
Тоғ каби бўй ўсди улкан элимиз,
Асрга оҳангдош соғлом дилимиз,
Кун оша илгари бормоқ тилимиз,
Улуғ истиқбол бу, муддао салом,
Яхши ниятларга тасанно салом.

Учинчи йил тонги одимлар мағрур,
Коммунизм асрин ўзи каби зўр,
40 Эй бахт, келажакнинг чароғини кўр,
Шу чароғ изидан ёруғ йўлга юр,
Бу кун халқ бошлаган оқинга салом,
Одамзод кўзлаган яқинга салом.

Халқнинг ватани, ошёни бор,
Ватаннинг эгаси посбони бор,
Халқу Ватанимнинг меҳрибони бор,
Меҳрибон партиям ғолиб улуғвор,
Унга шу омонлик кунлардан салом,
Озод, ҳур замона кунлардан салом.

УРТОҚЛИК ҲАЗИЛЛАРИ

Қуддус Муҳаммадийга

Ўнта вергул, ўнта нуқта, ўнта хитоб — ишорат,
Хасратлашиб бир шоирдан қилар эди шикоят...
«Менсимайди, жой бермайди, шу бўлдим

маҳорат?»

Ўша шоир Қуддус экан билиб олдик ниҳоят.

Файратийга

Пенсияга ҳам ўтиб олди қойил қилиб Файратий,
Фурқат, Завқий, Ҳамза, Хислат ҳозир унинг

улфати.

- 10 Энди Машраб, Қул Хўжаҳмад дoston бўлиш
хавфи бор,
Ёза берса келиб қолар ўзининг ҳам навбати.

Собир Абдуллага

Собиро, ёзган арузингдан севиндик, кошки,
Турфа-турфа шеър этиб қилган каломингдан аканг!
Энди ёзмак бўлганинг дostonдан ўргилсин қулинг,
Мақсадинг шул — бир драммни эл аро овоза қил.

Миртемирга

Миназини бузмай ларзакор ва жарангдор полопон
қушдай оҳиста
Ясси бўйлаб чўнг алп сингари зайтунзор аро
девкор ва ёвқур.

- 20 Шеър ёбонларида ёвшан чечакларни терган ёзуқли
қайсар

Сулув шеърятнинг туғин кўтариб
Жиндай ғазалхон танти шоир Миртемир келаётир.

Ойбекка

Муса Ойбек бориб келди Чинмо-чинга,
Биздан салом топширгандир чўнг Божинга.

ҚИШ

Тўзгиган паркү каби
Паға-паға ёғар қор.
Ер юзи кўзгу каби
Гард қўнмаган, бегубор.

Похол кўрпа ёпиниб,
Тим қотиб тоқлар ухлар,
Увишгандай қимтиниб,
Яланғоч ноклар ухлар.

- 10 Қалпоқсиз юриб бўлмас,
Кўча-кўй жуда совуқ,
Бу инжу маржон эмас,
Тол шохида булдуруқ.

Тепаликнинг бағрини
Яхмалак этиб олдик.
Ўтган гал, ҳордиқ кунни
Кечгача шувиб қолдик.

- 20 Мактабнинг кўрасига
Ясаб қўйдик Қорбобо,
Папка бор елкасида,
Кўрганлар дейди: «Оббо!»

Синфимиз эрта-кеч
Ёздай исиб туради.
Совуқ киролмайди ҳеч,
Дарча тўсиб туради.

Яйраб-яйраб ўқиймиз,
Баҳолар ҳаммаон «беш»,
Шеър, қўшиқ тўқиймиз,
Томларда қорлар кумуш.

- 30 Фақат мактаб саҳнида
Совуқ қотар Қорбобо.
Қўшиқ унинг шаънида,
Қатор-қатор Қорбобо.

Ҳеч ким ўша шўрликни
Синфга чақирмайди.
Ўзи эришдан кўрқиб,
«Совуқ!», деб бақирмайди.

ИНСОНИЯТ ТАРИХИНИНГ БИРИНЧИ КОСМОНАВТИГА

Совет маърифатининг азамат қудратига
Ҳамиша офарин деб келади бутун жаҳон.
Қўрқув билмас баҳодир Гагарин ҳимматига
Битта зинапоядай хизмат қилар осмон.

Инсоният умрида кўкка боқди ҳар маҳал,
Юлдузлар сирин билмоқ унга қадимдан орзу.
Ниҳоят бу жумбоқни совет фани қилди ҳал,
Инсон деган ном учун етук ақл ана шу.

- 10 Ой, Зухро оралиғи совет кишиси учун
Тез кунда таниш қатнов корвон йўли бўлади.
Қўрсатиб илму фаннинг оламлар аро кучин
Бу бизнинг коммунизм — замон йўли бўлади.

ГУЛДАСТА

Мунчалар мусаффордир тонготарда чиройинг,
Шеъримнинг вазни каби қалбинг тўла интизом.
Сени кўклам дейилса, арзигулик киройи,
Мазмунингда яширин жаҳондан кенгроқ илҳом.

Эркин хонадонларнинг бахтисан — бекасисан,
Эндиги авлодларнинг навқирон онахони.
Боғчасан, мураббийсан, мактабсан негаки, сан
Вужудинг, қонинг билан наслимиз посбони.

- 10 Улуғ Революция илк баҳори кезлари
Ленин билан очиқ юз учрашган даричамиз.
Инқилобий озод Шарқ уфқин юлдузлари
Шамсиқамар опамиз, Тўраҳон аячамиз.

Шуларнинг фарзандидир бу кунги навжувонлар,
Қолхоз далаларининг Меҳридек шунқорлари.
Шуларнинг қизларидир Сабоҳат, Ойимхонлар,
Илму фан, маърифатда замоннинг илғорлари.

- Шуларнинг қадамига гунафша, бодом гулдан
Пушти, яшил гулдаста боғлаб чиқарсам арзир,
20 Улар кетиб боради муқаддас, улуғ йўлдан,
Шуларга ярашади истиқбол билан ҳозир...

ЕРУ ОСМОН

Барқ урар далада меҳнат кўклами,
Кўз етмас йироқлар гулгун, ранго-ранг,
Қуёшда товланар шудгорнинг нами,
Майин ел ирмоқлар билан ҳамоҳанг.

Оғир тракторлар, шўх қора байир
Амрига тайёрдир минган йигитин.
Мазмундор ҳосилга бағри тўла ер
Онадай эмизиб ётар чигитин.

- 10 Толу теракларни аста эркалар
Баҳорнинг тинмағур ҳаётбахш сози;
Кеч оқшом чоғию илк эрталар
Тинмайди ёшларнинг қаҳ-қаҳ овози.

Уфқдай ёйиқсан севикли Ватан,
Ер каби бепоён Ватаним уфқи.
Кўк юзин безаса юлдуздан чаман
Ер кўрки инсоний меҳнат ҳуқуқи.

- Ернинг ҳам юлдузи, қуёши бордир,
Ҳар бирин қалбида олов, ҳарорат;
20 Ҳар бирин Ойсанам йўлдоши бордир,
Меҳрихон, Турсуной, Зухра, Башорат.

Ойни гир айланган ракетамиздай
Ўз қизин бошидан халқи парвона.
Тўйи яқинлашган Онахон қиздай
Тошкент, Самарқанд, Хоразм, Фарғона.

Совет маърифати учиб боради
Зухродай шуҳратли сайёра томон.
Илму фан, техникка қучиб боради,
Бизнинг амримизда еру осмон.

БАҲОР ОҲАНГЛАРИ

Ўрик гулларини эмар болари,
Насрин япроғида титрайди шабнам,
Ипак қурт тухмида ҳаёт асари,
Олам никоҳ оқшом бир зебо санам.

Илк кўклам файзини созга солмоққа
Танбур косасида шароб керакдир.
Дамлар мазмунини қамраб олмоққа
Дунёдай каттакон китоб керакдир.

- 10 Атласдай товланган ёнбағир қирлар,
Бепоен гул гаштин сурса неча дўст,
Ўзлигин унутган ошиқ-маъшуқлар
Ялакат данакдай қўшмағиз бир пўст.

Наврўзи бедона ўрганчик сайрар
Янглиш чучутларда севги оҳанги.
Еш ирмоқ соҳилга тилини қайрар,
Қуёш нусхалидир муҳаббат ранги.

- Тонготар уфқни лоладай йиртар
Тинмағур меҳнатнинг забардаст товши.
20 Ҳар ерда ҳукмрон танти ва лобар
Омонлик замоннинг енгувчи иши.

ЛЕНИН ВА ШАРҚ

Ҳар бурда нон ҳурмати сизни яхши кўрамиз,
Ҳар қултум сув ҳурмати сизни яхши кўрамиз,
Бағримда жон ҳурмати сизни яхши кўрамиз,
Не деяй — сўзим ушбу, сизни яхши кўрамиз.

Бутун Шарқ номидан бу, отахон Ильичимиз,
Сизни яхши кўради Конгодаги бечора.
Сизни яхши кўради кўйлаги бўлмаса ҳам
Виждони бутун бўлган ҳар дарбадар овора.

- 10 Ақлим киргандан буён зеҳнимга ота бўлиб
Нима демоқчи бўлсам — сизни қилолдим такрор.
Шарқ уфқида ўзингиз — Владимир Ильичсиз,
Байроқда суратингиз — шунинг ўзи эътибор.

Осмондан учган киши — менинг ўзим бўламан,
Сизнинг маърифатингиз, отахон Ленинимиз.
Ҳатто набирам Мухтор: «Сен кимсан?»,

деганимда —
Сизни ўзида кўриб, айтадики:— «Ленин — биз!»

- 20 Лумумбанинг қони-ла сатримни ёзмоқдаман,
Сиёҳ деган қорадир — асвадий бу сатрлар,
Кўзим қорачиғида кезмоқда бутун олам,
Юрагим мазмунини қанча айтсам, шунча кам!

Менинг ўз давлатим бор, давлатим ва партиям
Гражданлик ҳуқуқим олам аро мустаҳкам.
Солдатлик паспортим бор жаҳон инқилобига
Шоҳидлик виждоним бор, дея қўйсам жуда кам.

КИМГА НЕ КЕЛУР?

Дала-тузда бахмал каби кўм-кўк баҳор,
Дала ишин қизитмоққа зўр эътибор,
Осмон эса, виждон каби пок беғубор,
Орамизда, аммо, шундай кишилар бор:
— Аравамнинг орқасидан сан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

Колхозчилар тараддуи жаҳонга тенг,
Тракторлар гулдурани замонга тенг,
10 Ҳалол меҳнат, жонкуярлик инсонга тенг,
Баъзи ёлғон рапортлар бор осмонга тенг:
— Аравамнинг гупчагидан сан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

Азаматлар уриб олди этакни бар,
Юксак ҳосил шуҳратидан бериб хабар,
Қуёш тўкар меҳнаткашлар бошидан зар,
Эски қирриқ ваъдабозлар солади жар:
— Аравамнинг дўнгалагидан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

20 Йигит-қизлар меҳнат билан оворадир,
Фан-техника тулпорига суворадир,
Шараф ишин барқ уриши тоборадир,
Ваъдабозлик том бошида ноғорадир:
— Аравамнинг қанжирғасидан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

Ҳа-ҳув демай келиб қолур онахон ёз,
Пахта учун қанча меҳнат қилсанг ҳам оз,
Ҳосилларга ҳосил қўшсанг бўлади соз,
Ёлғон-яшиқ доклад ёзар у ваъдабоз:
30 — Аравамнинг тўғинидан сан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

Уғил-қизлар гул каби бу чамандадир,
Туганмас кон, имкон бизнинг ватандадир,

Ваъдабозлик ёғланмаган чирмандадир,
Ваъдасини бажаролмай шармандадир:
— Аравамнинг кегайдан сан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

Ҳар галгидай баракали куз ҳам келур,
Баланд ҳосил эрлари ҳам юз-юз келур,
40 Ғурур кўксин безамакка юлдуз келур,
Ваъдабозга морожниймас, шўр муз келур;
— Аравамнинг шотисидан сан итар,
Бўлса бўлар, бўлмаса ғовлаб кетар.

ГУЛХОНА

Ўртача гиламдек гулхона қилсанг
Кекса атиргуллар ёнига яна,
Бир бош садарайҳон оқу жигарранг,
Бир тутам жамбилу қатма-қат хина.

Итоғиз, бўтакўз, гултожихўроз,
Гулбеор, чиннигул ва чўпкачизар
Экиб қўя олсанг бўлар жуда соз,
Четига чим боссанг чаманни безар.

- 10 Режа олмоқ учун ўткир дид лозим,
Ранглар танламоққа бўлгил капалак,
Чаманга қиз сочи майин ҳид лозим,
Буни боларидан ўрганмоқ керак.

Келин ўксимасин, ариқ лабига
Отқулоқ ўсмадан анча экиб бер,
Ош кўки соча бер ернинг намига,
Кўкламдай ҳимматинг яхлит тўкиб бер.

- Чамандан уч қадам кўланка бурчак
Ун киши сиққудай битта сўри қур,
20 Сўрига чирмашсин гул ишқи — печак,
Ана ундан кейин гулзор гаштин сур.

Гулхонанг агар-чи, гиламдай кичик
Аммо мазмунида Ватан яширин,
Гукраган ҳидлари ҳаётдай сучук,
Тинчлик замонида ҳар нафас ширин.

МАШЪАЛЛАРИМИЗ

(*Республика хотин-қизлар II съездига*)

Қирқ йилларча илгари
Офтобдек чирой очиб,
Ленин билан учрашган
Бибиларнинг қизисиз.

Биллур қандил сингари
Бағрингиздан нур сочиб,
Тонглар билан туташган
10 Камолотнинг ўзисиз.

Сиз — бахту иқболимиз
Зарварақ мазмунисиз.
Табаррук дилим бордир
Дилингизга ҳамоҳанг,

Буюк истиқболимиз
Нақди, ушбу кунисиз.
Юзингизсиз ғубордир
Қорачиғда барча ранг.

Жаҳондаги озу кўп
20 Меҳнату неъматларнинг
Ижодкори, шериги,
Азалий йўлдошисиз.

Илиқ жон каби маҳбуб,
Сурунка тарбиятнинг
Қуёшдан ҳам йириги,
Одоқ бўлмас ошимиз.

Кишининг буюк ақли
Етуклиги йўлида
Яратди чақмоқ тошдан
30 Космик ракетагача.

Боларидек ақалли
Бу чаманнинг гулида
Ҳиссангиз азал бошдан
Кўз учган эртагача.

Пилла толаларининг
Тилла ип узунлиги
Жуда йироқ-йироқни
Тўшади атлас билан.

Замон болаларининг
40 Идрокда тузгунлиги
Порлатди шабчароғин
Атомча нафас билан.

Улуғ Ўрта Осиё
Халқининг кишту кори,
Пахтаси, тинч меҳнати
Бахтига олтин қозиқ.

Тиниқ кўкдай мусаффо
Қалбимиз ифтихори
Пахтамик фароғати
50 Мазгил-мазгил йўл озиқ.

Илмларнинг энг мушкул
Жумбоқлари бўлди ҳал,
Совет кишиларининг
Етук маърифати шу,

Ишчилик онги буткул
Ватанга бўлди машъал,
Оғир, қийин меҳнатни
Енголган қудратдир бу.

Барча ишда теппа-тенг
60 Ендош, меҳрибонимиз,
Она, опа-синглимиз,
Шафқатли ёримизсиз.

Сиз ёқаю бизлар енг,
Биз — жисму сиз — жонимиз,
Қувонади кўнглимиз
Биз — танбур. торимиз — сиз,

Қўш қўллаб ҳаёт қурдик
Муқаддас замонада.
Авлодларга жон билан
70 Совға қилсамиз арзир.

Асрлар йўлини бурдик,
Кутади остонада
Қудрат, шараф, шон билан
Коммунизм мунтазир.

МЕНИНГ ПИОНЕРИМ

Тиниқ кўкдай берубор,
Оқин сувдай улуғвор,
Ҳамма ерда тап-тайёр
Ҳатто нафасимда бор —
Менинг жон пионерим!

Юзлари гулдай ёниқ,
Сўзи қалбидай аниқ,
Товши қулоққа таниқ,
10 Боболарга суяниқ —
Меҳрибон пионерим!

Олам унга кундузи,
Фазо тўла юлдузи,
Юлдузлар аро кўзи,
Гагарин бўлар ўзи,
Осмон пионерим!

Ленин бобо наслидир,
Авлодларнинг аслидир,
Худди кўклам фаслидир,
20 Оташин нафаслидир —
Қаҳрамон пионерим!

ЕЗ БОШИ

Ез боши: ушбу куннинг файзини ёзмоқчиман,
Ирмоқлардай чулдираб сатрлар оқа кетсин.
«Ҳорманг», деган кишига райҳон тутқазмоқчиман,
Меҳнатимни сийласин, боғимга боқа кетсин.

Бағримдай кенг оламни бир дам қилсин томоша,
Марҳамат кўркамгина соя-салқин сўрига!
Бир нафас ўринлашинг, эзгу туйғулар оша —
Кўзим қорачиғига, қалбимнинг энг тўрига!

- 10 Тўкин-сочин рўзгорнинг катта дастурхонини
Чамандагул дўппидай ғунча-ғунча очайин,
Бўй қизлар кўнглидаги орзу-армонини
Дўстига айтгандайин шивир сўз билан майин.

Шу кўклам ўтқазилган сўлимгина кўчатлар
Апил-тапил биринчи мева қилмиш нишона.
Шунақа ўринлайди холис бўлса ниятлар,
Шабнам ювган япроқдай ярқирайди пешона.

Фарғона «марвартак» дер, тошкентликлар
«Балх тути»,

- Марварид ранг бу неъмат рўзгор тебратади.
20 Бир туп азим тут демак — боғнинг барака қути,
Эксанг, сендан қолажак ёдгорлик абадий.

Ифор ҳидли қулупнай бир лахча чўғ кабидир,
Мушки анбар ёқилган гулхан нишонасидан.
Ҳаё билан юмилган келинчаклар лабидир,
Упич маза келади ҳар битта донасидан.

Дастурхонда гилоснинг рангларини турлаган
Соҳибкор боғбоннинг тасанно денг дидига.
Аштархону олчинбар, тўқ қизил биллур лаган
Тотган киши етади муборак умидига.

30 Сизга манзур бўлсин деб якка-якка термасдан
Маржондай уза қўйдим шода-шода банд билан.
Еқут парча олчалар ҳуш элитар ҳавасдан,
Тўққизлаб чойга эзинг икки чақмоқ қанд билан.

Мис баркаш қайилгудек устидаги юкидан,
Юмалоқ бол мисоли ҳар битта қандак ўрик.
Қуёшда шакарзарра ялтирайди тукидан,
Пишиқчилик кунлари хаёл каби югурик.

Шу дамларнинг файзини сўра кўр Ватан бўйлаб,
Ўз еринг ўз қўлингда боғ ила бўстон бўлди.
40 Бир кичик ғазал эди ниятим чаман бўйлаб,
Битта-биттадан тотдим, дуб-дуруст дoston бўлди.

БИЗНИНГ УЧАР ЮЛДУЗ

Осмонда юлдузлар кўп,
Осмон тўла юлдузлар.
Кечадан кундузлар кўп,
Оқшом билмас кундузлар.

Анави учар юлдуз
Бизнинг юлдуз бўлади.
Кўкламдай чаман кундуз
Бизнинг кундуз бўлади.

- 10 Чексиз кўкни қучолди
Менинг Юрий амаким.
Космос бўйлаб учолди
Менинг Юрий амаким.

Одамзод ета олди
Осмони фалакка,
Одамзод ета олди
Бағри тўла тилакка.

- Эндиги гал ҳаммамиз
Бирга-бирга учамиз.
20 Умидлар кенглигини
Биргалашиб қучамиз.

Ердан узиб чиқамиз
Осмонга гулу ғунча.
Шунча кўп гулдастаки
Осмон сиғдиргунча.

ИНСОНИЯТ ПРОГРАММАСИ

Офтоб сўзига пайрав Инқилоб
Офтоб жамоли-ла Улуғ Октябръ
Зулмат,

ҳақоратдан,

қуллик — занжирдан

Еппа кишилиқни айлади озод.

Узлуксиз зулматдан идрокка азоб,

Ақлу билим демак,

10 бу қудрат, ахир.

Қуюн,

тўфонлардан,

чақмоқ, шамширдан

Минг бор устун бўлиб қолур умрбод.

Улуғ боболарнинг дастхатларида

Биринчи Манифест ёзилган чоғи

Европа устида

шиддаткор, кескин

Шарпаси кезарди

20 Коммунизмнинг.

Вулқон бор инсоннинг зўр тоқатида,

Онгни ўстирармиш фурсат қучоғи.

Ильич камолотга етказган зеҳн

Байроғи бўлолди тўнғич тузумнинг.

Йиқилган тахт эди, узилган кишан,

Увада замоннинг қолдиқ мероси:

Бузғун,

оч-етимлик,

хароб хонумон

30 Чўлоқ чумолилар уяси,

уруш...

Октябрь оламини айлагач равшан

Кишининг ҳаётда ошди ихлоси,

Юртимиз фаровон, эл дориломон,

Шунчалар мазмундор

дунёни кўриш!

Жаҳонда ягона Совет давлати
Шимолий Қутбдан
Кушкага қадар.

Курил оролидан
то Брестгача
Ишончу истиқбол,

тинчлик қўрғони,
Бу ер инсонларнинг бахту савлати.
Ким виждон амри-ла бўлиб сафарбар
90 Эрк учун қалблари қонаган ғунча,
Шундай мазлумларнинг таянч-имони
Менинг Ватанимдир,

Ленин хоки бор,
Партиям адреси —
улуғ Москвам.
Менинг Ватаним бу,
қирқ йил мобайни
Кунма-кун,

ғиштма-ғишт
100 қурилган бино!
Кимки дахл қилса булар тор-мор,
Умри зое булар,
вужуди барҳам.

Кимки дахл қилса, Гитлердай, аини
Жаҳаннам қаърига булур жо-бажо.
Етук инсоф билан боғу бўстон кез,
Бу колхоз,
бу совхоз,

бу халқ, граждандан.
110 Бу фабрика,
завод,

энди мана бу
Ленин ёзиб кетган каттакон Китоб —
Бу менинг Партиям программаси,—
Партиям халқларга очган офтоб.
Порлоқ келажакнинг

программа
Инсонлик шарафи асрий ҳужжат,
Ленин Партияси қудрати,

кучи
120 Жумла-жумласида жондай намоён.
Япроқни ювгандай тонгнинг шабнами,
Асрлар дил эзган зулмат ҳасрати,

Ирқу
ранг,
миллатлар,
иллатлар
онглардан ўчиб,

130 Бутун неъматлардан баҳр олур инсон.
Булбулнинг кўзидай ноль тўгаракка
Бир бутун коинот сиға қолади,
Қуёш,
юлдузлару
юз Галактика,
Саноқсиз сайёра,
Сомон йўли ҳам...
Инсонга ярашиқ эзгу юракка
Абадий безакдай сиға олади.

140 Ҳаёт ҳам,
тинчлик ҳам,
дўстлик, ҳамкорлик;
Озод меҳнатдаги шарафдир кўркам.
Бахтиёр одамлар миллиард сон билан
Коммунизм қасрин тубжой эгаси,
Меҳрибон,
меҳнаткаш,
тотув,
муҳтарам

150 Инсон бўлганига шукр этар ҳар ким.
Саксонга кириб, мен
тирик жон билан,
Невара,
чевара,
бахтлар бекаси —
Дўстим,
мунисгинам,
азиз Муҳаррам,
Ҳар тонгда Ильичга қиламиз таъзим.

МИРЗАЧУЛ ГУЛДАСТАСИ

Майин шабада эсар Сирдарё қирғоғидан,
Дала-бўзда нимтатир атир ҳиди анқийди.
Қуёшга мактуб ёзар минг варақ япроғидан
Навқирон боғу бўстон, муҳаббатга банд энди.

Азамат колхозларнинг, совхозларнинг ери бу,
Жумла олам неъматин сийнасида яширин.
Кишилиқнинг камолга ета олган фикри бу,
Ечолди табиатнинг тўнғбўй икир-чикирин.

- 10 Ойнинг вазнича оғир учар қум биёбонин
Қадам-қадам забт этиб, кўндириб ўз амрига,
Роҳат нафас олдириб, улаб танига жонин,
Ҳаёт қонин эмлади қуришган томирига.

Боёвутда тўй бўлди бундан бир ҳафта бурун,
Турмушга чиқар эди теримчи қиз Латофат.
Кўёви тракторчи Йўлдош деган ўспирин,
Икковининг ишқидан совхоз тўла ҳарорат.

- Давра тўла меҳмонлар, энг тўрда келин-куёв,
Иккови ҳам уятчан — манглайда реза тер.
20 Буларга бахт тилайди мўйсафидлардан биров,
Йигит-қиз шивирлашиб, айтилганни қайта, дер.

Биллурин вазаларда даста-даста атиргул,
Рангларнинг турин фақат хаёлда тўқиш мумкин.
Ғунчалар улканлиги ўрдак тухуми буткул,
Бу гулларга ғазалмас, дoston ўқиш мумкин.

Ёнимдаги бир кўса чолдан секин сўрадим:
— Биродар, бу гулларнинг адресини айтсангиз...
Чўтирвоқи юзида тўлқин урди табассум:
— Адреси — совхозимиз, боғбони — каминангиз.

- 30 Ҳар гулнинг туб илдизи, онасидир наъматак,
Уруғин келтирганмиз Бўстонлиқнинг тоғидан,

Москва ботаника боғидан пайванд куртак,
Киев, Ленинграддан, Қрим, Сочи ёғидан.

Суҳбатдошим булбулдай сайрарди гул ишқида:
— Анови новвоти ранг —

Йўқ, йўқ, шунинг ўзи бас.

Етти ранг жило билан илҳомимнинг уфқида
Бир қуёш балқиб чиқди, мени ўртади ҳавас.

- Биламан, бу гулларнинг илдизи қайга борур,
40 Биламан, бу гулистон офтоби адресин.
Биламан, қайдан келур кўзларимга оққан нур,
Танийман димоғимни шод этган ҳаёт исин.

Бу ўша қирқ йил бурун Москва, Совнаркомда,
Ота Ленин имзоси порлатган улуғ Декрет.
Мирзачўл саҳросида, бепоён кўчма қумда
Боғу бўстон яратмоқ бахтига тўлиқ Декрет.

- Гуллардаги алвон ранг имзодаги сиёҳдан,
Бахтимиз равшанлиги қоғозининг нуридан,
Қудратимиз рус деган камтарин, зўр ҳамроҳдан,
50 Эркин, озод халқимиз меҳнатин гуруридан.

КОММУНИЗМ СЪЕЗДИГА

Минг-минг йиллар қадам-қадам қон, қурбонли
йўл босиб,
Инсоният етиб келган улуғ кунлар муборак.
Манзилларга қуёшлардан ёруғ машъаллар осиб,
Дилнинг уйи нурлар билан тўлиқ кунлар муборак.

- Бугун мамнун табассум бор халқимиз чеҳрасида,
Чунки унинг Партияси ғолиб чиқди курашда.
Реал олам коммунизм қудратли шарпасида
- 10 Абадият намойиши — байроғи гуркирашда.

Не-не қаҳру ғазабларнинг қуллуғида қон ялаб,
Узгаларга тахт яратган тирик мурда маҳкумлар,
Не-не зулму истибоднинг кишанларин парчалаб,
Бир бошоқча нур қидирган ғарбу шарқлик
мазлумлар —

Ешга тўлиқ умид кўзин сенга тикар, Москвам,
Чунки сенинг азиз номинг ҳаёт демак мисоли!
Мадад сўраб озгин қўлин сенга чўзар, Москвам,
Чунки сенсан халқлар аро нажот сўзин тимсоли!

- 20 Сенга томон оқин-оқин интилади корвон,
Халқлар сенга энг сайланган фарзандларин
йўллайди.
Инсонларнинг ишончисан, юзлари сенга томон,
Ленин тузган Партия бу, кишиликни қўллайди.

Улуғ Ленин Партияси шу кўркам замонада
Янги тарих дебочасин очадиган кунлар бу.
Минг-минг йиллар мунтазирдир муқаддас
остонада,
Келажакка бахт чечагин сочадиган кунлар бу.

- 30 Бугун тонгда Москвада, Съездлар Саройида
Улуғ Ленин Партиясин съезди очилади.

Бугун тонгда инсонларнинг бахтиёр чиройидан
Саодатли истиқболнинг шуъласи сочилади.

Бугун олий шу минбардан ўқилади хотима
Талай-талай асрларнинг ғурбатли кечмишига.
Кенг океанда очиқ елкан бахт юкин ортган кема,
Коммунизм қутлуғ бўлсин қалби пок ҳар кишига.

Жанг, курашлар орасидан Партиямиз йўл бошлаб,
Инсоният етиб келган улуғ кунлар муборак!
40 Ҳар манзилда гигант қуриб, чўққиларин қуёшлаб,
Дилнинг уйи нурлар билан тўлиқ кунлар муборак!

ЛЕНИН АВЛОДИ ҚУТЛАЙДИ

Қуёшнинг тиғидай олтин қалам-ла
Уфқдай кенг қалбим шеърини ёзай,
Ёқутни эритиб гулгун қалам-ла
Жаҳонни қамраган фикримни ёзай.

Сенинг ҳурматингга, улуғ Партия,
Фарзандлик бурчини айласам адо,
Яшаб турганимиз оламдай кўркам,
Унгимда очилур янги минг фазо.

- 10 Ота-бобомизнинг шуҳрати маълум;
Қирқ беш йил жанг, кураш йиллари китоб
Лениннинг сафдоши бўлган шулардир,
Қадам-қадамида ғолиб инқилоб.

Ажойиб кишилар замон қуради...
Эндиги минг йиллар унутмайди ҳеч.
Бир қўлда милтиғу, ёвни қиради.
Бир қўли цементда, қўяди кирпич.

- Оталар ёнида ҳамиша кўркам —
Чинорлар сингари биз кўтардик қад.
20 Ёппа қурилишнинг умрида биз ҳам
Успирин қуввати кўрсатдик беҳад.

Қайси бир гигант бор бизнинг Ватанда
Комсомол авлоднинг иштирокисиз?
Қайси бир гулшан бор — гўзал чаманда
Ёш қалбнинг шуури ва гидрокисиз?

Волга—Дон ҳамманинг аниқ эсида,
Унда қалбимизнинг тўлқинлари бор,
Волгограднинг ҳам улуғ ГЭСида
Ақлли кўзимиз учқунлари бор.

- 30 Буюк жанг кунлари ёвни қирганмиз,
Ватанни тозалаб қонимиз билан.

Янги олам учун асос қўйганмиз,
Улимни билмаган жонимиз билан.

Қайси бир фронтда жонбозлик қилсак,
Ленин партияси бизга бўлди бош.
Само картасига чизилганидак,
Биз — сайёр юлдузлар, у бўлди қуёш.

Уч насл, ярим аср машаққат чекиб,
Ер узра қуролдик янгидан жаҳон.
40 Умид донасини юракка экиб,
Яратдик тарихлар кўрмаган бўстон.

Минг йиллар одамзод орзулар қилиб,
Ета олмаганин биз барпо этдик,
Инсон деган номни муқаддас билиб,
Кишилик ҳурматин жо-бажо этдик.

Барҳаёт инсонлар авлодиданмиз,
Коммунизм қурган бахтиёр авлод.
Биз, ахир, Лениннинг зурёдиданмиз,
Қайга қадам қўйсак бўлади обод.

50 Шу ҳақда гап оламда аниқ қолади,
Коммунизм асрин гражданимиз,
Улуғ Партияга содиқ қолади
Ақлу идрокимиз ва виждонимиз.

Ленин Партияси шу қутлуғ саҳар
Киши тарихига ясайди якун;
Янги замонадан беради хабар,
Коммунизм асри бошланур бугун.

Ленин идеяси жаҳонлар аро
Сўнмас ғалабаси доим бор бўлсин!
60 Ленин Партияси замонлар аро
Халқларга раҳнамо, мададкор бўлсин!

*Азиз ватандошлар, ҳозир бизнинг севиқ...
юртимиз Ўзбекистонда Советлар юртининг бар-
ча еридаги каби катта байрам арафасидир. Ана
шу улуг айём кунлари сиз мусофир ватандош-
ларимни йўқлаб қуйидаги мухаммас шеъримни
ёздим. Қаерда бўлсангиз омон бўлинг. Тугилиб
ўсган юртингизни ҳар доим ёдингизда тутинг,
қариндошлар.*

- 10 Субҳидамдир, эзгу байрам, осмонда йўқ ғубор,
Кўча-кўй шодлик билан тўлган, қўшиқлар ёр-ёр,
Катта дастурхонда кўнгил истаган ҳар нарса бор,
Бу улуг айёмда ёру дўстни кўрмак эътибор,
Дил қувончдан кўкда қушлардек баланд парвоз
этар.

- Катта рўзғормиз, ажойиб файзлиқдир хонамиз,
Гул билан, рангин чароғлардан ёруғ кошонамиз,
Яхши меҳмонларга жон садқа қилиб парвонамиз,
Қалблар гулзорида меҳру вафодан донамиз,
20 Завқ авжида йиғилган жўралар шаҳноз этар.

Мунча жононсан, гўзалсан, эй Ватан, бўлгил омон,
Одам ўғлин қадри ошган тинч муқаддас бир замон,
Барча инсон бир-бирига қон-қариндош, меҳрибон,
Шундоқ айёмда туғилган ерда бўлмаслик ёмон,
Тинглагил, юртинг чақирмакда, сенга овоз этар.

- Шунча ободлик ярашган Ўзбекистон бизники,
Илму ирфону етуклик бахтига кон бизники,
Барча неъмат, боғу роғу, еру осмон бизники,
Ҳақ-ҳуқуқ бизга муносиб, эрку виждон бизники,
30 Қайси ишга эл тутинса, хуш бичимли соз этар.

Шунчалик лобар, гўзал, барваста қизларга қаранг,
Сурмадан кўзлар қарою ўйноқи қошлар таранг,
Маҳлиёдир бўйларига бўстонда етти ранг,

Паҳлавон ҳар бир йигит ҳам ишқини босгай аранг,
Соз эрур, танноз эрур, кўнгилни равшан ёз этар.

Биздаги аъло йигитлар тоғ қўмарган қаҳрамон,
Бахту толега муносиб ўзлари қурган замон,
Меҳнату аҳду вафоли, юрту элга меҳрибон,
Тупроғи кўз тўтиёсидек Ватанга посбон,

40 Оқ кўнгил, қалқон бағир, қоматларини ғоз этар.

Мунча жононсан, гўзалсан, эй Ватан, бўлгил омон,
Одам ўғлин қадрн ошган тинч, муқаддас бир

Барча инсон бир-бирига қон-қариндош, меҳрибон
Шундоқ айёмда туғилган ерда бўлмаслик ёмон,
Тинглагил, юртинг чақирмакда, сенга овоз этар!

ЯНГИ ЗАМОН САРИ

Бирор тонг қуёшдан кечрак уйғониб,
Болалар чуввосин эшитмай қолсам,
Кун бўйи гангийман довдир сургалиб,
Гўёки зеҳнимда алланима кам.

Томимиз мактабнинг томига туташ,
Болалар тепган тўп бизга тушади.
Қувноқ шовқин-сурон қийғос аралаш
Илк саҳарданоқ қайнаб жўшади.

- 10 Бу тонг жуда барвақт уйғонди мактаб,
Болари инидай гувиллайди у.
Нурларга чўмгандай ҳар олти тараф,
Офтобда эриган жарангдор кулгу.

«Аввало тўй деган болаларники»,—
Ота-боболардан бу мақол мерос.
Туфлю галстук, кийим-бош янги,
Байрамда безанмак ёш авлодга хос.

- Улуғ байрам олди, Октябрь олди
Каттакон майдонда тантана, сбор,
20 Горн садолари уфқни ёрди,
Истиқбол кўринди кўзга беғубор.

Кун кеча улуғвор тарихимизга
Муқаддас янги боб очган Съездда,
Онгимиз, зеҳнимиз, шууримизга
Офтоб нурларин сочган Съездда —

Эндиги замоннинг бутун измини
Шу авлод қўлига қилинди тақдим.
Биз қурган муборак коммунизмни
Насллар қўлига қилинди тақдим.

- 30 Бир йигит умрича фурсат ўтади,
Инсонлар мунтазир замон келади.

Коммунизм асри сизни кугади,
Биз унда яшаймиз доим, абадий.

Ленин идеяси йўлидан борган
Улуғ инсоният бўлди бахтиёр.
Ленин орзуларин тимсоли бўлган
Покиза наслимиз, авлодимиз бор.

Авлодлар сафи бу қўймоқда қадам,
Колонна кетмоқда Қизил майдонга.
40 Партиямиз каби ғолиб, мустаҳкам,
Қизил майдон оша янги замонга.

БАЙРОҒИМИЗ

Тунги сменадан сўнг уфқ кулимсаш билан
Тонгда уйига қайтган ишчи ота сингари,
Қалбимизга йўл олди жондай эркалаш билан
Ленин идеясининг съезддаги зафари.

Чунки улуғ таълимот дилимизда қон каби,
Дунёга кўз очибмиз, зеҳнимиз раҳбаридир.
Ўз-ўзин таний олгач, инсонлар инсон каби,
Бу шарафни сақлағай худди кўз гавҳаридек.

- 10 Ҳаётий эканлигин ҳаёт ўзи таъкидлаб,
Улуғ Програма манзиллар ошиб борур,
Кишиларнинг минг йиллик умидига етаклаб,
Умридай мазмун тўла, дарёдай тошиб борур.

Коммунизм асрининг қуёш болққан саҳари
Замондош авлодларнинг ташрифига мунгазир,
Ҳар соатли меҳнатда истиқболнинг хабари
Эртаги шоҳ асарнинг дебчасидир ҳозир.

- Кеч кузни сўнг баҳор деб айтганлари рост экан,
Тонг шаббода, кун ёруғ, оқшом чаман юлдузли.
20 Болаларни уйғотган кўчада чуввос экан,
Улуғ байрам ёришди бахтимиздай кундузли.

Кишиликнинг умрида қувончли кун жуда кўп,
Бири биридан гўзал, аммо бугун бошқача...
Колонна бошидаги шу байроқни бориб ўп,
У сени юксалтирди тупроқдан қуёшгача.

Партиямиз байроғи кўкда тўлқин аланга,
Бутун инсониятни бошлаб борар илгари.
Ҳузур тўла бир ғурур — жимир ёйилар танга,
Биринчи йил Октябрь гимн ўқилган сингари.

- 30 Колонналар ўтади, пўлатдай қуйма, кўркам,
Совет халқи қилади қудратини намойиш.

Бу шунақа қудратки, қоялардан мустақкам,
Қобоғин бир чимирса, даҳшат топар осойиш.

Бағримиз — тинчлик, дўстлик, озод, эркин
меҳнатнинг

Халқлар биродарлиги монолит мисолидир.
Катта-кичик элларга шафқат ва муҳаббатнинг
Оташин дастгоҳи қалбимиз тимсолидир.

40 Кишилиқнинг эртадан умидлари жуда кўп,
Коммунизм тонги бу, бугунги тонг бошқача.
Колонна бошидаги шу байроқни бориб ўп,
Шу байроқ инсон бошин кўтарди қуёшгача.

Зарафшон мевали улуғ Самарқанд,
Юртимиз ғурури қадим пойтахт.
Эртаси тонг билан тўлуғ Самарқанд,
Йўлингга поёндоз истиқболу бахт.

Неъмат дастгоҳин уста бошиси,
Ҳар замон, ҳар ерда киши демакдур.
Ер кўкнинг зийнати мато, тўниси,
Барчаси кишининг иши демакдур.

- 10 Ҳозир ғалабамиз сабабчилари,
Тирик инсонлардир азиз пахтакор.
Самарқанд колхозчи ва ишчилари,
Сизга муносибдир шеър ва шиор.

Манзил яқинлашди, ботир карвон,
Уфуқда марранинг алвон байроғи.
Гулдаста кўтариб кутади замон,
Қатор бекатларнинг машғал чироғи.

- Висол айёмида йигит юраги,
Нечоқ типирчилаб ургани каби.
20 Сенга шеър ўқиш шоир тилаги,
Иштиёқ ичида титрайди лаби.

БИЗНИНГ АСРИМИЗ

Дадам тушиб поездга,
Кетгандилар съездга.
Куни кеча қайтдилар,
Ҳаммасини айтдилар:

— Минг-минг одам тўпланди
Янги кўркам бинога,
Рус, латиш, ўзбек, ҳинди
Шу мустаҳкам бинога.

- 10 Ҳамма «товариш», «ўртоқ»,
Ҳамма «биродар», «брат»
Ранги қора, сариқ, оқ,
«Привет», «салом», «раҳмат».

Қўл олиб кўришамиз,
Юзларда шодлик, кулги.
Бир-бирин тушунамиз
Коммунистлармиз чунки!

- Мамай ҳам Иван шунда,
Саодат, Наташа ҳам.
20 Мустақим, Хван шунда
Сафлар бузилмас, маҳкам.

Юксакда улуғ Ленин
Бизга кулиб боқмоқда.
Нурларга тўлиқ Ленин
Қалбимизга оқмоқда.

Ҳамма ўз юрагини,
Умидини сўзлайди.
Ярқироқ тилагини,
Орзусини кўзлайди.

- 30 Қайси тилда айтмасин,
Гаплари тушунарли.

Биз англаймиз ҳаммасин,
Ҳужжатли, ишонарли.

Ер юзида золимлар
Ҳеч бўлмасин, демоқчи.
Етим-есир мазлумлар
Эзилмасин, демоқчи.

Бирор халқнинг ватанин
Зўрлар эгалламасин,
40 Кишиликнинг чаманин
Ваҳшийлар топтамасин.

Ўз муборак уйида
Ҳамма халқ тинч яшасин,
Озод меҳнат куйида
Неъматларин ошасин.

Босқинчи жаҳонгирлик
Ер юзидан йўқолсин.
Қулдорлик ва қонхўрлик
Из-изидан йўқолсин.

50 Ҳаммасининг сўзида
Инсонлик ғурури бор.
Ҳаммасининг кўзида
Лениннинг шуури бор...

Дадам гердайиб сўзлар,
Делегат у, ҳаққи бор:
— Ҳей, ўғиллар, ҳей, қизлар,
Бизлар қандай бахтиёр!

Советлар Ватанида
Қурдик шундай замона.
60 Ер юзи чаманида
Ухшаши йўқ ягона.

Коммунизм қасрини
Сизларга атаб қурдик.
Саодатлар асрини
Бахтимиз томон бурдик.

Сиз шу қутлуғ замоннинг
Граждани, наслисиз.

Сиз эндиги жаҳоннинг
Худди кўклам фаслисиз.

- 70 Съездимиз ёқлаган
Программа шудир.
Қуёшдай ярақлаган
Программа шудир.

Программа демак —
Келажакка йўл-йўриқ.
Программа демак —
Онг, меҳнат, ҳаққу ҳуқуқ.

- У бутун мазмун билан
Инсонники — бизники.
80 Қудратли якун билан
Ёппаси кундузники.

Ленин идеясининг
Енгилмас намойиши,
Бутун инсониятнинг
Ажралмас жондош иши.

Сенинг саодатинг ҳам
Боб-бобида яширин.
Насл-насл, соф, кўркам
Яшамоқ қандай ширин.

- 90 Ленин таълимоти-ла
Ярқираган онгимиз.
Улуғ Ленин оти-ла
Равшан бўлур тонгимиз.

Отам иштиёқ билан
Сўзларди, кўзи чақин.
Менинг учун келажак
Кўринди ғоят яқин.

ЮРАҚДАН ЮРАККА

I

Ўртамизда поёни йўқ зўр океан,
Юксак боши кўкни ўпган тоғлар бор.
Саратонда кун ўрта Ўзбекистон
Иссиғидай қўшиқларим беғубор.

Тинчлик, дўстлик, меҳнатимиз қўшиғи
Чинакамдан дил қўшиғи, билсангиз,
Сизга ёздим қалбингизни иситсин,
10 Йўлдош бўлсин қайга борар бўлсангиз.

Мен деҳқонман,
Сиздаги деҳқонларга,
Мен ишчиман,
Сиздаги ишчиларга.
Яхши сўзлар кўнглимда тошиб ётар,
Сизга халқим ҳурмати ошиб ётар.

Қўшиқ учун ер юзида тўсиқ йўқ,
Қўшиқ бориб титратмаган уфқ йўқ.
Озод Шарқнинг сахий, бўлиқ еридан
20 Сизнинг азиз далаларингизга салом!
Узоқ-узоқ ердаги ўртоқларни
Яқин кўриб, салом, дер Ғафур Ғулом.

II

РАУЛЬ ГОНСАЛЕС ТУНЪОН

(Ғафур Ғуломга жавоб)

Азиз дўстим Родольфо Гиольди
Бугун менга келтириб тақдим қияди
Сенинг сахий ватанингнинг чаманзор қирларидан
Гуркираган атир ҳидин.
30 У менга етказолди
Ошиқ куйчи шоирнинг
Чексиз салом паёмин.

Сенинг созинг қалбимда топди акси садосин,
Бошимизда чарақлаган юлдузлар бошқа-бошқа,
Осмонимиз ўзга бўлса ҳам...
Сен картага бир қара.
Орамизни айиргувчи тўсиқларни кўр!
Зумуррад ранг океанлар, ям-яшил ўру қирлар ва
ёнбағирлар,

- 40 Тез оқувчи дарёлар,
Секин-секин сузаётган булутларнинг корвони...
Гарчанд сенинг қадим тилинг испанчага ўхшамас,
Бошимизда чарақлаган юлдузлар бошқа-бошқа,
Осмонимиз ўзга бўлса ҳам...
Сен ўзингга, ўз жонингга
Қалб кўзи билан қара,
Шунда инсон фарзандига чин ишончни топасан,
Шу ишончининг илиғидан қалбимдаги ҳарорат
Шу оламда тинчлик демак иккимизга ҳам қиммат.
- 50 Яшаш ҳаёт оқинлари бўлган икки шоирмиз,
Иккимиз ҳам истиқболга ёп-ёруғ умид билан
Кўз тиккан кишилармиз.
Шунинг-чун сен менинг юртим Пампанинг
осмонида

- Чарақлаган юлдузларни севасан.
Шунинг-чун мен сенинг кўм-кўк кўкингни,
Озод ёруғ кўкингни
Севаман, дўстим Ғафур.
Ўз яратган истиқболи билан яшаб тургувчи
- 60 Қардош халққа шону шарафлар бўлсин.
Шундай порлоқ келажак
Бу ерда меҳнат нони
Асалдан ҳам ширинроқ.
Афсуски, мен шу айтган сўзларимни
Ўз кумуш ватанимнинг шаънига айтолмайман.
Агар тонгнинг шамолида шилдираб бош кўтарса,
Баланд-баланд буғдойларнинг бошоғи
Шунча тубан, тупроқларга қоришиб,
Ерга яксон
- 70 Чўқади
Бизлардаги деҳқоннинг азиз боши.
Қатта денгиз соҳилида турар пойтахтимиз —
Юксак-юксак, оппоқ-оппоқ
Қасрлар ва саройлар
Булар бари тош чақувчи ишчиларнинг қудрати,
Манглай тери,
Қўлидаги қадоқларнинг маҳсули.
Менинг халқим

- 80 Қуёш ёққан жазирама йўлларда
Аччиқ-аччиқ чанг ютиб
Тақдир билан учрашмакка мунтазир,
У албатта тақдир билан учрашар,
Чўл-биёбон бағрин ёриб қўш солар...
Шунда улуғ халқингнинг
Чўнг меҳнати бизга ўрнак бўлади.
Пампа шаҳри ўз бағрида ўстирган
Қизил лабли ғунчани.
Анд тоғлари қорли чўққиларида
Муз ёриб чиқа олган
- 90 Нозик бир атиргулни,
Байя-Бланк шаҳри эса,
Мажнунтол новдасини
Сенга атаб юборди.
Ишчиман,— дебсан экан,
Биздаги ишчилардан,
Деҳқонман,— дебсан экан,
Биздаги деҳқонлардан,
Менинг бутун ватаним,
Ватаним халқларидан
- 100 Улуғ халқингга салом!
Шунча овоз ичида менинг ҳам овозим бор,
Дўстим Ғафур орқали Ўзбекистонга салют!
Дўстим Ғафур орқали Ўзбекистонга салом!

Кремль юлдузининг

нуридан ўғирладик,
бир қатра ирим учун.

Оиламиз шуҳратин

яна ҳам тўлиғладик.

40 Отаси босмахона рабочийси

Шокирвой,

Бобоси мен бўламан.

Москва таъзимига бошимизни эгамиз,

Сахий кечирим учун.

Қўзимизнинг қорачиғи узун-узоқ бир ҳаёт,
Бутун олам жамолини кўрмакка қўш дарича.
Бирор ғубор, бирор тикан қароқни қилса барбод,
Дилга чўккан мунг, зулматлар бир умр қора кеча...

Ракеталар суворийси — тинчликнинг посбонлари
Қарағайдай сафбаста-ю Тяньшандай таянчим.

Ўтиб кетди жисмий қувват — солдатлик
замонлари,
Эндигиси маърифатлар инженерни ишончим.

- 10 Кафтингизга омонат, деб бирор юрақ берилса,
Ўтдан, сувдан, тўфонлардан омон сақлаб келасиз,
Қасамёдда Қизил Байроқ гажимидаги бўса
Ярим аср ўрталиғи нондек оқлаб келасиз.

Не қилса ҳам оралиқда гангиган хатарлар бор;
Очкўз, золим, шафқат билмас капиталистик олам.
Унда-бунда қитмирлигин кўрсатмоқда ошкор
Ва биздаги қувват, қудрат ҳушёрлиги мустаҳкам.

Бизда оддий солдатларнинг билими бир майордек,
Ҳарбий десанг ҳарбий эмас, постда турган
граждан.

- 20 Ҳеч бўлмаса дипломида физик унвони бордек,
Бутун олам қойил қолган советский илму фан.

Колхозларда, совхозларда кўклам иши бошланди,
Яслиларда, боғчаларда гўдакларнинг кулгуси.
Жаҳон сенинг шуҳратинг-ла баҳордек қуёшланди,
Кундуз меҳнат шарафлидир, оқшом тинчлик
уйқуси.

Қўзимизнинг қорачиғи қон-қариндош Армиям,
Халқ саломат, сен бақувват, дахлсиз бизнинг
Ватан!

Ер юзида барча халқнинг умидидай муаззам
Киприк каби қўшинларсиз, қароққа ботмас тикан.

АВГУСТ

Ёдимда, ёшлигимнинг ниҳоллик чоғи эди,
Бўз кўйлак, яланг оёқ, етимман афтодаҳол.
Қўриқчилик қилардик — кимнингдир боғи эди,
Бир чайлада мен билан Назир ота деган чол.

Назир ота дегани моҳир шиннипаз эди,
Катта дошқозон тўла шира қайнарди гунгурт,
Қайин, қайрағоч тўнғак, қуёшдай ўчоқда ўт,
Қозон чети, хомкўпик бизнинг учун бас эди.

- 10 Шинни қайнатилади кўпинча қавс ўртаси,
Дурдаланган шиннидан бутун олам бол ҳиди,
Янги сут, қиз ёстиғи, буғдой нон, хаёл ҳиди
Нечундир август ойи менга шинни дурдаси...

Август — сунбула демак, пишиқчилик авжида,
Қайнаб турган лиммо-лим қозондай боғу бўстон,
Нима десанг муҳайё, гўё икки ҳовучда,
Фақат эплай олсанг бас, ўз бахтингни, ўртоқжон!

- Узумлар пиша берсин ишкомда олтинланиб,
Полизни тарс ёргудай шакарпалак қовунлар.
20 Йўнғичқа гулин эмсин болари қониб-қониб,
Мезонга яқинлашсин, узоқ кун, қисқа тунлар.

Буларнинг бари яхши, бари шодлик, тўйинлик,
Каттакон меҳнатимиз барчасидан зарурроқ.
Биз ахир миллион-миллион пахта эккан кишимиз,
Ҳамма айшу ҳузурдан ушбу бахтимиз зўрроқ.

Фурсатлар ғаниматдир, августнинг ҳар соати
Ғўзамиз шонасининг томлирига қон бўлур.
Ақл ила иродамиз ва қуёш ҳароратин
Пахтага эмлай олсак, кузак беармон бўлур.

ЭРТАГА САЙЛАЙМИЗ

Қурама тоғларининг кунгай бет — орқасидан
Осмонга ғарам-ғарам таралмоқда олтин ранг.
Ҳадемай қуёш болқар уфқнинг ёқасидан,
«Саҳар ховар» чалмоққа зеҳним рубобдек таранг.

Уш айём нафасида Ватанимнинг атри бор,
Дала-туздан терилган қўлимдаги гулдаста.
Болари гулдан гулга кўчиб йиғар ширавор,
Ҳозирданоқ чаманда булбулнинг товши хаста.

- 10 Назар чарчар ерларда трактор гулдуриси,
Онахон шудгоримиз сўлқилдоқ ноннинг ўзи.
Ўзимизнинг Сирдарё дарёларининг сипоси,
Қатра-қатра мазмуни бизга жаҳоннинг ўзи.

Бу ер менинг Ватаним — ер, сувда, кўк юзида
Елкама-елка турар меҳнаткаш азиз одам.
Бизнинг қудратимиз бор тупроғида, мағзида,
Шунинг учун бу ўлка муқаддас, гўзал, кўркам.

Коммунизм қурувчи совет граждaнлари
Идрокли, оқил, ишчан машъалларга эгадир.

- 20 Минг қиррали бриллиант — тип-тиниқ виждонлари
Ўз асосий қонуни сайқалларга эгадир.

Эртага тонготарда машъалларни сайлаймиз,
Уларга ишонамиз зўр давлат идорасин.
Чин ҳуқуқ нималигин жаҳонга кўрсатамиз
Совет гражданининг азамат иродасин.

КОММУНИСТ ИРОДАСИ КЎКНИ ЕРГА ТУШИРДИ

Чегарасиз фазога хаёлдай илдам учиб,
Қафтингда олмос тошдай сайр этсанг ер юзини,
Ёруғлик суръати-ла Марсдан Нептунга кўчиб,
Эйнштейн қонуни-ла тежасанг вақт измини.

Аслида нисбий эмиш вақту масофа демак,
Ер юзининг юз йили коинотда беш соат.
Чеваранг сенга тенгдош бўлиб қолмоғи керак,
Билак соатингда-чи, ярим кун ўтди фақат.

- 10 Бу жуда узоқ хаёл... Худди куни кеча б:з
Ракета учирмоқни қилган орзумиз каби.
Ерни етмиш айланиб қўнғач космос кемамиз
Хаёллар моддийлашди, сароб бўлмай сув каби.

Ойга бир қадам қолди, куни эрта чиқамиз,
Келаси ё утта йил Марсга, Зухрога ҳам.
Кўзни қуралай сузиб, аниқлангиз ўзингиз,
Биз кўрмаган уфқлар не ажаб, нечук кўркам.

- Зухродан ё Зухалдан тим қора фазога боқ,
Йироқда йирик юлдуз — Она-Ер — олтин танга.
20 Уннинг бешдан тўрт қисми машъал каби ярқироқ
Океанларнинг сатҳи бу қуёш ёққан аланга.
Гарчанд бу узоқ хаёл...

- Аммо ақл излайди
Изламай, топа қолмай тек турмас буюк инсон,
Савол саволлигича қола бермас абадий,
Таслим бўла бошлади, бўйин эгар бегумон.
Сомон йўли сингари фалак тўла юлдузлар
Бир сайёра мазмунин англашга минглаб сўроқ.
Тафаккур бу зулматлар водийсидан нур излар
30 Кеча, ўтган кунидан эртанги кун яқинроқ.

Миллионча юлдузларни қамраган кенг сийнаси
Ҳаётдан холимасдир буюк Галактикамиз.

Тирик жон фақат ернинг эмасдир насибаси...
Иироқ туманликлардай тасаввурга эгамиз.

Яқин, ғоятда яқин маърифат истиқболи
Зеҳнимизни куттирган бу жумбоқни қилур ҳал.
Бир тутам нур туғилса давоми ва заволи
Энг йирик ақллари машғул этар ҳар маҳал.

Совет илму фанига «Манас»дай қасида оз,
40 Илму фаннинг камоли ҳамиша инсон билан.
Бир қўша космос кема самода қилди парвоз,
Келажакка ишонган қўрқув билмас жон билан.

Совет олимларининг қудратига тасанно,
Ижодкор инженерлар, микронпараст ишчилар.
Оламча техникани бир нуқтага қилиб жо,
Металлни ўйнатолган математик кишилар.

Юрий Гагарин билан Герман Титовлар каби
Анриан, Павеллар солди космосга каманд.
Бу тўрт қаҳрамонларнинг қайдан наслу насаби?
50 Коммунизм қурувчи совет халқига фарзанд.

Илму маърифату фан, олимлик, қаҳрамонлик
Бўш сўз бўлиб қоларди асос ишонч бўлмаса.
Қачон уча олардик
қилмайин меҳрибонлик
Жонажон Партиямиз унга таянч бўлмаса?

Рус ўғли, чуваш ўғли, украин ўғли учар,
Ленинча миллий дўстлик космосда ҳам барқарор.
Кун эрта ўзбек, арман, белорус ёки мешар
Хаёл етмас самода топар етук эътибор.

* * *

60 Қора тупроқ бўлсанг ҳам, онамизсан, Еримиз,
Тинчлик, омонлик билан сенда яшамак ҳузур.
Биз озод кишилармиз, шууримиз, фикримиз
Барчасига раҳнамо — Партияга ташаккур.

МАЙ МАНЗАРАСИ

Урта кўклам тонги бу, кунлар қиёмга етиб,
Раста бўлган йигитдай овозлари дўриллар.
Эндигина гунчадан гунчага ҳатлаб ўтиб,
Муҳаббат нотасини ёдлар жўжа булбуллар.

Қўлимдаги гулқайчи чийқиллар аҳён-аҳён,
Бир нима йўқотгандай кезаман чаман ичра.
Йўқотганим ёшлиқдир, гуллардай алвон-алвон
Жон каби сингиб кетмиш жонимдек Ватан ичра.

- 10 Мўғултоғ чўққисига ҳимматдан курси қўйиб,
Тўрт теварак оламга нур каби солгин назар,
Қорачиғинг бу улуғ кенгликни ютсин тўйиб,
Бу ер она-Ватанинг, ёмон кўздан алҳазар!..

Кун чиқар томонингда учсиз-қирсиз Фарғона,
Еру кенг осмонро пахтакор яшил водий.
Уфқдан тиззагача Сирдарё — мушфиқ она,
Қуйида дўстлик ГЭСи ўз халқингнинг ижоди.

- Ўнг қўлинг Ленинобод, қадим қўлёзма каби
Муқаддас ва табаррук заррин хок тожик ери,
20 Ишқимдан кўзимда ёш, муҳаббатдан асабий,
Минг йиллар тепиб турган қардошлиқнинг томири.

Чапингда, дил томонда — бепоён бахмал воҳа;
Бўка, Пискент, Олмалиқ, Чирчиқ ва Оҳангарон.
Гигант-гигант совхозлар туташган бениҳоя,
Бунда мамлакатимиз фикри, амри ҳукмрон.

Уфқда ишчи Тошкент, миллионли оташ нафас
Бахтиёр ўзбекларнинг уриб турган юраги.
Еру кўк ўртасида қаламдай элас-элас
Кўзингга илғанади телецентр тераги.

- 30 Энди бир нафас қара ўгрилиб орқа томон,
Йироқда намоёнди Самарқанд, Чўпонота,

Ойнатоғ жилосидан ялтирайди Зарафшон,
Қуйроқдаги Жиззах, Зомин ери албатта.

Бу ям-яшил Янгиер қадимий Мирзачўлдир,
Уру қирни уқадай чулғаб олган каналлар.
Озод бўлган инсоннинг ҳамиша қўли гулдир,
Шунчалик мева берди асрий орзу амаллар.

- Бу ерда улуғ Ленин нияти топмиш камол,
Бу ерда коммунизм қилиб борар намойиш.
40 Бу ерда озод меҳнат гуллар-ла очмиш жамол,
Бу ерда биродарлик, дўстлик, тинчлик — осойиш.

Бу ерда империалист қонхўрларнинг зўри йўқ,
Бу уфқдан олисда Рождество ороли.
Бу ерда капиталист даҳшати топмас ҳуқуқ,
Бу ерда портламагай ўлим — атом қуроли.

Майли соатлар ўтар, майли кунлар, ҳафталар,
Лекин капитализм сўнгги соати яқин.
Жавобсиз қола бермас оламро фитналар,
Ўзларини ёқажак ўзлари чаққан чақин.

- 50 Мўғултоғ¹ курсидан кўз ташлайман Ватанга,
Лолали қирга ўхшар Май тонгин байроқлари.
Ушдан то Чўпонота чулғанибди чаманга,
Жонимнинг ўзгинаси яқину йироқлари.

Уфқим доирасидан дostonча гуллар териб,
Қачондир ушбу шеърим Сирдарёдай оқолса.
Ватаним тупроғининг мағзи-мағзида эриб,
Қатра-қатраларидан халқимиз гул тақолса.

Ниятлар бўлиб йўлдош, Ленин ўзи бўлиб бош
Халқимиз манглайдан балқисин минглаб қуёш.

---

¹ Мўғултоғ — Ленинободнинг шимолидаги баланд бир тоғ чўқ-қиси. (Автор эскартиши.)

МЕҲНАТ БАЙРАМИ

Субҳидам уйғониб, теваракни кўр,
Ҳар ён ёппасига бахмал лола ранг.
Ёқут қатрасидай қалбингда ҳузур,
Асаб Фарҳод ГЭСнинг симидай таранг.

Тўйлар тинч-фаровон умрга зийнат,
Байрамлар меҳнатнинг ярашуғидир.
Ешликка муносиб ишқу муҳаббат
Кўзнинг бриллианти — қорачиғидир.

- 10 Бир текис унибди кечаги чигит,
Умид китобидан ўқилди бир боб.
Метин иродали механик йнгит
Яғринини дастгоҳ қилмиш офтоб.

Трактор ҳайқириб босиб боради,
Лекин бир лолани юлмасдан ўтди.
Ер сўзлар, қулоғин осиб боради,
Вақти зиқ, ёрига кулмасдан ўтди.

- Кўкламлар бахтимиз дебочасидир,
Бутун назар-диққат хазинамизда.
20 Кундуздир, кун ўрта, ё кечасидир
Еримиз нафаси ўз сийнамизда.

Меҳнатда ҳар минут нон каби азиз,
Ям-яшил қирларда олам яширин,
Кўк гумбаз — чимилдиқ умридай лазиз,
Далада ҳар нафас ўпичдай ширин.

Шарафли Май келди, юртимда байрам,
Халқимнинг ясани бўй-бастига мос.
Дил омон, Ватан тинч, намойиш кўркам,
Муқаддас қувонч бу, Советларга хос.

- 30 Сиз қадам қўйганда осмон бўлди паст,
Ҳамиша сизники ақл ила ижод.
Байрамлар муборак, улуғ, забардаст
Коммунизм асрин қурувчи авлод!

ИШЧИЛАР НАФАСИДАН ТЎҚИЛГАН МАТО БУ!

Шонли совет халқининг қардош-биродарлиги
Эриш ва арқоқ каби азалдан бир-бирга банд.
Қуёшча қудрат билан ерчалик камтарлиги
Жаҳоний орзуларин қалб аро қилмиш пайванд.

Ўзбек эккан пахтанинг миллион тонна салмоғи
Ер юзи халқларини кийдиришга етгулик.
Пахтамиз халқлараро дўстликнинг шабчароғи,
Айниқса бу мазмунни олтин билан битгулик.

- 10 Ўз эккан пахтамизни ўзимиз йигирамиз,
Ўз дастгоҳда тўқиймиз, миллиард метр газлама.
Кўзу киприк сингари оиладир теграмиз,
Қариндош доиранинг уфқига етмас чама.

Кўркам Тошкентимизнинг Текстилькомбинати
Шарқу Фарбада шуҳратли ўзбеклар қувончидир.
Бизнинг улуғ оғамиз рус халқи аталади,
Шафқатли устодимиз ишимиз таянчидир.

- Бизга замон илмини, машинани, ҳисобни
Таълим берган шу халқдир, умр бўйи ташаккур.
20 Ақлу гидрокимизга боғлади офтобни,
Озод эл, озод меҳнат, қалбимиз тўла ғурур.

Ўзбек эккан пахтанинг беҳисоб момигидан
Ўзлуксиз ҳаракатда Иваново дастгоҳи.
Ўзбек рус тўқувчисин юрагининг чўғидир,
Туғма қариндошликнинг олам аро гувоҳи.

Юлия Вечерова Иваново шаҳридан
Тошкентлик эгачиси Марҳаматга йўлдошдир.
Иккови сув ичади дўстликнинг зўр наҳридан,
Ҳар бири ўз уфқида кичик-кичик қуёшдир.

- 30 Иккови ўртасида қизиб борган басма-бас
Тез орада қамради ҳар икки комбинатни.

Чунки биз улуғлаймиз бир юртда олиб нафас,
Коммунизм қуришдек аъло эзгу ниятни.

Икки гигант дастгоҳ тўқиган матосидан
Ер юзида талай халқ кияди янги либос.
Мисоли тўқилгандай ишчилар нафасидан
Вужудингни иситар қиш куни гулхан қиёс.

Улуғ совет халқининг тинч уйи, тинч меҳнати,
Бахтиёр келажаги, шарафи, иқболи бор.
40 Ер юзи халқларига дўст, қардошлик нияти,
Тинчлик шиори каби самимий ва беғубор.

ҚАРДОШ ҚОЗОҚ ЭЛИГА

Саодат корвонининг бахт юкнини жамғариб,
Бизлар кетаётибмиз қардош Қозоғистонга.
Ака-укалик қалби ўхшаб кетади қарийб
Субҳидамга, осмонга, заминга ва замонга.

Субҳидам деганимда — икки халқнинг нияти,
Осмон деганимда — кенг истиқбол намоён.
Сарзамин деганимда — халқимизнинг меҳнати,
Замон — бу коммунизм қураётган зўр инсон!

- 10 Совет фани олдида вақту фурсат, масофа
Аллақачон йўқотмиш зерикарли мазмунин.
Гўё Тошкент — Камчатка йўли яшил духоба,
Олмаота қўшни эшик, ён маҳалладир Таллин.

Совет халқи ўзининг ишидан, ютуғидан,
Ҳар соат қўшни — қардош элларга берар хабар,
Ким ўзар ўйнаб қолса, қил бўйи ўтуғидан
Бутун Ватан қувониб олқишлайди баробар.

- Бизлар кетиб борамиз қардош қозоқ элига,
Кўркем ўзбек сўзини қилмоқ учун намоёйиш.
20 Зеҳни илмга монанд, мосдир тили дилига,
Бизнинг ҳар бир ишимиз, ўртада шериклик иш.

Биз ўртага соламиз Ленин тарбиятининг
Улуғ Совет Шарқида тонглар қурулганини.
Оламга кўрсатамиз Ленин таълимотининг
Инсонлар шуурида онглар қурулганини.

ИЛЬИЧ АВЛОДИГА

Тонг чоғида тип-тиниқ фикрим —
Шууримнинг тўлиқ ижоди,
Сенга бўлсин энг етук шеърим,
Владимир Ильич авлоди!

Ёдимдадир қирқ йил илгари
Бу Ватанда сен кўтардинг қад.
Чамандаги ғунча сингари
Сўлим эдинг, ёш эдинг беҳад.

- 10 Бошингизни аввал силади
Шафқат билан Надя бувингиз.
Қалбингизга қалбин улади,
Сизлар гўдак, содда эдингиз.

Билмас эдинг галстукни ҳам,
Боғлар эдинг наридан-бери.
Аммо кўзлар чақнарди кўркам,
Наҳ ўрмоннинг бир бола шери.

- Туғилдингу сафга қўшилдинг
Ленин бобо айтгандек бўлди.
20 Ёмғир бўлиб кўлга қуйилдинг,
Инқилобий бағримиз тўлди.

Коммунистлар — мард оталаринг
Улуғ тўлқин ичра жанговар,
Комсомоллар — мард оғаларинг,
Улар билан кетдинг баробар.

Уқиб кўринг олов йилларнинг
Курашларга тўла қиссасин.
Пионерлар — жўшқин дилларнинг
Бу курашга қўшган ҳиссасин.

- 30 Ҳалок бўлди Павлик Морозов,
Ватан, деди, қон аямади.

Талай ўғлон жангда қон сузиб,
Ғалаба деб, жон аямади.

Партиямиз ҳар иш бошласа,
Совет халқи қўзғалар тоғдай,
Пионерлар халқ билан бирга
Дарёларга ёндош ирмоқдай.

Беш йилликлар қолди орқада
Гигантларни қурган паҳлавон.
40 Сен бор эдинг ишчан ўртада,
Пионер, деб номланган ўғлон.

Ҳалигача улуғ Ватанни
Безатишда қилдинг иштирок.
Ўз қўлингда унган чаманнинг
Ҳар ғунчаси қалбинг каби пок.

Ҳа, дегунча қирқ йил ҳам ўтди,
Кундан-кунга топдинг етуклик,
Коммунизм асри ҳам етди,
Манглайингда бахтинг битуклик.

50 Шу муборак замонни қуриб,
Унда яшаш сенинг насибанг,
Сенда тиниқ идрокни кўриб,
Жаҳон олсин шуурингдан ранг.

Сен, инсонлар доно устоди —
Улуғ Ленин фарзандидирсан.
Навқиронсан, замон авлоди —
Коммунизм пайвандидирсан.

БИР САЛОМНИНГ ҚУЧИ

Сўлим чойхона эди, катта ҳовуз, мажнунтол,
Ўртамизда дастурхон, оби нону чақмоқ қанд.
Тенгқурларнинг суҳбати, бодом гули, мумли бол,
Биз оламдан хурсандмиз, олам ҳам биздан
хурсанд.

Нега қувонмас олам, биз ахир камол билан,
Илму маърифат билан, ишқ билан, жамол билан,
Бағримиз инсонликнинг бутун файзига тўлиқ,
Қўр тўкиб ўтирибмиз юракдаги ёл билан.

- 10 Табиат бу суҳбатга агар қулоғин тутса,
Бошқа ишин унутиб улфатга қўшиларди.
Кишилар сўзлашаркан лабдаги ҳар сўз — бўса,
Меҳнатимиз давоми роҳатга қўшиларди.

Жўраларнинг бириси нон заводда хамиргир,
Бириси халқ артисти, сўзлари — хандон писта,
Бири қўшни мактабда ўттиз йиллик бухгалтер,
Олтита пенсионер гўё кузги гулдаста.

- Бир-бирига чой тутар пиёлани чертишиб,
Одатий таъзим билан қўллари дил устида,
20 Яхши хулқлар ичида олтмиш, етмиш йил пишиб
Қалблари биллурдай пок, қалб амри тил устида...

* * *

Шу топда бир тўполон ногаҳон қуюн каби
Асфальтни чайқатгудай, девор, том қулатгудай,
Ҳақорат, валдир қўшиқ, бақирган маст асабий
Саннағлаб келар эди ерни ямлаб ютгудай.

- Қулоқ гирдобга ўхшар, ҳар истаган чўпу хас
Унга кириши мумкин, эгаси беихтиёр.
Чойхонага маст кирди, ўшқирган аждар нафас,
30 Чойга пашша тушгандай суҳбатга чўкди губор.

Учта азамат йигит яшиндай ирғиб туриб,
Гирибонидан олиб, қўл қайириб боғлашди.
Мўйсафидлар суҳбати ола-ғовурда эриб,
Бир-бирга зимдан қараб, ичларида қарғашди.

Аллаторларга қадар гаплар гапга қовушмай,
Ўртага туя чўкиб, афсус, ўкиниш қолди.
Шунчалик ширин суҳбат, узоқ умрдай мўмай
Таққа тўхтаб қолганда Нормат дегрез йўталди:
— Сўз қаерга келувди?

40 Қўйинг ўша коскини,
Отасин текин пули ўғлини қутуртирди.
Бастон, шевнот беркитар ифлос тану қўсқини...
Чақарлик Юнус ҳофиз сўзнинг оқимин бурди:

— Бу йил тоқда шира йўқ, чиллаки урди чумак.
Кенжатайни уйлайман, харажати тап-тайёр...
— Ассалом, отахонлар! —

Қорача, чайир, жиккак:
Биринчи босмахона наборшиги Шомухтор,

Улфатга салом бериб бирин-бирин кўришди:
50 «Кеча мояна олдик, шўрвами ё паловми?»
Жўралар ҳурмат учун ним туриб ўтиришди...
Ёпирай, салом кучи алангами, оловми?

Учай деган гулханни қайтадан қилди чаман,
Суҳбат кўнгилдай тиниб, самимий қилар давом...
Кекса шоирман, дейсан, бунча гапни чўзасан,
Саломнинг кучин кўрдинг, шеър бас, Ғафур Ғулом!

ЭНДИ УРУШ БУЛМАЙДИ

Бизнинг маҳалламизда
Икки қўлсиз киши бор.
Боши-кўзи бут-бутун,
Оғиз тўла тиши бор,
Аммо қўли тубдан йўқ,
Айтишича, кўпдан йўқ.

Бир кун бизлар ҳаммамиз,
Бошлиқ мураббиямиз,
10 Шу кишига учрашиб
Ҳолу аҳвол сўрашиб,
Ўзини кўрмак бўлдик,
Сабабин сўрмак бўлдик.

Оти Миржалил ака,
Уйида юрган экан,
Столдан рўмолчасин
Ололмай турган экан.
Артиб қўйдик юзини,
Сал ёшланган кўзини.

20 — Айтинг, Миржалил ака,
Қўлларингиз илгари
Ўрнида бўлганмиди
Бизларники сингари?
Бармоқлари бормиди?
Тирноқлари бормиди?

Мийиғида илжайиб
Бизларга берди жавоб:
— Қўл-бармоғим бор эди,
Варақлар эдим китоб,
30 Токарлик билар эдим,
Гул пайванд қилар эдим.

Урушнинг оти қурсин,
Қўлларимдан айирди.

Фашистнинг зоти қурсин:
Ўғлимдан ҳам айирди.
Ғазабимда асос бор,
Уруш қурсин, қасоскор!

Овқатни еёлмайман,
Едириб қўядилар,
40 Кийимни киёлмайман,
Кийдириб қўядилар...—
Шундай деб ирғатди бош,
Кўзларида жиққа ёш.

— Яхши ҳам сизлар каби
Ўғилларим, қизим бор.
Сизларнинг жонингизда
Соғ-саломат ўзим бор.
Энди уруш бўлмайди,
Қўлсиз юриш бўлмайди.

50 Ҳамма яхши кишилар:
«Тинчлик замон бўлсин», дер,
«Одамлар дўсту иноқ,
Бирга омон бўлсин», дер.
Сиз қўрқмай ўйнай беринг,
Қўшиқлар куйлай беринг.

Урушга лаънат ўқиб,
У билан хайрлашдик.
Тинчликка шеър тўқиб,
У билан хайрлашдик.
60 Бошимиз тоғдай бўлди,
Кўнглимиз боғдай бўлди.

Ажаб замонага рост келди умрим,
Инсонлик ҳурмати фазоча баланд.
Космос кемасидай кишилиқ фикри
Суръатлар амрига кўкни қилди банд.

Гарчанд юлдузлардан юлдузга кўчмоқ
Қадимий орзудир, оламдай эски,
Секунда чақмоқдан илдамроқ учмоқ
Режасин кашф этди Циолковский.

- 10 Юрий Гагарин ҳам Герман Титовнинг
Ерга олтин белбоғ бўлган сафари,
Совет кишисининг идрокин — илмин
Миллион ҳиссасидан битта хабари.

Она-сайёрамиз бугун бахтиёр
Ундан Андриан айланиб учар.
Бу бизнинг маърифат, мақтанганча бор,
Тез ора Ойга ҳам Марсга кўчар.

- Каттакон халқимиз туғдирган ўғил,
Жондош Партиямиз ўстирган фарзанд.
20 Сен омон қўнасан, Ватаннинг кафил,
Жонинг жонимизга ҳамиша пайванд.

ҚУЕШНИНГ ЁРУҒЛИГИ БАРЧА ХАЛҚҚА БАРОБАР

Биз яшаган ер юзи
Жуда катта дастурхон,
Олам тўла неъматдан
Тўяди аҳли жаҳон.

Қуёш ўз ёруғлигин,
Туганмас ҳароратин
Барчага тенг улашар,
Ўзгартирмай одатин.

- 10 Ош тузининг мазаси
Барча халққа баробар.
Тузсиз овқат емайди
Ҳинду хитой ҳам авар.

Туздан минг қатла ортиқ
Сувнинг ҳурмат, ҳиссаси.
Ердаги тирик жоннинг
Сув аввал насибаси.

- Сувсиз яшай олмайди
Қимирлаган бирор жон,
20 Сувга ҳуқуқда тенгдир
Усимлик, ҳайвон, инсон.

Нафас олмоқ ҳуқуқи
Жонлиларга шериклик.
Ҳавосиз, кислородсиз
Мумкин эмас тириклик.

Қуёшу сув, ҳаво, туз,
Она ер — демак ҳаёт.
Барчасидан баҳраманд
Тенг ҳуқуқли одамзод.

- 30 Инсонлар оқу қора,
Сариқ бўлиши мумкин.

Аммо ердаги неъмат
Теп-текисдир, теп-текин.

Ҳавою сув сингари,
Офтоб нури каби
Озодлик ҳуқуқи ҳам
Халқникидир азалий.

Ҳар кишининг ўз туққан
Азиз она ватани,
40 Тинчгина бошпанаси,
Оиласи, чамани.

Ҳар кишининг кўниккан
Эркин-озод меҳнати,
Дўстлари, қариндоши,
Бир-бирига муҳаббати.

Ҳар оила ўчоғин
Ўти, нони, қозони,
Бахти ва истиқболи,
Умиди ва жаҳони.

50 Ҳар бир озод кишининг
Ўз фикри, ўз ишончи.
Жумла инсонларга хос
Китоби ва таянчи.

На бировни қул қилур,
На бировга бўлур қул.
Ҳамма одам ёру дўст,
Қайғусиз ёруғ кўнгил.

Тезда шундай бўлади,
Шундай замона яқин.
60 Ғоят ёруғ йўл томон
Борамиз оқин-оқин.

Инсонлар бир-бирига
Берар шундай хушхабар:
Қуёшнинг ёруғлиги
Барча халққа баробар.

ЎЙЛАШНИ УРГАНАМИЗ

Мухторжон

олти ёшлик

Синглисидан сўради:

— Мунисхон,

Ростингни айт,

Ўйлашни биласанми?

Мунисхон акасига

Ажабланиб қаради:

10 — Ака-а, ўзинг айта қол,

Ўйлаш деган нимади?

Мухторжон жиддий туриб,

Қошини бирга йиғиб

Синглисига кўрсатди:

— Мана, мен ўйлаяпман...

— Нимани ўйлаяпсан?

— Жуда кўп ўйлаяпман:

Морожнийдан тоғ бўлса,

Нуқул гилос боғ бўлса,

20 Бир қозон қаймоқ бўлса,

Туядай пишлоқ бўлса...

Оғзининг суви келиб:

— Вий-й,— деворди Мунисхон,—

Тўхтаб тургин, акажон,

Мен ҳам ўйлаб боқаман.

— Тез ўйла,— деди Мухтор.

— Тура тур, ўйлаб олай:

— Ҳи-и... Битта қўғирчоқ бўлса,

Калити бузилмаса,

30 Кўзини юганида

Мени ҳам кўриб турса...

— Шу ҳам ўйлаш бўлдимми?

Ўйлашни ўрганиб ол!

Сен оёи бўлансанми?

Кўзин пир-пир учириб:

— Сен-чи?— деди Мунисхон,

Мухторнинг жаҳли чиқди:

- Мен қиз бола эмасман,
Қизлар ойи бўлади.
- 40 Мен катта бўлганимда,
Беш юзга кирганимда
Катта дада бўламан.
— Қизинг ҳам бўладими,
Оти нима бўлади?
— Юзта қизим бўлади,
Оти Пунис бўлади,
— Вий-й,— деворди Мунисхон, --
Мен-чи, ойи бўламан...
Мингта ўғлим бўлади,
- 50 Оти Пухтор бўлади.
Ҳи-и,— тилин ликиллатиб
Гиж-гижлатди акасин.

Шундай қилиб, дўстларим,
Сўлим, шинам боғдаги
Сув крани тагида
Уйнаб юрган икки ёш
Уйлашга бошладилар.

БАХТ СЎЗИ

Кўкламдаги тойчоқни от десам арзигулик,
Баҳордаги умиднинг мевасини келиб кўр.
Халқимизнинг шарафин қайта-қайта ёзгулик,
Корвончи дўстинг бўлса дарбозангни катта қур.

Кишиликнинг иши бу, меҳнати кўркамланиб,
Тонготар нури каби оқин-оқин келмоқда,
Коммунизм асоси қурч билан маҳкамланиб,
Орзумиз, муддаомиз яқин-яқин келмоқда.

- 10 Ҳар бир дона чигитни умид билан эккансан,
Ёз бўйи меҳнатинг бор ҳар битта чаноғида,
Зехнингни, қароғингни марвариддек тўккансан
Ўпич изи қолгандек келинлар яноғида.

Ҳар кимнинг ўз меҳнати, шавкати, маърифати,
Ҳар кимнинг ота касби елкадан елка ошар.
Олтин топган ишчисин метали ва шуҳрати,
Пахтани ҳам, «оқ олтин» дея берсанг ярашар.

- Бизда катта сўз айтса, «Вой-баёв!», дейилади
Вой-баёв деган ҳосил бу йил бўлди муяссар.
20 Ўғил-қиз дейилади, мард куёв дейилади,
Меҳнатнинг мевасидан қўзғалиб олгил хабар.

Ҳеч кимга насиб бўлмас бахт ўзингга муносиб,
Ватанимиз кўркисан, жигарим пахтакорим.
Бахт келтирдинг тиззача машаққатларни босиб
Мен сени ҳурматлайман кукун бўлса ғуборим.

Шаҳар-қишлоқ, дердилар, бу сўз ҳам ўчиб кетди
Каттакон Ватанимнинг улуғвор картасидан.
Ишчи-деҳқон деганлар бир-бирин қучиб кетди,
Баробар ўрин олди Лениннинг партасидан.

- 30 Пахта бизнинг ишимиз, ишчи-деҳқон иши бу,
Пахта бизнинг ишимиз, шаҳар-қишлоқ иши бу,

Пахта бизнинг ишимиз, улуғ замон иши бу,
Яъни Ўрта Осиёнинг мунаввар, оқ иши бу.

Лениннинг орзуларин амалга ошганини
Ўзинг кўзинг билан кўр Янгиерда, азиз дўст.
Сирдарё тўлқинлари саҳрода тошганини,
Совхозлар бойлиги бу, келиб кўр, бекаму кўст.

Ярқираган умрни нафас-нафас яшамак,
Баҳраманд бўла олмак ҳар битта яламидан.
40 Замоннинг мазмунини ишқий вазнга солмак,
Маънилар оқа берсин шоирнинг қаламидан.

Чегарасиз фазонинг муаммо бўшлиғидан
Ракета учиб борар бир тутам нур сингари:
Офтоб теграсидан Ернинг юришлигидан
Минг баробар илдамроқ, минг баробар илгари.
Советлар деган юртнинг тенгдошсиз илму фани
Зеҳн машинасини Марсга томон учирди.
Чинакам ақлу идрок озод, ижод Ватани,
«Кўк худо мулки» деган ақидани ўчирди.

- 10 Коммунистик меҳнат бу — демак қуёш аралаш,
Улуғ байрам шонига халқимиздан пешкаш.

Жаҳонда тинчлик ишин шафқатли посбони
Катта-кичик халқларнинг чин сўзли буюк дўсти,
Ёруғликка интилган мазлумлар меҳрибони,
Инсоният ҳуқуқин ҳомийси, сўз дурусти,
Туганмас шарафларга сазовор Улуғ Ватан
Бизнинг совет Ватани оламда ягонадир.
Энди империалистик босқинчилар берар тан,
Капиталга гўр қазган қудратли замонадир.

- 20 Кубада яққол бўлди советлар сиёсати,
Доно дипломатликнинг бизга хос маҳорати,
Кишиликка муносиб барча хислат сенда бор,
Олимсан, колхозчисан, ишчисан ватандошим.
Коммунизм асосин қўяётган бинокор,
Сенга сафдошман, демак, юксакдир азиз бошим.
Иттифоқдош, қардош халқ куймалашиб ётибди,
Бириси буғдой ташир, бири нефть, бири кўмир.
Пахтакор ўзбекларнинг толеи тонг отибди,
Ҳамиша юзи ёруғ, узайсин ғолиб умр.

- 30 Байрамимиз файзига жумлаи жаҳон тўлсин,
Ленин партиясига, оташин салом бўлсин!

Эй, кўнгил, бахту саодат тонгидир дилшод бўл,
 Ўз қўлинг бирла яратган ўлкадек обод бўл,
 Суйганинг халқингга эргаш, тинмағур авлод бўл,
 Ақлу гидроку етуклик бирла серижод бўл.

Сен қадам қўйсанг кўкарсин боғу бўстону
чаман,
 Доимо ғолиб, дахлсиз нурга интилган Ватан.

- Кенг фазо авжида сузмакда учирган кемамиз,
 Ақл карвонин етаклар кўкдаги нор тевамиз,
 10 Марс мазмунига қонмоқ орзусида ҳаммамиз,
 Маърифат инсонга хос, инсонга хос зеҳну тамиз.
 Қилни қирқ ёрган совет илмига қойилдир
жаҳон,
 Биз галактик йўлга тушдик, зина бўлди осмон.

Бу Ватанда бахт-саодат нурига чўмгай киши,
 Меҳру шафқат, эрку меҳнат завқига тўлгай киши,
 Тенг ҳуқуқли ёру дўстлик ҳиссини билгай киши,
 Эрта кунларнинг қувончини эмиб кулгай киши.
 Мунча ҳам одам деган сўз маъниларга бой
экан,
 Яъни инсон қалби нозикликда танҳо жой
экан.

- 20 Жумла олам офарин айтган сиёсатдон ўзинг,
 Халқаро тинчлик, омонлик мўлжалин олган
кўзинг,
 Анча эллар байроғида нусха ёқут юлдузинг,
 Барча мазлумларга ўздек ошно равшан юзинг.
 Бир қобоқ чекмак билан даҳшатни яксон
айладинг,
 Кубани хавфдин халос этдинг, нурафшон
айладинг.

Иттифоқдош, қон-қариндош юртда меҳнат
эътибор,

Ифтихоринг, эътиборинг пахтадир эй, пахтакор,
Гарчи қилган меҳнатинг мазмуни бир оламча бор,
Доимо дўстлар билан бир сафда бор, бир
сафда бор.

- 30 Катта давлат сенга ҳурмат қилганин оқлаш
керак,
Шон-шараф юлдузларин дил устида сақлаш
керак!

Катта байрам, кўкда байроқ, кўча-кўйлар
лоларанг,
Халқ қувончидан муқаддас зеҳн қулоғида жаранг,
Ишчи-деҳқон дўстлиги гўё пўлат симдек таранг,
Қалбдаги минг-минг ташаккур зарбини босиб
аранг,

- Айта олгай:— Соғ, омон бўл, жонажон
партиямиз,
40 Доҳий Ленин байроғига посбон партиямиз!

НУР БАЙРАМИ

Уфқнинг этагида алвон-алвон байроқлар,
Бутун халқ Қизил майдон томонга интилади.
Ёмғир ювиб ўтгандай кузги олтин япроқлар,
Беғубор, салқин ҳаво кўкрагингга тўлади.

Сафлар ўнг елка оша боқади юксакликка,
Трибуна устидан қад чўзар улуғ Ленин;
Юзи тонг қуёшида ўхшар бизнинг тилакка,
Бизнинг жумла умидда таълими тўлиқ Ленин.

- 10 Беқиёс ҳурмат билан ўтиб борар колонна,
Пьедестал мрамарида бўртиб ўтган акси бор.
Гўё бу лавҳалардан минг йиллардан сўнг яна
Шу авлод бугунгидай намоён бўлур такрор.

Ленин партиясининг қудрати ва шавкати
Жилोलаниб турибди жанговор сафлар аро.
Ишчи-деҳқон союзи — яша, Совет давлати,
Ер юзининг кўркисан, гўзалсан, зийнаторо.

- Қардошлик, қондошликнинг тантанаси бу ерда,
Бунда киши кишига дўсту ўртоқ, биродар.
20 Ёввойи ўт ўсмайди бепоён ўру қирда,
Коллектив меҳнатидан бу тупроқ тўкади зар.

Миллион тонна буғдойдан тирсиллар элеватор.
Баҳамжиҳат оила, қўйни-қўнжи тўла халқ.
Тотувчилик бўлганда бир кафт туз дошга татир,
Сеники, меники йўқ, феъли кенгу бўла халқ.

Бобо эди бесавод, набира фан доктори,
Билимга бўлган ҳавас, нону ошдан олдинроқ.
Илму техника демак рўзгоримиз зарури,
Темир, кўмир, нур керак, Ватан бўлсин ярқироқ.

- 30 Замон бизга муносиб энг етук маърифат ҳам,
Космосда зафаримиз ақлларни қилди лол.

Марсга томон бормоқда ракетамиз мустаҳкам,
Биз буюрган муддатда қайтажак у безавол.

Билмакликнинг олмосдай қирралари, тури кўп,
Жўравой мол доктори, Аҳмадали агроном.
Порлоқ йўл устидамиз, бор ҳунар бизга маҳбуб,
Томдида чўпонлик ҳам шараф иши, катта ном.

Ҳуқуқ, дипломатия, донолик ва зийраклик
Советлар давлатининг донишманд сиёсати.

- 40 Ер юзи халқларига тинчликдир энг кераклик,
Йўқолсин термоядро урушлар касофати.

Қирғин, хавфу хатардан Куба халқин қутқарган
Совет сиёсатининг муътабар сўзи бўлди.
Зўру сулҳсевар ақл узоқларни кўролган,
Давлатимиз тадбирин нақдгина ўзи бўлди.

Беҳад ғурурланаман етук насли кўриб,
Қаторда нори борнинг юки ерларда қолмас.
Ўзбек халқи ер тузиб, буюк гигантлар қуриб,
Асрдошлар қатори баробар олур нафас.

- 50 Миллион-миллион тоннали пахта соҳибкорлари
Колоннани тўлдириб, ғурур билан ўтади.
Шулардир замонанинг азмкор меъморлари,
Ким шуларга эргашса муродига етади.

Инсон деган кишига озод меҳнат ярашар,
Умидлар меҳмонига ўй беэмак эътибор.
Халқимиз коммунизм арафасида яшар
Ва унинг етакчиси Ленин бор, Партия бор!

Улуғ кунлар яқинлашди, муборак бўлсин айёминг,
Ҳамиша бахту иқбол шарбатига лиқ тўла жоминг.

Умид осмонда минглаб омонлик каптари учсин,
Кўзи кўкда ўғиллар қилсалар ҳам ғалвирак
томинг.

Бу йил, дўстим, шарафли меҳнат аҳлин машъали
бўлгин,
Ки Хоразм пахтакоридек бўлосин дoston номинг.

Тўқислик супрасида доимо чайнаб тўларсоқлар,
Қўқон умрбоқи қобун, Деновдан найшакар роминг.

- 10 Бу йил олам гулистон, яъни тарихдан ўчиб битгай
Фирибгар, порахўр, бадфеълун номард номи
фирроминг.

Ажаб эрмас ҳамма кийса бу йилда лавсану перлон,
Яна нейлону капрон кимёгар қиз Дилороминг.

Ойимхон, Турсуной, Қумри, Жавод, Манноп —
Келар йил бундан ошсин халқ ичида
иззат-икроминг.

Любовь Лидек малика наздида манзур — назар
бўлсин,
Ватандошим, сенинг ҳам шунча хирмон-хирмон
инъоминг.

Узоқ манзилни кўзлаб йўлга тушган катта
корвонсан,
Баҳодир озод инсонсан, муҳайё бўлсин анжоминг.

- 20 Гўзал лирик замондир, Марсга учган кемани
кўргил,
Хаёлдан тез бу суръатга на дер, эй шоир
илҳоминг?

Ун-ўн бешта ўғил-қиз, қирқ набира — иккам
олтмиш жон,
Тўю тўйчиқ ичида майлидир кетса саранжоминг.

Бу гангур-гунгур ичра эрку меҳнат завқини сурган
Ғафурдек кекса шоир бу — Ғуломуф номли
Хайёминг.

КУЛОЛ ВА ЗАРГАР

(Мирмуҳсинга)

Кулолнинг ўғлиман, дединг бир куни...
 Хўш, нима қилибди, азизим, укам?
 Меҳнатнинг якуни, ернинг мазмуни —
 Тупроқнинг олтиндан қай хислати кам?
 Олтиндир,

темирдир,

кўмирдир,

10

кумуш,

Барчаси бу ернинг жавҳарларидир.
 Ерга зийнат берар меҳнат ва юмуш,
 Ҳар бошоқ шу океан гавҳарларидир.

Темир, бетонлардан биз қурган бино
 Ерга оёқ тираб, кўкка чўзар қад.
 Инсон юлдузларга учса ҳам, аммо
 Она ер сатҳига қўнар оқибат.
 Шу водий,

шу ирмоқ,

20

шу чаманни кўр,

Ҳар бир кафт тупроғи муқаддас, азиз.
 Шу чинор ва шу тол ватандош, мағрур,
 Биз ундан ёй ясаб ўқлар отганмиз.
 Отанг ясар эди сопол пиёла,
 Халқ учун хизмат бас,

на шуҳрат,

на ном.

У ясаб бермаган

қон ёшга тўла

30 Искандар, Доролар учун олтин жом.

Отанг ўз чархида дўндирган товоқ
 Минг-минг кишиларни сувга қондирган.
 Ачитма, гўжалар, қимиз, ширқовоқ
 Чарчоқни енггану куч уйғонтирган.

Отанг умр бўйи бир чангал лойдан —
 Бир бурда ватандан кўз узмай ўтди.

Илинжи йўқ эди «қодир худой»дан,
Ерга эътиқодни ҳеч бузмай ўтди.

- Бу тупроқ чеҳраси — Ватан чеҳраси,
40 Ота-онамизнинг юзидай таниш.
Биз унинг миллиарддан бир ҳужайраси,
Ҳаромзодалиқдир туққандан тониш.

Шеърлар ёзайлик, майли бесайқал,
Аммо сатрлари нур — офтобдай.
Тарих ёзар экан Ашшурбанипал
Бобилдан топилган сопол китобдай.

- Бирор археолог қазилмалардан
Топиб ола қолса бир синиқ сопол,
Шунда иероглиф чизилмалардан
50 Минг йиллик тарихни ўқир бемалол.

Бу тепа қаеру бу қайси қўрғон,
Бу ерда ким яшаб, ким обод қилган,
Халқи кимлар эди ва қандай замон
Қай умид ўртаган, не ижод қилган?

Чуқур ўйлар ичра толиқар олим,
Уртада гангийди минг шубҳа, савол.
Шунда жавоб берар гўё аллаким,
Сопол товоқ тутган бир кекса кулол.

- Тенгсиз замонанинг гражданимиз,
60 Халқимиз зўр умид иштиёқида,
Ўзимиз келтирган тонгни таниймиз
Истиқбол кўкининг пештоқида.

Эрта коммунизм даврин яратмак
Ялт этган толен, бу бизнинг шараф.
Ернинг манглайдан ғуборин артмак
То нурга кўмилса ҳар олти тараф.

Бир миллион,

ўн миллион,

юз миллион киши

- 70 Лой қориб, ғишт қуйиб бино қуради,
Бу менинг халқимнинг жаҳоний иши,
Қуриб битказади, ўзи туради.

Бу Иван,

бу Тошмат

ва бу Сангинбой —

Бир-бирига биродар, қариндош, ўртоқ,

Эгнида жомакор, усти бӯёқ, лой,
Дўст, шоир бўлолсанг шуни ёзиб боқ!

Сенинг ёзганларинг улуғ кунларнинг
80 Катта тарихидан бир варақ бўлсин.
Бағирлар қуёшга тўлиқ кунларнинг
Қалбидай рост бўлсин, ярқироқ бўлсин.

Хирмонлар елпиган оддий куракдай
Халқнинг зўр ишига хизмат қилса, бас.
Халқ билан нафасдош бўлган кўкракка
На тантиқ, манманлик, на шуҳрат ҳавас.

Мен шеъру шоирни ҳеч камситмайман,
Каттакон меҳнатга шерикмиз, укам!
Чин гапни билдирмак, билмак истайман,
90 Кулолнинг заргардан қайси ери кам?

АВТОРУЧКА

Менга қизим совға қилди бежирим авторучка,
Ленинград шаҳридаги ишчиларнинг хунари.
Перо чизар чинни коса дарзидан ҳам ингичка,
Бу қаламда иқим севиб ёзаман ҳар сафари.

Бу перонинг пўлатини эритганларга раҳмат,
Пластмасса ғилофини қуйганлар минг яшасин.
Бу қаламда ўз халқимнинг бахтин ёзаман фақат
Ва бепоён Ватанимнинг истиқбол нашидасин.

КЕККАЙМАЧОҚ СОБИРЖОН

Генерал Собир Раҳимов
Кўчаси,
Қирқ учинчи...
Бу уйда яшовчи кўп,
Шулардан бириси-чи,
Собир Пўлатов деган
Тўққиз ёшли кеккайма,
Унга сен нима дема,

10 Кеккайгани кеккайган...

Нима қизиқ гап айтсанг:
— Бе,— дейди,— мен биламан,
Сиз ҳали қараб туринг,
Ундан қизиқ қиламан...
Телецентр вишкасин
Уйимга кўчираман.
Тепасига чиқаман,
Варрагим учираман.
Комсомоллар кўлидан

20 Амугача сузганман,
Сакрашда Брумелдан
Ярим метр ўзганман.
Шунинг учун номимга
Кўча қўйиб кетишган,
Лекин фамилиямни
Бир оз хато айтишган.

Атрофини қуршаган
Дўстлари хахолашар.
«Роса қойил қилдим», деб

30 Собир ҳаддидан ошар.
Бир кун мард Гагарин
Космосга учганини,
Дунё айтиб «офарин»,
Фазони қучганини
Дадаси Собиржонга
Бир-бир ўқиб берганди,

- Кичкина кеккаймачоқ
Манглайн жимирганди.
— Бе,— деганди кеккайиб,—
- 40 Космос деган нимамиш,
Ўшанақа ракета
Меники бўлганида,
Эҳ-ҳе, қандай учардим,
Бир зумда у юлдуздан
Бу юлдузга кўчардим ..—
Деганида дадаси
Мийиғида илжайиб:
— Ҳой, албатта, албатта,
Ешингга тўлганингда
- 50 Янги кема тузилар,
Гагариндан ўзилар,—
Деган гапни айтганди.
Ундан ҳам олдин бир кун
Тўрт азамат баҳодир
Қирқ тўққиз кун адашиб
Океанда қолганида,
Қутурган ваҳший тўлқин
Ҳар дам қўрқинч, хавотир,
Қайиқ сари тирмашиб
- 60 Даҳшатлар солганида,
Ўлим билан беллашган,
Очлик билан курашган
Бутун дунёга машҳур,
Жасур, қўрқмас ва мағрур
Мард совет солдатларин
(Сиз биласиз отларин...)
Радио айтиб берганди,
Собир кўкрак кERGанди:
— Бе, океан нимамиш,
- 70 Шундай қайиқ бўлганда
Қирқ тўққиз кун жуда оз,
Мен юз кун сузолардим.
Улар этик еганда,
Этик мен учун — кишмиш.
Синаганман илгари,
Мен ҳам Гек Финн сингари
Тахталарни арралаб,
Қипиқларни саралаб,
Тўйиб олиб жуда соз,
- 80 Бемалол кезолардим.
Атрофини қуршаган
Ўртоқлар хахолашар,

- «Роса қойил қилдим», деб
Собир ҳаддидан ошар.
Лекин бу кеккаймачоқ
Кеча шарманда бўлди,
Икки синф болага
Роса чирманда бўлди:
Дарсдан кейин вожатий
- 90 Уқувчиларни тўплаб,
Ҳайвонот боғи сари
Олиб бормоқчи бўлди.
Собир дарров важ топди,
Лабини гапга жуфтлаб:
— Кўп борганман илгарин,
Бормайман,— деди, кулди,—
Бе, ўша ҳайвонларнинг
Нима ҳам қизиғи бор?
Ун қулоч илонларнинг
- 100 Ямалган, узуғи бор.
Қоплонлар терисида
Беқасам чизиғи бор.

Уни тўхтатди Аброр:
— Тўхта, сенга савол бор:
Жирафа қандай ҳайвон?
— Эҳ-ҳе,— деди Собиржон,—
Шуни ҳам билмас Аброр,
Жирафа деган ҳайвон
Ҳайвон эмас, жонивор.

- 110 Мушукдан кичик ўзи,
Китдан сағал каттароқ,
Ёнбошида тўрт кўзи,
Тимсоҳдай юм-юмалоқ.
Шимпанзедай ўрмалаб
Ер остида яшайди,
Туяқушдай тимдалаб,
Юмронқозик ошайди.
Оқ айиқдай хартумли,
Бегемотдай уч думли,
- 120 Помирда кўп учрайди...

Қий-чуввос ҳаддан ошар,
Болалар хахолашар,
— Қойил-эй!— дейди Аброр,—
Помир қайда, айтивор!
— Помир унча узоқмас,

Охунгузардан нари,
Тешикқопқа томонда,
Болалар уриб қийғос,
Ҳеч ким қолмай армонда
130 Хахолар унга сари.

* * *

Ана шу-шу бўлдию
Кеккаймай қўйди Собир.
Ниманики билмаса
Урганиб олар бир-бир.
Барибир ўртоқлари
Уни кўрган чоқлари
Жирафа эсга тушиб,
Илжайиб қўядилар.
140 Собиржон қувноқ бола,
Дўстлари севадилар.

ГУНАФША ВА УНИВЕРСАЛ

Мусича ҳовлини кезар қаричлаб,
Чумчуқлар чирқиллаб қидиради ин.
Қорни ер мағзига ҳайдаб, парчинлаб,
Илк кўклам кунлари бошлади оқин.

Боғаро гунафша термоқчи бўлди,
Гарчанд Норбибининг хирадир кўзи,
Лачакка тақай деб қиёқ ўт юлди;
Рост экан «Орзуга айб йўқ» сўзи.

- 10 Ёнбағир мисоли Урганч гилами,
Муттасил қизғалдоқ, муттасил лола.
Тепалар ботирлар базмидан сўнгра
Тўнкариб қўйилган гулгун пиёла.

Қирда бағрин кериб олган нафасдан
Бир боғ барра ўтнинг иси келади.
Қўй-қўзи ўрмалар адирдан-пастдан
Қуюндай бир неча юзи келади...

- «Муштум» лирикага ҳаваскор эмас,
Кўкламни биринчи кўрганимиз йўқ.
20 Бу ерда майин сўз эътибор эмас,
Чиппа-чин дағал гап топади ҳуқуқ.

Йироқ уфқларни ларзага солиб,
Универсал ўкирар йигит арслондай.
Бепоеъ далада назаринг толиб,
Қувончдан ғайратинг тошар вулқондай.

Бу ахир, ўз еринг, ўз киштукоринг,
Бахтинг, саодатинг, эртанг шу ерда.
Бу сенинг иқболинг ва эътиборинг,
Бриллиант парчалар сочилган қирда.

- 30 Кўкламнинг умри оз, ўтиб кетади,
Бир коса ялпизли гўжа ичгунча,

Ҳа деб улгурмайсан елиб, йитади
Гўёки бир ғунча очилгунича.

Колхоз омборида навбатин кутиб,
Зерикиб ётибди тонналаб чигит,
Гўёки ўн йилча олдин бўй етиб,
Уйланмай юргандай отахон йигит.

Тунов кун қадрдон қозоқ элидан
Улкан бир ўлкани совғага олдинг.
40 Шунда ўзбек халқин бийрон тилидан
Тоғдай ваъдаларни ўртага солдинг.

Ўзбеклар, қозоқлар ваъдада маҳкам,
Бириси ёқаю бири бўлиб енг;
Бу йилги пахтамыз тоннасин айтсам:
Уч миллион беш юзу олтмиш олти минг.

Эҳ-ҳе, бу Қурама тоғидан баланд
Ўзбекнинг йил бўйи қилган меҳнати,
Ҳамиша ҳаётдай қалбларга пайванд.
Улуғ партиямыз шафқат, ҳиммати.

50 Бизнинг Ўрта Осиёмыз эккан пахтадан
Жомасин янгилар тенг ярим жаҳон.
Советлар халқининг саховатига
Тасанно ўқийди хайрихоҳ инсон.

Ҳозир пахтакорим, қадрли дўстим,
Фурсат ғаниматдир, ўз ишингга боқ,
Сен қанча маррадан маррага ошсанг,
Коммунизм тонги бўлур ярқироқ!

ОНАЖОНИМГА

Меҳри офтоб бўлган,
Ҳар сўзи китоб бўлган.
Ёғу қаймоқ, мураббо,
Ой кулчам, ширин кулчам,
Жаҳон онажонимсиз.

Юлдузни узиб берай,
Кундузни тузиб берай.
Ватанимдай бебаҳо,
10 Кундузимсиз ҳам кечам,
Осмон онажонимсиз.

Ўзингиз чироқмисиз,
Гулмисиз, япроқмисиз,
Мен ахир гунчаман-ку,
Битта қучоқлаб олай —
Ватанимни қучгандай.

Бағрингиз фазога тенг,
Учишни ҳам ўргатинг.
Ватан ахир чаман-ку,
20 Сиз кўрсатинг, йўл олай —
Чақмоқ кўкда учгандай.

БИЗНИНГ УЙДА УЧ ҚИЗ БОР

- Бизнинг уйда уч қиз бор,
Бири-биридан гўзал.
Бирининг оти Дилбар,
Бирининг оти Севар,
Учинчиси туғилмаган,
Туғилса оти — Чевар.
Чеварни биз севамиз
Эсга олиб ҳар маҳал,
10 Юзлари тўлин ойдаи,
Шакар сепган ширмойдай,
Омон-эсон туғилсин,
Қора сочи тўқайдай
Уч қиз бўлиб ўсамиз,
Гулга тўлган чаманда
Ойимизнинг тилаги,
Дадамнинг уч тераги
Катта бўлиб ўсганда,
Ер юзининг кераги
20 Уч қиз самбит гул каби,
Чаман каби Ватанда,
Севар — ишсевар бўлди.
Чевар қиз — чевар бўлди,
Уч қиз ҳам халққа, юртга
Севилган Дилбар бўлди.

МЕНИНГ ВАТАНИМ

Ҳаво салқин кенг боғда
Сайр этайлик шу чоғда.
Узум, анор мевазор,
Атрофи гул, лолазор,
    Боғда, боғда,
Ҳаво салқин шу чоғда.

Менинг гўзал Ватаним,
У — менинг ақлу таним.
10 Пахталарнинг конидур,
    Жоним унинг жонидур
    Жоним, жоним
Менинг гўзал Ватаним.

Қирчиллама ёши бор,
Порлаган қуёши бор.
Боши узра қуёши,
Улуғ бобом йўлдоши
    Чаман-чаман
Мен ўсган азиз Ватан.

ИСТИҚБОЛ ДУСТЛИКДАДИР

Раҳмат боболарнинг улкан руҳига,
Тақдирин боғлабдир улуғ рус билан.
Ҳамиша меҳрибон, мушфиқ, вафоли,
Чинордай суянчиқ ботир дўст билан.

Юз йиллик жанговар, қийин йўлларда,
Қирғизга туғишган оғадай яқин.
Чашмадай ҳаётбахш, бедов чўлларда,
Зулматда уфқни ёритган чақин.

- 10 Хонлар, маноплару, дину онгсизлик,
Шўрлик қирғиз халқин қилганда беҳол
Қўлтиқлаб турғазиб, мадад етказиб —
Шу улуғ рус халқи сўради аҳвол.

Хусусан қирқ беш йил, улуғ тонг отиб,
Шарафли Октябрь кўрғазди жамол.
Озод қирғиз халқи қаддин кўтариб,
Ленин қуёшидан тополди камол.

- Обод шаҳарлару кўркам қишлоқлар,
Уғил-қиз онгида етук маърифат,
20 Миллион бош қўй-қўзи, кўм-кўк ўтлоқлар,
Еп-ёруғ ахлоқу дўст-дўстга шафқат,

Эркин меҳнатдаги тинчлик, омонлик,
Коммунизм асрин субҳидами бу.
Битта оиладек биродар инсон,
Замонлар ичида энг кўрками бу.

Бундан юз йил бурун кўп кўрган қирғиз,
Нажот йўлин излаб рус йўлни тутди.
Порлаган бахт шудир, истиқбол шудир,
Ленинчи халқларнинг толеи ютди.

ЯШИЛ КЕМА СУВОРИЙЛАРИГА

(Онахон механизатор теримчи қизларимга ва йўл-йўлакай арслонтўш қаҳримон теримчи ўғилларимга ҳам)

Субҳидамда кезар яшил кемалар
Оппоқ олтин океанин оралаб,
Худди кўкда маржон-маржон турналар
Уфқларни ёрган каби тирмалаб.

- Бу карвоннинг қадамига мунтазир
Кун ирта порлаб турган истиқбол,
10 Бу қизимнинг қутлуғ исмидир Манзур,
Ез фаслида кун ўртадай баркамол.

Қизларим кўп эркин, соғлом камолли,
Илму фанда, ҳур меҳнатда ягона,
Ахлоқи-ла вафода ҳам жамолли,
Вужудидан кўркам бизнинг замона.

Ўзим, сўзим, юлдузимсиз қизларим,
Ҳамма яхши ниятларим чин бўлур.
Толеимсиз шўх қуралай кўзларим,
Кулган қизнинг қошлари кергин бўлур.

- 20 Гард, ғуборсиз шу вояга етибсиз,
Бавлаб, тўшлаб ўстирганларга балли!
Бағримдаги меҳрим поёнсиз, тубсиз,
Шарпангиз ҳам кўнглимизга тасалли.

Сизлар ахир не-не олий ВУЗларнинг
Юрагисиз — жавҳарисиз, шонисиз,
Мазмунисиз кечалар-кундузларнинг,
Юртимизнинг таянчи, дармонисиз.

- Қандай бахтдир ўзбек номли халқ қизи
Илму фаннинг сири билар мукамал.
30 Маърифат-ла ярқироқ онгли кўзи
Замонларнинг муаммосин қилур ҳал.

Тотимлисиз Арслонбобнинг болидай,
Сиз борсизу меҳнатларимиз енгил.

Еру сувнинг, ҳавонинг тимсолидай
Ҳаётийсиз, ҳаётийларга кафил.

Бир чиннида қайноқ лиммо-лим сутдай
Пахта пишди, фурсат қиёмга етди.
Қадри баланд ҳар дамнинг қўру қутдай
Меҳнатимиз хуллас каломга етди.

- 40 Дала-тузда тўлқин каби ҳайқириб,
Турсунойнинг шогирдлари келмоқда.
Яшил кема арслон каби айқириб,
Пахтазорнинг бағрин тигдай тилмоқда.

Жанг кунлари қалъа олган қаҳрамон
Гвардия нафаридай сафбаста.
Машиналар гумбурдан осмон
Титраётган водийларга пайваста.

- Шу қизлардир халқимиз меҳнатининг
Манман деган уддабурро лобари,
50 Енга олиб теримдай зўр заҳматни
Келтиргувчи ғалабанинг хабарин.

Яшил кема сувориси чеварлар,
Ўзингиздай покизадир ишингиз,
Шонингиздан дала тўла лапарлар,
Байроқ бўлсин ҳамиша қилмишингиз.

Севган йигит ўкиниб қолмасин деб,
Унга айтар қатор-қатор байтим бор.
Бўртган юзи офтобда тўлиқиб,
Тонг ёрмоқда яғрин кериб улуғвор.

- 60 Юз тонналар нима эмиш сен учун,
Севги ахир тарозида тортилмас,
Тан олсанг бас, муҳаббатнинг зўр кучин
Штурвалда кеккайган қиз Муқаддас.

Қиз-ўғиллар халқимизнинг таянчи
Тезу тоза юз тонналаб терингиз
Ва сиздадир элу юртнинг ишончи
Сизни қутлар — Ватанингиз — ерингиз.

МУБОРАКБОД

Меҳнатга қуёшни қиёс этгулик,
Икковин тафтидан дилда ҳарорат.
Пахтакор номингни зар-ла битгулик,
Қуёшдай қалб уйин ёритдинг гоят.

Шарқда коммунизм машъалин ёққан
Озод Ватанимсан, Ўзбекистоним.
Аму, Сирдарёдай барака оққан,
Тўкинлик ўлкаси боғу бўстоним.

- 10 Сурхонда жайронлар кезган воҳадан
Андижонда вишкалар тизган сафгача.
Тизма тоғ чўққиси садди роҳадан
Учқўрғон, Наманган, Чусту Попгача,

Қадим Хоразмнинг олтин еридан
Бағрида ўт қудрат Газлига қадар,
Сахий Зарафшоннинг ўру қиридан
Пойтахт заминининг наздига қадар,

- Инқилобчи қалби қўридай жўшқин,
Миллионлаб заҳматкаш тинмағур инсон
20 Пайдарпай долғали, пайдарпай тўлқин,
Ғишт усти ғишт қўйиб турғизар жаҳон.

Барининг дилида битта орзу —
Уфқда ярқираб турган истиқбол.
Ленин жилосига кўксимиз кўзгу,
Биз қурган замона яшар безавол.

Фарғона канали, Сирнинг ГЭСлари
Навой, Чирчиқнинг химкомбинати,
Олмалиқ бойлиги, олтин, мислари,
Тошкент машинасин жаҳон шуҳрати.

- 30 Миллиардча метрли рангдор газлама,
Ипагу қорақўл минг нозу неъмат.

Шунчалик бойликка сабаб изласанг,
Меҳнат шарофати, Ватан қудрати.

Барида Партия йўлбошчилиги,
Енгилмас иттифоқ эрур намоён.
Халқ билан Партия ажралмас кучи
Ғолиб идрок билан қурмоқда жаҳон.

Бариси келажак, эрта кун учун,
Мустаҳкам пойдевор чексиз заҳира,
40 Қўрсатар эканмиз, инсонлик кучин,
Ҳеч қандай тўсиқни билмаймиз сира.

Чин гап шу, азизим, мардим пахтакор,
Улуғ дostonга қўшилур қиссанг.
Меҳнатнинг маҳсули не жамарғанг бор,
Бу Ватан кучига сен қўшган ҳиссанг.

Ҳар тонна пахтада минг туман мазмун
Қорвон илдамлар, эртага оқин.
Шарафли меҳнатни қилолдинг яқун,
Демак коммунизм манзили яқин.

50 Бағримда қайнаган оташин сўз-ла,
Сени муборакбод қиламан, дўстим.
Қувончдан юлдуздай чақнаган кўз-ла,
Сени муборакбод қиламан, дўстим.

Қирқ йилнинг мобайнида, ҳар сатр ижодимда
Рўбарўмда тузингиз, ўйлашдик — бирга ёздик.
Тутаган пилта чироғ дуди ёд — димоғимда,
Бир-бирга нечалик мажлислар ҳам ўтказдик.

Ҳаммасида юртимиз эгилигин кузатиб
Ҳалигача ноўрин бўлмади бирон қарор.
Биз ўртага қўйганда ҳар интизом, ҳар тараф
Чиннакам бўлгани-чун топди олам эътибор.

- 10 Барақ-варақ ахтарсанг инқилоб васиқасин
Қўлёзма сўзларимиз бағримиздай аёндир.
Уша-ўша қарору қўлёзма хазинасин
Титкилаб нусха олган инқилоби жаҳондир.

Ҳар қарор меҳнатларда топди ифодасини,
Меҳнатимиз якуни Ватанга берди сайқал.
Нафас-нафас шимириб ҳаёт шаббодасини,
Енгилмас ҳокимият шаънига қўйдик ҳайкал.

- Ғоятда машаққатли бу заҳматлари қабат
Асаларилар инин тўлдирган каби болга;
20 Халқим талай қийинни осон қилолди, фақат —
Мукаммал ишонч билан порлаган истиқболга.

Пилта чироғ ўрнига кўкда қўш ой яратдик,
Эркин ўйлай ололган ижодкор инсон иши.
Ақл офтобини манглайда ярқиратдик,
Бу бизнинг маърифатдир — илмимиз намойиши.

Тишларинг тушибди, десам, Шукрулло,
 Ширинлик важига ўч эмас эдинг.
 Манглайинг ажинин санаб ҳайронман,
 Мени туққан замонга дуч эмас эдинг.

«Ёшлик нима ўзи, кексалик нима?»
 Бир шеър ёзибсан, менча, эртароқ.
 Умр фалсафасин англамоқ учун
 Қўйи сатрларни ўқи-чи. Бироқ —

- 10 Туғма кўр, букурлар, таънадан холи,
 Бу шахснинг ўз эрки, ихтиёримас.
 Қай жонивор бор экан, айт-чи, жаҳонда
 Бирор майибликни қилгувчи ҳавас?

Шеър — медицина, рецепт билмайди,
 Қамдан-кам шоирлар бу фанда расо.
 Ақлу мулоҳаза, кузатувчанлик
 Якун чиқармоққа етса, тасанно!

- Олтмиш йил оламни қилиб томошо,
 Нимани кўрибман, таққослаб ёздим.
 20 Мукамал аниқлик топа олгунча
 Кўпинча ҳақ ёздим, баъзида оздим.

Соч, соқол оқарди, мункайиш, тишлар...
 Билинур баъзида яширин дард изи,
 Баъзида кутилмаган бир даҳшатдан сўнг
 Тўсатдан келади умрнинг кузи.

Баъзан фарзанд доғи, қўрқув ва алам
 Қалбингга чўкирар оғир изтироб,
 Қаттол урушлар ҳам очлик, фалокат
 Қилолур вужудинг хонасин хароб.

- 30 Баъзан неъматларга суистеъмол
 Кўп емак, кўп ичмак, кўпроқ ўйнамоқ,

Дастурхон тўла, деб очкўзлик қилмай
Ҳазм бўлишини аввал ўйлаб боқ.

Бир соат ичида кунлик умрни
Чархга тутган каби қисқартиш мумкин.
Мускулинг ўйнамай, қўлинг қабармай,
Емакка ўрганма текиндан-текин.

Меҳнатсиз умр ҳам бебақо бўлур,
Чирик латта каби увада бадан.
40 Бир умр текинга яшаб қаримак
Ҳаёт қомусида олинмайди тан.

Саксон ёш, тўқсон ёш отахонлар бор,
Оғир меҳнатларга беролган бардош.
Қалби, асаблари қуйма пўлатдан,
Юлдуз кўз устида қуюқ қора қош.

Хулласи тиш тушмай, сочинг оқармай
Юзлардан ошмакни қилганда мўлжал,
Қўлингда қуролинг, ақлинг, меҳнатинг —
Порлоқ тақдирингни қилиб берар ҳал.

ҚИШ ЛАВҲАЛАРИ

Дала-тузга чўкиб ётар қор тоғдай,
Ошаётган хамирдай кўпчиган ер.
Илиқ кўрпа қўйнида арпа, буғдой,
Ботмон-ботмон қудратли ютоқиб ер.

Қор ёғмоқда тўқ иликни кўмгудай,
Терим чоғи худди пахта хирмони.
Ёш-ялангнинг қувноқ лаби кулгуда
Ёғ, ёға бер Аму, Сирнинг дармони.

КОММУНИЗМ БИНОҚОРЛАРИГА

Юксак кўк юлдузлар билан чиройлик,
Еримиз кишининг меҳнати билан.
Ракета уфқидан ерга боқсанг тик,
Ватан ярқирайди савлати билан.

Камчатка еридан то Уралгача,
Шимолий Қутбдан Норакка қадар,
Волга, Днепрдан то Оролгача
Қайнаган ҳаёту меҳнат сарбасар.

- 10 Ҳар жойда яшагур инсон тинимсиз,
Ғишт усти ғишт қўйиб, қурмоқда жаҳон.
Бу — бизнинг ўлкамиз, оламда тенгсиз
Ярата олмоқда янгича замон.

Асримиз бошида Лениндек падар
Коммунизм даврин режага олди.
Кишилиқ тарихи яшаган қадар
Бу режа бизларга меросга қолди.

- Коммунизм аталган янги замоннинг
Кундан-кун порлаган қуёши ёруғ.
20 Уқи, фарзандидир таранг камоннинг,
Ота нишон олур, ўғиллар борур.

Қаерда бир бино кўтараркан қад,
Қаерда илму-фан яратса янги,
Бу ерда оталар, ўғиллар албат,
Бу ерда эрта-кун завқи, жарангги.

Кўнглимиз ўғиллар ва қизлардан тўқ,
Улар коммунизм порлоқ йўлида.
Инсонга ярашган инсонча ҳуқуқ,
Келажак тизгини шулар қўлида.

- 30 Улуғ партиямиз таълимин олган,
Ажойиб наслимиз доим омон бўл!
Лениннинг шуурин зеҳнига солган,
Ленин исм қўйган ғолиб комсомол!

ИККИ ШЕЪР

(Рафиқам Муҳаррамхонга атайман)

1. Сочинг оқарибди

Вафонинг оқ йўли шунча узунми,
Сочингда мунчалар оқ кўп, Муҳаррам?
Ишқингда кезганим тонготарларни
Ўриб олгандирсан, шу дурранг кўркам.

- Қирқ йил қирғин бўлса, қопқа тубида
Бахтинг қўриғида ўзим посбон.
10 Ўзим қулоғингга шивирлаганда,
Бағримга очилган бағрингдек жаҳон.

Ёдимда ўша кун, талпинган юрак
Бузиб қочаларди кўкрак қафасин,
Агар сезмасайди туташганини
Сенинг нафасингга ўзин нафасин.

Менинг Муҳаррагим, шеърлар ёзиб,
Кўнглингни овламоқ ниятим эмас.
Сочинг юлуғидан тузоқ боғлабон
Қалбим бедонасин овлагансан, бас!

- 20 Вафонинг оқ йўли шунча узунми,
Сочингда мунчалар оқ кўп, Муҳаррам?
Шарафлар қутбидек икки чакканга
Бутун мазмунимни ҳадея қилсам кам.

2. Сўранг

Дилдаги севги жилосини жамолидан сўранг,
Уйдаги ҳар маърифат нурин камолидан сўранг.

Боғимизда юз туман ранг офтоб кўзгусидек,
Бу чирой мазмунини рухсори олидан сўранг.

- Бахту иқболу шарафнинг чашмаси меҳнатдадир,
30 Заҳматим қадрин, таманносиз висолидан сўранг.

Ерсизин яшнаб кўкармас боғаро ҳеч бир ниҳол,
Она бағри лаззатин эрка ғизолидан сўранг.

Боғбон қилсун ҳикоят гулпарастлар ишқидан,
Болариларнинг ҳужумин ғунча холидан сўранг.

Жамбулу райҳон ҳиди кўнгилни кўклам қилганин
Бир тутам қиз сочидек тонгнинг шамолидан
сўранг.

Ўзаро элдан ниҳон ҳеч сиримиз йўқ, қирқ баҳор
Қўш вафо сирини Ғафур мирзо мақолидан сўранг.

КИМЕ МУШОИРАСИ

20 январь куни Езувчилар союзи партия ташкилотининг мажлисида Партия Марказий Комитетининг декабрь Пленуми ҳақида доклад тинглаб, халқимиз бахту саодати, юртимиз мўлкўлчилиги учун кимёнинг нақадар муҳим эканлигини нотиж ўртоқларимиздан шавқу-завқ билан эшитиб ўлтириб, мажлис залида тубандаги кимё мушоирасини ёздик:

10 Тараққиёт замонин кору бори кимёдандир,
Табиат сирларининг ошкори кимёдандир.

Агар этса ғурур физика илмидан замон аҳли,
Замона аҳлининг бир ифтихори кимёдандир.

Қилиб кашф мўъжизотлар, қолдириб идрокни
ҳайратда,
Таажжубларки бу давронда жори кимёдандир.

Тилисмотлар очиб ўз қудрати бирлан зироатда,
Саноат боғининг кулган баҳори кимёдандир.

Қилиб йўқ нарсадан бор, кенг ҳавони ҳам олиб
қўлга,
Тутундан тола олмоқ касби кори кимёдандир.

20 Кўринг, кенг пахта майдон гуркираб кўрсатди ўз
кўркин,
Ҳамма колхозу совхоз эътибори кимёдандир.

Деманг бир пахтазор, чорвамизу гулзордан
тортиб,
Узумзор боғимиз дардига дори кимёдандир.

Бўлиб тиб олами ҳам баҳраманд бу илму
ҳикматдан,
Улуғ медицинанинг тузган қарори кимёдандир.

Этиб эл рўзгорин янгиликлар ила ораста,
Жиҳози янгича эл рўзгори кимёдандир.

Ташаккурлар, сенга, жон Партия, бизларга
уқтирдинг,
— Керакдир кимё! Вақт ихтиёри кимёдандир...

30 Этишди давримизда неча минг-минг кимёгарлар,
Иши илмий каромат, иқтидори кимёдандир.

Қуриб дастгоҳ, заводлар, бошланиб оламшумул
ишлар,
Баланд ҳосил учун деҳқон мадори кимёдандир.

Пленумнинг қарори келтириб халқларга
хуррамлик,
Ҳаётда ҳар саодат нуру нори кимёдандир.

Не тонг, олсак бу йил ижоди хирмондан баланд
ҳосил,
Ғафур, Собир ёзур, ёзмоқ шиори кимёдандир.

Не хушдур йил бўйи кун ўрта пайти
Укроп, помидорли серпиёз шўрва.
Жонингга қуввату руҳингга дармон,
Янги картошкадан пишган қўғурма.

Ошқовоқ мантиси, карам дўлмаси,
Қатиғу саримсоқ билан лаззатли,
Қийма тўлдирилган болгар қалампир
Димлама бақлажон каби иззатли.

- 10 Қуёш тиф урганда, чинор тагида
Эриган новвотдай бир коса қовун,
Танангни яйратиб, ҳордиқ чиқариб
Меҳнаткаш вужуднинг ростлайди тобин.

ОЛУЧА

Наманган қизларин лаъли лабидай
Мунча шифолисан ёқут олуца.
Абу Али ибн Сино «ал-Қонуни»да
Соғломлик бобининг туб мазмунича.
Бу энди Наманган — она тупроқнинг
Қутлуғ қудратидан тиқин, пўсти танг.
Ё ҳижрон ўртаган севгувчи дилнинг
Қатра-қатра қони сенга бермиш ранг.

- 10 Упичга тўймаган бўз ўғлон каби
Оғзи, бурним қонаб ўтаверайми?
Қип-қизил тилимга келганин мақтаб
Дапагинг ажратмай ютаверайми?
Ёғни эритгувчи, сафро енгувчи
Ярим чиннидаги олуца шароб,
Қонни тозалайди, диққатни ёзиб
Касаллик уйини қилади хароб.
Бир дўстинг ҳақида яхши тилак-ла:
«Олуца сингари кўпай», десанг бас.
- 20 Бу мева шунча кўп, қуритиб олсанг
Бутун қиш мусаффо нафас ва ҳавас.
Тотимли тўртликлар ёзмоқчи эдим
Ширмони олуца мураббо каби,
Аммо шоирингиз очкўзлик қилиб,
Ёпишиб қолибдир лабига лаби.
Энди сен бу бўстон қизи, олуца,
Ҳолимга раҳм этиб ўптира қолгин.
Саратон нафасин жонга уфуриб,
Йигитлик ҳавасин кўптира қолгин.

ОРАМИЗДА БАЪЗИЛАР БОР

Ваҳима солади, титраб кетади
Осмонда кўланка ташласа бургут.
Истаган кишига нуқиб айтади:
— Ана кўрдингизми, тепада булут.
Бу ахир, яхшилик нишонасимас,
Бу йилги ҳосилни йиға олмаймиз,
Кўклам ҳам ёмғирлик келди, баднафас,
Ҳойнаҳой маррага ета олмаймиз.

- 10 Шу зайл эгатдан эгатга ўтиб,
Колхозчи-ишчига тарқатади сўз.
Ниҳоят иғводан тинкаси кетиб,
Марзага ёнбошлаб, қолади ёлғиз...
Гап бундай эмасдир, тингланг азизим!
Бу йил республика, партия тўйи,
Ҳаммамиз меҳнатга қиламиз таъзим,
Планни тўлдирмак — ҳамманинг ўйи!

70 ЕШЛИ ЙИГИТГА

Не бахтдир инсонларнинг ўртасида инсондай
Шарафли ҳуқуқ, хизмат завқи билан яшамоқ.
Не бахтдир онгинг, қалбинг маъно тўла жаҳондай
Тувғон эл жирин жирлаш шавқи билан яшамоқ.

Ҳурматли Сайфи оға, яқин дўстим, қардошим,
Ажойиб ёзмиш билан етмишга кирди ёшинг,
Бийик тоғ тепасидай оппоқ оқарган бошинг,
Аммо кўк ўртасида балқиб турар қуёшинг.

- 10 Бизда ўрта умрни етмиш деб санайдилар,
Икки ўттиз беш ёшли оға-ини йигитдай.
Коммунизм асринда қадрлаб танидилар,
Мутлақ етиб борарсан қанот ёйган бургутдай.

Ажойиб ёзмиш, дедим, бу ёзмишни биз учун
Владимир Ильичнинг партияси бермишдир.
Бир умр куйлаб келдинг партиямизнинг кучин,
Шу қудрат халқимизни шу кунга келтирмишдир.

- Шундай етиб боролсанг том-томлаб китоб билан
Қартайишни билмаган шонли жаҳонимиздай,
20 Манглайларда балқиган қуёш офтоби билан
Ўз қўл-ла кирпич солган буюк замонимиздай.

МОҲГУЛ

(Афғонистон самолётидаги стюардесса қизга)

Халқинг каби жасур афғон қизисан,
Мукамалсан, яъни замон қизисан,
Қандаҳорлик кекса боғбон қизисан,
Шу соатда аммо осмон қизисан,
Йўловчилар қарашади, Моҳгул,
Кийган форманг ярашади, Моҳгул.

Талай қизни кўрдим Кобул, Ҳиротда,
10 Чодир ичра зулматда, пулсиротда,
Сен учасан қўшқанотли Ғиротда,
Олмос пора қадрӣ ошар қиротда,
Қорачиғинг чақинсимон, Моҳгул,
Умидларинг оқинсимон, Моҳгул.

Ташна эдим бир қадаҳда сув бердинг,
Лиму эзиб шакарлаб кулгу бердинг,
Шифо бердинг, хўп қилдинг, эзгу бердинг,
Жамолингдан қалбимга кўзгу бердинг,
20 Сувдай сероб бўлгил энди, Моҳгул,
Ёвга сароб бўлгил энди, Моҳгул.

Кошки эди барча афғон қизлари,
Ўз халқининг кўк тўла юлдузлари,
Гард-ғуборсиз порласа кундузлари,
Жаҳон сиғган онгли қора кўзлари
Сеникидай кулиб турса, Моҳгул,
Дилни ўртаб, юлиб турса, Моҳгул.

АЛИШЕР НАВОИЙ ҚАБРИ УСТИДА

(«Хирот» номли шеърлар туркумидан)

- Дилим равшанлигин ҳиссим йўлида офтоб айлаб,
Мазоринг бошида таъзим ила турмакдадурмен
сарҳисоб айлаб,
Қулоғинг сўз эшитмас бўлса ҳам қалбдан
хитоб айлаб,
Ватандошлар саломин неча жилдли бир китоб
айлаб
Навоий деб Мусаллога¹ келибмен интихоб айлаб.
Самарқанд, Андижон, Тошканду, Урганжу
Бухородан,
Ўзинг нашъу намо топган шарафли-шонли
маъводан,
10 Сенинг орзуларинг рўёбга чиққан янги дунёдан,
Туман Фарҳоду Ширин сув чиқарган бахтли
сахродан
Ажаб гулдаста келтирдим, унга заррин таноб
айлаб.
- Қитобинг кирмаган ўзбек элида хонадон йўқдир,
Рубобий куйларинг ёд билмаган бир жонажон
йўқдир,
Етук авлодларингдир илму донишли, гумон
йўқдир,
Башар тарихини юз бор ўқи, бундай замон йўқдир,
Кўнгилларни ёритдик маърифатдан моҳитоб айлаб.
- Ватан осмонида нурга тўла офтобни, юлдузни,
Буюк иқболни ижод айлаган мингларча гул юзни,
20 Қоронғи шоми йўқ доим мунаввар бахтли
кундузни,
Жамолини кўришга бир умрлар юммайин кўзни,
«Навоий ҳам ётар то рўзи маҳшар тарки хоб
айлаб»².

¹ Мусалло — Хиротдаги қадимий намозгоҳ, Навоийнинг қабри шу ернинг ғарбида.

² Бу сатр Навоийнинг ўзидан. (Автор эскартишлари.)

ҲАММА ЕРДАН СЕН ГЎЗАЛ¹

Жаҳонда нима кўп — гўзал жойлар кўп,
Товуснинг паридай ранго-ранг, сўлим.
Ушқириб оқувчи ажиб сойлар кўп,
Бир ёғи ўрмону бир ёқ учурум.

Талай ўлкаларни кездим дарбадар,
Елкада хуржини қўлимда таёқ.
Шундай заминлар бор, оддий қуми — зар,
Бу ерда уч ҳосил бераркан тупроқ.

- 10 Писта, арғувон кўп афғон ерида,
Ножу, арчаларга бурканган Ҳирот,
Бинафша дарахти ўру қирида,
Жўшқин ирмоқлари — бўй бермас бўз от.

Ажиб манзарага эга Қарочи,
Денгиз соҳиллари кўз илғамас кенг.
Бирор тепаликка чиқиб қара-чи,
Ер, денгиз осмон туташ, теппа-тенг.

- Деҳлида кирмаган кўчам қолмади,
Ажойиб-ғаройиб ҳар бир қадамда.
20 Тиззамда, кўзимда куч ҳам қолмади
Пайдарпай ҳайратлар чулғанган дамда.

Аграда учратдим киши ақлининг
Такрор бўлмайдиган мўъжизасини,
Тожмаҳал ерида кўргандай бўлдим
Гўзал Андижоним андозасини.

Қаерда бўлмадим!

- Нилнинг бўйида
Абулҳавл олдида ҳайронликда мот,
Беш минг йил намоён киши ўйида,
30 Эҳромлар, эҳромлар, баҳайбат, ҳайҳот.

¹ Шу номли шеърнинг бир қисми. (Автор эскартиши.)

Румода муқаддас улуғ Петрнинг
Машҳур жомесини қилдим зиёрат.
Колизей майдони хотиралар-ла,
Спартак қалбларга берди ҳарорат.

Эйфель миноридан Парижни кўрдим,
Зеҳн сиғдиролмас эди ҳуснини.
Бир муддат Болқонда тентираб юрдим,
Қадамлаб ўлчадим эни-бўйини.

40 Неча-неча кишилар-ла айладим суҳбат,
Бириси мақтанар, бириси — ҳасрат,
Ҳамманинг ўз қалби, қувончи, дарди
Бедард эмас эди танишлар фарди.

Ер ўғли эдим мен, шунинг учун ҳам
Бир пайт сайёҳликни касб қилиб олдим.
Кўра-кўра чарчаб, ҳафсалам совиб,
Ниҳоят, Ватанга қайтиб йўл олдим.

Ҳамма кўрганимдан яхлит хулоса:
Туққан Ватан экан — жаҳонда гўзал!
Ўз юртим ерида унган ҳар майса,
50 Бегона юртларнинг гулидан афзал.

Зумуррад ҳавонгни тўйганча ютдим,
Ажойиб Ватаним, жоним Фарғона,
Водил сувларида бетимни ювдим,
Эҳ-ҳе, қанчалик кенг бизнинг замона!

ИСТИҚБОЛНИ КУТАМИЗ

Муқаддас Ватанимнинг янги тонги қизарди,
Уфққа Кремлнинг юлдузлари берур ранг.
Инсонлар умримиздан мазмун олди, туз олди,
Биз яратган замон бу, жамолига бир қаранг.

Ҳаваслар — тилак бўлди, тилаклар — аниқ ҳаёт,
Бир зарбда тепиб турган миллион қалб идроки бу.
Ўз ақли қанотида ўзи учган одамзод
Қашф этар ўлмасликни моддий оламдай мангу.

- 10 Мангулик бўй-бастига ярашиқ халқимиз бор,
Бирор пойдевор қурса эртасини ўйлайди.
Меҳнатининг якуни мақсадидай улуғвор,
Кўчат экса қуримас, чечакларин бўйлайди.

Ватанимни чулғаган кўк ўпар қорли тоғлар,
Арчалараро кезиб мизғиган Қор бободай.
Федченко музлигида навбат кутар ирмоқлар,
Занжир узиб чопмакка кўкламдаги сабодай.

- Тоғларнинг ўнгуридан ўкиргувчи шалола
Бриллиант қатрасида олтин қум оқизгуси.
20 Чангида шувиб юрган ёшларнинг юзи лола,
Тепиб турган юраги гўё қуёш кўзгуси.

Бу Сир демак, бу Аму, бу Зарафшон, бу Сурхон,
Бу водий, бу воҳадир, бу текислик, бу замин.
Бу ер — она еримиз, кўзимизга минг жаҳон,
Бет суртиб эркалаймиз ўз Ватанининг сийнасин.

Қумурсқа, ипак қурти, боларидай заҳматкаш
Тинмағур халқимизнинг эрта кунни бошланур.
Ҳозир-ку қиш чилласи дилда баҳор аралаш,
Бу куннинг кўзгусидан иқбол кўзга ташланур.

- 30 Ишчининг томирдай бўртиб кетар, кўрсангиз,
Айқин дарёларимиз олма гули маҳалда,

Бултурнинг камолидан бу йил ўзиб кетамиз,
Чанғида шувганлар ҳам эртага — универсалда.

Истиқболни кутайлик, анъана бузилмасдан —
Субҳидам қадаҳида уфқ ранг шароб ила,
Кеча ёққан янги қор гард қўниб эзилмасдан,
Жўралашиб кетайлик сайёҳ офтоб ила.

Қутлуғ йилнинг тонгида қутлуғ сатрлар ёздим,
Яхши бошланган ишнинг яхшидир оқибати.
40 Халқим билан ҳамнафас шунча баҳор ўтказдим,
Эндиги ижоднинг ҳам чашмаси эл ҳиммати.

ОЛИМ ДУСТИМГА

Тарихда кўркамликдан ўзга вазифаси йўқ
Машҳад минораси ҳам қўққайганча турибди.
«Мулла кишиман,— дейсан,— ялакатдай мағзим

Яхши. Билганларингнинг баҳрасин ким кўрибди?!^{тўқ»}

Куя еган китоблар сақланган сандиқмисан,
Бир варақ мазмунидан қалбларга оқмайин нур?
Ўзинг ўз оламингда гўё мудаққиқдирсан,
Ховончада сув янчган эмчилар каби мағрур.

- 10 Бемаъни хаёлларнинг жилвасига алданма,
Унинг на тутқиси бор, ранги, ҳиди, сояси.
Сувда керосин изи беқасамдай товланур,
Ранго-ранг мағрурликнинг манманликдир дояси.

«Умринг ўтиб боряпти, нодонсан, хабаринг йўқ...»
Халқимиз бир сўз айтса шамолга соврилмайди.
Ўтган ҳар бир дақиқа гўёки отилган ўқ,
Ҳаттоки, тик назар ҳам орқага қайрилмайди.

- Кўчатнинг томиридан, чечагин хатигача
Ўқиб чиқайин десанг ўнлаб наҳор ўтади.
20 Чаман дебочасининг лавҳасига кўз солиб,
Сайр этиб улгурмайсан, рангин баҳор ўтади.

Ватаннинг олти буржи қадам-қадам муқаддас,
Бир чигитча билганинг шу тупроққа тушса хуш.
Бу йўлда якка отнинг чанги ҳам донги чиқмас,
Илмингни халқ қомусич жилдига келтириб қўш.

Ўтмас тигни чархламоқ удум бўлган ҳамиша,
Кундузлик меҳнат — одат, онгни ёрқинлаштирар.
Халқнинг манфаатини ҳар дам қилмоқ андиша,
Оқшомлар захмат чекмоқ — тонгни яқинлаштирар.

- 30 Қамтарлик руҳингдаги олийликдан нишона,
Қуйи пойдевор гишти бинони кўтаради.
Икки-уч чизиқ билан қаримайди пешона,
Висол умид қилганлар жафони кўтаради.

ИККИ ҲТТИЗ — БИР ОЛТМИШ

Зарби дилдан ўзлари огоҳдир,
 Бир умрлар ишқ анга ҳамроҳдир,
 Шеър шоир, сўзу соз, чоргоҳдир,
 Яъни олтмиш ёш улуғ даргоҳдир,
 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Ҳусн иқлимига гўё моҳдир.

- Икки ўттизга кирибдир ёшлари,
 Ялли-ялли айтадир йўлдошлари,
 10 Дев тегирмон тоши бўлсин бошлари,
 Булдуруқ тушган эмандек қошлари,
 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Шеър осмонида гўё моҳдир.

Асрдошлар Муқийм, Завқий билан,
 Ранг-баранг вазну аруз шавқи билан,
 Гул ва булбул қумрининг тавқи билан,
 Сўз юритсам таппа-тахт мавқи билан,
 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Базмиродир, мўминдир, моҳдир.

- 20 Минбар узра сўзлари Айнул-ҳаёт,
 Хушсуханлик пойгасида шўх Фирот,
 Булбули гўё қолур гулшанда мот,
 Ҳам Ҳусайн Воиз-ла¹ ўйнаб шоҳ-мот,
 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Суҳбаторолик кўкида моҳдир.

- Халқ ишин севди тугал виждон билан,
 Халқ уни, ўғлим, деди минг жон билан,
 Қалби лиммо-лим умид-армон билан,
 Силжимаи кетмакда зўр карвон билан,
 30 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Офтобдан нур кўчирган моҳдир.

Саҳнаю қисса, ғазалдир чор мақом,
 Ёзганидан баҳраманддир эл тамом,
 Бир юз ўн йил умр кўр, хуллас калом,
 Қутлади ҳазли билан Ғафур Фулом,
 Номи поки Собир Абдуллоҳдир,
 Дўстлар ичра анжуманда моҳдир.

¹ Ҳусайн Воиз — Навоий замонининг машҳур ноғири. (Автор эскартмаси.)

ЧАҚЧАҚЛАШАЙЛИК

Каникул ҳангомаси

- Кузнинг биринчи оёи,
Йилнинг кўрки — чиройи.
Йўлларга гул сочилган,
Мактаблар ҳам очилган.
Саҳн тўла болалар —
Кўнгли гул-гул далалар
Шовқин-сурон ичида,
10 Тортишув ўз кучида.
Ёз бўйи ким қаерга,
Қайси тоққа борганин,
Августда қайси қирда
Шер юрагин ёрганин,
Ваҳмаю лоф аралаш,
Бир-бирова гап бермай,
Навбат бўлиб хомталаш
Мақтанишар пойма-пой.
Бир эчкидан беш қўзи
20 Олганмиш Юсуф ўзи.
Аҳмад, Мели, Жўравой,
Куч-қудратни аямай
Тяньшанга чиқибди,
Нишон калтак тикибди.
Тушарда ўн бўрининг
Қазибдилар гўрини.
Ёғлаб туриб таёқни
Савабдилар айиқни.
Ойша ўз қўлтигида
30 Ўн беш жўжа очибди.
«А», «В» витаминларни
Дон ўрнида сочибди.
Жўжалар уч кундаёқ
Товуқ, хўроз бўлибди,
Шўрваси ширинмишу
Тухуми оз бўлибди.
Бунга Наби:— Бе,— дейди,—
Мен боққан бузоқни кўр.

- Энди уч ойлик бўлди,
 40 Беш яшар буқадан зўр,
 Бир машина ейди ўт,
 Ўн челақ беради сут.
 Зокир боққан балиқлар
 Аквариумга сиғмабди,
 Деворни ёриб чиқиб,
 Дарё излаб йиғлабди.
 Латофат мақтанади:
 — Қулоқ солинглар жиндак.
 Боғчага олча экдим,
 50 Қўлимда сочма челақ.
 Гуллади ҳам, пишди ҳам,
 Ширин мураббо бўлди.
 Бу гаплардан зериккан
 Туроб дер:— Оббо, бўлди!
 Мана, Туроб бир ўзи
 Қўлида болға, ранда,
 Ҳеч ерга чиқмаса ҳам
 Бўлгани йўқ шарманда:
 Укасига ўзича
 60 Ясаб берди курсича.
 Кейин ясади нарвон,
 Еттига катта диван.
 Жажжи қиз Кумушхоннинг
 Боғида ҳар мева бор:
 Баҳори қовун-тарвуз,
 Кузги қулупнай, анор.
 Бу ерда анжир, беҳи
 Пишганига ой бўлди.
 Колхознинг бозори ҳам
 70 Меваларга бой бўлди.
 Дерки:— Очилди чаман
 Олти туп эккан пахта.
 Олачипор товуғим
 Теришга берди ёрдам.
 Чиройлидир Тошхоннинг
 Чизиб қўйган сурати.
 Ҳатто, Эрмитажда ҳам
 Қўйилган эмиш оти.
 Шундай қилиб десангиз
 80 Мактабларга борсангиз,
 Ваҳмаю лоф аралаш,
 Навбат бўлиб хомталаш
 Сўзлашар чала-ярим
 Бахтиёр болаларим.

КАТТА ТҮИ ДЕБОЧАСИ

Еруғ эрта куннинг дарвозабони,
Муқаддас юртимнинг пойтахтисан.
Уфқингдан йўл олар тонглар карвони,
Бу азим карвоннинг илғор сорбони,
Халқим кўз қораси, жони, бахтисан.

- Тошкентнинг бўй етган сингилларидур,
Чирчиқу Бекобод ва Оҳангарон.
Булар коммунизм мазгилларидур,
10 Ватан чаманзору бу гулларидур,
Бу ерда янгидир инсон ва замон.

Меҳнат достонига ёздинг дебоча,
Пахтакор белига олтиндан камар.
Зар бошоқ ўқидан бўшанган ёйча,
Тиниқ кўк авжида учган ҳумойча,
Оламга тарқалиб кетди хушхабар:

- «Пойтахт областининг пахтакорлари
Барчадан илгари маррага етди!»
Зангори кеманинг мард шунқорлари,
20 «Оқ олтин» даласин суйган ёрлари,
Қуёшдай меҳрингиз заррага етди.

Колхозчи деҳқоннинг доно ўртоғи,
Мушфиқ меҳрибони, энг яқин дўсти,
Ботир ишчилардир замон байроғи,
Минг туман машина кўнгил чироғи,
Шулар ижодидир сўзнинг дурусти.

- Тонг отур, шафақлар пушти ранг кўркам,
Арафа кунлари бахтли уй каби,
Байрамни кутмоқда зўр республикам,
30 Унга шоҳ шеъримни ҳадя қилсам кам,
Сатрлар жаранглар мавзун куй каби.

ОЛМА ОТДИ

Хоразмлик қизлар қўшиғи

Ўрим-ўрим сочларим Аму тўлқини,
Кўзим қорачиғида севгим жўшқини,
Рулдаги барно йигит, бу томонга боқ,
Юрагимдан ўт олиб чароғингни ёқ.

- Хоразмлик қизларнинг жамоли сулув,
Машинада теради, камоли сулув,
Таманноси тош ёрган, ҳей Жуманиёз
10 Дилимиздан чўғ олиб стартёрни бос.

Далада пахтамиздан тоғ каби хирмон,
Ҳеч бир кўнгил бўларми, беншқу армон,
Қундуз қошли кеккайма ўғлон Матназар,
Басма-басчи қизларга ташлаб ўт назар.

Мамашариф, севишган қизинг шу ерда,
Эсинг оғиб айланган изинг шу ерда,
Чала терган эгатдан яна қайтиб ўт,
Келар ҳафта тўйингмиш, бизни айтиб ўт.

- Планимиз юз бўлди, юзимиз равшан,
20 Уғил-қиз чиройидан юртимиз гулшан,
Олма отди ўйнаймиз тарафма-тараф,
Бизнинг азиз Ватанда севишмак шараф.

ЗУЛФИЯБЕГИМГА

Умрларча давом этсин Ватан уфқида парвозинг,
Замон акси садосидек жаранглаб турсин овозинг

Асрларнинг нидоси янграган ҳар парда —
Ҳаётий шашмақомлардир юрак зарбига тенг
сатрингким
созинг

Увайсий, Нодира, Зебуннисо, Меҳрий, Маҳастийлар
Тузатган анжуманнинг машъалидир фикри
мумтозинг

Ҳамиша сен қалам олганда халқлар толеин
кўзлаб
Узун тонглар мусаффо ақлу идрок бўлди
ҳамрозинг

10 Қанотланган умид, иқбол эрур ҳар шеърким
ёздинг,
Сурайё юлдузидан ҳам баландроқ учди шаҳбозинг.

Қўнгилларнинг жилосидир рубобий мавзун
ижодинг,
Ажиб нозик табиат, заршунослар зеҳни пардозинг.

Муаззам Шарқ намоёндир сенинг покиза
жонингда,
Бу бизнингдир, сенинг ахлоқу ифбатга тўлиқ
нозинг.

ШОН МУБОРАҚДИР СЕНГА

- Эй улуғ халқ бахту иқбол,
шон муборақдир сенга,
Уфқинг узра лола рангли
тонг муборақдир сенга.
Ақлу идроку етук фан
донмо тутди қўлинг,
Ҳур замону ҳур маконда
он муборақдир сенга.
- 10 Ер юзида донғи кетган
Ўзбекистонсан ўзинг,
Нозу неъмат, сув билан нур,
мунча жононсан ўзинг,
Кўкни ўпган нуқра тоғлар
пахта хирмонсан ўзинг,
Ҳар қадамда минг хазина
кон муборақдир сенга.
- Қутлуғ айём, шоду хуррам
эл азиз, меҳнат азиз,
20 Пахтакорлик шуҳрати-ла
беқийёс ҳурмат азиз,
Катта инсон, бахтиёр халқ,
ғайратинг беҳад азиз,
Тоза виждон, қайнаган қон,
жон муборақдир сенга.
- Бошинг узра нур шафақдай
доҳиймизнинг байроғи,
Эрта куннинг ишқидан шод
юртимизнинг ҳар ёғи,
30 Қиз-ўғиллар тонгга тегру,
рўбарў чиққан чоғи,
Эй улуғ халқ, бахту иқбол,
шон муборақдир сенга!

ҒАЛАБАМИЗНИНГ ЗАРРИН САҲИФАСИ

Октябрь ойининг серфайз кунлари,
Боз тўла чиннидай мағзи тўқ олам,
Кундузлар хушҳаво, сўлим тунлари
Ўпичдай маззали куз фасли кўркам.

Қирмизи, тойифи, чарос, ҳусайни
Ишкомлар қаддини букиб қўйгандай,
Анору беҳилар, писта барини,
Ғазнага жавоҳир тўкиб қўйгандай.

- 10 Турналар жанубий кўкда карвон,
Тиниқ анҳорларда кўринмас қумоқ.
Тоғларда дўлана қаҳрабо маржон,
Қатиққа қўл ботмас, локкидай қаймоқ.

Олтин куз уфқнинг қорли тоғлари
Пахта хирмонлари Ватаним кўрки.
Боқсанг эркаланар кўз қаролари,
Гўё бошимизнинг уккипар бўрки.

- Тўқлигу тўйинлик, саховат ери,
Йиллик меҳнатига қилмоқда яқун.
20 Туя сандиқларда сеплар сингари
Тиқин бисот, бағал, бадавлат мазмун.

Тухум пишса мумкин бўлган ҳарорат,
Камсув ёз кунлари унут ҳам бўлди.
Жони бўш шаккоклар, қилиб марҳамат,
Биз йиққан ҳосилни кўрса-чи энди.

Узоқ умрларда ёзлар, кузлар бор,
Сира ҳам ўхшамас бири бирига.
Саратон фаслида кеч келиб баҳор,
Қор ёққан йиллар бор ҳинду ерига.

- 30 Илмимиз, иқлимлар тизгинин ҳали
Доно қўлларига ололганча йўқ.

Аммо қалбларимиз сўнмас, азали
Меҳнат, шижоатнинг ўтига тўлиқ.

Бу йил шундай бўлди кишти коримиз,
Иссиқдан қовжираб қолгудай бўлди.
Ёмғирсиз бошланиб илк баҳоримиз,
Пахтамиз чанқоқдан толгудай бўлди.

Гармсел жаҳаннам уфурган каби,
Нозик ниҳолларни димиқтирарди.
40 Ачиган мусаллас гупурган каби,
Бижғиган ҳашарот «сайил» қуради.

Офатлар ёпирилиб қиларди ҳужум...
Аммо, ганграмади доно бошимиз,
Барисин енголди забардаст тузум,
Зеҳнимиз, илмимиз, чўнг бардошимиз.

Яна ўша-ўша улуғ ҳосилнинг,
Катта ўқ томирин барпо турғиздик,
Тўнг бўй, номеҳрибон, аёвсиз елни
Раъйимиз амр этган йўлга юрғиздик.

50 Еру кўк ўртаси тоғлар туркуми,
Бу ўзбек пахтаси, пахтажони бу,
Давлати, гурури, тўйи, тўйими,
Меҳнат бу, матонат, имтиҳони бу.

Катта ғалабанинг байрами яқин,
Байроғи ҳилпирар қароғимизда.
Бутун халқ чайқатган қудратли оқин
Маҳобат гуввоси қулоғимизда.

Қолхозчи пахтакор-деҳқони ашраф
Шоналаб термоқда сочилган бахтин.
60 Уғил-қиз, қари-ёш тарафма-тараф
Ўз қўлда ясатар ўзининг тахтин.

Зангори кемага отланган авлод,
Замонсан, замона маърифатисан.
Сен билан биёбон даламиз обод,
Сен ишчи ақлининг шарофатисан.

Машина, бир бутун эътимод сенга
Бриллиант поралар қолмагай ерда.

Ғуруринг сифмайди пўлат терингга,
Шарафлар юки бор сенинг бункерда.

- 70 Шаҳарлик қадрдон дўстлар, офарин,
Сиз бору биз бормиз азалдан-азал,
Белбоққа қистириб ғайратнинг барин,
Бизни дол қўймайсиз, яшанг ҳар маҳал!

Бутун республика бугун қишлоқда
Қунту гидрокимиз, қувват сафарбар.
Бир грамм пахтамыз қолмас чаноқда,
Ҳе жарчи, гердайиб берабер хабар:

- Ўзбек деб аталган пахтакор ўлка
Шараф-ла бажаргай ўз вазифасин!
80 Жонажон партия, Ватан шаънига
Битолгай ҳурматнинг зар саҳифасин.

ТУН БИЛАН ТОНГ

(Навоний ғазалига мухаммас)

Менинг қароғиму онинг жамоли тун била тонг,
 Менинг заволиму онинг камоли тун била тонг,
 Менинг куюк маҳим, онинг ҳилоли тун билан тонг
 Менинг фироқиму онинг висоли тун била тонг,
 Бу навъ даҳрда йўқ эҳтимоли тун била тонг.

- Нечук тушунтира олдим буни гумон элига,
 Ҳамиша ишқни қилгувчи имтиҳон элига,
 10 Ки бирни икки дейиб бўлмағай замон элига,
 Ғариб зулфу юз эрмасмуким, жаҳон элига
 Қўрунмамиш бу иккининг мисоли тун била тонг.

Қачонки зулмату нур ўринни олмошадур,
 Қора бошимдаги савдо дилимга тирмошадур,
 Қоним куюрда танимнинг алангаси ошадур,
 Тонгим ёруғу тунум тийрадурки, чирмашадур
 Қўнгил аро юзу зулфунг хаёли тун била тонг:

- Не шомда васли умиди, не тонгда нурли хабар,
 Не кечда райҳон иси-ю не тонгда ғунчада зар,
 20 Не оқшомимда қадаҳ бор, не тонгда бир соғар,
 Не тунда айш насми, не тонгда меҳр магар,
 Ки бўлди зулфу юзунг поймоли тун била тонг.

Дилингнинг кўзгусидан бир умрга кетсин ғаш,
 Ичар чоғингда шаробинггадир ҳаёт аралаш,
 Кечанг чароғию кундуз қуёшидек дилкаш,
 Тунинг ҳужуста, тонгинг қутлуғ ўлсун, эй маҳваш,
 Ки икки банда санга бўлди ҳоли тун била тонг.

- Кимики қайғу қўлидан яқони қутқорди,
 Жаҳон ишини этак силкимак-ла биткорди,
 30 Қаронғу кеча юриб субҳидам томон борди,
 Биравки, тонгу тунин бода бирла ўткорди,
 Яқинки, бўлмағай онинг малоли тун била тонг.

Қилолмадим қаро тун, нурли тонг заволин кашф,
 Нафас-нафас ўтаётган умрнинг уволин кашф,
 Сиёҳ ҳаққи бу Мирзо, қоғоз жамолин кашф,
 Навоний этмади зулфу юзунг висолин кашф,
 Валек эрур ғамининг иттисоли тун била тонг.

СОБИҚ ОЯ ЮЗЛИГИМГА

Ер қизи, вафодорим, ёрим ўзинг,
Нафасдай ҳаётимда борим ўзинг,
Қувончим, эрта тонг, баҳорим ўзинг,
Сенсизин жаҳонда туролмайман.

Юзингни тўлин ойга ўшатардим,
Севгимдан олтин уқа қуршатардим,
Упишганда мой патир ушатардим,
Ойга ҳуснинг таққослаб қўёлмайман.

10 «Луна-9» Ой узра қўниб олди,
Ойнинг сирин оламга йўйиб солди,
Маҳвашим, лирикадан нима қолди?!
Эндилар ой юзлигим деёлмайман.

Кўкламнинг атир ҳиди тала-тузда,
Тиқиқ кўк жилваланур қора кўзда,
Ям-яшил қир чайқалиб турган кезде
Сен бўлмасанг гунафша теролмайман.

Илнинг ишин бошлайлик биргаликда,
Менинг завқим сен қилган эркаликда,
20 Барака кўп шу танти бекаликда,
«Чу!» демасанг илдамлаб кетолмайман.

Ҳаёт, меҳнат, вафода биз шерикмиз,
Ишончим шу, бир бутунмиз, тирикмиз,
Юксакмизу буюкмизу йирикмиз,
Бундан аъло фазилат кўролмайман.

Турна қатор ўтаркан ойлар, йиллар,
Онлага бахт келтирган фасллар,
Биздан мерос, дунё сўрар насллар,
Сендан айру ним даврон суролмайман.

30 Икковлашиб умидимиз кўп ҳали,
Умидларки нону туздай азали,
Субҳидамда қуёш болқар маҳали
Истиқболга ёлғиз бош етолмайман.

Икковлашиб қурган таниш бу замон,
Сир сақламас биздан еру осмон,
Умр бўйи сафдошлармиз ёнма-ён,
Ўзгасини асло тан ололмайман.

Қўша-қўша умр доим зиёда,
Бахту толе тинчлик бўлсин дунёда,
40 Сенга атаб, дилдан чиққан озода —
Яхши сўздан бошқасин айтолмайман.

ПОСТАНОВЛЕНИЕМ
ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА КПСС
И СОВЕТА МИНИСТРОВ
С О Ю З А С С Р
ОТ 9 АПРЕЛЯ 1970 ГОДА
ПРИСУЖДЕНА ЛЕНИНСКАЯ ПРЕМИЯ

ГУЛЯМУ Гафору (ГУЛЯМОВУ Гафору Гулямолловичу), народному поэту Узбекистана (по-смертно) — за стихи последних лет.

Председатель Комитета по Ленинским
и Государственным премиям СССР и Общественно-научный центр литературы и искусства при Совете Министров СССР

Н. Шибанов и другие

Ученый секретарь Комитета по Ленинским
и Государственным премиям СССР и Общественно-научный центр литературы и искусства при Совете Министров СССР

И. А. Шибанов и другие

444/89

Гафур Гуломнинг Ленин мукофоти лауреатлик дипломи. 1970 йил.

ЭРКИН ИНСОНИЯТ БАЙРАМИ

Илк кўклам фаслининг субҳидами бу,
Уру қир ям-яшил, нафаслар эркин.
Ирмоқлар чулдирар, кўлчалар кўзгу,
Тонг ели майсани иргатар секин.

Малла ранг тўлқинли Зарафшон тошиб,
Олма гулларининг куйлар шукуҳин.

Болача булбуллар нотада шошиб,
Бошини гангратар гунча гуруҳин.

- 10 Олтинчи уйқудан турган ипак қурт,
Заррин толаларини ҳуради мудом.
Тинимсиз меҳнатда бутун элу юрт,
Азалий баёт бу қилмакда давом.

Уч япроқ ғўзанинг тортиб қулоғин,
Бўйини баландга чўзар офтоб.
Бу ернинг билмакчи бўлсанг сўроғин,
Ҳар қадам бир қомус, минг варақ китоб.

- Барра қўзиларнинг жингалаклари,
Сатанг қиз чаккасин беаган гажак,
20 Шоширар соатнинг дўнгалаклари,
Минут ўтган сайин яқин келажак.

Минутлар соатни, соат кунларни,
Кунлар беш йилликни қилади ташкил.
Ҳозирдан санаймиз нақд якунларни,
Бир минг тўққиз юз етмишинчи йил:

Шу йил улуғ Ленин юз ёшга тўлуру,
Улимни билмаган азиз жон билан.
Биз қайда бор эсак, биз билан бўлуру,
Инсонлар яшаган тинч замон билан.

- 30 Партия съезди зафар-ла ўтди,
Худди минбар узра Ленин сўзлади.
Эзгу умид билан кишилар кутди,
Съезд ҳам инсонлар бахтин кўзлади.

Электрон машина — ақл маҳсули,
Энг олий ҳисобдон — кишининг боши.
Беш йил сўнг, ўн йил сўнг ёки юз йили,
Қайси бурж устида ватан қуёши;

- Барчасин инсонлар қиладилар ҳал
Синфсиз, урушсиз жамият билан.
40 Барчаси муайян фурсатга маътал,
Уринлар ҳамжиҳат, ҳур меҳнат билан.

«Биринчи Май» сўзи қизил бўёқ-ла
Қалбинг зарбасига берар осойиш.

Олам кўчасида қизил байроқлар,
Миллиардча инсонлар қилар намойиш.

Нарпайда қоракўл топшириб бўлдик,
Эккан чигитимиз қийғос кўкарди.
Қўкламда шимолга учган турнадек,
Донецк ҳавзасига йўл олгум энди.

50 У ерда Шевченко номли колхознинг
Бепоев ерида тер тўкишим шарт.
Файзи кетмай туриб баҳорнинг, ёзнинг,
Қариндош даврада қўр тўкишим шарт.

Катта байрам куни улуғ Ватанда,
Лолали қирлардек бутун кўчалар.
Майин эркаланиш жимирлар танда,
Инсонлик шунчалар эркин, шунчалар!..

ЭЛЛИК ЕШЛИ ОКТЯБРЬ

Бу кун календардан навбат варагин
Йиртиб, ёруғ кунга боқувчи ўртоқ,
Равшанроқ ёритиб кўзинг қароғин,
Ўнгига, терсига диққат билан боқ.

Бу йил эллик ёшнинг ёқур чароғин,
Жаҳонни титратган улуғ инқилоб.
Эллик йил курашнинг аниқ сўроғи,
Ҳар қадам бир қомус, минг варақ китоб.

- 10 Ғолиб Октябрнинг эллик ёшида
Шунча юсакликка чиқолди Ватан.
Гулчамбар кўринар уфқи бошида,
Етук инсонга хос етук анжуман.

Йигирманчи аср устодларимиз,
Бизнинг инқилобдан у топди мазмун.
Эндиги минг йилга машъал зеҳнимиз,
Асрлар йўл топар биздан бус-бутун.

- Инсонлик ўз қадрин топган эллик йил,
Довруғи тингланар жумла жаҳонда.
20 Ақл билан илму фан, қудратдир кафил,
Яшай бер, одамзод, озод замонда!

Улуғ Октябрнинг ярим асри бу,
Коммунизм даврин нурли эшиги.
Советлар Ватани қалбимга кўзгу,
Жаҳон инқилобин она бешиги.

Кишилик аҳлининг етук раҳбари
Ленин партияси барқарор бўлсин.
Ленин қадамжоси Советлар ери
Ҳамиша қудратда пойдор бўлсин.

Олам мазмуни-ла улуғ анжуман
Коммунизм асрин тузди режасин.
Бу режа нуридан болқиган Ватан
Шафақдай ёритгай олам кечасин.

- 10 Совет кишисининг онги, идроки
Ойнинг теграсига ой ясаб берди.
Юлдузга нарвонлар қўймоққа токи
Бир зина бўлажак моҳитоб энди.

Шонли съезд куни йироқ космосдан
Қудратли бир овоз янгради мағрур.
Ер юзи тинглади нафас олмасдан,
Коинот овози коинотдай зўр.

Ғойибдан келгувчи бу товуш, билсанг,
На Тангри, на Исо нидоси эди.

- 20 «Интернационал», бу «Интернационал!»
Кўкдан коммунистлар садоси эди.

Тўрт миллиард нуфузли бизнинг еримиз
Маркс—Ленин сўзин эшитди бу гал.
Шундай мукамалдир ақлу фикримиз,
Ҳатто космос куйлар «Интернационал».

Бутун халқлараро туз билан сувнинг
Бир хилда саналур шифо мазаси.
Озодлик аталган шонли орзудир
Халқлар қалбидаги умид тозаси.

- 30 Бу жаҳон уфқида янграб туради
Озодлик ундови — Ленин овози.
Тирик бўлган инсон мутлақ кўради
Ленинча ҳурликнинг жаҳон парвозин.

ПИЯНИСТАЛАР ҲАҚИДА ТҮРТ ТҮҮҚ

Ароқ деган ерда элдан кечади,
Чоракта кўрсатсанг, ботқоқ кечади.
— Бугун ҳам ичибсан, — десангиз айтар:
— Янглишма, бугунмас, уни кеча, де.

* * *

Кўз ғилай, юз буруш, тарашадай қоқ,
Парвосиз, минг койиб пўстак қилиб қоқ.
Соқолин пеш қилар насихат қилсанг,
10 Фойдасиз: бошига гулмих қилиб қоқ.

* * *

Бола-бақрасига, оилага ёт,
Санқийди, алжийди, билмайди уёт,
Сендай кишиларни элу юрт қарғар,
Ичишга ичибсан, гумдон бўлиб ёт!

* * *

Дунёда бор экан ҳар нарсага чек,
Бемаъни умрингга бир оз қайғу чек.
Наҳотки ҳаётнинг сенча мазмуни:
20 «Дам-бадам ароқ ич, кафтлаб носвой чек?»

ЯНА ҚИЗИҚ ҲАНГОМА

Катта танаффус вақти
Беш мингтача дўст билан
Мирза Мухтор —
Беруний
Майдонига йўлланди.
(Жуда ҳам беш минг эмас,
Ун етти киши эди.)
— Метро шунда бўлади!—

- 10 Деди Саша Иванов.
— Йўқ, бу ерда бўлмайди,
Бизнинг уйда бўлади!—
Деди Турғунжон яниб.
— Метрони кўрганмисан?
Ракетадан каттакон,
Филдан сағал кичкина...
(Шошиб гапирар эди,
Конфети тушиб кетди,
Тамшаниб қолди Эркин.)
- 20 Ана шу гапдан кейин
Оля холанинг қизи
Маҳмадона Наташа:
— Подумаешь!— деб қўйди.
Мухтор илжайиб қўйди:
— «Ғунча» деган журнал бор,
Шуни ўқиганмисан?
Рангдор бўёқ суратни
Умрингда кўрганмисан?
. . . . .
- 30 — Метро бундоқ бўлади.
Жуда катта самолёт
Кўкдан ғувиллаб ўтди,
Болалар метро баҳсин
Шу ондаёқ унутди.

- Тили чучук Лутфулла:
— Мен учинчи синфда
Бу самолётдан ҳам катта
Ракетага минволиб
- 40 Ойда юрган бўламан!
— Бе!— деди тагин Саша,—
Менинг битта сирим бор,
Уйлаб қўйган фикрим бор:
Мен чангида олдинроқ
Африкада бўламан.
— Африкада қор йўқ-ку?—
Хахолаб кулди Эркин.
Саша ҳеч бўшашмади:
— Сен менга қўйиб бергин,
- 50 Қорсиз учиш йўлини
Ўзим ўйлаб топаман.
— Лутфулла Ойга кетса,
Сашавой — Африкага,
Кетавер, нима менга!
Менинг бунда ишим кўп:
Тошкентнинг ҳар ёғида
Ун саккиз, ўттиз қават
Бино қуриб ташлайман.
Томига узум экиб
- 60 Агрономдай яшайман.
Бу гапларга анграйиб
Эргашарди Ҳалима.
Морожнийи сув бўлиб,
Кулиб юборди ҳамма.

* * *

Қўнғироқ уриб қолди,
Ҳамма югуриб қолди.

ИЛОВАЛАР

Улуғ Богдан номига ёзил, эй, шеърим!
— Узоқларни кўрган отахон ўғил.
Узуқни уламак руснинг хислати,
Инига отанинг эътибори шул.

Ленин бир тик қараб талай асрнинг
Бўлур мазмунидан бергандек хабар.
Ота-боболарнинг етук идроки
Фарзандлик умрига минг йиллик раҳбар.

СУРАЯЕ УҒИЛ ТУҚҚАНДА

Рустам билан Сурайёга
Уғил қутлуғ, ёр-ёр.
Кўп йил, кўп ой омон бўлсин
Жони ўтлиғ, ёр-ёр.

Қўша-қўша ўғил, қизга
Ота бўлсанг, ёр-ёр.
Бир неча жуфт қора кўзга
Она бўлсанг, ёр-ёр.

10 Кунлар иссиқ, йўллар узоқ
Боролмадим, ёр-ёр.
Чоллик экан, миям қизиб
Юролмадим, ёр-ёр.

Бува, тоға қувонаман
То тирикман, ёр-ёр.
Юзлаб жиян санамакка
Зерикмайман, ёр-ёр.

НИЛ

Қоронғу кечаларнинг қаро афсонасидай
Фиръавнлар мўмиёси қўрқинчларда мужассам,
Уйқусини йўқотган оғир болалар каби
Қорачиғим кенгайиб,

бу оқшом даҳшатларин
қилолмайман жамулжам.

Уйиқ кўзин тикади

Абулҳавл кўланкаси.

- 10 Тимсоҳдай баракали умрлар яшаса ҳам,
Фиръавндан қутулмаган, эй улуғ Нил ўлкаси!
Форумдан не фарқи бор

инглиз парламентин?

Робсон овози каби кишанлар ғулғуласи
Рамзеснинг мўмиёси Черчилл қиёфасида
Мурдалар тантанасин ал-Иҳромда нафаси.

Римга ўт қўйиш,яъни Нерон ҳикоясидир —
Урта мактаблар учун китобдаги афсона.

- 20 Дученинг тубан бошин тескари осди тарих,
Спартаклар Римда бизнинг ғолиб замона.

* * *

Тиқ этган сония қадами каби
Адамга йўл солар эди зулумот,
Анор еган қизларнинг тонг каби лаби,
Табрик этар сени муборак ҳаёт.

* * *

Улуғ Москванинг кичик қардоши
Қадимий Урганжу Нукус, Ашхобод,
Коммунизм асрин болқиб қуёши,
Қўклам тонги каби пушти ранг, обод.

* * *

Минг баҳор базмини сайр этгали,
Умид қопқасига илдам етгали,
Кўнглингни қистаса олов иштиёқ,
Келиб Мирзачўлнинг жамолига боқ!

* * *

Йўлида учраган ободни бузиб,
Ваҳшат қуюнидай бостирди Чингиз.
Гулгун бу воҳада қонларда сузиб,
Ўрду амр этди:— Тўғонларни буз!

* * *

Энг кичик қизимни қўлга кўтардим,
Қип-қизил кичкина байроқ қўлида.
Сизга саломимни дўстлар, юбордим
Улуғ тонготарнинг ғолиб йўлидан.

Ғолиб тонготарнинг дўстлик саломи
Еримиз уфқида янграр сарбасар.
Инсонлар истаги тинчлик элининг
Мукаммал тимсоли бўлган кабутар.

- 10 Қафтда ўйнаб турган, бир қатра симоб
Шуъладай ўйноқи шу бахтиёр қиз.
Унинг мураббийси улуғ офтоб,
Жаҳонда энг улуғ мураббийимиз!

* * *

Бунча иззат, бунча қад султонда йўқ,
Кўл деманг, дарё деманг, окёнда йўқ.
Ишга шўнғиб, маърифатда суз, ука,
Маржонинг ҳеч бир дуру ғалтонда йўқ.

* * *

Нега мунча қаттиқ тикилдинг,
Йўқ айбимни топдинг эҳтимол?
Қаро кўзим, шу кўзларингдан
Қай бетимга қўймакчисан хол?

Аҳволим-ку ўзингга аён,
Борим-йўғим сенга саноғлиқ.
Хижолатдан ер супургудек
Менга малол шундай қолмоғлиқ.

* * *

Эй, ўзини эл ичида бунча эъзоз айлаган,
Эй, кўзимга турфа таннозлик билан ноз айлаган,
Эй, сафобахш чайлаларда базмини соз айлаган,
Эй, базмлар лаззатининг таъмини ёз айлаган,
Эй, юзига тўр тутиб, тўр остида ноз айлаган...

*Шариф деган боланинг ўз бибиси Фотимахоним
билан ораларида бўлган жанжал тўғрисида қо-
фияли ҳам вазнли ҳикоя*

Бир бор экан, Шариф деган бола бор экан,
Кучалари асфальт бўлган катта шаҳарда.
Шундай катта шаҳар экан, беғубор экан,
Қирқлаб гудок чалинаркан тонгда — саҳарда.

Осмонлари ойнадан, сувдан ҳам тиниқ,
Унда доим шаббоданинг эркин нафаси.
10 Кечалари, кундуз кунги қуёшдан илиқ,
Порлар экан ҳар томонда Ильич лампаси.

Узун-узун шосселарда киприкдай сада,
Баланд-баланд иморатлар, «ЗИС» машиналар...
Одамлари бир-бирига тутиб гулдаста,
Билмас экан бузуқлик, пастлик, гиналар.

Рост гап шуки, Ленин айтган, халқимиз қурган —
Жуда катта шаҳар экан хулласи калом.
Шу шаҳарда боя айтган, Шарифжон деган
Халқ қатори каклик каби қиларкан хиром...

ЎЗГИНАМ

(Отарчи-яллачи тилидан)

Гарчи олам ичра зеболикда танҳо ўзгинам,
Ҳар расо қомат йигит кўрганда шайдо ўзгинам.

Жўралар базмида акси юзларим шамъи каби,
Кимки номимни чақирса шунда пайдо ўзгинам.

Ошиқу маъшуқларнинг қиссасин биздан сўранг,
Юзга киргунча яна Мажнунга Лайло ўзгинам.

Бу жамолим поймол бўлмай туриб умр айласам,
10 Ҳар нафасга минг ташаккур, шунга шайдо ўзгинам.

* * *

Қачонким шахри Ессентукига келдим,
Меним-чун катта тўй бошланди, билдим.
Йигит бошимга осмону фалакдек,
Қўлимда моҳитоби ҳандалакдек,
Туман юлдуз сочилган тилла танга,
Сурайёлар чимилдиқ ичра янга.

ҲИНДИ—РУСИ БҲАЙ-БҲАЙ!

(Ҳиндистон Республикасининг олти йиллигига
Ғафур Ғулом табриги)

Буюк халқи билан, тарихи билан
Қадим Осиёнинг шарафи, кўрки;
Янги Жумҳурият — Республика,
Қутлуғ бўлсин сенда инсонлар эрки!

- Паҳлавон ҳамласи билан, қардошим,
Инглиз зулмидан буткул қутулдинг.
10 Ленин Ватанини, Совет халқини
Шимолдаги улуғ қўшним, деб билдинг.

Жаҳонда еттидан етмиш ёшгача
Ҳамманинг тилида нодир мақолдай
Такрорланмакдадир ушбу сўзларинг:
«Ҳинди — руси бҳай-бҳай!»

Минг йилдирки, Шарққа нур сочиб турар
Ҳинду — хитой — руснинг дўстлик офтоби,
Шундан нақл этади Беруниймизнинг
«Ҳиндистон» аталган катта китоби.

- 20 Шундан нақл этади «Бобирнома»миз,
Унда — ҳинд халқига меҳру муҳаббат.
Шуни куйлаб кетди ғазалхонимиз,
Сенга меҳмон бўлган оташин Фурқат.

Худди Гангдай улуғ, қудратли халқсан,
Сендай қудратлидир сени севганлар;
Бизнинг халқларимиз фақат тўйдамас,
Оғир кунларда ҳам сени деганлар!

- Едимда, тўрт йилги оғир бир аҳвол...
Очлик... Ҳиндистонда миллионлар нонсиз...
30 Сурбет инглизлар қаҳқаҳа урди,
Минглаб ҳинд чўзилиб ётса ҳам жонсиз...

Бизнинг теплоходлар дон олиб борди,
Очлик тугатилди!

Бир шиша бугдой —
Ҳамон сақланади ҳинд музейида
Халқлар дўстлигининг нишонасидай!

Тўғонлар, каналлар, ГЭСлар, заводлар,
Металл комбинати...— буларнинг бари
Янги Ҳиндистоннинг, янги ҳаётнинг,
40 Мустақил давлатнинг нишоналари!

Атоқли адибинг Кришан Чандр
Янги йил — бир кеча уйимга қўнди;
Мен уни луғатсиз тушунганимдай,
У ҳам, таржимонсиз, мени тушунди.

Шундай тушунади дўстлар бир-бирин,
Бу дўстлик мангудир худди офтобдай;
Шу офтоб гимнидир юрак сўзлари:
«Ҳинди — руси бҳай-бҳай!»

Яқинда комсомолнинг
Қирқ ёшли тўйин қилдик.
Оғамизга яраша
Ўйин қилдик, куй қилдик.

Кремль саройида
Гулдасталар тутқаздик.
Бағримиз чаманига
Кўк арчалар ўтқаздик.

- 10 Бирор поёнсиз борми
Унда ҳавас бўлмаса.
Комсомол бўлмак учун
Ният нафис бўлмаса!

Ишчи, колхозчиларнинг
Чин ўғил-қизларимиз.
Коммунист оталарнинг
Кўкрак юлдузларимиз.

- Бугун улуғ Октябрь,
Қирқ бир ёшига тўлган.
20 Учинчи бўғинларнинг
Ақли бошига тўлган.

Ота, ака, опамиз
Пахталар даласида,
Шонли меҳнат жаранглар
Поёнсиз ялласида.

- Шу қизил байроқ билан,
Онг билан, билим билан,
Бормакдамиз илгари
Ота-боболаримиз
30 Қирқ бир йил бундан бурун
Одимлаган сингари.

* * *

Кичик-кичик ирмоқлар
Йиғилиб океан бўлур.
Тоғлар, сувлар, кўп шаҳарлар
Жамулжам жаҳон бўлур.

Йиллар ўтиб ўқий берсанг
Катта олим бўласан.
Шунча илм сенда бору
Бўлмаса ким бўласан?

* * *

«Дунё қўлинг киридир», деганлари рост ахир,
Қўлом тўпол қолади заргарнинг кўрасида,
Миллионердан сўрасанг майдаси йўқ бир пақир,
Бриллиант — кўмир демак атом гилбўтасида.

Мирза, сен ҳаёту ҳаётнинг ўзисан,
Ҳаётга қандай рекомандация лозим?
Оқин сувдан сўра,
Нурдан сўра,
Нондан сўра,
Кўкатлардан сўра,
40 Ҳаракатдан сўра,
Улар сендан сўрасин:
Бўлсинми, бўлмасинми.
Менинг комсомол ўғлим,
Кел, улуғ партиямизни
Қутлаб қўяйлик.
У бизга ҳаёт рекомандациясини
Бериб турибди.

* * *

Олмос кўйлак кийди атлас, парчадан,
Тўлин ой мўралар бизнинг дарчадан,
Икки кун байрамнинг шарафи учун
Китобнинг хатчўпи бўлди арчадан.

Баҳор чоғдагидек сувнинг лойқаси,
Тонготар чоғида фикр қуйқаси...
Қармоққа бир лаққа илиниб қолди,
Шеър ёзмоқлигим билиниб қолди.

- 10 Гулсафсар очилди, гуллар ғунчада,
Болалар чуввоси келар кўчадан.
Шарафли айёмда шоир илҳоми
Сиз учун шеърини ёзар пичада.

Қалдирғоч келдию бизни табриклаб,
Иморат солмоққа уриниб кетди,
Анграйиб қолибман атроф — ҳаётга,
Жужун шим қозонга сурилиб кетди!

МУХАММАС

Бир касал дўстинг озиб, бўлди рамақжон оқибат,
Қилмади сендан тама бир жуфтгина нон оқибат,
Оқибатда шоиро, ёзмаклик осон оқибат,
Соғиниб қоқди эшик айлаб қадрдон оқибат,
Айлагай дўстлар учун энг яхши инсон оқибат.

Узига дум бўлмаганлар, ўзгаларга ёл сўраб,
Халққа минг панду насиҳат айлабон, аҳвол сўраб,
10 Ноилождан битта замбил бирла тўрт ҳаммол сўраб,
Бир касал ёнига бир бегона кирса ҳол сўраб,
Қирмаган ошносидан, бу яхши дармон оқибат.

ЗУҲРО

Кўк чамандан толе излаб, толе излаб ҳар саҳар,
Ким кўрингандан сўрарман, Зуҳро, мен сендан
хабар...

Нозли юлдузлар ичинда бормикин сен сингари,
Дард уқормен айтиб олсам дилда бўлса ҳар
кадар...

Жевазангсен мен изингдан қалтираб қўрқиб-пусиб,
Чимчилай атлас қанотингдан деганда кўп чевар.

10 Силкиниб, минг ҳимралиб, пирпиратиб
учмоқдасан,
Эсдалик менга фақат титрак қўлимда қитти зар.
Мен қучоқ очдим шу юлдузлар сўзин кўкдан улуғ,
Кел, пориллаб кўксим узра яйраб учгил худди пар.
Сен сузиб юргил, ҳаволарни ўпай, сўнгра тугай,
Қолдирай дунёда енгилмак исмли бир зафар.

Икки ўғил, битта қиз
 Бўй ўлчаб турдик қатор,
 Бу қаторда қиз бола
 Менинг ўзгинам эдим.

Тўртинчи синфдаман
 Ешим аранг ўн бирда.
 Кошкийди қирқ бир бўлса,
 Кошкийди етмиш бўлса,
 10 Акам Жавлон мунчалар
 Менга мақтанмас эди...

Илк тонг отар чоғи
 Олам эди ним бедор.
 Қулоғимга илғашди
 Кремль соатидан
 Уфқни ёрган жаранг.

Гўё фазо қучоғи
 Булоқ каби беғубор,
 Бир-бирига туташди
 20 Замин-замон тўсатдан,
 Жаҳон бўлди лола ранг.

УЗАРО БИТИМ БЎЛДИ

Юсуф билан Хадича
Тинчгина ўйнаб туриб
Нима бало бўлди-ю
Ўйин тўпин талашди.
Жанжал шунчадан-шунча,
Сўкиб сўзлаб, тупуриб,
Ҳаттоки бир-бировин
Сочидан юмдалашди.

- 10 Жуда уят иш бўлди,
Жуда уят иш бўлди!
Юсуф — ишчининг ўғли,
Хадича — доктор қизи,
Ота-оналари-ку
Маҳаллага намуна...
Бу уриш, талаш нима?
Жуда уят иш бўлди.

- Анча бола тўпланиб,
Буларни гиз-гизлатар,
20 Бир тўпи, Хадича дер,
Бир тўпи Юсуф томон.
Яраштириш қаёқда,
Олағовурлик баттар.
— Бўлди! — деса Алишер:
— Жиққа-мушт! — дейди Омон

Юсуфнинг, тойиб кетиб
Ғурра бўлди мияси.
Шу топда келиб қолди
Боқча мураббияси.

- 30 Уни кўриш биланоқ
Жанжал тинди, жим бўлди.
Гўё икки фронтда
Узаро битим бўлди.

Она Тошкентимизнинг қуёшдай эътибори
Ўзбек пахтакорининг қалбига солур жило.
Яна янги кун туғиб, ариб кўнгил ғубори,
Олмос қумда артилган кўзгу каби мусаффо.

Қондош-қариндошларим, қандай шеър ёзсам экан,
Ғалабангиз шаънига қайси сўзим муносиб?
Менинг бутун борлиғим — қалбим, виждоним
билан

10 Жондан ортиқроғимиз, шу сўзим бўлсин насиб.

Пахтакор халқимизнинг ғолиблик шарафига
Уфқлардан ярқираб чиқаверсин офтоб.
Довруғингиз ёйилди ернинг тўрт тарафига
Зарҳал билан битилган ғалаба номли китоб.

Кўклам олди ёз бўлди,
Ер етилиб соз бўлди,
Ким ўзарга қўл қўйсак
Тилладан қоғоз бўлди.

Кўнгил шод эди,
Дил обод эди,
Чунки бунда бўлганлар
Меҳнатда Фарҳод эди.

- 10 Бир ўғлоннинг сўзи бу,
Ваъдаси — юлдузи бу,
Хирмон-хирмон «оқ олтин»
Доим ёруғ юзи бу.

Кўзлари кўр бир падар
Ўз уйида
Фароғат-ла ястаниб,

музыка тингламоқда.

Қизи нозик бармоқ-ла
Титратади пардалар...
Баъзан авжларда кезиб,
Баъзан тамоман тиниб,
10 Уртаниб инграмоқда
Ҳижрон симфонияси...
— Чал, қизим,
Шу юракнинг бутун ҳиссиётини,
Алам, изтиробини.
Қайтадан ўқиб чиқай
Ҳаётим китобини.

Йигитлик сўнггида Мажнун бўлсам,
Улуғ дoston аро мазмун бўлсам,
Чунончи Вомиқу Узро бўлолсам,
Чунончи Тоҳиру Зухро бўлолсам.

Сиз эй, озода дўстлар, бу кўнгилни эҳтиром
айланг,
Мабодо ваҳшликда шухрати, оҳиста ром айланг.

Ҳамиша масту бепарво лобар танти бошимдан
Риё базмида аммо берие андуҳу жом айланг.

Кесиб томирларимни дилдаги зарбим билан
пайваст,
Мақоми келди денгу базмингизда «Шашмақом»
айланг.

Эсиз жонимга жонингиз сабабдан етгани озор,
Мудом айланг, мудом айланг, мудом айланг,
мудом айланг.

10 Қаро дилларни равшан қилғали найзам қалам
булди,
Кўзингиз ҳуққасиндадир сиёҳим, интиқом айланг.

Агар виждон аро бир партаве тушса бу
сатримдин,
Бу эски қулни тутдик денгу Фафурни Ғулом
айланг.

Эй ука, бир келсангиз ҳам бемалол айлаб келинг,
Амриқо золимларин умрин завол айлаб келинг.

Давлатингиз кам бўлурми зах қочирмоқлик билан,
Мирзачўлда шўр ювиб, ерни ҳалол айлаб келинг.

Ноз ила бир-бир босиб, атом реакторни кўриб,
Химия илмида донишни камол айлаб келинг.

Бир ракет отмоқ билан авжи фалакка етказиб,
Моҳитобонни яна соҳибжамол айлаб келинг.

- 10 Агрономлардай боқиб, брезент этикларни қоқиб,
Чаккага пахта тақиб, ширин мақол айлаб келинг.

Фалсафа бобида-ку дарёи уммон илмингиз,
Маърифатсиз шум рақибни гунгу лол айлаб
келинг.

Мелиқўзи сингари руль ушлабон хандон уриб,
Икки юз тонна теришни яхши фол айлаб келинг.

Ҳеч бадбахт бормикан малъун Хаммаршельд каби,
«Чиқ, сволочь, Конгодан!», деб мард савол айлаб
келинг.

Ер юзида шуҳрат олди «Пахтакор» футболчилар,
Бир тепиб фашист элин синган сопол айлаб
келинг.

- 20 Жўра Султон сингари минг чўчқага бошлиқ бўлиб,
Гўшту ёғнинг лаззатини мисли бол айлаб келинг.

Тошкентга етказиб Жарқоқ — Бухоро газини,
Ангрэнда ГЭС қуриб, сувни зилол айлаб келинг.

Лейпциг шаҳридаги шахмат ўйинда зўр чиқиб,
Буржуа шахматчисин «Мот!» деб увол айлаб
келинг.

Аденауэр сингари гитлерчи унсурни букиб,
Миясиз аҳмоқ бу чол қаддини дол айлаб келинг.

Зора сиз ҳам бу сафар тилла заёмдан ютсангиз,
Елвагай айлаб сафар, шарқу шимол айлаб келинг.

* * *

Гарчи ўртамизда манзиллар узоқ,
Уртада — ўлкалар, тоғлар, океанлар,
Дўстликнинг саломин айтаркан бироқ,
Ҳоятда яқиндир қардош инсонлар.

Инсонлар умиди тинч ва осуда,
Бахтиёр, ҳур умрин давом этмакдир.
Меҳнатнинг кулчаси шириндир жуда,
Халқ учун ишламак шараф демакдир.

- 10 Аргентина ишчиси ва деҳқонига
Ўзбекистон халқлари номидан салом.
Озод Шарқ еридан гулдаста териб,
Саломин юборар Ғафур ал-Ғулом.

* * *

Қачонки зулфи занжирига побанд ўлди бу
Қаро шомим жамолингдан ёрубон кўзгу бу
Мусаффо тонготарнинг шабнамида қатра сув
Қуёшдек субҳидам чоки гирибон айласам дерман.

НАМАНГАНДАН

Шу кўм-кўк кўкда тинчлик
каптари бизнинг Намангандан,
Муҳаббат ҳам вафонинг
дафтари бизнинг Намангандан.

Қаерда илк кўкламнинг
шамоли дилни шод этса,
У, албатта, ўтибдир бир сари
бизнинг Намангандан.

10 Гўзал қизлар жамолида
қуёшнинг партави бордир,
Қачонлар тонг отибдир
илгари бизнинг Намангандан.

Баъзан, биродарлар, бир дўст қидириб
Эшиклар санайман тонг отгунича,
Сиздек дўстларимнинг тонгдек суҳбати
Давом қилса экан ўлиб кетгунча.

Иғво йўқ, қайғу йўқ, зулмат йўқ, фиғон,
Шулардан зериккан азиз жоним бор,
Ярим кеча чоғи чақириб келсам
Важи бор: сизлардек меҳрибоним бор.

- 10 Майли бу эшикда дўстлик ҳурмати,
Ҳалол, покизадир, бир қулт сув беринг.
Суҳбат ошносин синаб кўрмангиз,
Нимаки топасиз, худди шу беринг.

Не билай темурийлар уйқу афсонасини,
«Минг бир кеча» қиссаси ёзилиб ўтган қоғоз.
Ушбу кун мен яшайман — яъни бизлар яшаймиз,
Игирма тўрт соатли кеча-кундуз менга оз.

Мен жамоллар майидан масту мустағрақ Эдим,
 Ҳаттоки шу шеъримнинг давомин эсламайман.
 Ҳовли тўла ўғиллар, келин, алла-аллаким,
 Айшлари-ку ранго-ранг, улардан рангин чаман.

Ҳаммасин ўз ғурури, қаҳқаҳаси, саломи,
 Ҳаммасининг жаҳондай алдамчи қилиғи кўп.
 Ҳаммасининг кўклам ранг алвон оловли жоми,
 Ҳаммаси нафас каби жон туташ дилга маҳбуб.

- 10 Бириси жимжит кезар худди яланг оёқдай,
 Кекса ошиқ кўнглидан ёшлиги ўтган каби,
 Бириси кўклам майин гул қадаҳда бўёқдай,
 Умрда бир кўз қисиб «Тез ич!» деб тутган каби.

Бириси сачратма хол — седана ширмон юзли,
 Бўртма қабоқларини кериб менга меҳрибон.
 Муғамбирлик қилади тапимдаги жон сўзли,
 Тилида айтганига дили қилади гумон.

- 20 Мен жамоллар майидан масту мустағрақ эдим,
 Ҳаттоки шу шеъримнинг эндисин ва давомин
 ҳозир эслай олмайман.

Ҳовли тўла ўғиллар, келинлар, ўртоқлари,
 Ҳаммаси ўз айшида: гоҳи-гоҳи элашиб,
 Бириси бир кулишга,
 Бириси салом билан,
 Бириси жимжит ўтиб худди яланг оёқдай,

Гўё менинг тинчлигим бузмасликка тиришиб,
 Бириси бир қултум май яширинча тутган бўлиб,
 Бириси битта бурда ширмон узатган бўлиб.
 Бириси кўп меҳрибон:

- 30 — Ҳой, хабар олдингларми, чол ёлғиз қолмадимми?
 — Чой-пой бериб қўйинглар,
 — Ҳа, ҳозир шўрва ичди.
 — Бир нимани ўқияпти...—
 Деган бўлиб ўз-ўзи...

Салом улуғ Ленин, рус халқи сизга,
Сиз раҳбар курашчан идрокимизга,
Замонда нимаки қилибмиз ижод,
Борига йўлбошчи, борига устод.

Тупроқни нур билан йўғурмоқ ишин
Бизга Ленин илми ўргатгани чин.
Биз бутун жаҳонда шод кўнгил билан
Ўзбекча ва русча она тил билан,

- 10 Яшанг улуғ оға рус халқи, деймиз
Ҳар тонг қуёшсимон сен балқи, деймиз.
Хусусан сиз каби шарифларимиз
Санъаткор, шоирлар, адибларимиз,

Ўзбеклар ерига қўйдирган қадам
Офтоб поёндоз ва субҳидам ҳам.
Чунки сиз рус халқин асос фарзанди
Қалби ишқ рузғори ва ҳунарманди.
Сиз меҳмон келибсиз Ўзбекистонга,
Ўзбекларнинг боши етди осмонга.

- 20 Бу ерда ўрта куз тўкинлик фасли,
Фасллар ичида олтини асли.

Кўзимиз устига хуш келибсизлар
Кўзимиз устига хуш келибсизлар!
Устод кўрки билан Маяковский
Берган таълимлари тамоман янги.
Шеър асрийлашди, санъатимиз ҳам
Руснинг даҳосидан руҳланиб кўркам.
Реал ижод демак эркин тафаккур
Сизнинг таълимингиз натижасидир.

Совет техникасининг ажойиб қудратига,
Қойил қолиб турганда бир бутун жаҳон,
Шомурод отамизнинг оғриқ билмас белига,
Эрта-кеч қўш қўллар билан берамиз дармон.

Бахтимиз гулларини қучоқ-қучоқ терамиз,
Қариндошим Зиё, гул сенга бу салом бўлур.
Меҳнат деган донг бўлур, донг дегани бу жигар,
Сенга салом айтгувчи бу Ғафур Ғулом бўлур.

ҲАМИД ОЛИМЖОН

Шу варақ қоғозга ёшим тўкилди,
Номингни йўқладим, ўртоқжон Ҳамид.
Уйингга юз тупча ўрик экилди,
Бугун гуллаб кетди сен қилган умид.

Ёдимда ёнма-ён кезганларимиз,
Қувада анорлар эзганларимиз.
Елкада кетмону беллар кўтариб,
Юз минг халқ сув йўлин кезганларимиз.

Киши тафаккурин етук маҳсули
Ленин идеяси, Ленин китоби.
Ленин таълимоти, Лениннинг йўли
Инсонлик уфқининг сўнмас офтоби.

Озодлик йўлида жон чеккан одам
Лениндан ўрганди Маркс таълимин.
Шўрлик манглайларда тонг отиб кам-кам,
Қалбларга сингдириб Лениннинг илмин.

- 10 Ярим аср мобайни Ватанимизда
Янги бир оламга қўя олдик асос.
Коммунизм номли чаманимизда
Инсонлик ҳуқуқи инсонларга хос.

Катта оиламнинг кичик аъзоси
Бахтлар корвонининг бўталоғисан.
Юлдузга тўладур Ватан фазоси
Хулкарча миттию ярқироғисан.

Сизларга аталиб қурилган ушбу
Юксак биоларнинг ҳар даричаси
Узлуксиз тонглари акс этган кўзгу,
Улардан мўралар қуёш парчаси.

- 10 Лочин қояларга қўяди инин,
Баландда мағрурроқ тепади юрак.
Биз қурган биодан учолмас лочин,
Бунда сиз шунқорлар турмоғи керак.

Волгадан, Амудан тортиб пўлат сим,
Қуёшни ўз ерга қилиб қўйдик банд.
Сиз яшар замона бу коммунизм,
Минут-минутлари нур билан пайванд.

- Ленинча билимнинг қадрин кўрсатиб,
Ленин тоғи узра турар МГУ.
20 Кўзимни томларига тикиб туриб,
Қуёшга рўбарў тутгандек кўзгу.

Ажойиб тарихли қадим Андижон,
Шаҳарлар ичида энг гўзалисан.
Ўзбеклар шуҳрати, ўзбеклар фахри,
Сўз айтган чоғингда сўзамоли сан.

Сени мақтаганда қофия учун,
Жўн гаплар кетмайди бурро Андижон.
Жон, жаҳон ва жонон деган барча сўз,
Кўп марта саналган оддий имтиҳон.

Тонготар чоғидир улуғ элимда,
Мухторнинг руҳига айтилган салом.
Бўрким бошимдадир, белбоғ белимда,
Яхши сўз айтурман хулласикалом.

Қозоқнинг ерида тойчоқ чопганман,
Қозоқ қизларини суйганларим рост.
Севги ва бахтимни чиндан топганман,
Икки қош сингари қофия пайваст.

- 10 Нон ўзинг, ош ўзинг, маърифат кенглик,
Хитойдан Каспийга неча кунлик йўл,
Мунчалар сахийсан жекам қучоғи,
Ўнгимсан, чапимсан, яъни икки қўл.

Собит оғай деган ўзим деганим,
Виждоним ҳамиша бир чинни қимиз.
Муттасил туташган менинг Ватаним,
Ёлғиз сезар эдим ўзимни сизсиз.

- Олтой тоғларида қуврай сизғириб,
Ўҳу-ҳў... деганда эшитган ўзинг.
20 Бир кўз қиринг билан ишқимни сезиб,
Бодом қовоқ билан сузилган кўзинг.

•   •   •

Биринчи синфдаги Ванядан сўраб кўрдим,
Уч юз билан еттининг нисбати ва фарқини.
Панжаси билан тараб сочидаги фарқини:
«Уч юз-ку катта саноқ, мен ундан каттароқман»,—
Деди у ғурур билан.

*   *   *

Шундай оилада ичилган ҳар сув
Ўз-ўзининг юзини кўрмакка кўзгу.

Қатра-қатра қоним сиёҳ бўлса ҳам
Шунча ҳурматларга ташаккурим кам.

Сизнинг оилангиз саломат бўлсин,
Бизнинг эндиги сўз омонат бўлсин.

Болалар бахтига эсон бўлингиз
Омон замонимиз омон бўлингиз.

- 10 Сизнинг оилангиз боғ бўлганидек,
Меҳмоннинг пок дили чоғ бўлганидек...

* * *

Рубобимнинг ноҳинидай дил торимни тимдалаб,
қизим қилур ҳархаша,
Олича еган саъвачанинг тумшуғидай кичик лаб,
таъкидлайди ҳамиша:
«Менинг дадам янги йилда анча шеър ёзади!»

* * *

Ҳали юз йил кутаман умрнинг асрини,
Шукрки, азиз дўстлар, ҳали тортгунимча йўқ
Яшамак деб аталган бу ишнинг заҳрини...

Шеър ёзмоқ учун субҳидамларнинг
Салқин шаббадаси шарт эмас экан.
Азиз ватандошлар чўнг меҳнатига
Мен ҳам меҳнатимни қўшиб қўйганман.

Далада бўй етган бир қиз кетмон-ла
Шеъримдан гўзалроқ қатор олмоқда,
Ун мингча қаламга перо бўлгудек
Кетмондан бу қалам четда қолмоқда.

- 10 Танғилган чаккадан оққан меҳнат тер
Мўйсафид қошлардан юзга оққан чоғ
Эндиги саодат боғин суғориб,
Толелар очажак ўзбекка қучоқ...

Саратон кунлари лаб ташна, мағрур,
Меҳнат шиори-ла бизнинг келажак;
Балки, бу терлардан, манглай терлардан
Ғолиб ва енгилмас олам унажак.

Коммунизм асрининг биринчи тонгларида
Қуёшнинг илк нурига бўлиб олиб суворий,
Инсонлик маърифатнинг қиймат юкини танғиб
Бахт йўлини оша кетайик пойтахт Москвага.

Қандай тоза дил билан, онг билан, шуур билан
Шеърдаги назокат, музыкада ҳарорат,
Қўшиқдай янгроқ, дадил ярашиқ ғурур билан
Сенга салом айтамыз Ватанимиз, халқимиз.

- 10 Уртоқ Охунбобоевнинг лафзидай содда, аниқ,
Ҳамза ижоди каби инқилобий халқпарвар,
Генерал Раҳимовнинг жони каби жанговар,
Олқишимиз қабул эт, қондош оға рус халқи.

Ленин тарбиятидан камол топган ўзбекмиз,
Шарқнинг машъали деган ном олмиш Ўзбекистон.
Қуёш системасида ракетадай абадий
Улуғ иттифоқимиз кўкида порлоқ юлдуз.

- Улуғ партиямизнинг ХХІ съезди
Қардош халқлар қатори бизга берди вазифа.
20 Коммунизм қургувчи элларнинг сафидамыз,
Бу шарафнинг тарихнинг мазмунидан тўлароқ.

Пахтакор ўзбеклармиз, коммунизм эллари
Кийинар биз етказган пахтадан, ипаклардан.
Коммунизм асрининг уйлари, заводлари
Сўнмас ҳарорат топар Бухоронинг газидан.

Қўлимизга қаламни, сони берган партия,
Биз сени олқишлаймиз, шундай улуғ айёмда.
Бизнинг ҳамма илмимиз, ақлимиз ижодимиз
Сенинг сўнмас таълимнинг нуридан топмиш камол.

- 30 Озод ўзбек халқининг Москвадан овози
Бутун жаҳон халқининг қалбини қувонтирсин.

Озодлик, фаровонлик, тенглик, тинчлик истаган
Ҳар бир халқ Советларнинг Шарқидан ўрнак
олсин.

Тинч-омонлик йўлининг муаззам қарвони
Етти йиллик китобнинг ўқур муқаддимасин.
Бу катта дostonнинг ҳар шарафли бобида
Шеъримиз, санъатимиз илҳом олур муттасил,
Партиянинг Ленинча — сиғувчи таълимидан.

Улуғвор халқимиз тарихда машҳур,
Гувоҳлик беролур бунга Геродот,
Ўзбекни, тожикни қабила атаб
Бирор лорд қилолмас ўтмишни унут.

Шарқимиз болари уяси эмас,
Улуғ ҳинд чумоли эмасдир ахир,
Бирин бировидан таниб бўлмаса.
Шўрлик бойбаччалар толеингиз шўр
10 Афсуски тарихдан тониб бўлмаса...

**БИРИНЧИ БОСМАХОНА ИШЧИЛАРИ БУЛГАН
ОТА-ОНАЛАРИМИЗ ҲУРМАТИГА ЁЗИЛГАН ШЕЪР**

- Биз ишчи синфининг
Қўрғошин фарзандимиз.
Босмахона ишчиси
Абдурахмон отамиз,
Ҳаммамизни йиққанда
Биз ҳам ундан каттамыз.
Кирганида олтмишга,
10 Кирганида етмишга
Юсуф акам чиройлик,
Биз ҳам ундан чиройлик.
Ғафур бобом ёзмоқда
Ишини давом қилиб,
Инқилобий байроқни
Биз ҳам баланд кўтариб,
Доим яланг кўтариб.
Сенинг ола кўзларинг
Буваси дафтар берган,
20 Буваси қалам берган.
Севинч тўла юракдан
Бобога салом берган.
Биз ишчи синфининг
Қўрғошин фарзандимиз
Босмахона сиёҳи
Димоққа урилганда...

* * *

Шарафли сўнги соат ҳар секунди — минг умр
қадр,
Юрак сандуқасида асрлар мерос ғурур қадр,
Одамлик номига инсоф ила лойиқ шуур қадр,
Ғурури умрида мутлақ музаффар бу сурур қадр,
Насимми субҳидек келган хабарлар сўнги соатда.

* * *

Саъвалар кўк узра сайраб кетдилар,
Тол-човқар қизларга бўлди сочпопук.
Турналар шимолга қараб ўтдилар,
Тойчоқлар адрда жуда югурук.

Улуғ Ватанимизнинг тевараги боғу бўстон,
Олтин тупроқ еримиз донги кетган пахтазор.
Пахта билан жаҳонга танилди Ўзбекистон,
Юқори ҳосил билан ўзбек топди эътибор.

Пахтазор Ватанимиз, бахтимиз, иқболимиз,
Меҳнатимиз, шонимиз, эркимиз, жамолимиз.
Пахта билан ёригай толеимиз чароғи,
Пахта билан юксалур илмимиз, камолимиз.

- 10 Бахтли республикам обод бўлсин, деб,
Чолишур ўзбекнинг навқиронлари,
Жаҳонда энг юксак ҳосил бера олдик,
Социалистик меҳнат қаҳрамонлари.

Ота-бобомиздан мерос қутлуғ ер
Ҳамиша порлагай мисоли кўзгу.
Асрлар лаб ташна ер, одам қонди,
Каналлар қазидик ва келтирдик сув.

ВАРИАНТЛАР

Кўпмиллатли совет адабиётининг тараққиётига самарали ҳисса қўшган улкан сўз санъаткори Ғафур Ғулом улуғвор замонамиз пафосини ўзининг мазмунан тераи, бадний сержило асарларида ҳозиржавоблик билан куйлаб келди. Шунинг учун ҳам адибнинг бой мероси Коммунистик партия ва Совет давлати раҳбарлигида халқимиз томонидан босиб ўтилган йўлнинг бадийий солломаси сифатида кўзга ташланади.

«Мукаммал асарлар тўплами»нинг III томига Ғафур Ғуломнинг 1954—1966 йиллар давомида яратилган шеърлари киритилган. Бу асарларнинг кўплари ўз вақтида газета ва журналларда, тўпламларда, коллектив мажмуа ва антологияларда ҳамда кўптомликларда нашр бўлган. Айрим шеърлар эса область газеталарида чоп этилганича кўптомликларга кирмай қолган. Ғафур Ғуломнинг шахсий архивида бу шеърлардан кўпнинг қўлёзма ва машинка нусхалари сақланади. Улар орасида нашр этилмай қолган асарлар ҳам учрайди. Бу меросни бир ўринга жамлашда Ғ. Ғулом меросини ўрганиш комиссиясининг секретари ёзувчи Ваҳоб Рўзиматовнинг хизматлари каттадир.

Ғафур Ғулом «Мукаммал асарлар тўплами»нинг III томини тайёрлашда Ғафур Ғуломнинг 1964—1967 йилларда нашр этилган беш томлик «Асарлар» тўламининг II—III томлари мати учун асос қилиб олинди. Бу томларга киритилмай қолган шеърлар эса газета ва журналлар, коллектив мажмуа ва антологиялар, ҳар хил йилларда нашр бўлган тўпламлар, адибнинг шахсий архивида сақланаётган қўлёзма ва машинка нусхалари асосида тикланиб матнга олинди.

Мати учун таянч нусха сифатида қабул қилинаётган шоир асарларининг 5 томлигида ҳам айрим ноаниқликлар ўтиб кетган. Бундай ҳоллар танқидий назардан кечирилиб, қўлёзма ёки бошқа нашрлар асосида асл нусхани тиклаш йўли тутилди. Масалан, беш томлик «Асарлар-65»нинг 310-бетидаги «Мирзачўл гулдастаси» шеърининг 17, 18 мисралари қуйидагича берилган:

Буларга бахт тилайди мўйсафидлардан биров,

Йигит-қиз шивирлашиб айтилгани қайда дер.

Шу байт авторнинг шахсий архивида сақланаётган машинка нусхада ҳамда «Эрта бугундан яхши» тўламида қуйидагича:

Буларга бахт тилайди мўйсафидлардан бири,

Йигит-қиз шивирлашиб айтилгани қайта дер.

Том материалларини ўрганишда шоирнинг рафиқаси Муҳаррамхон Хайруллаева ҳамда қизи Олмос Ғуломованинг маслаҳат ва ёрдамларини таъкидлашни истаймиз.

Адибнинг асарлари ўрин олган газета ва журналлар ҳамда алоҳида тўпламлар, кўп томликларни қайд этишда Ғафур Ғулом «Мукаммал асарлар тўплами»нинг I, II томларида қабул этган шартли қисқартишлар бу томда ҳам сақланди.

«Бир гунча очилгунча» — Ғафур Ғулом. Бир гунча очил гунча, Ўздавнашр, Тошкент, 1955.

«Мактаб саҳнаси» — Ғафур Ғулом. Мактаб саҳнаси, Ўздавнашр, Тошкент, 1956.

«Танланган асарлар-57» — Ғафур Ғулом. Танланган асарлар. II том, ЎзФанакаднашр, Тошкент, 1957.

«Биз сени олқишлаймиз» — Ғафур Ғулом. Биз сени олқишлаймиз. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1958.

«Сиз менинг ёшлигимсиз» — Ғафур Ғулом. Сиз менинг ёшлигимсиз. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1958.

«Биз куйлаймиз» — Ғафур Ғулом. Биз куйлаймиз. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1959.

«Ўқинг дўстлар» — Ғафур Ғулом. Ўқинг дўстлар. Ўқув-педнашр, Тошкент, 1959.

«Ленин ва Шарқ» — Ғафур Ғулом. Ленин ва Шарқ. ЎзССР Давлат бадний адабиёт нашриёти, Тошкент, 1961.

«Ер ўглининг парвози» — Ер ўглининг парвози. «Еш гвардия», 1961.

«Келажакка парвоз» — Келажакка парвоз. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1961.

«Ўзбек шеърляти антологияси» — Ўзбек шеърляти антологияси. IV том. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1962.

«Танланган асарлар» (II Гулдаста) — Ғафур Ғулом. Танланган асарлар, II Гулдаста. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1963.

«Танланган асарлар» (I китоб) — Ғафур Ғулом. Танланган асарлар. I китоб, Ўзадабийнашр, Тошкент, 1963.

«Танланган асарлар» — Ғафур Ғулом. Танланган асарлар. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1963.

«Танланган асарлар» (I Ассалом) — Ғафур Ғулом. Танланган асарлар. I Ассалом. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1963.

«Қирқ зарб» — Қирқ зарб. «Қизил Ўзбекистон» ва «Правда Востока» нашриёти, Тошкент, 1963.

«Мушоира» — Мушоира, Ўзадабийнашр. Тошкент, 1963.

«Эрта бугундан яхши» — Ғафур Ғулом. Эрта бугундан яхши. Ўзадабийнашр, Тошкент, 1964.

«Тўёна» — Тўёна. Тошкент бадний адабиёт нашриёти, 1964.

«Асарлар-65» — Ғафур Ғулом. Асарлар. V томлик, II том, Тошкент бадний адабиёт нашриёти, 1965.

«Асарлар-65» — Ғафур Ғулом. Асарлар, V томлик, III том, Тошкент бадний адабиёт нашриёти, 1965.

«Биз куламмиз» — Ғафур Ғулом. Биз куламмиз. Ўзбекистон КП МКнинг бирлашган нашриёти, Тошкент, 1968.

«Юлдузча» — Юлдузча. Еш гвардия, Тошкент, 1968.

«Навойни куйлаймиз» — Навойни куйлаймиз. Еш гвардия, Тошкент, 1968.

«Шеърлар» — Ғафур Ғулом. Шеърлар. Ғафур Ғулом номидаги Бадний адабиёт нашриёти, Тошкент, 1969.

«Асарлар-72» — Ғафур Ғулом. Асарлар. X томлик, III том, Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Тошкент, 1972.

«Асарлар-73» — Ғафур Ғулом. Асарлар. X томлик, IV том, Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Тошкент, 1973.

«Асарлар-78» — Ғафур Ғулом. Асарлар. X томлик, X том, Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Тошкент, 1978.

«Мукаммал асарлар тўплами»нинг III томида асос қилиб олинган матн мисраларига қўйилган рақамлар уларнинг «Вариантлар» ва «Изоҳлар» бўлимларидаги ўринларини кўрсатади.

ЖОНДАН АЗИЗ ЛЕНИН КОМСОМОЛИГА

(7-бет)

Қўлёзма; Бир ғунча очилгунча; Сиз менинг ёшлигим-сиз:

- 20 Улуғ Кремлнинг Саройдасиз.
Бир ғунча очилгунча; Сиз менинг ёшлигимсиз:
- 8 Еш эдим, улғайдим сафингизда мен,
16—19 йўқ.
Еш ленинчи, 1966, 17 март:
- 1 Шонли Ленин комсомолига
2—3 йўқ.
- 3—4 Ленин партияси ўстиргавлари,
орасида Азиз авлодларсиз, ўғил-қизимиз,
Жаҳонда фароғат билан яшамоқ
Қачон мумкин бўлур, айтингни сизсиз!
Ажойиб наслсиз сиздаги талант
Амулар, Сирларнинг мазмунидан мўл,
Кўкимиз шунқори, еримиз кўрки
Яша, омон бўлгил шонли комсомол.
Бу ўз қўлинг билан ғиштини қўйган
Чирчиқ шаҳарида улуғ комбинат.
Бу Фарҳод тоғидан чўзилган симдир,
Ҳар битта томирда ўн минг киловатт.
Даланг қирғоғида машиналарда
Пахталар юкланган чексиз қарвон.
Сенинг манглай теринг, меҳнатнинг сингган
Ҳар бир дақиқадир пулат зўравон.
Коммунизм асрини граждандари
Ленин идеясин зарротларсиз.
Каттақон йўлларда кўзингиз чароғ —
Азимкор бир халқнинг зурриётларсиз.
- 16 Умр-нафас билан зийнатланганда,
18 Икки қўл чапақда жуфтланганда

БИР ҒУНЧА ОЧИЛГУНЧА

(8-бет)

Қўлёзма:

- 24 Қувончдан гулгун лаби
Бир ғунча очилгунча; Сиз менинг ёшлигимсиз:
- 6 Ҳусн берган Ватанга.
13 Ором беради танга.
14—25 йўқ.

Сиз менинг ёшлигимсиз:

- 37 Бўшаштирма бир нафас,

ПОРЛОҚ ИСТИҚБОЛ УЧУН

(10-бет)

Машинак нусха; Танланган асарлар-57:

- 21 Демократиямиз донги кетган парвозин.
Машинак нусха:
25 ёзилмай қолган.
34 Жумла олам йнгилиб, биттадан фишт қўйсин бас.
Қизил Ўзбекистон, 1954, 14 март:
28 Қаттиқ ирода билан ҳарне қилса бўлади,
Биз сени олқишлаймиз:
25 Бу юраклар торига уланиб кетгувчи соз,
32 Тўй эртаси ҳаммомдан чиқа келган куёвдай

ҚУКЛАМ КЕЛДИ, ЁЗ КЕЛАР

(12-бет)

Қўлёзма:

- 22—23 Сўзлай нари бери:
орасида

*Қўлёзма; Сиз менинг ёшлигимсиз; Бир гунча очил-
гунча:*

- 91—92 Бир қетор танқид қилсам
орасида Ҳаммасига ёқмайман.

Эриган марожнийдай
Халқумидан оқмайман.

- 129 Қаламнинг учини
Сиз менинг ёшлигимсиз:

1 Қўклам келди, ёз келди

7 Қандай қофия ўлчов,

15 Жингалак соч думалоқ.

- 22—23 Сўзлари нари-бери:
орасида

25 Оч эканда, тўқ экан

59 Аммо баъзи фанлардан

63 Ер шарини соққача

66 Сўраса Аму наҳрин

73 Бир кун уч карра учни

101 Яхшисини айтмасам

131 Уқитувчимиз менинг

Сиз менинг ёшлигимсиз; Бир гунча очилгунча:

68 Кўрсатади Рим шаҳрин.

122 Тиришмадим «тўрт» бўлди.

127 Олмос конни қазамаи

ШАРАФ БАЙРАМИ

(18-бет)

Қўлёзма:

- 1—25 йўқ.

30 Тонготар чоғида қуёш нурларидан

31 Олтин кнпрак каби кўринур фазо,

34 Манзара чиройли, табиат қувноқ

35 Қандай баён этмас ҳар кимса завқин?

- 36 Ариқ ирмоқларда ҳаттоки сув ҳам
 37 Шовқишланиб желади сиғдирмай шавқин
 44 Истиқбол шавқиди интилиш каби
 47 Саҳоват ғурурин бошдаги бўрки,
 48 Буларни ўстириб шу боғда ўсган
 49 Пигит-қизларимиз баҳорим кўрки.
 50 Ел ўпиб ўтаркан мажнунтол сочи
 51 Тебраниб, силкиниб ҳар томон оқар,
 53 Ҳасадга тўлгандай жилмайиб боқар.
 54 Яшнамоқ истайди бутун коннот
 55 Заррадан то қуёш, ҳар нима ким бор.
 58 Истайман баҳорим ҳазон бўлмасин
 60 Истайман яшнасин жаҳон борича
 62—65 йўқ.

Биз сени олқишлаймиз; Қизил Ўзбекистон, 1954, 1 май:

- 12 Дўстлик шаробига ҳар икковини
Биз сени олқишлаймиз:
 25 Тарих карвонига ит ҳуриб қолди.
 44 Истиқболга шўшиб интилишлардан
Шарқ Юлдузи, 1954, № 5:
 14 Улуғ Богдан номига бўлсин бу шеърим
 31 Олтин киприк каби кўринур фазо:

ҚАРОҒЛАРИМ — ҚАРОҒЛАРИМ

(20-бет)

Қўлёзма:

- 26—29 йўқ.
Бир ғунча очилгунча; Сиз менинг ёшлигимсиз:
 1 Қароғларимга — қароғларимга
 6 Чопиб кетди, кулиб қолдим мен
 8 Узоқ йиллар бекор кетмаган —
 14—17 йўқ.
 19 Қулоғимда донм шўх жаранг.
 20 Ватанимнинг жамоли сизсиз.
 28—29 йўқ.
Бир ғунча очилгунча:
 2 Ўттиз учми ё ўттиз тўртми
Сиз менинг ёшлигимсиз:
 13 Жавдирайди ўйноқ кўзлари.

АЗИЗ АВЛОДЛАРИМИЗГА

(21-бет)

Бир ғунча очилгунча:

- 2 Сават-сават қулубнай
 16 Аъло олганингиз чин.
Бир ғунча очилгунча; Сиз менинг ёшлигимсиз:
 30 Улар кутиб турипти
 38 Деңгизнинг тўлқинидай
 47 Кўз нури — болажонин,
 48 Сиз деб жаҳон қуради,
Асарлар-57:
 3 Офтобдай ранги ила,

САЛОМ

(23-бет)

Қўлёзма:

2—3 йўқ.

7 Лйтарсиэ! Ёзибди Фафур Фуломим.

43 Ушбу гавҳарлардан маржонлар тузиб:

Машинак нусха; Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиэ:

19 Бир-бирига қариндош, жиян-тоғадир.

Ленин ва Шарқ:

36 Ҳамма ғўзаларнинг ёпогидасиз,

41 Тонготар чоғида сатрлар чизиб,

43 Сизга бағишлардим маржонлар тизиб:

Асарлар-57:

26 Миллионлар онла ташаккурини

ОНА ДЕРЖАВАМИЗ

(25-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1959, 5 июль:

2—4 ва 14—21 йўқ.

ЯНА БИР ҚУТЛУФ ҚУН

(26-бет)

Машинак нусха-1:

15, 16, 17 ўрин алмаишган.

62 Бир сатр қилай такрор:

66 Офтоб — нур балқиб тўхтар.

Машинак нусха-1; Бир ғунча очилгунча:

68 У суқланиб қарайди:

Машинак нусха-1; Бир ғунча очилгунча:

53 Мактаб чаманзор бир бор.

56 Шунча чароғ эдики,

60 Эзма демоққа ҳақ бор

Машинак нусха-2; Ленин учқуни, 1954, 1 сентябрь; Асарлар-57:

15—16 Бу — лабинг,— деб ўргатдим.

орасида *Машинак нусха-2*

33—34 йўқ.

Ленин учқуни, 1954, 1 сентябрь; Бир ғунча очилгунча:

81 Қуёшдай кенг поёндоз

Асарлар-57:

56 Шунча чарчоқ эдики.

82 Тўқилгани кўймаса,

Бир ғунча очилгунча:

16 Етти сонин кўрсатиб:

59 Қариганда кишини

61 Аввал ёзган шеъримдан

ҚАРДОШ ТОЖИК ХАЛҚИГА УЗБЕК ХАЛҚИДАН САЛОМ

(28-бет)

Машинка нусха:

- 7 Икки тил, икки қардош халқ ишидир бу.
- 16 Қардошлик, қариндошлик аср-асрлар қолар
- 21 Қардошлик шуҳратимиз ёзилди жаҳон ичра.
- 37 Доймо кўпаяберсин, бўлсин бирингиз икки.
- 65 Мақтаб тугатолмасди шоир Ғафур-ал-Ғулом.
Машинка нусха; Биз сени олқишлаймиз:
- 12 Отаси фарғоналик, модараш аз Бадахшон.
Машинка нусха; Ленин ва Шарқ:
- 61 Ҳар оила ўчоғи тинчликда бир осмон.
Қизил Ўзбекистон; 1954, 23 октябрь; Қизил Тожикистон, 1954, 23 октябрь:
- 61 Ҳар онла ўчоғи тинчликда осмон.
Қизил Ўзбекистон, 1954, 23 октябрь; Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз; Ленин ва Шарқ:
- 65 Мақтаб тугатолмайди шоир Ғафур ал-Ғулом.
Уқинг дўстлар:
- 23 Арманин, ўзбек, тожик, украин, қозоғу рус...
- 39 Варзоб пистаси каби мағзи тўлиқ, лабханда.
Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз; Ленин ва Шарқ:
- 37 Дойм кўпаяберсин, бўлсин бирингиз икки.
Ленин ва Шарқ:
- 20 Қуёшга қараганда ҳавас кўзи қамашур,

ТОШКЕНТ ПАХТАКОРЛАРИГА БАЙРАМ ҚУТЛОВИ

(30-бет)

Дастхат; Машинка нусха:

- 40 Уч миллион тонна берган колхозчиларнинг донғи

МАНГЛАЙИМ КЕЛАЖАҚ КАБИ ҚУЕШЛИ

(32-бет)

Қўлёзма:

- 46 Юраклар устида порлоқ тўрт орден,
Еш ленинчи, 1954, 6 ноябрь; Биз сени олқишлаймиз:
- 28 Назарлар қиличдай кескин, ярқироқ
Ленин ва Шарқ; Асарлар-57; Биз сени олқишлаймиз:
- 3 Қўлёзма томлари сиққан шкафдай,
Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиз:
- 6 Лениннинг декрети қўйилган мрамор —
- 11—13 ўрин алмашган.
- 17 Партия бошлаган йўлдан кетардик.
- 26 Олдинда ҳилпирар енгилмас байроқ.
Ленин ва Шарқ:
- 28 Назарлар қиличдай кескин, ялтироқ.

Биз сени олқишлаймиз:

- 10 «Хуҳ» деган ҳаракат энди ортиқча —
34 Кун оша зўр гигант кўтараркан қад

КОММУНИЗМ АСРИНИ ҚУЙЛАВОРГИНГ ҚЕЛАДИ
(34-бет)

Қўлёзма:

- 52 Бу ватандаги ғунча
Сиз менинг ёшлигимсиз:
3 Учар чизиб доира.
37 Жонажонсан сен ўзинг.

«ҲАМЗА» ТЕАТРИГА

(36-бет)

Қўлёзма:

- 27 Уз халқинг тарифини билмакчи бўлсанг.
33—34 «Сартарош», «Хужум» — Сора, Маруса опа, Тошхон,
орасида Шоҳида, Холида.
Хуллас, ўзбек халқи бу кунгача бўлган тарихин бил-
макчи бўлсанг,
«Навой» — Уйғун ва Иззат, Олим Хўжаев
«Икки коммунист» — Яшин
41 Ялакат бодомдай жуфт мағиз бир пўст.
42 Яшин, Уйғун, Иззат, Абдулла Қаҳҳор.
49 Ҳамзанинг Уйғурнинг диди бор.
52 Кулинг, соғ бўлинг, ижод қилайли!
53 Ва оппоқ урайлик шу топдан кей

МЕНИНГ УЛҚАМ

(38-бет)

Машинка нусха; Сиз менинг ёшлигимсиз:

- 1 Менинг Республикам
22 Бир йигит умри тўлиб
36 Атир иси бурқсирар
Сиз менинг ёшлигимсиз:
15 Турарди сочин тараб.

ФУРУР ВА ҚУДРАТ ТОНГИДА

(40-бет)

Қўлёзма:

- 29—30 Утган йил ваъдаминзи ўрлата олмадик,
орасида Қардош эллар олдида юзминиз шувит бўлди.
Юз оқлашга бир сўз айта олмадик,
Қатта кенгаш куни ҳам дудоқда сукут бўлди.
30—33 Ўзбек йигитининг, ўзбек қизининг

Ўрнида Пахтакор ерларда жони, ўзи бор.
Чаноқлар акс этса ерда юлдузнинг
Бир эмас, юз карра тушган кўзи бор.
38—41 Инсоний машаққатни елкасига кўтарган
Ўрнида Илмимиз, техникамиз далада гулласин.
Пахтакорлик ўзбекнинг қадри, шукуҳи экан,
Мазмунга тўлдирайлик икки кўклам палласин.

43 Итоат қилади улуғ тузумга.

Машинка нусха-1; Еш ленинчи:

30 Чаноқлар акс этса ерда юлдузнинг
Машинка нусха-1, 2; Еш ленинчи, 1955, январь; Биз сени олқишлаймиз:

33—34 Гарчанд ўтган йили бўлдик бепарво,
орасида Саҳий ер, техника биздан койиди.
Илму меҳнатларни бирга қилиб жо,
Янги йил ишига бошлайлик энди.

МЕН СЎРАЙ, СИЗ ЖАВОБ БЕРИНГ

(42-бет)

Қўлёзма; Машилка нусха:

1 Янги йил жумбоқлари
20—37 ва 38—55 ўрин алмашган.
Сиз менинг ёшлигимсиз:

13 йўқ.

15 Ўрмондан бўлса керак,
21—37 ва 38—55 ўрин алмашган.

20 Тўққиз юзин айтмайин,

21 Эллик бешин айтмайман.

23 йўқ.

Сиз менинг ёшлигимсиз; Асарлар-57:

19 Гувиллашар болалар.

Асарлар-57, 65:

55-қатордан кейин «Минутлар чақиради» шеърининг 46—
90-қаторлари келади.

ЦЮЙ ЮАНЬ

(44-бет)

Қўлёзма:

50 Муродга етказар — меҳнат ва талаб.

МЕНИНГ БИР САТРИМ

(50-бет)

Қўлёзма:

8 Ярим дам бирови йўқолиб қолса,
9—10 Гулдураб, ҳайқириб, сўроқлаб, ҳориб,
орасида Қўшни эшикларни излаб ҳид олиб,
Таниш-билишларни йўлдан тўхтатиб,
Маъқул маслаҳатни кўзлаб дил олиб;

- Қидириб кетаман кўча-кўй бўйлаб
 Тентакдай ағрайиб, ўзимча сўйлаб
 Хатто ташвишларда янглиш ўй ўйлаб
 Ишқ ила, дард ила, умид, хатарлар.
 13 Аммо топа олиш жонимга ҳузур.
 14 Ҳар болам нафасни атрики, будур,
 15 Шеъримнинг ҳар етук сатри каби дур.

ЕШ ҲҚИТУВЧИЛАРГА

(51-бет)

Қўлёзма:

- 12 Оламга ағраймоқ зулмат беомон.
Ҳқитувчилар газетаси, 1956, 18 январь:
 2—3 (Бухоро педагогика институтининг 25 йиллигига)
 ўрнида
 13 Қишилиқ ўз-ўзин, теварак оламни
 23 Алифбе ўргатган ўқитувчимнинг

МИНУТЛАР ЧАҚИРАДИ

(52-бет)

Сиз менинг ёшлигимсиз:

- 15 Қулочингиз керганда,
 16 Олган ҳар бир нафас
 47 Мен тонг каптари каби,
 51 «Аъло» баҳо қўяман.
 68—71 йўқ.
 89 Бугун халқлар бахтига
Асарлар-57; 65:
 46—90 йўқ.

УЧ ҲҒЛОН БАХШИ

(54-бет)

Муштум, 1955, № 6:

- 10—11 йўқ.
 13 «Қирпи» санчиб игнадай овозини:
 31—32 «Тўқмоқ»:
 орасида
 44—47 йўқ.
 51—52 «Муштум»:
 орасида

МЕНИНГ ҚИЗИЛ БАЙРОҚЧАМ

(56-бет)

Қўлёзма:

- 23 Ватанимиз алвон баҳори.

- Сиз менинг ёшлигимсиз:*
16 Пионерлармиз, ёши кичикмиз,
23 Ватанимиз тинчлик баҳори.

ТИНЧЛИК ҚУКЛАМИ

(57-бет)

Машинка нусха-1; Қизил Ўзбекистон, 1955, 1 май:

- 7 Япроқларнинг томирида хом шарбат оқар,
19 Қўни-қўшни, ёру-дўстга тилаб саодат.
Машинка нусха-1:
9—10 Келажакка интилади тинмағур инсон
орасида Теварагин чулғаб олган олам восита.
Қайта-қайта гов бўлса ҳам замон ва имкон.
Энг охири муддаога бўлур пайваста.
22 Бор инсоний хислатларни ерга созуриб,
23 Ваҳшатларнинг ўнгиридан ўлар капитал.
Машинка нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон, 1955, 1 май;
Биз сени олқишлаймиз:
28 Кечагина тинган жангнинг малъун сояси,
Машинка нусха-2; Қизил Ўзбекистон, 1955, 1 май:
51 Шунча кенгдир умидларнинг океан қирғоғи.
Асарлар-57:
28 Кечагина тинган жангнинг малъун садоси.

Биз сени олқишлаймиз:

- 45 Соатларин тинчлик билан заминлайин деб.

УМИД БАЙРОҒИ

(59-бет)

Қўлёзма; Машинка нусха; Тошкент ҳақиқати, 1955, 1 май:

- 12 Бир шoir шалдироқдан қидирмоқда илҳомин,
Қўлёзма:
25 Сиздан жаноб олийлар, сиздан капиталистлар —
40 Инсонлар орзуси қуёшдай билмас завол,
Машинка нусха; Тошкент ҳақиқати, 1955, 1 май:
1 Тинчлик байроғи
16 Ер юзи халқларининг шудир орзу-ҳаваси.
Тошкент ҳақиқати, 1955, 1 май:
42 Инсонлар бир-бирига дўст, оға-ини, биродар,

МЕНИНГ ҚУЙЛАРИМ

(61-бет)

Машинка нусха:

- 1—2 (Дўстим Сулаймон Юдаковга бағишлайман)
орасида
17 Қитобдай таниқ ўзи

САМАД ВУРҒУНГА

(62-бет)

Қўлёзма:

- 21 Жаҳаннам оташлари, таҳликалар, таъналар,
30 Томирингдаги қонинг у, жонингдаги у нафас.
Қўлёзма; Машина нусха:
43 Сен Мовароуқофқоз, мен ҳам Мовароуннаҳр
Ленин учқуни, 1956, 18 май:
1—30 йўқ.
31 Шарафли бу ўлканинг кўкида юлдуз каби,
32 Озарбайжон қизларин юзларида кўз каби,
33 Болалар лабларида энг аввалги сўз каби,
39—42 Қондошим, қариндошим, қардошим Самад Вурғун,
ўрнида Қунглингни овламоққа айтганларим туганмас.
Сен ўз халқинг шоири, халқлар абадий турғун,
Томирдаги қон у, ўпкасидаги нафас.
47—50 58 дан сўнг келган.
Биз сени олқишлаймиз:
5 У халқи ирфонидан оламга берар хабар.
21 Муаззин садолари, хонақаҳ «иллоҳум»и
43 Сен Мовароуқофқоздан, мен ҳам Мовароуннаҳр

ШОФЕР

(66-бет)

Қўлёзма-1; Шарқ юлдузи, 1962, № 9:

- 9 Маррага етишни қилар орзу.
20 Чунки мард ўғлисан ишчи класснинг,
Қўлёзма-1:
21 Улуғ жамиятнинг пўлат винтисан.
Қўлёзма-2; Машина нусха; Шарқ юлдузи, 1962, № 9:
21 Улуғ жамиятнинг зарур винтисан.
Шарқ юлдузи, 1962, № 9:
2 Шу илк процентнинг шу илк тоннаси —
9 Маррага етишни қилади орзу.
13 Коммунизм сари шод кетаётир
14 Ҳар қандай ҳавода, бўрон, ботқоқда
16 Бензин қурумнинг иси томоқда,

ИШҚИМ ВА ҚУШИҒИМ

(67-бет)

Қўлёзма:

- 24 Тонг ёртыб офтоб
37 Пахталар шони билан
52 Олтин пахтаси бор
85 Шунда менинг қўшиғим.
Биз сени олқишлаймиз:
76 Езуқ манзиллар томон

БУГУННИНГ ЧАҚИРИҒИ

(70-бет)

Биз сени олқишлаймиз:

- 14 Доналаб экдингу, граммлаб йиғиб,
- 15 Миллионлаб тоннани қилдинг муҳайё.
- 19 Саноққа сиққудек нишонамиз кўп.
- 26 Планин тўлдириб маррадан ошган
- 42 Кулимсиб турувчи уфқ лабида

ДИКТАТУРАМИЗ СОЛДАТЛАРИГА

(72-бет)

Фрунзечи, 1956, 1 январь:

- 1 Совет солдатларига
- 21 Владимир Ильич авлодларимиз.

ЎЗБЕКИСТОН КОМСОМОЛИНИНГ XV СЪЕЗДИГА ТАБРИГИМ

(73-бет)

Еш ленинчи, 1956, 21 январь:

- 1—2 Ўзбекистон комсомолининг XV съездига
Ғафур Ғулом табриги
- 15 Сочлари оқарган коммунист ота

УЛУҒ ҲИНД ХАЛҚИГА

(75-бет)

Қўлғезма:

- 3 тўйига
- 37—40 ва 41—43 ўрин алмашган.
- 44—47 ва 48—52 ўрин алмашган.
- Қизил Ўзбекистон, 1956, 27 январь:*
- 27 Мустақил давлатда катта тўйини.
- 46 Олтинчи баҳоринг субҳидамида
- 49 Ҳамма софдил дилларда мангу янграгай:
Биз сени олқишлаймиз; Ленин ва Шарқ:
- 11 «Маҳабҳарот»дай зўр сийнанг бордир

ЖОНАЖОН ПАРТИЯМИЗ

(77-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1956, 14 февраль:

- 1—2 Биз сени олқишлаймиз
Биз сени олқишлаймиз:

2 Халқимиз раҳбарларин Ҳиндистон сафаридек

ВАТАН МАРШИ

(79-бет)

Қўлёзма:

- 1 йўқ.
- 2 Шарафларга болқийбер, Совет Ватани
- 5 Ёўлимизни ёруттар Ленин чароғи
- 7 Курашда, меҳнатда, онда биз сарафроз.
- 10 Ҳамма тенг, зўрлик йўқ, озоду ниятлар
- 14—19 Севимли Москва — улур пойтахт,
ўрнида Голиб армиямиз тинч меҳнатга посбон.
Осойишта кўм-кўк бошимизда осмон
Улуғ рус оғаси билан бирга одимлаб,
Қадрдон халқларимиз яратдилар бахт,
Туради қудратимиз тимсоли бўлиб.
- 21 Кенг ният кишилар билан ўлкамиз чароғон.
- 28 Инсон эзгу ҳуқуқи поймол бўлмас

ХАЛҚЛАР ДУСТЛИГИ ГЭСига

(80-бет)

*Қўлёзма-1, 2; Машина нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон,
1956, 8 апрель; Асарлар-57:*

- 1 Қайроққум қурилишига
Қўлёзма-1
- 12 Оталарнинг умидларин бажо қилмакка.
- 34—97 йўқ.
Қўлёзма-2:
- 66—69 йўқ.
Қўлёзма-2; Машина нусха-1:
- 89—90 Янги Ерда қурганимиз гўзал шаҳарлар,
орасида Шод қишлоқлар, зўр колхозлар хулласи калом.
Коммунизм карвонининг йўлчиларига
Даста-даста гуллар билан беражак салом.
Машина нусха-1:
- 50—77 йўқ.
Машина нусха-2:
- 73 Гоят катта қурувчи деб номланиш гашти.
Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиз:
- 1—2
орасида Қайроққум қурилишига
- 72 Биз бу ерда ГЭС қураимиз, денгиз қураимиз;
*Қизил Ўзбекистон, 1956, 8 апрель; Ленин ва Шарқ;
Биз сени олқишлаймиз:*
- 75 Ер юзига заррин гилам тўшамак бўлди.
Ленин ва Шарқ:
- 58 Фарҳод ГЭСлар гигантларнинг ўтли юраги.
Қизил Ўзбекистон, 1956, 8 апрель:
- 79 Жавоир тўла қон мисоли чўлга оқади.

ОНАХОНЛАРГА

(83-бет)

Қўлёзма:

- 2 йўқ.
26 Одамийлик талаб қилар бизнинг ўрта ёшимиз.
*Машинка нусха; Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлай-
миз:*
10 Қизи бор гулдан гўзал.
13 Рўпарамдан келмоқда расмана — онахоним.
33—36 йўқ
Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз:
5 Ҳамма юз ойнадай ёруғ, ҳамма чехралар таниш —
31 Ўлжадир мазмун тўла яшалган ойлар, йиллар,
Ўзбекистон хотин-қизлари, 1956, № 5:
20 Ишга қистаб турибди меҳнатларнинг баҳори.
*Ўзбекистон хотин-қизлари, 1956, № 5; Ленин ва Шарқ;
Биз сени олқишлаймиз:*
26 Одмилик талаб қилар — бизнинг ўрта ёшимиз.
28 Элу юрт сийлаб турган оилалар бошимиз.
Асарлар-57:
28 Элу юрт сийлаб турган оналар бошимиз.
Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиз:
20 Ишга қистаб турибди меҳнаткашлик баҳори.

ЛЕНИН УЧУН

(85-бет)

Машинка нусха-1:

- 9—10 орасида 26—29 такрорланган.
50 Ҳар қувончли минутда Ленинни ёд этамиз.
Машинка нусха-2; Ленин ва Шарқ:
17 Лениннинг таълимоти кириб келди боякбор.
Ленин ва Шарқ:
8 Ер юзи халқларининг булоқдай ўз қалбидан

БАЙРАМ САЛОМИ

(87-бет)

Қўлёзма:

- 17—18 Кўк тўла каптарлар чарх уриб учар
орасида Зебо санамларга садқа жон бўлиб,
Ер тўла дилбарлар, қабоғим учиб
Олидан келибман меҳмони бўлиб.
Сен қайси чаманнинг барно қизсан,
Сен қайси колхоздан азамат йигит
Қизимиз, ўғлимиз, икки кўзимиз
Ерингга экканинг қирқ умр чигит.
82 Исмонл Салмонов — жангчи капитан
85—89 йўқ.
Ленин ва Шарқ:
101 Юз минглар ҳурматин кўзламак бўлдим.

ТОШҚЕНТЛИК ПАХТАКОР ДУСТЛАРГА

(91-бет)

Қўлёзма:

- 29 Жонкуяр, ишидан кўнгулда ҳайрат.
51 Битта танқиддан сўнг ишни қилади юз.
69 Отахон меҳнатим қилолган ҳурмат.
72 Мутлоқ омонликка бир кўз тутайлик.
73 Ҳар куннинг бир қирра ярқироғида:

БАХТ СИЗЛАРГА БУЮРСИН

(95-бет)

Сиз менинг ёшлигимсиз:

- 10 Ҳз ёзган китобимсан
34 Осмон ўпар тоғлардай
35 Бошларингдан ўгрилиб

ЧИРОҒ

(96-бет)

Машинка нусха; Ленин учқуни; 1956, 27 ноябрь; Асарлар-57:

- 21 Истаган тоғингни майдалаб ўпай
29 Ёқимли сўз учун бутун фикримда
Машинка нусха:
19 Бўйингдан суййин, бошингдан ўпай
Ленин учқуни, 1956, 27 ноябрь; Асарлар-57:
7 Мен узоқ тураман, аммо жонимнинг
26 Ҳар кимда айтар сўз ва овоз бўлсин.
Асарлар-57:
14 Тиз букмак керак бу камол учун.
16 Болалар қўлида кир қўғирчоқдек.

ВИЖДОН ҲУРМАТИ

(97-бет)

Қўлёзма-1; Машинка нусха:

- 1, 2 йўқ.
10—11 Қайроққум кемасининг «Фарҳод»дай нури,
орасида Лениннинг кўзидек бизга боққандир.
Юракда Шарқ халқин равшан ғурури,
Владимир Ильич чироғ ёққандир.
12 Сиз ризо бўлмайсиз, ўзимга қийин.
27—30—38 дан кейин келган.
31—34 ва 39—50 йўқ.
Қўлёзма-1:
3 Шеъримни бошларкан ой гар қалқиди,
4 Кумушдек сочимни эркаладими!

- 5 Охирги сатримда қуёш балқиди,
 6 Дўстларим янги тонг эрталадими!
 9 Бир машъал ёнди доим фикримда,
 16 Келажак қиссасин ёзайин энди.
 17 Йигитлик умримни қайтадан бошлаб
 18 Минглаб кон бағрини қазойин энди.

Қўлёзма-2:

- 39 Ғалабанг муборак тошкентли дўст,
 49 Виждоним ҳурмати етарли менга,
Машинка нусха:
 3 Шеъримни бошларкан ой-ку қалқиди,
 4 Қумушдай сочимни эркаладими,
 16 Келажак қиссасин ёзайин энди.
Тошкент ҳақиқати, 1956, 23 ноябрь; Асарлар-57:
 39 Ғалабанг муборак тошкентлик дўст,
Асарлар-57; Танланган асарлар-63:
 26 Ҳар бир киши қалбига зўр истироҳат.
Биз сени олқишлаймиз:
 36 Энтикиб кутганим хушбахор келди.

ТОҶИКИСТОН ПАХТАКОРЛАРИГА

(101-бет)

Қўлёзма:

- 14—17 ўрин алмашган.
 25 Коммунизм асрига етмакда поя-поя.
Қизил Ўзбекистон, 1956, 25 декабрь:
 26 Қондошлик тарихимиз минг-минг йиллар наридан.
Қизил Ўзбекистон, 1956, 25 декабрь; Биз сени олқишлаймиз:
 27 Еримиз шуҳратини кўтарган икки стун!
Биз сени олқишлаймиз:
 4 Жавоҳир сандиғидек барақат киштукори,
 9 Эғасига ярашиқ истиқболнинг зийнати.
 15 Қизғин қалбимиз билан бир умрга бойланмиш.

СИЗ МЕНИНГ ЕШЛИГИМСИЗ

(102-бет)

Қўлёзма:

- 10 Чинин айтаверсам беш баҳо керак бўлур
 14—17 йўқ.

ЯНГИ ПИЛ САЛОМИ (БУ ЯНГИ ПИЛ)

(103-бет)

Қоралама:

- 40 Атом тегирмонларда унлар тортиб берувчи
 41 Вой-бўй реакту каби мунча учқур кўзингиз.
 42 Ўз нонин тенг бўлган қардош билан баробар.

- Қўлёзма: Машинка нусха; Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз:*
- 6—29 йўқ.
- 38—41 ва 42—45-қаторлар ўрин алмашган.
- 46—53 йўқ.
- 55 Бир ён бошда ёри бор, бир ён бошда яроғи.
Қўлёзма; Машинка нусха; Қизил Ўзбекистон, 1957, 1 январь; Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз:
- 38 Миллиард тонна буғдойни дона-дона тергувчи
- 56 Завқимдан гуркирашга кўкрак тўла нафасим,
- 57 Сиз билан олам ҳаёт, сиз дунёмиз чароғи.
Машинка нусха; Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз:
- 57—58 Икки ёр бир-бирдан шу кеча олар бўса,
орасида Қизи уялганидан юзига тортар парда.
Бу севгига атадим бисотимда не бўлса,
Бу ҳаё пардаси ҳам пахтамиздан албатта.
Утган йил ваъдамизни ўринлата олмадик,
Қардош эллар олдида юзимиз шувут бўлди.
Юз оқлашга далилли бир сўз айта олмадик.
Қатта кенгаш кунни ҳам лабларда сукут бўлди.
Хижолат пардасини юзимиздан кўтариб,
Янги йил шарофатига улўф сўз айтмоқ керак.
Баракали ерларни ағдариб ва тўнтариб
Туғма шону шарафга бир йўла қайтмоқ керак.
- 60 Пахтакорлик ўзбекнинг қадри — шукуҳи экан
- 61 Мазмунга тўлдирайлик илк кўклам палласин.
- 62 Езёвон қўриғини яна кенг очмоқ учун.
- 65 Яна коммунизм асрини барвақтроқ қучмоқ учун.
Машинка нусха; Қизил Ўзбекистон, 1957, 1 январь; Уқинг дўстлар; Биз сени олқишлаймиз:
- 63 Тўйин ҳаётга атаб доналар сочмоқ учун.
Қизил Ўзбекистон, 1957, 1 январь:
- 19 Суқма қидириб кўрди жуфтанғир ваҳшатидан.
- 53 Илмимиз, техникамиз далада гарилласин.
Биз сени олқишлаймиз:
- 34 Шу дамда, шу минутда жаҳонда бор элларнинг
- 38—41 ва 42—45 ўрин алмашган.
- 46—53 йўқ.

ҚУРУЛТОЙ МИНБАРИДАН

(105-бет)

Қўлёзма; Машинка нусха-1; Қизил Ўзбекистон, 1957, 13 январь; Ленин ва Шарқ:

- 9 Мағзи-мағзига сингган овозимиз — бахтимиз!
Машинка нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон, 1957, 13 январь:
- 29 Қардошлар меҳнатига тасанномиз тонг қолиб,
Машинка нусха-2:
- 44—49 йўқ.
Уқинг дўстлар:
- 14 Бугун бизда қурултой, бу дуркунга йиғилган
Ленин ва Шарқ:
- 28 Аммо мингаймас ғурур, ман-ман кишиларга хос,
- 49 Сенга содиқмиз дея, жондан ичамиз қасам.

ЭНДИГИ ШЕЪРНИНГ АВВАЛГИ САТРИ

(107-бет)

Машинка нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон, 1957, 13 февраль; Уқинг дўстлар; Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиз:

- 36 Бир қафт тупроғи бор Ленин шаҳрининг
Машинка нусха-1:
- 37 Кичкина шеъри бу дил қучоғида.
Машинка нусха-2; Қизил Ўзбекистон, 1957, 13 февраль:
- 24 Ҳар қатра сувининг қадри қалбимда,
27 Истаган машина етказиб берур;
37 Кичкина шонрининг дил қучоғида.
Қизил Ўзбекистон, 1957, 13 февраль:
- 24 Ҳар қатра сувининг қадри қалбимда,
Уқинг дўстлар:
- 33 Бир бутун бахт учун ишлаши керак
37 Кичкина шеърининг дил ўчоғида.
Биз сени олқишлаймиз:
- 8 Сирдарё сувларининг қатраларидан

ҚУКЛАМ ЧАҚИРИҒИ

(108-бет)

Қўлэзма; Ёш ленинчи, 1957, 16 март:

- 54 Даланинг ҳар постида комсомол бўлсин тайёр.
58 Қўлда ҳилпираб турган Ленин берган байроқдир!
Ёш ленинчи, 1957, 16 март:
- 2 (Тошкент области қишлоқ хўжалик илғор ёшларининг 2-слётида ўқилган)
- 9 Безаган номингиз бор, ленинчи улур авлод
19 Шарафлидир яшамоқ геройлик номин билан.

МЕҲНАТ ҚУКЛАМИ

(110-бет)

Қўлэзма:

- 25 Билимда, меҳнатда кўнгли чақчақмиз.
33 Қалқар осмонда варварак каби;
Ленин учқуни, 1957, 22 март:
- 4 Турналар шимолга қараб ўтдилар,
25 Уқишда, меҳнатда кўнгли чақноқмиз.
36 Зовталаб чақирар колхоз эшигин.

В. И. ЛЕНИНГА

(112-бет)

Қўлэзма:

1—2 (87 ёшга тўлиш муносабати билан)
орасида

- 2—4 ўрин алмашган.
 34 Чегара йўқолди дину ирқу ранг,—
 61 Қалбларда Лениндек ўлмаган раҳбар.
 62 Улуғ таълимoting изидан бориб
 70—73 45 дан кейин келган.
Биз сени олқишлаймиз; Ленин ва Шарқ:
 43 Оби-ҳавосини тузмак шарафи.
 51 Айниқса қуёш ҳам Шарққа яқиндир.

ЛЕНИН НАБИРАЛАРИ

(115-бет)

Сиз менинг ёшлигимсиз:

- 12 Этганларини аввал
 27 Этганини бажарсанг.

ЯНГИЕРДА БАЙРАМ

(116-бет)

Қўлэзма; Машинак нуска

- 1 Янги ер байрам
Қўлэзма; Машинак нуска; Тошкент ҳақиқати, 1957, 1 май:
 42—45 йўқ.
 60 Сўзи шу қалбимдай беғуборликнинг,
 54 Турналар кўк узра карвон тузиб,
Тошкент ҳақиқати, 1957, 1 май; Биз сени олқишлаймиз:
 22 Қалбининг уйида қуёш яширган
 24 Зеҳни суръатила вақтни шоширган
Тошкент ҳақиқати, 1957, 1 май; Ленин ва Шарқ:
 23 Минглаб Қўкан ота, минглаб Ғанишер

МЕНИНГ ГАЗЕТАМ

(118-бет)

Қоралама; Қўлэзма-1;

- 1 йўқ.
 5 Ташаккуримиз бордир уйдаги чароққача.
Қоралама:
 8 Сайёҳлар етакламак ўғил-қизнинг нишидир.
 9 Бу навбат бир мўйсафид шоир билан юрингиз.
 10 Мен Сизга кўз-кўз қилай Ленин орзуларининг.
 11 Халқимиз иродаси обод қилиб қўйганин.
 17—18 орасида

Поляк қизларининг ҳусни-қомати
 Рембриант расмидек оламга машҳур.
 Бир келин қидириб Польшага борсам,
 Ғетенинг шеърдан дилимга ҳузур.

Қўзимда Кремль юлдузларининг
 Ёқутранг қип-қизил шуъласи бордир.

Тилимда Лениннинг ўлмас сўзларин —
Одамлар сиғдирган жумласи бордир.

Ушбу сўзлар билан поляк халқига
Озод Шарқимиздан оташин салом,
Шарқли оиламдан, бола-бақрамдан,
Салом айтур сизга Фафур ал-Фулом.
Қўлёзма-1:

- 1, 2, 3 тўртликлар ўрин алмашган.
2 Бошимизни кўтардинг, меҳрибон партиямиз
3 Бош устимиз кўтарган муқаддас байроққача.
6 Миллатлар озодлигин, ер узра шукуҳини
8 Сайёҳлар етса келмак ёшларнинг вазифаси
9 Бир муддат шу мўйсафид шоир билан юрингиз.
10 Мен сизга кўрсатайин Ленин орзуларининг
15—18 йўқ.
27—37, 46—49 йўқ.
45—46 Бошимизни кўтардинг, меҳрибон партиямиз
орасида Сен бош усти кўтарган муқаддас байроққача
Ҳаётини тушунчамиз, онгимиз, офтобимиз
Сен ўзинг ёқиб бердинг уйдаги чироққача.
Қўлёзма-2; Уқинг дўстлар:
29 Баъзида ҳайқиради — чақмоқдан сўнгги довул.
Қўлёзма-2
48 Тарихда секунд-секунд қилиб келди эътибор.

ТОШХОН ДЕГАН ОИҚИЗЛАРГА

(122-бет)

Машинка нусха; Ленин ва Шарқ:

- 8 Пахта майдонларининг эгасисиз ўзингиз,
19 Улуғ коммунизмга жон фидо қилган қизсиз.
25—26 Қаттакон ишқим билан мағзи-мағзинга сингиб,
орасида Маънилар англаувчи қулоғингга айтгум бор:
Инсон деган нимади, қийинликларни енгиб,
Инсонман деган номни сақлаб қолиш эътибор.
Бир ойди, ярим ойди, ўқини шу ҳаётга
Атлас эриш-арқоқдай бир-бирига боғладинг.
Мен-ку сенга отаман, биттагина мен эмас,
Ўз бутун Ватанингни пахта деб қучоқладинг.
37—38 Пахта бизнинг ишимиз, пахтага эш кишимиз,
орасида Ҳамиша истироҳат, пахта ишда кучимиз,
Совет Иттифоқида миллий ғуруримиздир,
Шони-шарафимиз бу, бизнинг катта бурчимиз.
Қизил Ўзбекистон, 1957, 5 октябрь:
17 Бахтимиз тонгла аро яроқланиб кўринсин.
20 Кечалар қаттиқ қоронғу, ваҳма бўлиб қоларди
25 Битта пар ёстўқ каби қўпармаклик менга кам.

АНДИЖОНЛИК ҒОЛИБЛАРГА

(124-бет)

Қўлёзма-1:

- 30 Қариндош андижонлилар шу қутлуғ тўйингизга
Қўлёзма-1, 2; Ленин ва Шарқ; Биз сени олқишлаймиз:

- 6 Чинордай хуш қоматли ўртоғим кўп Андижонда
 25—26 Сурхон, Қашқадарё, андижонли ботирларнинг
 орасида Меҳнат тантаналари шоядки, ўрнак бўлур
 Тошкентли, самарқандли, фарғонали эрларнинг
 Чаман аргумоқларин «чуҳ-чуҳ»лаш керак бўлур.
 Катта карвон йўлининг довоини ошиб ўтдик
 Умид сарманзилининг байроғи кўринмоқда.
 Уч миллион тонна пахта, миллий ифтихоримиз
 Бриллиант қасримизнинг чароғи кўринмоқда.
Қизил Ўзбекистон, 1957, 20 ноябрь; Ленин ва Шарқ:
 16 Олтин бўлиб унади ниманики эксалар
 25 Ватаннинг истиқболини қила олсанг андиша.
Биз сени олқишлаймиз:
 22 Андижон заҳматкашлари шарафли вазифасин

БАХТИМИЗ ҚОНУНИ

(128-бет)

Қўллёзма-1, 2:

- 1 Бахт қонуни
 22 Ҳур меҳнат бизни

ХАЛҚ ҚУВОНЧИ

(129-бет)

Машинка нусха:

- 45 Осмонда ой учирган ақлу-изимиз.
 48 Уфқлардай очилиб сенга бахтим қувончи.

БАХТИМСИЗ, ХАЗИНАМСИЗ

(131-бет)

Ленин учқуни, 1957, 27-декабрь:

- 41 Ҳосилнинг тухфасиман
 57—60 МТС баҳодири,
 орасида Тракторни бурганда.
 Меҳнат қаҳрамонлари
 Иморатни қурганда,
 Осмонда ТУ самолёт —
 Вақт қувиб юрганда.
 Тошхон билан Лолахон,
 Жўралашиб юрганда.
 61 Оламга берди хабар
 66 Анорхон ўзи-ўзи,
 73 Йўлдош тергани бошқа.
 77 Жигарим китобинг оч.
 81—82 Нафасим ва сийнамси.
 орасида
 84 дан Сиз билан қатор-қатор
 сўнг Кетай халқ сайлига,
 Сиз билан қатор-қатор
 Янги йил ҳосилига.

ЎТТИЗ ЕШЛИ ЎзГУга

(137-бет)

Қўлёзма:

- 1—5 йўқ.
23—24 йўқ.
Ленин йўли, 1958, 26 январь:
1 Табрик
1—2 ЎзГУнинг 30 юбилейига бағишлайман
орасида
14 Сиз билган билимларнинг қуёшдай саҳий нури
19 Обираҳмат сувидан тўйиб ичган чоғларим.

ЧИТТИ ГУЛ

(140-бет)

Ўзбекистон хотин-қизлари, 1962, № 6:

- 7 Бахти бор, қуёши бор,
8 Қунти бор, бардоши бор.

СЕН САЛОМАТ БУЛСАНГ БАС

(142-бет)

Машинка нусха; Ўзбекистон маданияти, 1958, 31 май:

- 4 Энди тилга кираркан энтак-тентак ҳар сўзи
8 Алпонг-талпонг тўлғониб йиқила-қўпган дами
23 Оппоқ тонг отгунича мижжа қоқмас оналар.
29 Аммо келажак изми қўлимиздадир ҳозир.
46—49 йўқ.
Ўзбекистон маданияти, 1958, 31 май:
24 Қоқялиш, суқунишдан, ўтдан, сувдан ардоқлаб,

ЛИВАН ОМОН БУЛАДИ

(144-бет)

Қўлёзма:

- 42 Қудратига аминмиз жонивор улуғ араб
Машинка нусха; Ленин ва Шарқ; Қизил Ўзбекистон, 1958, 18 июль:
4 Минг йилларни кезардим ғазаллар ўлкасида.
41 Отилмаган сопқонга бўлмасинлар овора.
Машинка нусха; Қизил Ўзбекистон, 1958, 16 июль:
42 Қудратинга аминмиз, жанговар улуғ араб

НАМАНГАН УЧУН

(146-бет)

Қўлёзма:

- 53—56 йўқ.
Уқинг дўстлар:
30 Ҳаво, сув, қуёшу иқлим нима эмиш,

АНОР

(149-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1958, 7 октябрь; Коммуна, 1958, 11 октябрь:

- 7 Го Мо-жо деган дўстим ўзбекнинг меҳмонидир.
- 9 Ойбегим, Авезовим — халқ дегани, жонидир.
- 14 Курил оролларида мустақил Ганагача
- 15 Озодлик дафтаридаги варақлари учадди
- 24 Кошкийди Бенавою Гулпоча, Улфат билан

ҚУЕШДАН САЛОМ

(155-бет)

Машинка нусха-1, 2, 3, 4, 5:

- 14 Биз совет ёшлари бахтиёрларимиз.

ҚУЕШ ТЕВАРАГИДА

(156-бет)

Қўлёзма:

- 1—2 Осмонда юлдузлар кўп, осмон тўла юлдузлар орасида Санонга етолмас тахминлар билан ҳисоб. Урмиздан ўтмоқда талай кеча-кундузлар Бир нафас тўхтамасдан офтобу моҳтоб.
- 8 Сайёраларнинг сони бугун ўнга етганда
- 9—10 Улуғбек авлодлари, Самарқанд донолари орасида Бориси Али Қушчи, бориси Қозизода. Меҳнат, шараф ишнинг заккиси, яктолари, Ер юзида қаҳрамон, паҳлавондир фазода.
- 13 Ҳозирча ерни дегил, запас кўк сийнаси. *Қўлёзма; Ленин йўли, 1959, 18 январь:*
- 10 Замин — инсон Ватани, ўз яшаган ерингни
- 19 Кўкрагингга юлдузлар тақиб қўяжак қатор.
- 34 Шонли етти йилликнинг биринчи толе йили
- 37 Офтоб адресидек жаҳон элига таниқ. *Машинка нусха-1, 2:*
- 13 Ҳозирча ерни дегил, запасдир кўк сийнаси. *Машинка нусха-1:*
- 19 Кўкрагингда юлдузлар тақиб қўяжак қатор. *Машинка нусха-2:*
- 28 Бормоқдамиз йилма-йил юксак довлар ошиб,
- 29 Биздан партия хурсанд, миннатдор ота Ильич. *Ўзбекистон маданияти, 1965, 17 апрель:*
- 13 Ҳозирча ерни дегил, запаслар кўк сийнаси.
- 37 Офтоб адресидек жаҳон аҳлига таниқ.

ИСТИҚБОЛ ҚУШИҒИ

(158-бет)

Қўлёзма; Машинка нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон, 1959, 27 январь; Шарқ юлдузи, 1959, № 2:

- 38 Қилмаймиз капиталдай қирғинлар андишасин,
 69 Ленин партиясидир, халқларнинг устодидир.
Машинка нусха-1, 2:
 12 Бу бизнинг замонда ватандош киши иши
 17 Халқимнинг тоғ қазган олмос тигли тешаси
Машинка нусха-1; Қизил Ўзбекистон, 1959, 27 январь:
Шарқ юлдузи, 1959, № 2:
 39 Ер бағри бойликлари кишилар хизматида,
 41 Қолхоз, совхозларимиз подаси ҳаловатда,
 45 Биёбон далаларнинг саҳоват қуюнлари
 48 Ленинчи авлодларнинг манглайдан намоён.
 59 Трактор цепларининг, азамат кранларнинг
 60 Уқирган шовқинлари, зўр қурилиш ғулғули.
 68 Совет халқлари учун муҳайё бу истиқбол.
Машинка нусха:
 28 Керагидан зиёда қуяр пўлат, прокат.
 45 Бепоеён далаларнинг саҳоват қўшинлари
 53 Улуғ етти йилликни қурғувчимиз ҳаммамиз.
 54 Шу план коммунизм меъморлари — бизга хос.
 73 Зориқиб кутган дамим, барала кўргандекман,
Ленин ва Шарқ:
 2 (Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ХХІ съез-
 дида)
 28 Керагидан зиёд қуяр пўлат, прокат.

ПАРТИЯ ШАРАФИГА

(161-бет)

Машинка нусха:

26—33 йўқ.

БИЗНИНГ УПГА ҚУНИБ УТИНГ, ДЎСТЛАРИМ...

(162-бет)

- Қўлёзма; Машинка нусха; Ўзбекистон маданияти, 1959,
 25 февраль; Коммуна, 1963, 10 май:*
 5 Асфальт йўлда «Зим»ларнинг тўпичоғи,
 15 Уртасида милиционер қўли бор,
 26—27 Бизда гулнинг тўқсон етти хили бор,
 орасида Тўққизилдан тортиб, очранг ними бор,
 Ҳар ғунчанинг қанча тўла дили бор.
 Гул япроғин салом айтар тили бор,
 Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим.
Қўлёзма:
 57 Мана будир гилос, олча, шакароб
 76—77 Шабнам тушди бошқа жойга кўчайлик,
 орасида Чарчадингиз, энди ўрин тўшайлик,
 Қим не деса, майли, хўп, кўнишайлик.
 Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим.
 Етоқ учун жой топамиз, албатта,
 Биров ерда, супами, кроватда,
 Еш жуфаклар том боши, атда-батда,
 Ўзбекистон ёзининг файзи катта,
 Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим.

Машинка нуха; Ўзбекистон маданияти, 1956, 25 февраль:

- 25 Қардошлиқда минглаб баҳор ўтказдим
70 Дил ёрилсин мисралар илҳомидан
79 Кўп кўринсин сизга қўйган озимиз
Уқинг Оўстлар:

- 5 Асфальт йўлда «Волгалар» тўпичоғи
58 Ва бу эса чаросдан тортган шароб,
59 Ичганларни хушёр қилувчи гулоб.
Коммуна, 1963, 10 май:

- 15 йўқ.
24 Сафар битмай қолди бир оз ютқаздим,
43 Сахийликда мисоли катта жаҳон.
79 йўқ.

БАҲОР ТҶИИ, МЕҲНАТ ТҶИИ БОШЛАНДИ

(165-бет)

Қўлёзма:

- 10 Дала-дашда ҳансирайди трактор,
30 Ялқовларга «бўлар-кетар» ой келди
37 Утиль кетган омоч, жувоз, тирмалар
46 Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди.
51 Кўклам тўйи, меҳнат тўйи бошланди.

ДУРДОНА

(167-бет)

Қўлёзма:

- 1—2 (Ҳаёт ўртоғим Муҳаррамхонга 8-Март совғаси)
орасида
14—17 йўқ.

Қизил Ўзбекистон, 1959, 8 март:

- 1—2 (Ўртоғим Муҳаррамхонга 8-Март совғаси)
орасида

ПАРТИЯМИЗГА ШАРАФ

(170-бет)

Қўлёзма:

- 17 Дилрабосан сен ажабол
20 Куни кеча съезд бунда:

ЕНМА-ЕН КЕТАЙЛИК

(172-бет)

Қўлёзма:

- 17 Етти йил аталган улуғ манзил
21—23 ўрин алмашган.

Еш ленинчи, 1959, 30 апрель:
17 Етти йил аталган бу улуғ манзил

МУҲАРРАМ

(173-бет)

Қўлёзма-1:

21—22 Менга қилган илтифотинг бениҳоя
орасида Сарвлар бошингга солганда соя.

МАЙ САЛОМИ

(174-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1959, 1 май:

18 Салом айтар гўзалликлар ижодкорига.

ИПАКЧИ ҚИЗЛАРГА МАЙ САЛОМИ

(175-бет)

Қўлёзма-1:

7—11 ва 17—31 йўқ.

Қўлёзма-2:

1 ва III бандлар йўқ.

Ўзбекистон хотин-қизлари, 1959, № 5:

13 Юзга ўтру қуйилган булоқдек тиниқ кўзгу,

АҲЕМ МУБОРАҚ

(180-бет)

Қўлёзма:

1—2 (Ўзбекистон хотин-қизларига шу қутлуғ кунларимиз-
орасида нинг саломи)

5 Нимаyki мен айтибман ҳаммасида сўзинг бор.

10 Она-Ватан, сут йўлингдан каттакон инсоният

ҚУЕШДЕК УМИД БИЛАН

(183-бет)

Машинка нусха-1, 2:

13 Бу йилги тўрт миллионни қилмоқдадир ишорат.

15 Конда фоз бўйинли пўлат экскаватор.

Машинка нусха:

10 Уру-қирни кўрпадай тоза қор босиб,

Қизил Ўзбекистон, 1960, 1 январь:

13 Бу йилги миллионларни қилмоқдадир ишорат.

30—31 йўқ.

ЭНГ ЙИРИК ЮЛДУЗ

(184-бет)

Шарқ юлдузи, 1960, № 3:

- 1 Партия — Ленин демакдир
- 2—3 йўқ.
- 6 Биронта манглайн холлик авлодим
- 8 Жаллодлар бобомнинг бошини чопганда
- 10 Бизнинг бу Ватанда бир инсон йўқки,
- 15 Бриллиант тоннадай — инсон мўътабар.
- 16—20 3—4 орасида такрорланган.
- 17 Партия демаклик — Ленин демаклик.

БИР ДУСТ ХОТИРАСИ

(185-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1960, 6 январь; Танланган асарлар-63:

- 12 Девор оша болалар — шунини ўзинг этгансан;
- 17 Бўйингдан баҳра олар миллион-миллион ўртоғинг.
Танланган асарлар-63:
- 5 Бирга-бирга ёзган эдик, мен энди ҳижрон ичра
- 12 Девол ошар болалар — шунини ўзинг этгансан;

УЧ ҚИЗУ ТҮРТ УҒЛОН

(187-бет)

Қўлёзма:

- 5—12-тўртликлар ўрин алмашган.
Қўлёзма; Машинка нусха; Еш ленинчи, 1960, 24 апрель; Шарқ юлдузи, 1960, № 5:
- 39 Уч миллион, юз етмиш минг тонна бу йилги шиор
Машинка нусха; Еш ленинчи, 1960, 24 апрель; Шарқ юлдузи, 1960, № 5:
- 40 Мендайлардан бу сафда юз минглаб комсомол бор.
Еш ленинчи, 1960, 24 апрель; Шарқ юлдузи, 1960, № 5; Ленин ва Шарқ:
- 5 Сўх дарёнинг сувидай шарқироқ, тинмас қувноқ.

УМИД ҚУКЛАМИ

(189-бет)

Машинка нусха:

- 3 Етти тонг кетма-кет бўлгум овора.
- 15 Япроқлар минг варақ жанговар дoston.
- 16 Кипригинг орқали дилга оқар ранг
- 29 Иш катта, орзу офтобдек катта
- 31 Илғамас оддий Тўйчи, солда.
- 34 Очилмоғин сирли қучоғи
- 39 Етти тонг кетма-кет бўлгум овора.

ШАРҚДА УЛУҒ БИНО БОР

(191-бет)

Ўзбекистон маданияти, 1960, 20 апрель:

- 10 Ажойиб ганжинасен Ленин номли САГУмиз,
- 16 Эй ўғил кафтингдаги ўрандир, тупроқ эмас,
- 20 Миянг глобусида олам билониҳоя.

ЛЕНИН ЧАШМАСИ

(193-бет)

Қўлёзма; Қизил Ўзбекистон, 1960, 22 апрель:

- 29 Борн халқлар қон-қариндош, бир-бирга ака-ука.
  - 30 Улуғ Ленин бизга очғач маърифат дарвозасин.
- Шарқ юлдузи, 1960, № 10:*
- 7 Минг йилларнинг саҳросидан сен оша топдинг нажот
  - 14 Замон сенинг, сенинг умр қўлингдаги улуддир
  - 17 Тоғу тошни титратгандай сенинг ҳиссу ҳавасинг.
  - 29 Бари халқлар қон-қариндош, бир-бирга ака-ука
  - 31 ТошДУ оша қалбимизни нурлатди зўр таълимот

КОММУНИЗМ МЕЪМОРИГА

(195-бет)

Тошкент ҳақиқати, 1960, 22 апрель; Шарқ юлдузи, 1960, № 5;

- 37 Режамиз шахматга муҳра тизгандай

ҚИРҚ ЕШЛИ ОЗАРБАЙЖОН

(197-бет)

Қўлёзма; Машинак нусха;

- 22 Озарлик пахтакорлар — ўзбекнинг касбдошлари
- Машинак нусха-1; Шарқ юлдузи, 1960, № 5; Қизил Ўзбекистон, 1960, 26 апрель:*
- 8 Йигирманчи йилларнинг жангжу қонли жамоли
  - 29 Шарқдаги кўп шоирнинг ижодига кўмакдош.
- Қизил Ўзбекистон, 1960, 26 апрель:*
- 8 Йигирманчи йилларнинг жангу бўртган жамоли
  - 22 Озарлик пахтакорлар — ўзбек касбдошлари
  - 30 Бизлар яхши ўқиймиз Фузулий, Видодийни,

БОБОМИЗ БИЗНИ СЕВГАН, БИЗ ҲАМ УНИ СЕВАМИЗ

(199-бет)

Қўлёзма:

- 4 Бизнинг улур бобомиз
- Қўлёзма; Ленин учқуни, 1960, 22 апрель; Шарқ юлдузи, 1960, № 5:*

- 11 Биз у кишига набира
13 Қўкламларни, гулларни,
*Ленин учқуни, 1960, 22 апрель; Шарқ юлдузи, 1960,
№ 5:*
4 Бизни улур бобомиз.
14 Гуллаган ҳар чаманни.

АҲМАДЖОН ФОТОГРАФ

(201-бет)

Қўлёзма:

- 23 Таърифни ғоят сипо.

ДАДАМ ВА МЕН

(203-бет)

Қўлёзма:

- 7 Вокзал нарёғида
34 Уғил, қизим бўлади
35 Гулнора, Воҳид, Ҳамид
36 Мен уларга оламан.

ТУҚИНЛИҚ ФАСЛИ

(209-бет)

Қўлёзма:

- 1 йўқ.
Машинка нусха; Ленин йўли, 1960, 10 сентябрь:
5 Меҳнат маҳсулининг терими яқин.
9 Қалбининг ритмаси мукамал ғазал

ТУЗ ҲАҚИ

(211-бет)

Машинка нусха-1; Қизил Ўзбекистон, 1960, 14 октябрь:

- 34 Чиғирлар сафига қўшилди кетмон.
38—39 Бу йилги пахтанинг ҳосили кўпдир,
орасида Энди ярим марра ошолдик холос.
Ўз меҳнат меванг бу — ёрдек маҳбубдир,
Пешона теринг бу — ҳар чигит олмос,
41 Энди машинада шуҳрат тарқатиб.
*Машинка нусха-1, 2; Қизил Ўзбекистон, 1960, 14 ок-
тябрь:*
54—55 Икки юз тонналаб терган мардлар бор.
орасида Тоғдан-тоғга қўнган лочин сингари,
Ғанимат ҳар кунда босинг илгари.
Пахта майдонида суръат эътибор,
58—59 Гигант комбинатлар ишлар эрта кеч,
орасида Сенинг чигитингдан сиқиб олар ёғ.
Собун сероб ерда дард бўлмайди ҳеч,

Эл омон, юрт бутун, ҳамма вақти чор.
Барча меҳнатингга ўз машинанг бор,
Меҳнатинг — кишилик амрига қарам.
Қуёш нурин сочган кенг лешонанг бор.
Бизда техникани билган муҳтарам.
*Машинка нусха-2; Қизил Ўзбекистон, 1960, 14 ок-
тябрь:*

- 27 Илк кўкламдаги пахтакор ерда
28 Гариллаб ер очар миллион трактор.
Қизил Ўзбекистон, 1960, 14 октябрь:
9 Сувлар бой ерида айқин тошарди.
54 Мода арслон ҳам тортар зотига
60 Қирқ уч йил илгари отахон Ленин.

АРАФА КҮНЛАРИ

(213-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1960, 22 октябрь:

- 2 Анқимоқда улуғ байрам кунларининг атири
13 Миллион тонна буғдой, совун, руда, кўмир, машина

МУҚАДДАС ЗАМОН

(214-бет)

Қўлёзма:

- 2—5 йўқ.
9 Бу ёндан кузатмак бўламан бир дам
55 Киши меҳнатига қудрат ва мадор.
81—82 Тошканда миллиондан кўпрак киши бор
орасида Темирдан, пўлатдан қўйма пойтахт.
Ишчи армиясин зарур иши бор
Булар коммунизм қураб, бизга бахт.

ЛЕНИН ҚЎЙГАН ОТ

(217-бет)

Қўлёзма:

- 1 ЦК қўйган от
9 Совет ёшларига ЦК қўйган от.
15 Учди комсомол ўз билими билан.
27 Сизга ҳавасим бор, оловдай ҳавас.
31 Ҳавони янградди кўксингиз қилич.
33 Эркалаб, кулумсирар отахон Ильич.

ЛЕНИН ОФТОБИ

(218-бет)

*Қўлёзма; Машинка нусха; Ўзбекистон хотин-қизлари,
1960, № 2; Коммунист, 1963, 10 май; Ленин ва Шарқ:*

- 19 Каттакон истиқболнинг зўр қопқаси очилсин
Қўлёзма; машинка нусха; Коммунист, 1963, 10 май;

- Ленин ва Шарқ:*
25 Бу Ленин фалсафаси, Лениннинг офтоби.
Машинка нусха:
1 Эркимиз амри
14 Советлар Ватанида мунчалик юксак жамол,
Ўзбекистон ҳатин-қизлири, 1960, № 12; Коммунист, 1963, 10 май:
10 Қонун асосий деб номланган улур ижод
Ленин ва Шарқ:
9 Бу — Ленин фалсафаси, Лениннинг офтоби.

ДУСТЛИК ТОНГИ

(219-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1961, 1 январь:

- 23 Янги йил муборак, эй азиз инсон!

ЯНГИ ЙИЛ САЛОМИ

(220-бет)

Қўлёзма:

- 44 Халқимнинг Ватани, ошиёни бор,
45 Ватанимнинг эгаси, посбони бор.

ҚИШ

(224-бет)

Машинка нусха:

- 2 Тўзгин парқу каби

ИНСОНИАТ ТАРИХИНИНГ БИРИНЧИ КОСМОНАВТИГА

(225-бет)

Машинка нусха:

- 1 Юрий Гагарин
7 Юлдузлар сирин билмоқ унга қадим орзу.
Агитатор блокноти, 1961, 1:
1 Шоирнинг совғаси
5 Битта зинапоядек хизмат қилур осмон.
Қизил Ўзбекистон, 1961, 13 апрель:
1 Шоирнинг қаҳрамонга совғаси

ГУЛДАСТА

(226-бет)

Еш ленинчи, 1961, 7 март; Ленин ва Шарқ:

- 12 Инқилобий озод Шарқ уфқининг юлдузлари

СЕВСАМ СЕВИБМАН-ДА

(227-бет)

Машинак нусха:

- 11 Анжир ҳам шу ерда, узум ҳам шунда
17 Гоят зарур эди шу гўзал баён.

БАҲОР ОҲАНГЛАРИ

(229-бет)

Қўлёзма:

- 6 Эллик кўклам файзини созга солмоққа
14 Наврўзи бедона ўргамчук сайрар

ЛЕНИН ВА ШАРҚ

(230-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1961, 22 апрель:

- 1 Ленинимиз
15 Бу сизнинг қудратингиз, отахон Ленинимиз.
21 Ғазабимни қанчалик айтсам ҳам шунчалар кам!
Қизил Ўзбекистон, 1961, 22 апрель; Ленин ва Шарқ:
11 Не демоқчи бўлсам — сизни қиллодим такрор.

ГУЛХОНА

(223-бет)

Танланган асарлар-63:

- 4 Бир боғ садарайхон оқу жигар ранг,
11 Ранглар танламоқда бўлган капалак.
17 Кўкламдай ҳимматни яхлит тўкиб бер.
20 Сўрига ўрмаласин гул ишқи печак,
24 Анқиган ҳидлари ҳаётдай сучук,

ИНСОНИЯТ ПРОГРАММАСИ

(240-бет)

Машинак нусха:

- 9 Ақл — қудрат демак.
Машинак нусха; Қизил Ўзбекистон, 1961, 9 август:
31 Ут — уруш.
34 Олам иморатин қурдик, ярқираб
35 Шунча мазмундормиш
40 Йўл олди тарихлар аренастига.
56 Шу моддий оламдан ахтариб фарқни
57 Ўзини танигач,
104 Икки минг етти юз Гитлердай, айни

114—115 Маърифат,
орасида энг доно хаёлдан ҳам тез

115—116 Программа бу —
орасида

122 Япроқни юваркан тонглар шабнами,
Машинка нусха; Шарқ юлдузи, 1961, № 9:

50 «Аврора» овози тонгги гудокдай

101 Кимки дахл қилса бўлади ғубор.
Қизил Ўзбекистон, 1961, 9 август:

29 Хонумон хароб,

30 Чўлоқ чумолилар уйи,

33 Кишининг ҳаётга ошиб ихлоси.

89 Ким виждон амрига бўлиб сафарбар

102 Умри зое кетар

110 Бу фабрик,

111 Бу завод

114 Бу менинг партням

ўрнида Программаси, Программа, бу —

134 Юзлаб галактик,

149 Инсон бўлганига шукур айтар ҳар ким
*Қизил Ўзбекистон, 1961, 9 май; Шарқ юлдузи, 1961,
№ 9:*

73 Ирганч башарасин тозалаб бўлмас,

85 Брестларгача

128 йўқ.

136 Сомончи йўл ҳам.

Шарқ юлдузи, 1961, № 9:

15 Улуғ боболарнинг дастхатида

38 Қалби ўт пуркаган

118 Инсонлик шарафин асрий ҳужжати,

119 Ленин Партиясин қудрати,

122 Япроқни ювгандай тонглар шабнами,

МИРЗАЧУЛ ГУЛДАСТАСИ

(244-бет)

*Машинка нусха; Шарқ юлдузи, 1961, № 9; Эрта бу-
гундан яхши:*

3 Дала-тузда нимтатир атир ҳиди анқийди.

34 Ўртоғим булбул каби сайрарди гул нишқида:

Эрта бугундан яхши:

9 Ечолди табиатнинг чўнғбўй икир-чикирин.

КОММУНИЗМ СЪЕЗДИГА

(246-бет)

Қўлёзма:

26 Кеча тонгда Москвада, Съездлар Саройида

28 Кеча тонгда инсонларнинг бахтиёр чиройидан

30 Ушбу съезд минбаридан ўқилади хотима,

Қизил Ўзбекистон, 1961, 17 октябрь:

6 Бугун мамнун табассум бор доҳиймиз чеҳрасида

ЛЕНИН АВЛОДИ ҚУТЛАЙДИ

(248-бет)

Еш ленинчи, 1961, 17 октябрь:

- 12 Лениннинг сафдоши бўлган шуларки,
30 Ҳатто жанг кунлари ёвни қирганмиз,
50 Шу ҳақ гап оламда аниқ қолади.

ЯНГИ ЗАМОН САРИ

(252-бет)

Қўлёзма; Машинка нусха:

- 11 Болари уйидай гувиллайди у.
17 Байрамда безанмак шу ёш авлодга хос.
Машинка нусха; Ленин учқуни, 1961, 7 ноябрь:
2—17 йўқ.
27 Еш авлод қўлига қилинди тақдир
36 Ленин орзулари тимсоли бўлган

БИЗНИНГ АСРИМИЗ

(257-бет)

Гунча, 1962, № 1:

- 82 Ленин идеясин

ЮРАҚДАН ЮРАҚКА

(260-бет)

Машинка нусха:

- 10 Йўлдош борсин қайга борар бўлсангиз.
25 йўқ.
29 Анқиган атр ҳидин.
37 Уртағамизни айиргувчи тўсиқларни кўр!

ЕҚУТ

(263-бет)

Тошкент ҳақиқати, 1962, 11 февраль:

- 31 Эрта кунн — истиқбол

АВГУСТ

(266-бет)

Қўлёзма; Эрта бугундан яхши.

6. Бармоғидан бол томган моҳир шиннипаз эди
Қўлёзма:

22—23 Соҳибкор халқимизнинг дилидай дастурхони орасида

Таптах ўзи шундай саҳий, танти, қуюнлик,
Меҳмон чорламай бўлмас, дўстлик, тинчлик замони.
Қизил Ўзбекистон, 1962, 16 сентябрь:

1 Сумбула

2—13 йўқ.

14 Сумбула кирди, демак — пишиқчилик авжида,

26 Фурсатлар ғаниматдир, бу кунлар ҳар соати
Эрта бугундан яхши:

2 Ёдимда, ёшлигимнинг кўкатлик чоғи эди,

22 Буларнинг бари яхши, бари шодлик, тўқинлик,

ЭРТАГА САЙЛАЙМИЗ

(267-бет)

Машинка нусха; Ўзбекистон маданияти, 1962, 17 февраль:

8 Гуллардан гулга қўниб болари йнғар губор,

11 Онахон шудгоримиз кўпчиган ноннинг ўзи.

КОММУНИСТ ИРОДАСИ КЎКНИ ЕРГА ТУШИРДИ

(268-бет)

Қўлёзма; Ўзбекистон маданияти, 1962, 18 август:

16 Келаси ё утта йил Марсга, Венерага ҳам
Ўзбекистон маданияти, 1962, 18 август:

27 Сомончи йўли каби фалак тўла юлдузлар

49 Андриан, Павеллар ҳам космосга солди каманд.

МАЙ МАНЗАРАСИ

(270-бет)

Қўлёзма; Қизил Ўзбекистон, 1962, 1 май:

3 Қишлоқи бўз йнгитдай овозлари дўриллар.

15 Еру осмонаро пахтакор яшил водий.

Қўлёзма:

48 Беқасос қолабермас оламаро фитналар,

Қизил Ўзбекистон, 1962, 1 май:

5 Муҳаббат нотасин ёдлар бола булбуллар

6—9 йўқ.

11 Тўрт теварак оламга нур каби солган назар

16 Уфқдан тиззанггача Сирдарё — мушфиқ она,

19 Муқаддас ва муборак заррин хок тожик ери,

25 Бунда диктатурамиз фикри амри ҳукмрон.

33 Қуйироқдаги Жиззах, Зомин бери, албатта.

42 Бу ерда империалист кеннедлар зўри йўқ

43 Бу уфқдан нарида Рождество ороли.

46—49 йўқ.

54—57 йўқ.

МЕҲНАТ БАЙРАМИ

(272-бет)

Ўзбекистон маданияти, 1962, 1 май:

- 3 Уру-қир ёппаси бахмал лола ранг.
- 21 Ўз ерининг нафаси ўз сийнамизда.

ИШЧИЛАР НАФАСИДАН ТЎҚИЛГАН МАТО БУ

(273-бет)

Ўзбекистон, 1962, № 11:

- 5 Жаҳоний орзуларни қалбаро қилмиш пайванд.
- 12 Кўзу-киприк сингари оила теграмиз
- 18 Бизга замон илдамини, машинани, ҳисобни,

ҚАРДОШ ҚОЗОҚ ЭЛИГА

(275-бет)

Қўлёзма:

- 1 Бизлар кетяпмиз
Қўлёзма; Машинка нусха:
- 11 Аллақачон йўқотмиш зериктирган мазмунин.
Машинка нусха; Ўзбекистон маданияти, 1962, 18 август:
- 13 Олмаота қўшни эшик, ён маҳалла Таллин.
- 15 Ҳар соат қўшни қардош дилларга берар хабар.

ИЛЬИЧ АВЛОДИГА

(276-бет)

Қўлёзма:

- 1 Бу гунчалар қалбинг каби пок
- 2 Тонг чоғидай тип-тиник фикрим —
- 11 Шафқат билан Надя бибингиз,
- 14 Билмасдингиз галстукни ҳам
- 15 Боглардингиз наридан бери.
- 16 Аммо кўзингиз чақнарди кўркем
- 22 Коммунистлар оталарингиз
- 24 Комсомоллар оналарингиз
- 30 Халок бўлди Морозов Павлик,
- 35 Совет халқи қўзғолур тоғдай,
- 37 Наҳрларга ёндош ирмоқдай.
- 39 Гигантларни қурдик паҳлавон.
- 45 Меҳр гунчаси қалбинг каби пок.

БИР САЛОМНИНГ КУЧИ

(278-бет)

Ўзбекистон маданияти, 1962, 18 май:

- 18 Бир-бирга чой узатар пиёлани чертишиб,
- 30 Чойга пашша тушгандай суҳбатга тушди губор.

ЭНДИ УРУШ БУЛМАЙДИ

(280-бет)

Қўлёзма:

- 35 Қанотимни қайирди.
37 Дилим тўла қасос бор.
60 Бошимиз тоғдай эди.
61 Кўнглимиз боғдай эди.

«ВОСТОК-3» КОСМОС КЕМАСИ СУВОРИЙСИГА

(282-бет)

Қизил Ўзбекистон, 1962, 12 август:

- 1 «Восток-3» космик кемаси суворийсига

КУЛОЛ ВА ЗАРГАР

(295-бет)

Мушоира-63; Ўзбекистон маданияти, 1963, 12 январь:

- 58 Қўлида лой товоқ бир кекса кулол.
90 Кулоллар заргардан қай ҳунарда кам?!

КЕКҚАЙМАЧОҚ СОБИРЖОН

(299-бет)

Қўлёзма:

- 31 Уч йил бурун Гагарин
37 Малодой кекқаймачоқ
38 Манглайин жирганди.
53 Яна кунлардан бир кун
64—65 ўрин алмашган.

ГУНАФША ВА УНИВЕРСАЛ

(303-бет)

Қўлёзма:

- 14 Қирда бағринг кериб олган нафасдан

БИЗНИНГ УЙДА УЧ ҚИЗ БОР

(306-бет)

Қўлёзма:

- 22—23 ўрин алмашган.
23 Чевари чевар бўлди,

МУВОРАКБОД

(311-бет)

Қўлёзма:

- 1 Меҳнат ва зафар
34—37 йўқ.
40 Кўрсатар эканмиз инсонлар кучин
Совет Ўзбекистони, 1963, 3 декабрь:
30 Миллиардча метрли рангли газлама
Эрта бугундан яхши:
18 Инқилобчи қалби дарёдай жўшқин,
44 Меҳнатинг маҳсули, не жамғарманг бор,
Ўзбекистон маданияти, 1963, 5 декабрь:
30 Мингларча метрли рангли газлама,

ИККИ ШЕЪР

(318-бет)

Қўлёзма-1:

- 2 Сочинг оқарибди
3 Рафиқам Муҳаррамхонга
Қўлёзма-2:
1, 2, 3 йўқ.
7 Дуррангга ўрибсан шу тожинг кўркем
8—11 ўрин алмашган (11, 10, 9, 8).
9 Бахтинг кўригида этмак посбон
24—38 йўқ.
Қўлёзма-3:
2 йўқ.
3—4 Рафиқам Муҳаррамга
орасида
Қўлёзма-4:
1—23 йўқ.
24—25 Дўстим Муҳаррамхонга бағишлайман
орасида
27 Боғимизда юз туман гулларга зийнат бергувчи
29 Ғунча парвар эътиборин боғбон яхши билур
30 Боларилар ҳурматини ғунча болидан сўранг.
31 Ҳар кишининг меҳнати албатта роҳат келтирур
32 Меҳнатимни қадрила кутган висолидан сўранг.
33 Ер билан яшнаб кўкарган боғимиз, бўстонимиз
34 Она бағри лаззатин қувноқ ғизолидан сўранг.
35 Жамбулу райҳон ҳиди кўнгилни уйғотган каби
37 Дилдаги севги жилосини жамоли кўрсатар,
38 Ишқимиз сиррин Ғафур Мирзо мақолидан сўранг.

ОЛУЧА

(323-бет)

Қўлёзма:

- 7 Қутлуғ қудратидан танги бўстоннинг

ОРАМИЗДА БАЪЗИЛАР БОР

(324-бет)

Қўлёзма:

- 7 Бултурги ҳосилни йира олмаймиз
- 17 Пахтадир ҳамманинг қувончи ўйи.

70 ЕШЛИ ЙИГИТГА

(325-бет)

Қўлёзма-1:

- 10—13 ва 14—17 ўрин алмашган.
- 15 Владимир Ильичнинг партияси бергандир.
  - 16 Бир умр жирлаб келдинг партиямизнинг кучини,
  - 17 Шу қудрат халқимизни шу кунга келтиргандир.

МОҲГУЛ

(326-бет)

Қўлёзма:

- 2 (Афғонистон самолётида стюардесса бўлган афғон қизга)
Совет Ўзбекистони, 1965, 17 январь:
- 2 (Афғонистон самолётида стюардесса бўлган қизга)

АЛИШЕР НАВОИЙ ҚАБРИ УСТИДА

(327-бет)

Қўлёзма:

- 2 («Ҳирот» номли узун шеърдан бир парча)
Машинка нусха:
- 2 (Ҳирот номли шеърлар циклидан)
- 19 Буюк иқболни ижод айлаган миллионча гул юзни,

ИСТИҚБОЛНИ КУТАМИЗ

(330-бет)

Машинка нусха:

- 5 Биз яратган замоннинг жамолига бир қаранг.

ОЛИМ ДЎСТИМГА

(332-бет)

Қўлёзма; Машилка нусха:

- 1 Бир олим дўстимга

ИККИ УТТИЗ БИР ОЛТМИШ

(333-бет)

Қўлёзма; Машинка нусха:

- 1 Собир Абдулла 60 ёшда
- 14 Асрдошдирлар Муқийм, Завқий билан,
- 19 Базмородир, мўмиқдир, моқдир.
- 21—22 ўрин алмашган.

КАТТА ТЎИ ДЕБОЧАСИ

(336-бет)

Машинка:

- 1 Чин арафа шеъри
- 4 Уфқдан йўл олар тонглар карвони
- 14 Зар бошоқ ўқидан бўшатишган ёча,
- 21 Қуёшдай меҳринг заррага етди.

ОЛМА ОТДИ

(337-бет)

Қўлёзма-1, 2:

19—22 йўқ.

ЭРКИН ИНСОНИЯТ БАЙРАМИ

(346-бет)

Қўлёзма:

- 11 Заррин толаларин ҳуради мудом.
- 13 Азалий ҳаёт бу қилмакда давом.
- 30 Яқинда партия съезди ўтди,
- 41—42 Бу кун календардан навбат варағин
орасида Йиртиб ёруғ кунга боқувчи ўртоқ.
Равшанрак ёритиб кўзинг қароғин
Ўнгига, терсига диққат билан боқ.

ПИЯНИСТАЛАР ҲАҚИДА ТҶРТ ТҶЮҚ

(351-бет)

Қўлёзма:

- 7 Кўз хира, юз буруш, тарашадай қоқ,
- 12 Бола-чақасига, оилага ёт.
- 13 Сандирағлаб, билмайди уёт.
- 17 Дунёда бормикан ҳар нарсага чек,
- 20 «Ароқ ич, дам-бадам кафтлаб носвой чек»

ИККИ УҒИЛ, БИТТА ҚИЗ

(374-бет)

Қўлёзма:

11—12 Ўн етти гаров олиб
орасида Революционерман деди.
Мен октябрман деди.
Тўққизинчи синфда
Мақтанса бўлар эмиш.

ИЗОҲЛАР

ЖОНДАН АЗИЗ ЛЕНИН ҚОМСОМОЛИГА

(7-бет)

Шеър 1954 йилда ёзилган. Адибнинг шахсий архивида унинг машинка нусхаси сақланади. Саҳифа сўнгида «22. 1. 1954 йил» санаси мавжуд. Биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1954 йил, 24 январь) чоп этилган.

Кейинчалик шоирнинг «Бир ғунча очилгунча» (1955), «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган. «Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

БИР ҒУНЧА ОЧИЛГУНЧА

(8-бет)

1954 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида унинг қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма тўрт бетдан иборат бўлиб, варақ сўнгида «15. II. 1954 йил» санаси қайд этилган. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър илк дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1954 йил, 24 февраль) нашр қилинган. Кейинчалик Фафур Ғуломнинг «Бир ғунча очилгунча» (1955), «Танланган асарлар» (1957, II том) «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни асосида нашр қилинмоқда.

ПОРЛОҚ ИСТИҚБОЛ УЧУН

(10-бет)

Шеър 1954 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида унинг тўрт саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. Шеърнинг ёзилган санаси охирида «1954 йил» деб кўрсатилган. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1954 йил, 14 март) босилган. Кейинчалик шоирнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларида, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларида чоп этилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

38 *Сурхон* — Сурхондарё назарда тутилади. Бу дарё Амударёнинг охириги йирик ўнг irmoғи.

38 *Куйганёр* — Катта Фарғона каналини сув билан таъминлайдиган гидротехника иншооти (Андижон), 1940 йилда қурилган.

ҚУКЛАМ КЕЛДИ, ЕЗ КЕЛАР

(12-бет)

Шеър 1954 йилда ёзилган. Адибнинг шахсий архивида унинг етти бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда авторнинг

Ўзи учун қўйган белгилари учрайди. «17. III. 1954 йил» санаси мавжуд. Биринчи маротаба «Пионер» журналида (1954 йил, № 5) нашр этилган. Кейинчалик эса шoirнинг «Бир ғунча очил-гунча» «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

ЭКИШНИНГ ЧОҒИДИР, АЗИЗ УРТОҚЛАР

(16-бет)

1954 йилда ёзилган. Шеърнинг тўрт бетдан иборат қўлёзма-си авторнинг шахсий архивида сақланади. Ёзилган санаси «17. IV. 1954 йил» деб кўрсатилган. Шеърнинг машинка нусхалари ҳам мавжуд. Уларга ҳам «17. IV. 1954 йил» санаси қўйилган. Шеър биринчи маротаба адибнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

ШАРАФ БАЙРАМИ

(18-бет)

Шеър 1954 йилда Россия билан Украинанинг қайта қўшил-ганига 300 йил тўлишига бағишлаб ёзилган. Адибнинг шахсий архивида унинг уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифалар-да баъзи тузатишлар қилинган, сарлавҳа берилмаган, ёзилган санаси қўйилмаган. Яна уч бетдан иборат машинка варианты ҳам мавжуддир. Унда «1. V. 1954 йил» санаси учрайди. Шеър ilk маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1954 йил, № 5) нашр бўл-ган. Кейинчалик Ғафур Ғулом «Танланган асарлар» (1957 йил, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларига, «Асар-лар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

32, 33-сатрлар қўлёзма асосида олинди.

14 *Улуғ Богдан* — Богдан Хмельницкий (Зиновий Михайлович, тахминан 1595—1657) — Украинанинг Россияга қўши-лишида ташаббускор украин давлат арбоби, саркарда. (Ўшбу нашрнинг II томига қаранг).

ЧАРОҒЛАРИМ-ҚАРОҒЛАРИМ

(20-бет)

Шеър 1954 йилда ёзилган. Адибнинг шахсий архивида унинг қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма саҳифасида ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Унда «5. V. 1954 йил» санаси мавжуд. Биринчи маротаба «Пионер» журналида (1954, № 6) нашр бўлган. Кейин-чалик шoirнинг «Бир ғунча очилгунча» (1955), «Танланган асар-лар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламла-рига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг III томи олинди.

АЗИЗ АВЛОДЛАРИМИЗГА

(21-бет)

1954 йилда ёзилган. Қўлёзмаси ва машинка нусхалари сақ-ланмаган. Шеър биринчи маротаба «Ленин уққуни» газетасида

(1954, йил, 19 май) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Бир гунча очилгунча» (1955), «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, шунингдек «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.
38 *Артек* — 1925 йил Қора денгизнинг Қрим соҳилида ташкил этилган В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ пионерлар лагери.

САЛОМ

(23-бет)

Шеър Россия билан Украинанинг қайта қўшилганига уч юз йил тўлиши муносабати билан 1954 йилда ёзилган. Қўлёзмаси адабнинг шахсий архивида сақланади. «21. V. 1954 йил» санаси кўрсатилган. Шеърнинг машинка варианты ҳам мавжуд. Бу нусхада сарлавҳадан кейин (Россия билан Украинанинг қўшилганига 300 йил тўлиши муносабати билан) деб ёзилган. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» (1954 йил, 22 май) газетасида, кейинчалик шоирнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1962) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

33 *Эрмитаж* — Ленинграддаги музей. СССРдаги энг йирик маданият тарихи музейи бўлиб, 1764 йилда барпо этилган. Совет ҳокимияти йилларида қайта кенгайтирилган; амалий, безак санъати асарлари, графика, маданият ёдгорликларининг нодир намуналаридан иборат бой коллекцияга эга.

ОНА ДЕРЖАВАМИЗ

(25-бет)

Шеър Украинанинг Россияга қайта қўшилишининг уч юз йиллигига бағишланган бўлиб, 1954 йилда ёзилган, қўлёзмаси ва машинка варианты сақланмаган. Шеър илк бор «Тошкент ҳақида» газетасида (1954 йил, 22 май) нашр этилган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Асарлар-65, 73»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

11 *Энг кичик қизим исми биласизки Наташа* — Ғафур Ғуломнинг кичик қизи Тошхон (1950 й.). Шоир уни кўп шеърларида Тошхон — Наташа деб атайди («Яна бир қутлуғ кун» 63-мисра).

ЯНА БИР ҚУТЛУҒ КҮН

(26-бет)

1954 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. Биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1954 йил, 1 сентябрь) босилган. Кейинча шоирнинг «Бир гунча очилгунча» (1955), «Танланган асарлар» (1957, II том) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни асосида чоп этилмоқда.

ҚАРДОШ ТОЖИК ХАЛҚИГА ЎЗБЕК ХАЛҚИДАН САЛОМ

(28-бет)

1954 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Санаси «20. X. 1954 йил» деб кўрсатилган. Саҳифаларда автор ўзи учун қўйган белгилар, ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шу шеърнинг икки машинка нусхаси ҳам мавжуд. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1954 йил, 22 октябрь) нашр этилган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961), «Танланган асарлар» (1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларида чоп этилган.

Нашрга «Асарлар-65»нинг II томи матни асосида тайёрланди. 7 *Панжакент* — Тожикистон ССР Ленинобод областидаги шаҳар (1953 йилгача посёлка).

7 *Варахш* — Варахша — Бухоро шаҳридан 40 км ғарбда. Раҷфандун ёки Раҳфандун воҳасидаги қалъа харобаси.

9 *Сугдийлар* — Ўрта Осиёда яшаган ҳозирги тожик ва ўзбекларнинг аجدодлари.

13 *Бадахшон* — Амударёнинг юқори оқимида жойлашган ўлка. Бадахшон, Помир тоғларининг бир қисми бўлиб, икки ўлкадан иборат. 1) Ғарбий Помирда жойлашган тоғли Бадахшон автоном области (ТоҷССРда). 2) Шимоли-шарқий Афғонистонга жойлашган Бадахшон.

16 *Навоий* — Алишер Навоий (1441—1501) — улур ўзбек шоири ва мутафаккири (Бу ҳақда ушбу нашрнинг I—II томларига қаранг).

16 *Жомий* — Абдураҳмон Жомий (1414—1492) — улур форс-тожик шоири ва олими. Бой лирика ва «Ҳафт авранг» туркум дostonлари муаллифи.

28 *Вахш* — Тожикистон ССРдаги дарё. Узунлиги 524 км. Вахш тор, чуқур ва жуда нишаб ўзанда урилиб, тез оқади.

31 *Сино* — Абу Али ибн Сино кўзда тутилади.

36 *Табошар* — Қурама тизмасига кирувчи тор.

39 *Мирсанжали* — ўрикнинг бир нави.

50 *Дарвоз* — Помирнинг шимоли ғарбида жойлашган жой номи. Обихингов ва Панж дарёлари оралигида.

51 *Душанба* — Тожикистон ССРнинг пойтахти. Ҳисор водийсида,

ТОШКЕНТ ПАХТАКОРЛАРИГА БАЙРАМ ҚУТЛОВИ

(30-бет)

1954 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий уй архивида уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Қўлёзда «5. XI. 1954 йил» санаси кўрсатилган. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1954 йил, 6 ноябрь) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулумнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

МАНГЛАЙИМ КЕЛАЖАК КАБИ ҚУЕШЛИ

(32-бет)

1954 йилда ёзилган. Қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади. Унда автор ўзи учун қўйган белгилар мавжуд. Учирилган ва янгидан ёзилган мисра ва сўзлар учрайди. Санаси «1954 йил» деб кўрсатилган. Шеър ilk маротаба «Еш ленинчи» газетасида (1954 йил, 6 ноябрь) нашр қилинган. Кейинчалик «Мактаб саҳнаси» (1956), «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул этилди. 50—51 қаторлар орасидаги кўп нуқталар таянч матнда мавжуд. 6 *Лениннинг декрети* — 1920 йил 7 сентябрда РСФСР Халқ Комиссарлари Советининг В. И. Ленин имзо чеккан декретига мувофиқ Туркистон Давлат университетини ташкил топган. Ғ. Фулом ана шу воқеага ишора қилмоқда. 8 *Бошимда «Қизил Шарқ» ишчи шапкаси* — бу мисрада Тошкентдаги 1900 йилда ташкил топган ҳозирги Тепловоz-вагон ремонтни заводи ва унинг қудратли ишчилари назарга олинган. Завод 1924 йилдан «Қизил шарқ устaxonаси» номи билан юритилган. 1935 йилдан «Тошкент паровоз-вагон ремонтни заводи» деб аталган. 1957 йилдан заводга Октябрь революцияси номи берилди ва 1975 йилда Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотланди.

36 *Сад* — тўсиқ, девор мазмунларида ишлатилади.

КОММУНИЗМ АСРИНИ ҚУПЛАВОРГИНГ КЕЛАДИ

(34-бет)

1954 йилда ёзилган. Қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади. Саҳифа охирида «1954 йил, ноябрь» санаси мавжуд. Шу ерда шеърнинг машинка нусхаси ҳам мавжуд. Ёзилган йили кўрсатилмаган. Шеър ilk дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1954 йил, 7 ноябрь) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Фуломнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига «Асарлар-65, 73»нинг II, IV томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матнига қабул қилинди. 52 *Султон ота* — Қосимхўжаев Султонхўжа (1874—1961) — Туркистонда Октябрь революцияси ва граждандар уруши қатнашчиси. 1919 йилдан КПСС аъзоси. 1905 йилги революцияда, Тошкентдаги 1916 йилги қўзғолонда ҳамда Октябрь қуроли қўзғолонида қатнашган. Тошкент эски шаҳар район партия комитети масъул секретари, Ўзбекистон ССР Марказий ижроия комитети раиси ўринбосари ва бошқа масъул лавозимларда хизмат этган.

«ҲАМЗА» ТЕАТРИГА

(36-бет)

1954 йилда ёзилган. Адибнинг шахсий уй архивида қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма тўрт бетдан иборат бўлиб, «1954 йил» деб

ёзилган санаси берилган. Шеър биринчи мартаба Ғафур Ғулومнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1953) тўпламида нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Биз сени олқишлаймиз» тўплами асосида чоп этилмоқда.

- 1 **Ҳамза театри** — Ҳамза номидаги Ленин орденли Ўзбек Давлат академик драма театри — 1919 йили Тошкентда К. Маркс номидаги Ўзбек совет драма труппаси сифатида ташкил топган. 1929 йили Ҳамза номи, 1933 йили академик театр фахрий унвони берилди.
- 5 **Жамбул Жаббаев** (1846—1945) — машҳур қозоқ оқини. СССР Давлат мукофоти лауреати (1941).
- 24 **Ҳамза** — Ҳакимзода Ниёзий (1889—1929) — атоқли ўзбек совет ёзувчиси, ўзбек совет адабиётининг асосчиси, атоқли актёр, режиссёр, композитор, педагог ва жамоат арбоби.
- 24 **Уйғур** — Абдуманнон Мажидов (1897—1955) — атоқли ўзбек совет театр арбоби, режиссёр, актёр, таржимон, драматург, педагог. ЎзССР халқ артисти (1932). Ўзбек совет театри асосчиларидан. Ҳамза номидаги театрнинг ташкилотчиси. СССР Давлат мукофотининг лауреати (1949).
- 31 **Бою батракларнинг аянч ҳолини** — Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг «Бой ила хизматчи» пьесаси назарда тутилади.
- 32 **Сора Эшонтўраева** (1911) — атоқли ўзбек совет актрисаси, жамоат арбоби. Ўзбекистон театр жамиятининг раиси. СССР халқ артисти (1951). 1927 йилдан Ҳамза номидаги театр актрисаси, 1943—46 ва 1953—60 йилларда шу театр директори. Ҳамзанинг «Бой ила хизматчи» пьесасида Жамилла ролини ижро этган.
- 36 **Олимхўжа** — Олим Хўжаев (1910—1977) — ўзбек совет актёри, режиссёр ва жамоат арбоби. СССР халқ артисти (1959). 1929 йилдан Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театрининг артисти. СССР Давлат мукофотининг лауреати (1949).
- 37 **Аброрвой** — Аброр Ҳидоятлов (1900—1958) — ўзбек актёри, СССР халқ артисти (1945).
- 42 **Яшин** — Комил Яшин (1909) — ўзбек совет адиби ва жамоат арбоби. ЎзССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби (1939), Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1974), ЎзССР халқ ёзувчиси (1969), ЎзССР Фанлар академиясининг академиги (1968), СССР Давлат (1950), Ҳамза номидаги ЎзССР (1967) ва Халқаро «Нилуфар» (1978) мукофотлари лауреати.
- 42 **Уйғун** — Раҳматулла Отақўзиев (1905) — ўзбек совет шоири, драматург, ЎзССР халқ шири (1965), ЎзССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби (1956), ЎзССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси (1964).
- 42 **Собир Абдулла** — Абдуллаев Собир (1905—1972) — ўзбек совет шоири, ёзувчиси, драматург, ЎзССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби (1944), ЎзССР халқ шоири (1965).
- 42 **Абдулла Қаҳҳор** (1907—1968) — ўзбек совет ёзувчиси, драматурги, таржимон, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси (1967), СССР Давлат (1962), ЎзССР Ҳамза (1966) мукофотлари лауреати.
- 43 **Етим Бобожонов** (асл исми Фозил (1904—1956) — ўзбек совет актёри ва режиссёри, ЎзССР халқ артисти (1943). Ўз-

бек совет театри асосчиларидан. «Ҳамза» театрида актёр ва режиссёр бўлиб ишлаган.

- 43 *Обид ака* — Жалилов Обид (1896—1963) — ўзбек совет актери, ЎзССР халқ артисти (1939). Ҳамза номидаги ўзбек Давлат академик драма театрининг артисти. СССР Давлат мукофотининг лауреати (1949).
- 43 *Лутфулла ака* — Назруллаев Лутфулла (1903—1962) — ўзбек совет актери, ЎзССР халқ артисти (1945). Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театри артисти.
- 47 *Миршоҳид* (Мироқилов, 1899—1959) — ўзбек совет актери ва режиссёри, ЎзССР халқ артисти (1937). Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театрининг артисти.

МЕНИНГ ЎЛКАМ

(38-бет)

1954 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида машинка нусхаси мавжуд бўлиб, унда сарлавҳа «Менинг республикам» деб берилган. Шеър илк дафъа «Пионер» журналида (1954 йил, № 12) нашр қилинган. Кейинчалик эса, шоирнинг «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

ҒУРУР ВА ҚУДРАТ ТОНГИДА

(40-бет)

1954 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади. Биринчи бет орқасига ҳам ёзилган. Тўртликлар ўрни алмашгани учун саҳифада изоҳловчи тартиб рақамлари қўйилган. Санаси ҳам «29. XII. 1954 йил» кўрсатилган. Автор ўзи учун қўйган баъзи белгилар учрайди. Бундан ташқари, шеърнинг машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър илк маротаба «Ёш ленинчи» газетасида (1955 йил, 1 январь) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» тўпламига (1958), «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Нашр учун «Биз сени олқишлаймиз» тўплами матни асос қилиб олинди.

МЕН СЎРАЙ, СИЗ ЖАВОБ БЕРИНГ

(42-бет)

1954 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Сарлавҳаси «Янги йил жумбоқлари» деб берилган. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, 1 январь) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни асосида чоп этилмоқда.

Ушбу шеърнинг асос матнидаги сўнгги қирқ беш мисраи мазмунан «Минутлар чақиради» шеърининг давомидир. «Сиз менинг ёшлигимсиз» тўламида ва «Ленин учқуни» (1955, 30. I) да ҳам

бу қирқ беш сатр «Минутлар қақиради» шеърининг давоми бўлиб келган. Шеърнинг бу қисми ўз ўрнига олindi.

ЦЮЙ ЮАНЬ

(44-бет)

1955 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий уй архивида тўрт бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Охириги бетда «16. I. 1955 йил» санаси кўрсатилган. Шеър илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1955 йил, № 10) нашр қилинган. Шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламида, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн учун «Биз сени олқишлаймиз» тўплами қабул қилинди.

- 1 Цюй Юань (янги эрадан аввалги, 340—272 йиллар) — Хитой шоири. У поэзияда «Чу цзи» янги жанрини ихтиро қилди ҳамда шу жанрда кўп ижод этди.
- 5 Гомер — қадимги Юнонистоннинг афсонавий шоири. Машҳур «Илиада» ва «Одиссея» эпик дostonлари Гомер номи билан боғланади.
- 26 Искандар — македониялик Александр (мил. ав. 356—323) — қадимги юнон давлат арбоби ва саркардаси, кейинча шарқда афсонавий қаҳрамон образи.
- 26 Доролар — Доро I (мил. ав. 522—486), Доро II (мил. ав. 423—404), Доро III (мил. ав. 336—330) қадимги эрон ҳукмдорлари.
- 34 Чан Кай-Ши (1887—1975) — Гомендантлик режимининг асосчиларидан.
- 53 Хуан-хэ — Сарик дарё — Хитойнинг шарқий қисмидаги дарё. Узунлиги 4845 км.

ҚАЙМОҚДАЙ ШЕЪР

(46-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Унинг қўлёмаси авторнинг шахсий архивида сақланади, бир нусхада, саҳифаларда ўчирилган айрим мисра ва сўзлар учрайди. «17. I. 1955 йил» санаси мавжуд. Иккинчи нусха эса машинкаланган. Шеър биринчи мартаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1966 йил, 12 октябрь) нашр этилган. Кейинчалик «Шарқ юлдузи» (1966 йил, № 11) журналида, «Асарлар-72»нинг III томида чоп этилган.

Қўлёзма асос сифатида қабул қилинди.

ҚОҒОЗ

(49-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Адибнинг архивида унинг қўлёмаси мавжуд. Саҳифа охирида «25. I. 1955 йил» санаси ҳам кўрсатилган. Шеър илк дафъа «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1955 йил, № 3) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Танланган асарлар», (I Ассалом, 1962), «Шеърлар» (1969) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

МЕНИНГ БИР САТРИМ

(50-бет)

1955 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий уй архивида бир нуска қўлёзмаси сақланади. «26. I. 1955 йил» санасига эга. Саҳифаларда айрим ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър биринчи мартаба «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1955 йил, № 3) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Танланган асарлар» (I Ассалом, 1963) тўпламларида, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларида чоп этилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

ЕШ ҲКИТУВЧИЛАРГА

(51-бет)

Шеър 1955 йилда Бухоро Педагогика институтининг 25 йиллигига бағишлаб ёзилган. Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Унда «27. II. 1955 йил» санаси мавжуд. Биринчи мартаба «Бухоро ҳақиқати» газетасида (1955 йил, 28 январь) нашр бўлган. Кейинчалик «Ўқитувчилар газетаси» (1956 йил, 18 январь)да ҳамда «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламида, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларида чоп этилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул этилди.

МИНУТЛАР ЧАҚИРАДИ

(52-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Унинг қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, 30 январь) нашр қилинган. Кейинчалик «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1959) тўпламларига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган «Мен сўрай сиз жавоб беринг» шеърдаги охириги қирқ беш мисра «Минутлар чақиради» шеърининг давомидир. Шеър бир бутун ҳолда «Сиз менинг ёшлигимсиз» тўпламида чоп этилган. Шунга кўра ушбу нашрга асос қилиб «Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди ва шеърнинг сўнгги қирқ беш сатри ўз ўрнига олинди.

6 Менделеев Д. И. (1834—1907) — кимёвий элементлар даврий қонунини яратган рус кимёғари.

7 Павлов И. П. (1849—1936) — совет физиологи, ҳайвонлар ва одам олий нерв фаолияти тўғрисидаги материалистик таълимот асосчиси.

57 Олияхон Султонова (1919) — пиллакор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1951).

УЧ УҒЛОН БАХШИ

(54-бет)

Бу шеър 1955 йилда ёзилган. Адибнинг уй архивида беш бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган сўз ва мисралар учрайди. «I. III. 1955 йил» санага эга, унинг уч бетдан иборат машинка нусхаси ҳам бор. Бунда ҳам ёзилган сана «I. III. 1955» деб кўрсатилган. Шеър илк дафъа «Муштум далада» — «Муштум» журналининг махсус сонисида (1955 йил, 1 июль)

нашр қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

3 «Кирпи» — Озарбайжон ССРда нашр қилинадиган сатирик журнал.

3 «Тўқмоқ» — Туркменистон ССРда чиқадиган сатирик журнал.

МЕНИНГ ҚИЗИЛ БАЙРОҚЧАМ

(56-бет)

1955 йилда ёзилган. Қўлёзмаси шоирнинг шахсий архивда сақланади. Икки бетдан иборат. Саҳифа охирида «26. IV. 1955 йил» санаси келтирилган. Биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, I май) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

ТИНЧЛИК КЎКЛАМИ

(57-бет)

1955 йилда ёзилган. Архивда иккита машинка нусхаси сақланади. Биринчи нусха уч бет, иккинчи нусха икки бетдан иборат. Биринчи нусхада «27. IV. 1955 йил» деб ёзилган сана кўрсатилган. Иккинчи нусхада ёзилган йили берилмаган. Шеър биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1955 йил, I май) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

УМИД БАЙРОҒИ

(59-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Учинчи бет охирида «28. IV. 1955 йил» санаси мавжуд. Шеърнинг «Тинчлик байроғи» сарлавҳаси билан ёзилган машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1955 йил I май) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.
35 Рим — қадимий шаҳар, Италиянинг пойтахти. Шаҳар эраמידан олдин 754/753 йилларда бунёд этилган. Ҳозир мамлакатнинг маданий, иқтисодий ҳамда сиёсий маркази.

МЕНИНГ ҚУЙЛАРИМ

(61-бет)

1955 йилда ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Архивдаги шеърнинг «Менинг қўшиғим» номли яна бир нусха-

енда «Дўстим Сулаймон Юдаковга бағишлайман», деган эпитафия ёзилган.

Шеър биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, 15 май) нашр қилинган. «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Ленин учқуни» газетаси матни асосида чоп этилмоқда.

9 *Терма* — халқ оғзаки ижоди жанрларидан бири. Халқ бахшилари томонидан музыкага солиниб айтилган. Бу мисрада қўшиқнинг сўзини ўзим ёзиб бераман мазмунида берилган.

САМАД ВУРҒУНГА

(62-бет)

1955 йилда ёзилган. Архивда қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма тўрт бетдан иборат. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Ёзилган санаси кўрсатилмаган.

Шеърнинг тўрт бетдан иборат машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, 18 май) нашр қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

1 *Самад Вурғун* — Самад Юсуф ўгли Векилов (1906—1956, Баку) — Озарбайжон ССР халқ шоири. Озарбайжон ССР да хизмат кўрсатган санъат арбоби (1943), Озарбайжон ССР Фанлар академиясининг академиги (1945), СССР Давлат мукофоти лауреати (1942).

7 *Бобак* (798/800—838) — IX асрнинг 10—30-йилларида Озарбайжон ва Ғарбий Эронда араб халифалари ҳамда феодал истибдодига қарши кўтарилган халқ ҳаракатининг раҳбари.

23 *Маҳастий* (тахаллуси, исми Муниса XII аср, Хўжанд — Ганжа) — шоира форс тилида ижод қилган. Асарларида ҳақиқат, адолат учун кураш ғоялари тарғиб қилинган.

25 *Низомий Ганжавий* — Абу Муҳаммад Илос ибн Юсуф (1141—1209) — Шарқда тўнғич «Хамса» муаллифи бўлган озарбайжон шоири.

43 *Мовароунқоқоз* — шоир Мовароуннаҳрга ўхшатма сифатида Закавказьеи шундай деб атамоқда.

43 *Мовароуннаҳр* — Амударёнинг ўнг қирғоғидаги территориянинг ўрта асрлардаги номи.

44 *Нўширван* (Ануширван) — эрампдан олдин яшаган Эрон подшоҳларидан.

ЎҚИНГ, ҚИЗЛАР

(64-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Қўлёзмаси архивда сақланади. Қўлёзма уч бетдан иборат. Саҳифа охирида «20. VIII. 1955 йил» санаси кўрсатилган. Шеър илк бор «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналинда (1955 йил, № 9) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғулумнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Танланган асарлар» (II Ғулдаста, 63) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

ҚУТЛУФ ТОНГ САЛОМИ

(65-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида қўлёзмаси сақланади. Бир саҳифадан иборат машинка нусхаси ҳам мавжуд. Бунда «1955 йил, август» санаси берилган. Шеър биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1955 йил, 31 август) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг III, IV томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

ШОФЕР

(66-бет)

1955 йилда ёзилган. Иккита қўлёзмаси мавжуд. Шеър биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналинда (1962 йил, № 9) нашр этилган. Кейинчалик Фафур Фуломнинг «Танланган асарлар» (II Гулдаста, 63) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул этилди.

ИШҚИМ ВА ҚЎШИҒИМ

(67-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Архивда етти бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Унда «3. XI. 1955 йил» санаси кўрсатилган. Шеър илк дафъа Фафур Фуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига, кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

БУГУННИНГ ЧАҚИРИҒИ

(70-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Охири саҳифада шеърнинг ёзилган вақти 13/XII тарзида қайд этилади (йили йўқ). Шеър илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1955 йил, 14 декабрь) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламида ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

ДИКТАТУРАМИЗ СОЛДАТЛАРИГА

(72-бет)

Шеър 1955 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифа охирида «26. XII. 1955 йил» кўрсатилган ва имзо ҳам чекилган.

Шеърнинг «Совет солдатларига» номи билан кўчирилган машинка нусхаси ҳам мавжуд. Биринчи маротаба «Фрунзечи» газе-

тасида «Совет солдатларига» номи билан (1956 йил, 1 январь) нашр қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

ЎЗБЕКИСТОН КОМСОМОЛИНИНГ XV СЪЕЗДИГА ТАБРИГИМ

(73-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Архивда унинг уч бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. Шеър илк мартаба «Еш ленинчи» газетасида (1956 йил, 21 январь) нашр қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» тўпламига (1958), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

УЛУФ ҲИНД ХАЛҚИГА

(75-бет)

1956 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Текст охирида «26. I. 1956 йил» саноми кўрсатилган. Саҳифада ўчирилган, тузатилган ўринлар учрайди. Шеър биринчи мартаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 27 январь) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

- 6 *Бобил* (Вавилон) — Дажла (Тигр) ва Фрот дарёлари орасидаги Месопотамия (Ал-Жазира)нинг жанубий қисмидаги милоддан аввалги икки мингинчи йилликнинг ўрталарида вужудга келган қулдорлик давлати.
- 8 *Конфуций* (милоддан аввал 551—479) — қадимги хитой мутафаккири, сиёсий арбоби, ахлоқий-сиёсий таълимот конфуцийлигининг асосчиси.
- 11 «Маҳабҳарата» («Бҳарата авлодлари жангномаси») — қадимги ҳинд қаҳрамонлик эпоси.
- 13 *Ганг (Ганга)* — Ҳиндистон ва Бангладешдаги дарё.
- 24 *Шер тамга бахтсизлик энди талолмас* — инглиз мустамлакачиларининг герби назарда тутилади.
- 25 *Панжоб* — Ҳиндистоннинг шимоли-ғарбий қисмидаги штат.
- 30 *Неру Жавоҳарлал* (1889—1964) — Ҳиндистон давлат арбоби, ҳинд миллий озодлик ҳаракати раҳбарларидан бири.
- 38 *Кўзларнинг қувончи, Фурқат айтгандай* — Зокиржон Холшўҳаммад ўғли Фурқатнинг (1858—1909) «Бир қамар сиймони кўрдим балдан кашмирда» деб бошланувчи газали назарда тутилади. Фурқат 1883 йилда Қашмир вилоятида бўлган.
- 52 *Бҳай-бҳай* — яшасин мазмунида ишлатилган.

БИЗ СЕНИ ОЛҚИШЛАЙМИЗ, ЖОНАЖОН ПАРТИЯМИЗ

(77-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк мартаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 14 февраль) нашр

қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар»-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

ВАТАН МАРШИ

(79-бет)

1956 йил 11 мартда ёзилган. Қўлёмаси сақланмаган. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналинда (1967 йил, № 12) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг III томига киритилган.

«Шарқ юлдузи» журналининг 1967 йил № 12 сони асосида чоп этилмоқда.

ХАЛҚЛАР ДУСТЛИГИ ГЭСига

(80-бет)

1956 йилда ёзилган. Архивда унинг икки қўлёмаси сақланади. Биринчи қўлёзма икки бетдан иборат. Қўлёзма чала бўлиб, сарлавҳа «Қайроққум қурилишига» тарзида берилган. Иккинчи қўлёзмада ҳам олдинги бир бети йўқ. Қўлёзмаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди.

Шеърнинг машинка нусхалари ҳам мавжуд. Шеър илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 8 апрель) нашр этилган. Кейинчалик адабнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матни учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

Бу шеър «Қизил Ўзбекистон» газетаси ва «Танланган асарларнинг» (1957) II томида «Қайроққум қурилишига» номи билан берилган.

17 *Ганжи равони* — хазинаси, бойлиги мазмунида берилган.

44 *Сувот* — анҳор ёки катта ариқдан кичкина ариқларга ажралиб сув чиқиб кетадиган жой номи.

54 *Қирқ кун ичра канал қаздик Фарғона бўйлаб* — Усмон Юсупов номидаги Катта Фарғона канали 1939 йили халқ ташаббуси билан 45 кун ичида қуриб битказилган. Шоир шунга ишора қилмоқда.

58 *Фарҳод ГЭС* — Сирдарёнинг ўрта оқимида қурилган гидро-электр станция. 1943 йили қурила бошлаган, 1948 йилда биринчи гидроагрегати ишга туширилган. 1949 йилдан бошлаб тўла қувват билан ишлай бошлаган.

70 *Қайроққум* — Тожикистон ССР ва Ўзбекистон ССР территориясидаги даштлик.

71 *Муқимийлар* — Муҳаммад Аминхўжа Муқимий (1850—1903) — ўзбек демократик адабиётининг асосчиларидан. Шоир бу ерда умуман демократик адабиёт намояндаларини назарда тутмоқда.

78 *Қайроққум денгизи* — Сирдарёнинг Қайроққум гидроузели билан тўсилиши натижасида вужудга келган сув омбори.

ОНАХОНЛАРГА

(83-бет)

1956 йил 17 апрелда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат қўлёмаси сақланади. «17. IV. 1956 йил» са-

насига эга. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Машина нухаси ҳам мавжуд. Шеър илк мартаба «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1956 йил, № 5) чоп этилган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

ЛЕНИН УЧУН (85-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Архивда машина нухаси мавжуд. Шеър илк мартаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 22 апрель) чоп бўлган. Кейин «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

БАЙРАМ САЛОМИ (87-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида унинг беш бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Учрилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк мартаба «Коммуна» газетасида (1956 йил, 26 август) нашр этилган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Биз сени олқишлаймиз» тўплами асосида чоп этилмоқда.

- 16 *«Рустам дostonи»* — Рустам Шарқ халқлари оғзаки ва ёзма адабиётидаги анъанавий образ, мардлик, паҳлавонликнинг рамзий ифодаси. Буюк форс-тожик шоири Фирдавсий (940—1020/1030)нинг «Шоҳнома» дostonида марказий қаҳрамонлардан бири.
- 18 *Шамшод* (шамсид) — шамшоддошлар оиласига мансуб, доим яшил бута ёки дарахтлар туркуми. Шамшоднинг ёғочи сариқ, жуда пишиқ, мустаҳкам ва қаттиқлиги учун қадрланади.
- 55 *Йўлдош отамизнинг руҳига салом* — бу ўринда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси, Совет давлат ва партия арбоби, СССР Олий Совети Президиуми раиси ўринбосари Йўлдош Охунбобоев назарда тутилади (1885—1943).
- 60 *Норин* — Урта Осиёдаги дарёлардан. Марказий Тяньшандан бошланади. Қораларё билан қўшилиб Сирдарёни ҳосил қилади.
- 74 *Олтой ўлкаси* — РСФСР таркибидаги ўлка. 1937 йил 28 сентябрда ташкил топган.
- 76 *Марказий Фарғона* — Фарғона водийсининг марказий қисмидаги чўл. Шимолда Сирдарё, жанубда Катта Фарғона канали, ғарбда Қўқон воҳаси, шарқда Андижон воҳаси билан чегараланади.

ТОШКЕНТЛИК ПАХТАКОР ДУСТЛАРГА (91-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Олти саҳифадан иборат қўлёма-

си сақланган. Тўрт бетда машинкаланган нусхаси ҳам мавжуд. Текст охирида «4/Х—1956 йил» санаси кўрсатилган.

Шеър биринчи дафъа машинка матни асосида нашр қилинмоқда.

14 Пискент, Оржоникидзе — Тошкент областидаги йирик районлар.

22 Саодат Гулаҳмедова (1937) — пахтакор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1957). Тошкент область Бўка район Ҳамза номли колхозда бригада бошлиғи.

ИККИ МИЛЛИОН

(94-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Архивда унинг машинка варианты сақланади. Шеър илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 18 октябрь) чоп бўлган. Кейинчалик эса Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

БАХТ СИЗЛАРГА БУЮРСИН

(95-бет)

Шеър 1956 йили ёзилган. Қўлёмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1956 йил, 13 ноябрь) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар» (1957, II том) тўпламига, «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

ЧИРОЙ

(96-бет)

1956 йилда ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Унда эпиграф ўрнида «Хитой болаларига ўзбек ота шоирнинг сўви» ёзилган. Биринчи маротаба «Ленин учқуни» газетасида (1956 йил, 22 ноябрь) чоп бўлган. Кейинчалик «Танланган асарлар» (1957, II том), «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

1957 йилда нашр этилган «Танланган асарлар»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

ВИЖДОН ҲУРМАТИ

(97-бет)

1956 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида шеърнинг уч бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Шеър сарлавҳасиз бўлиб, ёзилган йили кўрсатилмаган. Саҳифаларда ўчирилган, тузатилган ўринлар учрайди. Унинг икки бетдан иборат машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър илк маротаба «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1956 йил, 23 ноябрь) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулумнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз»

(1958), «Танланган асарлар (1963) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

АСРЛАР ИИЛ УРТАСИ ВА ИИЛЛАРНИНГ УРТАСИ

(99-бет)

Сарлавҳасиз, тугалланмаган шеърнинг қўлёзмаси авторнинг шахсий архивида сақланади.

Илк дафъа эълон қилинмоқда.

20 *Қамол Хўжандий аталган ўрик* — ўрикнинг энг яхши навларидан бирининг номн.

21 *Қамол Хўжандий (1318—1400)* — машҳур форс-тожик шоири. Шеърлари ўзбек тилига таржима қилинган.

ҲАВАСИНГИЗ КЕЛСИН

(100-бет)

Шеърнинг қўлёзмаси адибнинг шахсий архивида сақланади. Сарлавҳа берилмаган. Йили кўрсатилмаган.

Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

5 *Қибрай* — шаҳар посёлкаси. Тошкент область Оржоникидзе районининг маъмурий маркази.

6 *Хумсон* — Тошкент области, Бўстонлиқ райони Угом қишлоқ Советидаги мавзе. «Хўжакент» боғдорчилик совхозы территориясида.

10 *Бурчмулла* — Тошкент область, Бўстонлиқ районининг Бўстонлиқ қишлоқ Советига қарашли мавзе. Чатқол ва Қўқсув дарёлариининг қўшилиш ерида.

20 *Ургут* — шаҳар. Самарқанд областидаги Ургут районининг маркази. Зарафшон тоғларининг этагида жойлашган.

22 *Омонқўтон* — Самарқанд область Ургут райони Қоратепа қишлоқ Советидаги қишлоқ. Калинин номли колхоз территориясида.

ТОЖИКИСТОН ПАХТАКОРЛАРИГА

(101-бет)

Шеър 1956 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган, тузатишлар ўринлар учрайди. Шеър илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1956 йил, 25 декабрь) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар» (1957, II том), «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

СИЗ МЕНИНГ ЁШЛИГИМСИЗ

(102-бет)

1956 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Шеър биринчи маротаба Ғафур Ғулломнинг «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламида нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Сиз менинг ёшлигимсиз» тўплами асосида чоп этилмоқда.

ЯНГИ ЙИЛ САЛОМИ

(103-бет)

Шеър 1956 йил декабрида ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Ёзилган йили кўрсатилмаган. Саҳифаларда баъзи тузатишлар учрайди. Шеърнинг уч бетдан иборат қоралама нусхаси ҳам бор. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 1 январь) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1953) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

ҚУРУЛТОЙ МИНБАРИДАН

(105-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси шоир архивида сақланади. Саҳифаларда авторнинг ўзи учун қўйган белгилари учрайди.

Шеърнинг машинка нусхаси ҳам мавжуд. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 18 январь) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга «Асарлар-65»нинг II томи қабул этилди.

34 *Қопқа* — эшик, дарвоза. Бу мисрада кўкламга оз қолди, экинш вақти яқинлашди мазмунида ишлатилган.

ЭНДИГИ ШЕЪРНИНГ АВВАЛГИ САТРИ

(107-бет)

1957 йилда ёзилган. Шеърнинг иккита машинка нусхаси авторнинг шахсий архивида сақланади. Биринчи нусхада ёзилган санаси кўрсатилмаган, иккинчи нусхада эса «1957 йил, февраль» деб санаси кўрсатилади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 13 февраль) нашр қилинган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матни асосида чоп қилинмоқда.

КЎКЛАМ ЧАҚИРИҒИ

(108-бет)

1957 йилда ёзилган. Шеърнинг қўлёзмаси архивда сақланади. Саҳифада «Кўклам чақирғи» шеъри Тошкент область комсомолларининг слётида ўқилган» деган жумла ёзилган.

Яна икки бетда машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър биринчи маротаба «Еш ленинчи» газетасида (1957 йил, 16 март), «Ленин йўли» газетасида (1957 йил, 14 апрель) чоп этилган. Кейинчалик бўлса Фафур Фуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламида, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиниб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

15 *Павел Корчагин* — атоқли совет ёзувчиси Н. А. Островский

- (1904—1936)нинг «Пўлат қандай тобланди» автобиографик романининг бош қаҳрамони.
- 15 *Абдулла Набиев* (1905—1925) — Ўзбекистонда Совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш учун олиб борилган курашларда қатнашган. Ўзбекистонда Ленинчи Коммунистик Ешлар Союзининг ташкилотчиларидан.
- 15 *Олег* — Кошевой Олег Васильевич (1926—1943) — Улуғ Ватан уруши йилларида махфий «Еш гвардия» ташкилотининг асосчиларидан, Совет Иттифоқи Қаҳрамони (1943).

МЕҲНАТ КЎКЛАМИ

(110-бет)

Шеър 1957 йил мартада ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «21. III. 1958 йил» санасига эга. Илк мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1957 йил, 22 март) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламига, «Асарлар-73» нинг IV томига киритилган.

«Сиз менинг ёшлигимсиз» тўплами асосида чоп этилмоқда.

МЕНИНГ ТАБРИГИМ

(111-бет)

1957 йилда «Коммуна» газетасининг 25 йиллиги муносабати билан ёзилган. Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма охирида «23. III. 1958 йил, Фарғона» деб ёзилган. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър биринчи мартаба «Коммуна» газетасида (1957 йил, 24 март) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

В. И. ЛЕНИНГА

(112-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Олти бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «22. IV 1957 йил» санаси кўрсатилган. Шеърнинг машинка нусхаси ҳам мавжуд бўлиб, унда «1958 йил» деб сана кўрсатилган. Шеър адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) ҳамда «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр матни учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

23 *Кирпич* — карпич — ғишт — этимологик туркий сўз бўлиб, ҳозирги вақтда ҳам Хоразм шеvasида ғишт мазмунинда «кирпич» сўзи ишлатилади.

ЛЕНИН НАБИРАЛАРИ

(115-бет)

Шеър 1957 йил 28 апрелда ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. «28. IV. 1957 йил» санасига эга. Шеър

илк дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1957 йил, 23 апрель) чоп бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул этилди.

ЯНГИЕРДА БАЙРАМ

(116-бет)

1957 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Саҳифа охирида «29. IV. 1957 йил, Янгиер шаҳри» деб ёзилган маъносидagi маълумот мавжуд. Қўлёзмада сарлавҳа «Янгиер байрами» тарзидадир. Яна уч бетдан иборат машинка нусхаси ҳам бор. Шеър биринчи маротаба «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1957 йил, 1 май) нашр этилган. Кейинчалик «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матнига кўра нашр қилинмоқда. 1 *Янгиер* — Сирдарё областидаги шаҳар. 1956 йилда ташкил этилган.

МЕНИНГ ГАЗЕТАМ

(118-бет)

1957 йилда ёзилган. Иккита қўлёзмаси тўрт бетдан иборат. «3. VI. 1957 йил» санасига эга. Шеър илк бор «Қизил Ўзбекистон» (1957 йил, 10 сентябрь) газетасида нашр этилган. Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди. 46 *Бир қишлоқ мухбирини қилолдинг академик* — Фафур Фулом ижодини мухбирликдан бошлаган, 1943 йилда у ЎзССР Фанлар академиясининг академиги қилиб сайланади. Шоир шунга ишора қилади.

ДЎСТЛАРНИ ЧАҚИРИНГ ЧАМАНИНГИЗГА

(120-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ленин учқуни» газетаси (1957 йил, 23 июль)да чоп этилган. Кейинчалик адабнинг «Сиз менинг ёшлигимсиз» (1958) тўпламига, «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Сиз менинг ёшлигимсиз» тўплами асосида нашрга тайёрланди.

37 *Комсомол кўли* — Тошкентдаги В. И. Ленин комсомоли номидаги маданият ва истироҳат боғи. Комсомол ёшлар, ҳашар йўли билан 1939 йилда барпо этганлар.

ТОШХОН ДЕГАН ОЙҚИЗЛАРГА

(122-бет)

1957 йилда ёзилган. Уч саҳифадан иборат машинка нусхаси мавжуд. «4. X. 1957 йил» санасига эга. Шеър биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 5 сентябрь) нашр этил-

ган. Кейин Ғафур Ғуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

1 *Тошхон Ҳожикосимова* (1937, Андижон) — ўз меҳнат фаолиятини ёшлар ўртасида ишлашдан бошлаган бўлиб, биринчи мартаба Андижон область Олтинқул районининг комсомол секретари. Бўз райондаги «Янги турмуш» колхозни раиси, ҳозир район партия комитети секретари вазифасида ишлайди.

АНДИЖОНЛИК ГОЛИБЛАРГА

(124-бет)

1957 йилда ёзилган. Шоирнинг шахсий архивида икки қўлёзма масжуд. Ҳар иккала қўлёзма уч бетлидир. Уларда «18. XI. 1957 йил» санаси бор. Саҳифаларда авторнинг ўзи учун қўйган белгилар учрайди. Шеър илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 20 октябрь) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

- 15 *Пахтаобод* — Андижон областидаги район. 1926 йил 29 сентябрда ташкил топган.
- 15 *Москва* — Андижон областидаги район. 1926 йил 29 сентябрда ташкил этилган.
- 15 *Ойим* — Андижон область Жалақудуқ район Ойим қишлоқ Советидаги мавзе.

БИЗ КУЛАМИЗ

(125-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Муштум» журналида (1957 йил, № 11) нашр бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Биз куламыз» (1968) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журналининг 1957 йил № 11 сони асосида чоп этилмоқда.

22 *«Ҳужум» дедик, паранжини йўқотдик*, — 1927 йилда «Ҳужум» эски турмуш иллатларига қарши кураш эълон қилинди. Хотин-қизлар асрий тутқунликдан озод қилиниши Улуғ Октябрь Социалистик революциясининг ҳаётбахш кучи эди.

БАХТИМИЗ ҚОНУНИ

(128-бет)

1957 йилда ёзилган. Иккита қўлёзмаси масжуд. Ҳар иккала қўлёзмада «4. XII. 1957 йил» санаси учрайди. Шеър биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1957 йил, 7 декабрь) нашр бўлган. Кейин Ғафур Ғуломнинг «Асарлар-73»нинг III томига киритилган.

Том учун матн қилиб «Ленин учқуни» газетасининг 1957 йил 7 декабрь сони қабул қилинди.

ХАЛҚ ҚУВОНЧИ

(129-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Шонрнинг шахсий архивида икки бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. Шеър илк бор «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1957 йил, 25 декабрь) чоп бўлган. Кейин «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Қизил Ўзбекистон» газетаси матни асосида чоп этилмоқда.
24 Қоҳира *мажлисига овозимни қўшман* — 1957 йил 26 декабрь — 1958 йил январда Қоҳирада Осие ва Африка халқларининг империализм, мустамлакачилик, неокOLONIALИЗМ, ирқчилик, сионизм ва фашизмга қарши озодлик курашини бирлаштирувчи ва координацияловчи ташкилот — Осие ва Африка мамлакатлари бирдамлиги кенгашининг I-конференцияси бўлиб ўтган. Фафур Фулом шу кенгашни назарда тутмоқда.

38 Булоқбоши — Андижон область Хўжаобод районидаги қишлоқ Советининг номи.

БАХТИМСИЗ, ХАЗИНАМСИЗ

(131-бет)

1957 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Унинг машинка нусхаси ҳам бор. Шеър биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1957 йил, 27 декабрь) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

ЯНГИ ТОНГ ШЕЪРИ

(133-бет)

1957 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. «31. XII. 1957 йил» санасига эга. Илк мартаба «Еш ленинчи» газетасида (1958 йил, 1 январь) чоп бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Еш ленинчи» газетаси асосида чоп этилмоқда.

ОҚ ТЕРАКМИ, ҚУК ТЕРАК

(134-бет)

1957 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Саҳифа охирида «1957 йил» санаси кўрсатилган. Шеър биринчи мартаба Фафур Фуломнинг «Биз куйлаймиз» (1959) тўпламида нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Биз куйлаймиз» тўплами асосида томга киритилди.

БИЗНИНГ БОҒЧА

(135-бет)

Шеър 1957 йилда ёзилган. Илк мартаба «Биз куйлаймиз» (1959) тўламида нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Биз куйлаймиз» тўплами асосида нашрга тайёрланди.

ОНА ҚИЗИМ ЖАМИЛАГА

(136-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида машинка варианты сақланади. Шеър биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1958 йил, 19 январь) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958), «Ленин ва Шарқ» (1961), «Танланган асарлар», (I Ассалом, 1963), «Шеърлар» (1969) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиб, «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.
1 *Жамила* — жазор халқининг 50-йилларнинг иккинчи ярмида француз мустамлакачиларига қарши олиб борган озодлик курашида матонат кўрсатган қизи Жамила Бухайрад.

21 *Зоя* — Космодемьянская Зоя Анатольевна (1923—1941) — Улуғ Ватан уруши қаҳрамони, партизан, 1941, 29 ноябрда фашистлар томонидан қатл этилган, 1942 йилда Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилган.

УТТИЗ ЕШЛИ УзГУга

(137-бет)

1958 йилда ёзилган. Иккита қўлёмаси сақланади. Шеър илк дафъа «Ленин йўли» газетасида (Самарқанд, 1958 йил, 26 январь) нашр бўлган. Кейинчалик Фафур Фуломнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Мати учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

1 *УзГУ* — Алишер Навсий номидаги Самарқанд Давлат университети (СамДУ). ЎзССРда илмий ва педагог кадрлар тайёрлайдиган энг йирик ўқув юртларидан бири. 1927 йилда Самарқанд олий педагогика институти сифатида ташкил этилган. 1929—30 йилда Ўзбекистон Давлат педагогика академияси (Педакадемия)га, 1933 йил 20 январда Ўзбекистон Давлат университетига (ЎзДУ) айлантирилди, 1941 йилда университетга Алишер Навоий номи берилди. 1960 йилдан Самарқанд Давлат университети (СамДУ) деб атала бошланди.

3 *Алпомиш* — ўзбек халқ эпоси «Алпомиш» достонининг бош қаҳрамони.

3 *Барчин* — «Алпомиш» достонининг қаҳрамонларидан бири.

13 *Улуғбек* — асл номи Муҳаммад Тарағай (1394—1449) буюк ўзбек астрономи ва математиги, давлат арбоби, «Зичи Кўрагоний» асари машҳурдир.

18 *Боғишамол* — Самарқандда XIV аср охирларида барпо этилган чорбоғ номи.

19 *Обираҳмат* — Самарқанддан оқиб ўтувчи катта ариқ.

ТОНГ ОТДИ

(138-бет)

1958 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1958 йил, 18 февраль) нашр қилинган.

Кейинчалик шоирнинг «Биз сени олқишлаймиз» (1958) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.
41 *Ҳимолай* — ер куррасидаги энг баланд тоғ системаси. Ҳиндистон, Хитой, Непал ва Покистон территориясида.

ЧИТТИ ГУЛ

(140-бет)

1958 йилда ёзилган, қўлёмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Гунча» журналида (1958 йил, № 4) нашр этилган. Кейинчалик «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1962 йил, № 6) ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг III, IV томларида чоп этилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

МАРКС НАБИРАСИМИЗ

(141-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Қўлёмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1958 йил, 5 май) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун матнга асос қилиниб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

15 «*Манифест*» — К. Маркс ва Ф. Энгельс томонидан тузилган «Коммунистик партия манифести» — халқаро коммунистик ҳаракатнинг биринчи программ ҳужжати. 1848 йил февралда эълон қилинган.

СЕН САЛОМАТ БУЛСАНГ БАС

(142-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Қўлёмаси мавжуд, иккита машинка нусхаси ҳам сақланган. Биринчи нусха икки бетдан иборат, унда қаламда тузатишлар киритилган бўлиб, «30. V. 1958 йил» санаси кўрсатилган. Иккинчи нусха уч бет. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1958 йил, 31 май) чоп этилган. Кейинчалик «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5), «Еш ленинчи» газетасида (1967 йил, 9 июль) нашр бўлган ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида нашрга тайёрланди.

ЛИВАН ОМОН БУЛАДИ

(144-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Саҳифа охирида «17. VII. 1958 йил, пайшанба» санаси кўрсатилган. Бетларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1958 йил, 18 июль) нашр қилинган. Кейинчалик Фафур Фуломнинг «Ленин ва Шарқ» (1961), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

3 *Маъаррий* — ал-Маъаррий Абулало Аҳмад ибн Абдулло ибн Сулаймон ат-Танухи (973 — Сурия) — араб мутафак-

кири ва шоири. Унинг қарашларида пантеистик ғоялар билан стихияли — материалистик ва атеистик тенденциялар ҳам мавжуд бўлган.

19 *Байрут* — Ливаннинг пойтахти.

26 *Порт-Саид* — Миср Араб Республикасининг шимоли-шарқий қисмидаги шаҳар. Урта денгиз соҳилида, Сувайш каналига қираверишда. Шаҳар 1956 йилги Англия—Франция—Исроил агрессиясидан қаттиқ зарар кўрган. Шоир шунга ишора қилмоқда.

27 *Сувайш канали* — Миср Араб Республикасининг шимоли-шарқий қисмидаги кема қатнайдиган шлюзсиз канал. Урта денгизни Қизил денгиз билан боғлайди. Канал 1869 йилда қуриб битказилган.

28 *Иден* — Англиянинг давлат арбобларидан, консерватив партиясининг бошлиқларидан. 1955—57 йилларда бош министр лавозимида ишлаган. У 1956 йилдаги Англия, Франция давлатларининг Миср Араб Республикасига қарши олиб борган агрессия ташкилотчиларидан бири.

НАМАНГАН УЧУН

(146-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифа охирида «14. VIII. 1958 йил, Наманганда ёзилган» дейилган маълумот мавжуд. Саҳифада ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър илк маротаба «Наманган ҳақиқати» газетасида (1958 йил, 15 август) чоп бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Укинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

19 *Сувлари Навоий умидидек пок* — Алишер Навоий ўзининг «Фарҳод ва Ширин» ва бошқа асарларида орзу қилган сув мазмунида берилган.

21 *Машираб Бобораҳим* (1657—1711) — ўзбек шоири ва мутафаккири.

23 *Чортоқ* — Наманган областидаги шаҳар. Чортоқсой соҳилида, Чортоқ бальнеологик курорти жойлашган. Мисрада шу даволаш муассасаси назарда тутилган.

БУЮК ОЛАМГА САЛОМ

(148-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1958 йил, 7 октябрь) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

3 *Шош шаҳри* — Тошкентнинг қадимги номи.

6 *Ява* — Малайя архипелагида, Индонезия таркибидаги орол.

6 *Мадагаскар* — Ҳинд океанидаги орол.

АНОР

(149-бет)

1958 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Шеър илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» (1958 йил, 7 октябрь) газетасида, сўнг «Ком-

муна» газетасида (1958 йил, 11 октябрь) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

- 9 *Ойбек* — Мусо Тошмуҳаммад ўғли (1905—1968, Тошкент) — ўзбек совет адабиётининг намояндаси, атоқли жамоат арбоби. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги (1943), Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси (1965), Ўзбекистон ССР Фанлар Комитети қошидаги Тил ва адабиёт илмий-текшириш институтида илмий ходим ва сектор мудир (1934—1937), Ўзбекистон Уқув педагогика нашриётида муҳаррир (1938—1941). Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ижтимоий фанлар бўлими бошлиғи (1943—1953). Ўзбекистон Ёзувчилар союзи Правлениеси раиси (1945—1950), 1958 йилдан умрининг охиригача «Ўзбек тили ва адабиёти» журналининг бош муҳаррири. СССР Давлат мукофоти (1946), ЎзССР Ҳамза мукофоти (1963) лауреатлари.
- 9 *Авезов Мухтор Умархоневич* (1897—1961) — атоқли қozoқ совет ёзувчиси ва олими. Қozoғистон ССР Фанлар академиясининг академиги (1946), филология фанлари доктори (1952), Қozoғистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби (1957), Тинчликни сақлаш Совет Комитети ҳамда Ленин ва Давлат мукофотлари Комитетининг аъзоси (1948).
- 14 *Курил ороллари* — Камчатка ярим ороли (СССР) билан Хоккайдо ороли (Япония) орасидаги вулқон ороллари. Охота денгизини Тинч океанидан ажратиб туради.
- 18 *Ҳофиз* — Хожа Ҳофиз Шерозий (асл номи Шамсиддин Муҳаммад ибн Муҳаммад тахм. 1325—1389) — форс-тожик шоири, моҳир ғазалнавис.
- 22 *Бенаво Абдурауф* (1913) — Афғонистоннинг кекса шоири.
- 22 *Халилullo Халилий* (1907) — Афғонистоннинг машҳур олими.
- 26 *Мопассан Анри Рене Альбер Ги де* (1850—1893) — француз ёзувчиси.
- 42 *Миср* — Миср Араб Республикаси (МАР) — 1958 йилдан Бирлашган Араб Республикаси, 1971 йил сентябрдан Миср Араб Республикаси (Ал-Жумҳурият ал-Арабият ал-Миср).

ШАРАФЛАЙМИЗ СЕНИ, УЛУҒ ОКТАБРИ

(151-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида машина нусхаси сақланади. Санаси «1958 йил, ноябрь» деб кўрсатилган.

Биринчи мартаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1958 йил, 5 ноябрь) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Нашр матнига асос қилиб «Ўзбекистон маданияти» газетаси олинди.

ХОНДАМИР ҚУЙЛАЙДИ

(152-бет)

Шеър 1958 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1958 йил, 7 ноябрь) нашр

этилган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг IV томига киритилган.
«Ленин учқуни» газетаси матни қабул қилинди.

ТОНГ ОТАРДА ҚУЕШНИИГ ЖАҲОНОРО ҚУЗГУСИ

(153-бет)

Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Санаси элгинчи йилларнинг охирлари деб тахмин қилинади. Бир бетдан иборат машинка нусхаси ҳам мавжуд. Биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналинда (1967 йил, № 3) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

9 *Ҳамроқул ака* — Ҳамроқул Турсунқулов (1892—1965) — Ўзбекистон ССРда колхозлаштириш ташкилотчиларидан бири, уч марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1948, 1951, 1957). Янгийўл районидаги «Шарқ юлдузи» (ҳозирги Ҳ. Турсунқулов номидаги) колхози раиси.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ДЕБ АТАЛГАН ЗУР УЛҚАДА

(154-бет)

1958 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси адибнинг шахсий архивида сақланади. Текст охирида «3/XII—1958 йил» санаси берилган. Биринчи марта эълон қилинмоқда.

ҚУЕШДАН САЛОМ

(155-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Ёзилган санаси «1959 йил» деб кўрсатилган. Унинг машинка нусхаси ҳам мавжуд. Илк дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1959 йил, 6 январь) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

- 21 *Сомончи йўли* — жуда кўп сонли хира юлдузлар тўпламидан ташкил топган «Сомон йўли» юлдузлар системаси.
24 *Унингчи сайёра яратилганда* — совет олимлари томонидан бунёд этилган Ернинг сунъий йўлдошлари назарда тутилди.

ҚУЕШ ТЕВАРАГИДА

(156-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. «15. I. 1959 йил» санасига эга ва авторнинг имзоси ҳам қўйилган. Машинка нусхалари ҳам сақланади. Илк мартаба «Ленин йўли» газетасида (1959 йил, 18 январь) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғулумнинг «Ленин ва Шарқ» (1961), «Танланган асарлар» (китоб I, 1963) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

- 7 *Совет халқи фазога ўз юлдузин учирди* — шоир СССРда 1957, 1958 йилларда учирилган ернинг сунъий йўлдошлари назарда тутмоқда.

ИСТИҚБОЛ ҚҶШИФИ

(158-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Қўлёмаси сақланади. «23. I. 1959 йил» санаси кўрсатилган. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди.

Машинака нухаси ҳам мавжуд. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 27 январь) нашр этилган. Кейинчалик шоирнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида нашрга тайёрланди. 23 *Волга* — СССР Европа қисмидаги энг йирик ва серсув дарё.

23 *Амур* — Шарқий Осиёдаги дарё, Шилка ва Аргунь дарёлари қўшилшидан ҳосил бўлади. Татар бўғозига қўйилади. Узунлиги 282 км.

23 *Енисей* — Осиёдаги энг йирик дарё. Узунлиги 3487 км.

58 *Цимлянский даштида* — бу ерларни суғориш учун Цимлянск шаҳрида Дон дарёсини бўғиб сув омбори қурилган (1952).

ПАРТИЯ ШАРАФИГА!

(161-бет)

1959 йилда Москвада ўтказилган ўзбек санъати ва адабиёти декадаси муносабати билан ёзилган. Архивда машинака нухаси сақланади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 15 февраль) нашр бўлган. Кейин Гафур Ғулом «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Нашр учун «Қизил Ўзбекистон» газетаси матни қабул қилинди.

БИЗНИНГ УИГА ҚҶНИБ УТИНГ, ДҶСТЛАРИМ...

(162-бет)

Шеър 1959 йил 15 февралда Москвада ёзилган. Архивда саккиз бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Текстда тузатишлар ҳам мавжуд. Иккинчи бир қўлёмасининг охири бетига «Гафур Ғулом» деб имзо чекилган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1959 йил, 25 февраль) нашр бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Ўқинг дўстлар» (1959), «Ленин ва Шарқ» (1961), «Танланган асарлар» (I Ассалом, 1963), «Шеърлар» (1969) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

5 «*Волга*» — Горький номидаги автомобиль заводи ишлаб чиқарган энгил автомобиль.

12 *Фурқат кўча* — Тошкентнинг Хадра майдонидан Беруний майдонига олиб борувчи кўча (1958).

38 *Том Соьер* — америка ёзувчиси Марк Твен қаламига мансуб (1835—1910) «Том Соьернинг бошидан кечирганлари» (1876) асарининг қаҳрамони.

67 *Лутфий* (1366—1465) — ўзбек дунёвий адабиётининг йирик намояндаси. Алишер Навоий томонидан «Малик ул-калом» («Сўз подшоси») деб таъриф этилган моҳир

- ғазалнавис шоир. Унинг «Гул ва Наврӯз» дostonи маълум, «Зафарнома» дostonи бизгача етиб келмаган.
- 68 *Бедил* — Мирзо Абдулқодир Бедил (1644—1721) — атоқли форс-тожик шоири.
- 68 *Пушкин Александр Сергеевич* (1799—1837) — улуғ рус адаби, янги рус адабиётининг асосчиси.
- 75 *Ғафур деган бир Насриддин китоби* — шоир ўзини Шарқ халқларида машҳур афсонавий Насриддин тимсоли билан қиёсламоқда.

БАҲОР ТҶИИ, МЕҲНАТ ТҶИИ БОШЛАНДИ

(165-бет)

1959 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида унинг беш бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифа охирида «б. III. 1959 йил» санаси кўрсатилган. Қўлёзмада сатрларнинг ўрни баъзан алмашган, буни авторнинг ўзи ҳар хил белги ва сонлар билан кўрсатиб борган. Қоғознинг биринчи бетига «Муштум» учун деб қизил снэхда ёзиб қўйилган. Бет охирида «Ғафур» деб имзо чекилган. Шеър биринчи мартаба «Муштум» журналида (1959 йил, № 6) нашр этилган. Кейинчалик эса Ғафур Ғуломнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг III томи матни қабул қилинди.

ДУРДОНА

(167-бет)

1959 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Сарлавҳадан кейин Ғафур Ғулом томонидан «Ҳаёт ўртоғим Муҳаррамхонга 8 март совғаси» деб ёзилган. Учирилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 8 март) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асос қилиб олинди.

РАҲМАТ, МОСКВА!

(168-бет)

1959 йилда Москвада бўлиб ўтган Ўзбекистон санъати ва адабиёти декадаси кунлари муносабати билан авторлар коллективи Ойбек, Ғ. Ғулом, Зулфия, Ҳ. Ғулом, А. Мухтор, М. Шайхзода, Мирмуҳсин, М. Бобоев, Миртемир, Т. Тўла, Р. Бобожон томонидан ёзилган.

Илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасида (1959 йил, 21 март) чоп этилган. Шу асосда нашрга тайёрланди.

ПАРТИЯМИЗГА ШАРАФ

(170-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади. Саҳифаларда учирилган ва таҳрир қилинган жойлар учрайди. Машинка нусхаси ҳам мавжуд. «Шарқ юлдузи» журналининг 1959 йил № 4 сонида босилган.

«Шарқ юлдузи» журнали матнига кўра нашр этилмоқда.

ЕНМА-ЕН КЕТАЙЛИК

(172-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Унда «1959 йил, апрель» санаси кўрсатилган. Саҳифаларда авторнинг айрим белгилари учрайди. Биринчи маротаба «Ёш Ленинчи» газетасида (1959 йил, 30 апрель) нашр қилинган. Кейин «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган. «Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

6 *Самбит* — толга ўхшаш дарахт. У ўзининг тўғри, текис ўсиши билан ажралиб туради.

МУҲАРРАМ

(173-бет)

Шеър авторнинг шахсий архивидаги қўлёзма асосида нашр этилди. Эллигинчи йилларни охирида ёзилган деб тахмин қилинади. Илк дафъа «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

4 *Шоҳин* — қарчиғай, ов қуши.

10 *Ақду бандим* — никоҳимдаги мазмунида ишлатилган.

МАЙ САЛОМИ

(174-бет)

Шеър эллигинчи йилларнинг охирида ёзилган деб тахмин қилинади. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси мавжуд. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 1 май) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II, томи матни қабул қилинди. 15 *Исмалоқ* — шўрадошларга мансуб бир ёки икки йиллик ўсимлик. Барглари патсимон қирқилган. Баргидан олинган махсус оқсил модда медицинада меъда ости бези фаолиятини кучайтириш учун ишлатилади.

ИПАҚЧИ ҚИЗЛАРГА МАЙ САЛОМИ

(175-бет)

1959 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади, икки бетдан иборат. Қўлёзмада сарлавҳа қўйилмаган. Ёзилган йили кўрсатилмаган. Илк дафъа «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1959 йил, № 5) нашр бўлган. Кейин адибнинг «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

КОММУНИСТИК МЕҲНАТ ИЖОДКОРЛАРИГА

(176-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 23 июль) нашр қилинган. Кейин «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. «Қизил Ўзбекистон» газетаси матнига кўра босилмоқда.

- 11 **Маннопжон** — Жалолов Манноп (1934). Республикада хизмат кўрсатган механизатор (1961), Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1965). Бўз районидаги «XX партсъезд» колхозининг раиси.

ИСТИҚБОЛ ЧАРОҒИ

(177-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1959 йил, 6 октябрь) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Келажакка парвоз» (1961), «Танланган асарлар» (1963) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр «Асарлар-65»нинг II томи асосидадир.

5 **Прометей** — қадимги юнон мифологиясида одамларни худолар жабридан ҳимоя қилган паҳлавон. Одамларга олов ҳадя қилган деган ривоят бор.

6 **Ойга халқнинг салом хати бу** — шоир бу ерда «Луна 2» космик кемасининг биринчи марта Ойга (1959 йил 12—14 сентябрь) туширилганлигини назарда тутмоқда.

СЕНИНГ ШЕЪРИНГ

(178-бет)

Қўлёзмаси сақланмаган. Шоирнинг уй архивида машинка нусхаси мавжуддир. «26 октябрь 1959 йил» санасига эга. Шеър машинка нусха асосида биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

БУНИ ТОПИНГ, ҚИЗЛАРИМ

(179-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Гунча» журналида (1959 йил, № 10) чоп этилган. Кейинчалик эса «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган. «Асарлар-65»нинг III томи матни асосида чоп этилмоқда.

АЙЕМ МУБОРАК

(180-бет)

Шеър 1959 йилда ёзилган. Архивда икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Унда «2. XI. 1959 йил» санаси кўрсатилган. Илк дафъа «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1959 йил, № 11) чоп қилинган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр матни учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул этилди.

БУ ВАТАН МАҚТОВЛАРИН ҲАР ҚАНЧА ЕЗСАНГ ОЗ ЭРУР

(181-бет)

1959 йилнинг 23 октябрида ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Бу биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журнали-

да (1967 йил, № 5) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Томнинг нашри учун машинка нусха олинди.

ҚОР

(182-бет)

1959 йилда ёзилган, қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Коммуна» газетасида (1959 йил, 18 декабрь) нашр бўлган. Унда шундай мурожаат мавжуд: «Азиз қариндошим Солижон Охунбоев! Шу шеъримни Сизга, яъни Фарғоналикларга бағишладим. Шеъримнинг давоми ушбу вазнда биринчи чигит унган куни ёзилади. Ҳурмат билан Ғафур Ғулом». Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Коммуна» газетаси матнига кўра чоп этилмоқда.

ҚУЕШДЕК УМИД БИЛАН

(183-бет)

Шеър 1959 йил декабрда ёзилган. Икки нусхада машинка вариантлари сақланади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 1 январь) чоп бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп бўлмоқда.

18 *Турсуной* — Турсуной Охунова (1937—1983) — Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган механизатор, икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1959, 1981) Тошкент область Чиноз районидаги Киров номи колхозда трактор далачилик бригада бошлиғи ва механик ҳайдовчиси — вертикал шпинделли пахта териш машинасини ишлаб чиқаришга жорий этишдаги хизматлари учун Ленин мукофоти лауреати (1967) билан тақдирланган.

ЭНГ ЯИРИК ЮЛДУЗ

(184-бет)

1959 йилда ёзилган. Архивда қўлёзма ва машинка нусхалари сақланади. Шоирнинг ўз набираси Юлдуз Ғуломовага бағишловидир. Биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 3) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғуломнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига. «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

БИР ДУСТ ХОТИРАСИ

(185-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Шоир Ҳамид Олимжон хотирасига бағишланади. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи мартаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 6 январь) нашр қилинган. Кейинчалик авторнинг «Танланган асарлар» (1963), «Шеърлар» (1969) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

- «Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.
- 2 *Улуғбек минораси* — Самарқанддаги 1417—1420 йилларда қурилган. Улуғбек мадрасасининг гумбазли тўрт минораси назарда тутилмоқда.
- 9 *Хулкар* — Ҳамид Олимжоннинг қизи Хулкар Олимжонова (1937) — филология фанлари кандидати, ТошДУ доценти.

УЧ ҚИЗУ ТУРТ УҒЛОН

(187-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «19. III. 1960 йил» санаси кўрсатилган. Қўлёзмада «соат ўн билан, соат бир орасида кундизи, ўз уйим» тарзида авторнинг дастхати мавжуд.

Яна уч бетдан иборат машинка нусхаси ҳам сақланади. Илк мартаба «Еш ленинчи» газетасида (1960 йил, 21 апрель) нашр қилинган. «Шарқ юлдузи» (1970 йил, № 5) журналида ҳам босилган. Кейинчалик эса Ғафур Ғулмоннинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга «Асарлар-65»нинг II томи асос қилиб олинди.

10 *Бағдод* — Ўзбекистон ССР Фарғона областидаги район.

УМИД ҚУКЛАМИ

(189-бет)

1960 йилда ёзилган. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси адиб архи-вида сақланади. Саҳифада ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Охири бетда «13. IV. 1960 йил, Тошкент, ўз уйим» иборасидан кейин имзо чекилган.

Икки нусхада машинка ёзуви ҳам мавжуддир. Саҳифаларда авторнинг баъзи тузатишлари учрайди. Шеър илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 19 апрель) нашр этилган. Кейинчалик «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) чоп бўлган. Шоирнинг «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган. Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

26 *Ёзёвон* — Фарғона водийсининг марказий қисмидаги чўл. Ҳозирги кунда Ёзёвон чўли деярли ўзлаштирилган. Бир қанча йриқ совхоз ва колхозлар мавжуд.

ШАРҚДА УЛУҒ БИНО БОР

(191-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида машинка нусхаси сақланади. «18. IV. 1960 йил» санаси берилган. Илк мартаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1960 йил, 20 апрель) нашр бўлган. Кейин «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) ҳам чоп этилган. Шоирнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Ленин ва Шарқ» тўплами асосида нашрга тайёрланди.

6 *Ашхобод* — Туркменистон ССРнинг пойтахти. 1948 йил 6 октябрь элзиласидан кейин шаҳар қайта қурилди ва тикланди. Замонавий, обод шаҳарлардан бири бўлиб қолди.

- 6 *Кўҳи Бадахшон* — Тожикистон ССРнинг тоғли Бадахшон автономно области.
- 7 *Олмаота* — шаҳар, Қозоғистон ССРнинг пойтахти (1929).
- 10 *ТашГУ* — В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат Университети, (ТошДУ) СССРдаги энг йирик ўқув ва илмий тадқиқот марказларидан бири. 1954 йилда В. И. Ленин номи берилган. Туркистон Давлат Университети (САГУ), 1923 йилдан Урта Осиё Давлат Университети (САГУ), 1960 йилдан ТошДУ деб аталади.
- 15 *Ал-Беруний* — Абу Райҳон (973—1048) — ўрта асрнинг буюк энциклопедист олим. Астрономия, физика, математика, геодезия, геология, минералогия фанларини пухта эгаллаб, бу фанлар тараққиётига катта ҳисса қўшган.

ЛЕНИН ЧАШМАСИ

(193-бет)

1960 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «19. IV. 1960 йил» санаси кўрсатилган. Шеър биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 22 апрель) ҳамда «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Ленин ва Шарқ» тўпламига «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида нашр қилинмоқда.

- 19 *«Аврора»* — Болтиқ флотининг крейсери — крейсер командаси Петрограддаги 1917 йил Октябрь Қуроли қўзғолонида актив қатнашган. «Аврора» тўпларининг овози 25 октябрда янги давр — Социалистик давр бошланганини билдирди.
- 22 *Туркистонлик яланғўшлар ҳузуригга етдилар* — бу мисрада ишчи ва деҳқонлар вакилларининг Москвада В. И. Ленин қабулида бўлганликларига ишора қилинади.
- 34 *Совнаркомда Ленин ўзи имзо чеккан декретлар, Мирзачўлда, Езёвонда қўрсатмоқда мазмунин* — бу байтда Улуғ Октябрь Социалистик революциясидан кейин 1918 йилда Халқ Комиссарлари Советининг Туркистонда ерларни суғориш ишларига 50 миллион сўм пул ажратиш тўғрисидаги В. И. Ленин имзо чеккан тарихий декрети назарда тутилади.

КОММУНИЗМ МЕЪМОРИГА

(195-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. «20. IV. 1960 йил» санасига эга. Саҳифа охирида соат 10 дан 11 гача бу шеърни ёзиб тугатганлиги қайд қилинади. Ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Шеър илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1960 йил, 22 апрель) ҳамда «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) нашр қилинган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

- 11 *Оҳангарон* — Тошкент областидаги шаҳар. Оҳангарон районининг маркази, Қурама тоғининг этагида жойлашган.

Бу мисрада Оҳангарон кўмир ҳавзаси назарда тутилган. Бу ҳавза эски Жигиристон қишлоғи ўрнида жойлашган.

- 16 «Хамса» — Шарқ адабиётинда беш дostonдан иборат эпик жанр формаси. Низомий Ганжавий, Амир Хусрав Деҳлавий, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоийларнинг шарқда машҳур «Хамса» яратганлари маълум.
- 32 *Қўш Ленин ордени ўзбек фахридир* — Ўзбекистон ССР 1939 йил 23 декабрда биринчи марта Ленин ордени билан, 1956 йил 5 декабрда иккинчи марта Ленин ордени билан тақдирланганлигига ишора қилинади.

ҚИРҚ ЕШЛИ ОЗАРБАЙЖОН

(197-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. «20. IV. 1960 йил, ўз уйим соат бирдан учгача, кундузи» санаси берилган ва имзо чекилган. Машинака нусхаси ҳам мавжуддир. Бу шеър биринчи мартаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 26 апрель) ҳамда «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) нашр қилингандир. Кейин шoirнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

- 14 *Киров (Костриков) Сергей Миронович* (1886—1934) — Коммунистик партия ва Совет давлати арбоби.
- 14 *Наримонов* — Наримон Қербалай Наъжаф ўғли (1870—1925) — Совет давлат ва партия арбоби, ёзувчи ва публицист.
- 14 *Боку комиссарлари* — Закавказьеинг 26 революционер арбоби. Бу революция фидойиларининг номлари, уларнинг ишлари халқ қалбида абадий муҳрлангандир. 26 Боку комиссарларини Перевал ва Ахча-Қуйма станциялари орасида отиб ташлаганлар.
- 19 *Ҳазар нефтчиларининг денгиз қаъри меҳнати* — Каспий денгизи нефтчилари назарда тутилади.
- 30 *Фузулий Муҳаммад Сулаймон ўғли* (1498—1556) — озарбайжон шoirи ва мутафаккири.
- 30 *Видодий мулла Вали* (1709—1809) — Озарбайжон шoirи.
- 31 *Самад Вургун* (тахаллуси, тўла номи — Самад Юсуф ўғли Векеров) (1906—1956) — атоқли озарбайжон совет шoirи, драматурги, жамоат арбоби.
- 32 *Узаирбек* — Ҳожибеков Узеир Абдул Ҳусайн ўғли (1885—1948) — озарбайжон совет композитори, драматург, музикашунос, педагог, жамоат арбоби. Икки мартаба СССР давлат мукофоти лауреати (1941, 1946).

БОБОМИЗ БИЗНИ СЕВГАН,

БИЗ ҲАМ УНИ СЕВАМИЗ

(199-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. Биринчи мартаба «Ленин учқуни» газетасида (1960 йил, 22 апрель) chop этилган, кейин «Шарқ юлдузи» (1960, № 5), «Асарлар-65»нинг III томига киритилган.

Таянч матн қилиб, «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

ҚИЕҚ УТ

(200-бет)

1960 йилда ёзилган. Шеърнинг қўлёзма ва машинка нусхаси сақланади. Унда «1960 йил апрель» санаси мавжуд. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1960 йил, № 5) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр матни учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

АҲМАДЖОН ФОТОГРАФ

(201-бет)

1960 йилда ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифада ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «3. V. 1960 йил» санасига эга. Шеър илк маротаба «Ғунча» журналида (1960 йил, № 12) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Ғунча» журнали матни асосида чоп этилмоқда.

6 *Штагив* — фотоаппаратнинг оёғи. Бу асосан ёғоч ёки темирдан ясалади.

7 *«Смена»* — фотоаппаратнинг бир тури, хили.

ДАДАМ ВА МЕН

(203-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Унда «3. V. 1960 йил» санаси кўрсатилган. Илк дафъа «Ғунча» журналида (1960 йил, № 7) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Ғунча» журнали матни асосида чоп қилинмоқда.

9 *Салор* — Тошкент шаҳридан оқиб ўтадиган канал. Ҳозир Салор Тошкент орқали Зангиота қишлоғининг жанубидан ўтиб Янгийўл районида тугайди.

ЎЗИНЧИ ҚИЗ

(204-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. «3. V. 1960 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда автор ўзи учун қўйган белгилар учрайди. Биринчи маротаба «Ғунча» журналида (1961 йил, № 1) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Ғунча» журнали матни асосида чоп этилмоқда.

ИПАҚЧИ ҚИЗЛАРГА

(205-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Коммуна» газетасида (1960 йил, 10 июнь) нашр этилган. Шу асосда чоп этилмоқда.

7 *Бўстонлиқ райони* — Тошкент областидаги район, 1968 йилда ташкил топган. Маркази Ғазалкент шаҳри.

ОТАНГА БОР-ҲО, ОНАНГА БОР!

(207-бет)

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1960 йил 25 февраль қарорида бюрократик раҳбар усулига қарши курашиш назарда тутилган. Шу қарордан руҳланган шоир бу шеърни 1960 йил март ойида ёзган. Машинака нусхаси сақланади. Илк дафъа «Муштум» журналинда (1960 йил, № 8) ҳамда «Қирқ зарб» (1963) тўпламида чоп этилган. «Асарлар-72»нинг III томига ҳам киритилган. «Муштум» журнали асосида нашрга тайёрланди.

ТЎКИНЛИК ФАСЛИ

(209-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Қўлёзмаси мавжуд. Илк мартаба «Ленин йўли» газетасида (1960 йил, 10 сентябрь) нашр этилган. Сўнгра «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи мати сифатида қабул қилинди.

ШОИР ҲАБИБИЙ ТИЛИДАН

(210-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Илк мартаба «Муштум» журналинда (1960 йил, № 19) нашр бўлган. Сарлавҳа ўрнида шу сўзлар ёзилган: «Яқинда 70 ёшга тўлиш куни нишонланган кекса шоир Зокиржон Ҳабибий тилидан». «Асарлар-73»нинг III томига ҳам киритилган.

«Муштум» журнали асосида чоп этилмоқда.

- 1 *Ҳабибий* (1890—1982) — ўзбек совет қўшиқчи шоири, ғазалнавис. ЎзССРда хизмат кўрсатган маданият ходими (1970). ЎзССР халқ шоири (1974).
- 2 *Хўтан ариқ* — Андижон шаҳрининг эски шаҳаридан оқиб ўтадиган катта ариқнинг номи.

ТУЗ ҲАҚИ

(211-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 14 октябрь) чоп бўлган. Сўнг Ғафур Ғулломнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Шеърлар» (1963) тўпламларига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

- 7 *Улпон* — революциядан илгари жорий бўлган ер солиғи.
- 7 *Закот* — революциядан илгари аҳолидан ундириладиган ҳайр, эҳсон.
- 13 *Чарх* — бу ўрнида қўл билан ип йиғиришда ишлатиладиган мослама.

13 *Дуг* — чархда йнгирилган ипни ўзига ўрайдиган кичкина икки учи найза чиллакча.

18 *Чиғир* — оқар сув кучи, уй ҳайвони билан ҳаракатга келтириладиган энг оддий гидравлик мослама.

АРАФА ҚУНЛАРИ

(213-бет)

Бу шеър 1960 йилда ёзилган. Сарлавҳа берилмаган икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. «1960 йил, октябрь» санаси билан бир бетлик машинка нусхаси ҳам сақланади. Шеър биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 22 октябрь) нашр бўлган. Сўнг адабнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига ҳамда «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

МУҚАДДАС ЗАМОН

(214-бет)

1960 йилда ёзилган. «3. XI 1960 йил» санаси билан олти бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда учирилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1960 йил, 6 ноябрь) чоп бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Қизил Ўзбекистон» газетаси матни асосида чоп этилмоқда.

77 *Газли* — Бухоро области Ромитан районидаги шаҳар посёлкаси. Қизилқум чўлида жойлашган.

77 *Жарқоқ газ-нефть кони* — Қоровулбозор темир йўл станцияси — (Бухоро область Когон райони)нинг шимоли-шарқдаги газ-нефть кони.

ЛЕНИН ҚУЯГАН ОТ

(217-бет)

1960 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Еш ленинчи» газетасида (1960 йил, 7 ноябрь) нашр этилган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Еш ленинчи» газетаси матнига кўра нашрга тайёрланди.

18 *Ленин музёри* — учта реактор ўрнатилган ва 44000 от кучига эга бўлган «Ленин» номидаги атом кемаси дунёда мавжуд барча музёрарлардан устун туради. 1957 йилда қуриб битказилган.

22 *МГУ* — М. В. Ломоносов номидаги Москва Давлат Университети — илмий ва педагогик кадрлар тайёрлайдиган СССРдаги энг йирик олий ўқув юрти, 1755 йилда М. В. Ломоносов ташаббуси билан ташкил қилинган. 1949—70 йилларда университетнинг янги ансамбль — комплекс биноси қурилди.

ЛЕНИН ОФТОБИ

(218-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Архивда қўлёзмаси сақланади, саҳифа охирида «12. XI. 1960 йил» санаси кўрсатилган.

Яна «23. XI. 1960 йил» санаси билан ўн икки сатрдан иборат машинка варианты ҳам сақланади. Бунга «Эркимиз амри» деб сарлавҳа қўйилган. Биринчи дафъа «Ўзбекистон хотин-қизлари» журналида (1960 йил, № 12) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Ленин ва Шарқ» (1961) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томининг матни қабул қилинди.

ДУСТЛИК ТОНГИ

(219-бет)

1960 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 1 январь) чоп этилган. Сўнг шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

ЯНГИ ЙИЛ САЛОМИ

(220-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Қўлёзма сақланмаган. Биринчи маротаба «Муштум» журналида (1960 йил, № 24) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журнали асосида чоп этилмоқда.

УРТОҚЛИК ҲАЗИЛЛАРИ

(222-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Машинка нусхаси сақланади. Илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1961 йил, № 1) нашр бўлган. Сўнг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Шарқ юлдузи» журнали асосида чоп этилмоқда.

9 *Завқий* (1853—1921) — ўзбек демократ шоири. Муқимий, Фурқат, Нусрат, Мухаййир, Нодим, Рожий каби шоирлар билан ҳамнафас ижод қилди. Асарларида олижаноб инсоний фазилатларни куйлади. Ўз даврининг илғор ғоялари учун курашди. У етук шоир, айни вақтда кучли ва журъаткор ҳажвчи ҳамдир.

18 *Миназ* — характер, одат, қилиқ. Бу диалектал сўз Туркистон воҳаларида қўлланилади.

19 *Ясси бўйлаб чўнг алп сингари зайтунвор аро девкор ва ёвқур* — бу мисра шоир Миртемирнинг (1910—1980) Туркистондан эканлигига ишора.

30 *Беш юз йиллар нари кетди М. Шайхзода* — бу мисрада М. Шайхзоданинг «Улуғбек» трагедияси ёзгани назарда тутилган.

35 *Муқаффо* — қофияли, қофиядош.

36 «*Мезон ул-авзон*» (вазнлар ўлчови) — Алишер Навоийнинг аруз назариясига оид асари. Бунда ўзбек тилида истеъмолга кирган баҳр ва вазнлар назарий таҳлил қилинган.

ҚИШ

(224-бет)

Шеър 1960 йилда ёзилган. Архивда унинг машинка нусхаси сақланади. Илк дафъа «Ғунча» журналича (1961 йил, № 1) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Ғунча» журналича матни асосида чоп этилмоқда.

ИНСОНИАТ ТАРИХИНИНГ БИРИНЧИ ҚОСМОНАВТИГА

(225-бет)

1961 йилда ёзилган. Бу шеърни ўз ичига олган «Шоирнинг қаҳрамонига совғаси» хабари хотимасида автор бундай деган: «Қосмосни забт этувчи совет кишининг образи мени чуқур тўлқинлатирди. Мен Юрий Гагаринга ва унинг дўстларига аталган дoston тақдим эта олсам бахтиёр бўламан».

Қўлёзмаси мавжуд. Машинка нусхаси ҳам сақланади. Бу илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 13 январь) нашр қилинган. Кейинчалик «Қелажакка парвоз» (1961) «Ўзбек шеърини антологияси» том IV (1962), Фафур Фуломнинг «Танланган асарлар» (1965) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

5 Гагарин Юрий Алексеевич (1934—1968) — биринчи СССР Қосмонавт учувчиси. Совет Иттифоқи Қаҳрамони (1961).

ГУЛДАСТА

(226-бет)

1961 йилда ёзилган. Архивда «3. III. 1961 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Шеър биринчи маротаба «Еш ленинчи» газетасида (1961 йил, 7 март) нашр қилинган. Сўнгра адабнинг «Ленин ва Шарқ» (1961), «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашрнинг матни учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

13 Шамсиқамар Ғойибжонов (1897—1969) — 1921 йилда Москвада В. И. Ленин, Н. К. Крупская билан учрашган Шарқ аёлларидан.

13 Тўраҳон Иброҳимова (1880—1970) — 1923 йил Туркистон АССР делегацияси составида Бутун Россия кишлоқ хўжалик кўргазмасининг очилишига борган. Шунда В. И. Ленин билан учрашган аёллардан.

15 Меҳринисо Убайдуллаева (1926) — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1947).

СЕВСАМ СЕВИБМАН-ДА

(227-бет)

1961 йилда ёзилган. Машинка нусхаси мавжуд, унда шеърнинг ёзилган санаси кўрсатилмаган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1961 йил, 15 март) чоп этилган. Ке-

Йин шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.
Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

ЕРУ ОСМОН

(228-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Архивда «20. III. 1961» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Машинка нусхаси ҳам мавжуд. Илк дафъа «Ўзбекистон» журналида (1961 йил, № 5) нашр этилгандир. Кейинчалик эса «Шарқ юлдузи» журна-лида (1967 йил, № 3) ҳам босилган. «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Ўзбекистон» журнали матни асосида чоп этилмоқда.

БАҲОР ОҲАНГЛАРИ

(229-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. «27. III. 1961 йил» санаси кўрсатилган.

Яна «27. III. 1961 йил» санаси билан бир бетдан иборат ма-шинка нусхаси ҳам мавжуд. Илк мартаба «Ўзбекистон мада-нияти» газетасида (1961 йил, 29 март) нашр этилган. Сўнгра Фафур Ғуломнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўп-ламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашрнинг матнига асос қилиниб «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

ЛЕНИН ВА ШАРҚ

(230-бет)

1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маро-таба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 22 апрель) чоп бўлган. Кейинча шоирнинг «Ленин ва Шарқ» (1961), «Мушоира» (1963), «Танланган асарлар», (I Ассалом, 1963) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.
18 *Лумумба Патрис Эмери* (1925—1960) — Конго (ҳозирги За-ир) республикасининг миллий озодлик ҳаракати арбо-би. 1960 йилда реакцион кучлар томонидан қатл этил-ган. 1966 йилда Лумумба Конго миллий қаҳрамони деб эълон қилинди.

19 *Асвадий* — саводнинг кўплик формаси. Арабча сўз бўлиб, қо-ралик, қора тус, мажозий қоронғулик маъносида ҳам келади. Бу ўринда мотам мазмунида берилган.

КИМГА НЕ КЕЛУР?

(231-бет)

1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Муштум» журналида (1961 йил, № 8) нашр этилгандир. Адиб-нинг «Биз куламир» (1968) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III то-мига киритилган.

- «Муштум» журнали матни асосида чоп қилинди.
 12 *Гупчаг* — эски араваларнинг ғилдирак марказидаги кегайлар қадалган ва ўққа ўрнатилган ёғоч-ғўла қисми.
 24 *Қанжирга* — юк ва бошқа нарса боғлаш учун эгар орқасига маҳкамланган тасма, боғич ёки илгак.
 30 *Тўғин* — ғилдиракнинг ташқи гардиши, арава тўғини.
 36 *Кегай* — ғилдиракнинг тўғини билан гупчагини қўшиб тутиб турувчи таёқсимон қисмлардан бири.

ГУЛХОНА

(233-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1961 йил, 1 май) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар» (1963), «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп қилинмоқда.

МАШЪАЛЛАРИМИЗ

(234-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1961 йил, 17 май) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

МЕНИНГ ПИОНЕРИМ

(236-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк бор «Ленин учқуни» газетасида (1961 йил, 19 май) нашр бўлган. Сўнгра «Юртимизни қутлаймиз» (1962) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Юртимизни қутлаймиз» тўплами матни таянч қилиб олинди.

ЕЗ БОШИ

(237-бет)

1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 4 июнь) нашр бўлган. Сўнгра шонрининг «Танланган асарлар» (1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матни учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

БИЗНИНГ УЧАР ЮЛДУЗ

(239-бет)

1961 йилда биринчи космонавт учувчи Юрий Алексеевич Гагариннинг космосга учishi муносабати билан ёзилган. Қўлёзмаси

ва машинка нухаси сақланмаган. Биринчи дафъа «Ғунча» журна-
налида (1961 йил, № 6) нашр қилинган. Кейинчалик «Ёр ўғлининг
парвози» (1961) тўпламига, «Асарлар-73»нинг IV томига кири-
тилган.

«Ғунча» журнали матни асосида чоп этилмоқда.

II *Юрий имақим* — Ю. А. Гагарин (1934—1968) назарда тутил-
моқда.

ИНСОНИЯТ ПРОГРАММАСИ

(240-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида унинг
машинка нухаси сақланади. Шеър биринчи мартаба «Қизил Ўз-
бекистон» газетасида (1961 йил, 9 август), «Шарқ юлдузи» жур-
налида (1961 йил, № 9) нашр этилган. Адибнинг «Танланган
асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг
II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

16 *Биринчи манифест ёзилган чоғи* — бу мисрада Карл Маркс
(1818—1883), Фридрих Энгельс (1820—1895) томони-
дан «Коммунистик манифест» (1848) ёзилган давр —
XIX асрнинг ўрталари назарда тутилади.

19—20 *Шарпаси кезарди Коммунизмнинг* — «Коммунистик Мани-
фест»дан.

75 *Дахаудда пиширган совуни билан* — фашистлар Германиясининг
Дахау шаҳри яқинидаги концентрацион лагери. 1933
йилда ташкил этилган. Бунда фашистлар режимида
қарши кишилар ҳамда коммунистлар сақланган. Ик-
кинчи жаҳон урушида фашистлар оккупация қилган
территориядаги кишиларни оммавий қамаш маркашига
айланган. Дахау лагери 100 минг маҳбусга мўлжал-
ланган. Кўп кишилар бу ерда ўтказилган «медицина
тажрибалари»нинг қурбони бўлган.

83 *Қушка* — Туркменистон ССР Мари областидаги шаҳар. Қушка
дарёси водийсида.

85 *Брест* — Белоруссия ССР Брест областининг маркази. Ғарбий
Буг ва Муховец дарёлари бўйида, СССР билан Польша
чегараси яқинида жойлашган шаҳар.

134 *Галактика* — Қуёшни ўз ичига оладиган юлдузлар системаси.
Галактикада юлдузлараро чанг, газ, атом ва космик
зарралар ҳам бўлади.

МИРЗАЧУЛ ГУЛДАСТАСИ

(244-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Машинка нухаси сақланади. Iлк
дафъа «Шарқ юлдузи» журналинда (1961 йил, № 9) нашр этил-
гандир. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста,
1963), «Эрта бугундан яхши» (1964) тўпламларига, «Асарлар-65,
72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн этилиб «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

21-мисра «Эрта бугундан яхши» тўплами асосидадир.

КОММУНИЗМ СЪЕЗДИГА

(246-бет)

1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси мавжуд. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Илк маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 17 октябрь) нашр этилган. «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

ЛЕНИН АВЛОДИ ҚУТЛАЙДИ

(248-бет)

1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Еш ленинчи» газетасида (1961 йил, 17 октябрь) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида чоп этилмоқда.

АЗИЗ ВАТАНДОШЛАР

(250-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат. Машинка нусхаси мавжуд. Саҳифаларда автор тузатишлари учрайди. «4. XI. 1961 йил» санаси кўрсатилган ҳамда «Ғафур» деб имзо ҳам чекилган. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1966 йил, № II) нашр бўлган. Кейин адибнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн учун машинка нусхаси асос қилиб олинди.

ЯНГИ ЗАМОН САРИ

(252-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Архивда уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. «5. XI. 1961 йил» санаси кўрсатилган.

Икки бетдан иборат машинка нусхаси ҳам мавжуд. Бунда ҳам «5. XI. 1961 йил» санаси берилган. Илк дафъа «Еш ленинчи» газетасида (1961 йил, 5 ноябрь) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулумнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 73»нинг II, IV томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни олинди.

БАЙРОҒИМИЗ

(254-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1961 йил, 6 ноябрь) нашр этилган. Шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

ЗАРАФШОН МЕВАЛИ УЛУҒ САМАРҚАНД

(256-бет)

Қўлёзмаси шоир архивида сақланади. 1961 йил 9 ноябрда ёзилган бўлиб, 20 мисрадан иборат. Саҳифада учирилган, чизилган ва қайта ёзилган сўзлар учрайди.

Адибнинг рафиқаси Муҳаррамхон оланинг айтишларича, бу шеър Ўзбекистон телевиденияси орқали Ғафур Ғулом томонидан ўқиб берилган.

Матнга қўлёзма олинди. Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

БИЗНИНГ АСРИМИЗ

(257-бет)

Шеър 1961 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ғунча» журналида (1962 йил, № 1) нашр этилган. Сўнгра «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи олинди.

ЮРАҚДАН-ЮРАҚКА

(260-бет)

1961 йилда ёзилган. 1961 йилда Аргентина Коммунистик партиясининг раҳбарларидан бири ўртоқ Родольфо Гиольди Ўзбекистонга меҳмон бўлиб келганда Ғафур Ғулом Р. Гиольди орқали коммунист шоир — Рауль Гонсалес Туньонга шеърини хат билан мурожаат қилиб, Аргентина меҳнаткашларига салом йўллаган эди. Шеърнинг иккинчи қисми — Р. Г. Туньоннинг жавобидир.

Авторнинг шахсий архивида тўрт бетдан иборат машинка нусхаси сақланади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1962 йил, 4 февраль) нашр бўлган. Кейинча Ғафур Ғуломнинг «Танланган асарлар» (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди. Р. Г. Туньон шеърини Ғафур Ғулом таржима қилган.

24 *Рауль Гонсалес Туньон* (1905) — Аргентинанинг машҳур шоири. Улуғ Ватан уруши даврида совет халқининг матонати ва жасоратини ўз асарларида кўрсатиб берди. Урушдан кейинги йилларда тинчлик тарафдорларининг олдинги сафларида бўлиб, империализмга қарши курашган адиб.

53 *Пампа* — Аргентинадаги текисликнинг номи. Ҳозир бу текислик ўзлаштирилиб мамлакатнинг асосий иқтисодий райони-га айлантирилган.

87 *Анд тоғлари* — дунёдаги энг узун (9000 км) тоғ ҳисобланади. Шунинг билан энг баланд тоғ системаларидандир.

90 *Байя-Бланк* — Аргентинадаги замонавий шаҳарлардан бири.

ЕҚУТ

(263-бет)

1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Шеър илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1962 йил, 4 февраль) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста,

1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.
«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

БАТАН ФАРЗАНДЛАРИ

(265-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Қўлёмаси сақланмаган. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1962 йил, 23 февраль) нашр бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.
«Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

АВГУСТ

(266-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. «4. III. 1962 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёмаси сақланади. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1962 йил, № 8) нашр бўлган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Эрта бугундан яхши» (1964), «Шеърлар» (1969) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

- 7 Катта дош қозон тўла шира қайнарди гунгурт — катта қозонда шининини қорайиб қайнаши назарга олинган.
11 Дурда — қуйқа, қуйилган,

ЭРТАГА САЙЛАЙМИЗ

(267-бет)

1962 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида машинка нусхаси мавжуд. Шеър биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 17 март) чоп бўлган. Сўнгра шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

- 5 «Саҳар ховар» — тонг отиш маъносида.

КОММУНИСТ ИРОДАСИ КҲКНИ ЕРГА ТУШИРДИ

(268-бет)

1962 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёмаси сақланади. «17. III. 1962 йил» санасига эга. Шеър биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 18 август) нашр бўлган. Сўнгра шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матн сифатида қабул қилинди.

- 5 Нептун — қуёш системасидаги қуёшдан узоқлиги бўйича саккизинчи сайёра, кўзга кўринмайди.
6 Эйнштейн Альберт (1879—1955) — физик олим, нисбийлик назариясининг ижодкори, квант назария ва статик физика асосчиларидан бири.

- 40 «Манас» — қирғиз халқ эпоси. «Манас», «Семетой», «Сейтак» каби уч қисмдан иборатдир.
- 45 *Микрон* — узунлик бирлигининг улуши. Метрнинг миллиондан бир бўлагига тенг.

МАЙ МАНЗАРАСИ

(270-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Тўрт бетдан иборат «23. IV. 1962» санаси билан қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1962 йил, 1 май) нашр этилган. Кейинчалик шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асосида чоп этилмоқда.

31 *Чўпонота* — Самарқанддаги архитектура ёдгорлиги (XV аср). Ҳозир тепалик ҳам Чўпон ота номи билан юритилади. (Қадимий номи Кўҳақ).

43 *Рождество ороли* — Тинч океанидаги энг йирик ороллардан бири.

МЕҲНАТ БАЙРАМИ

(272-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 1 май) чоп этилган. Кейинчалик Ғафур Ғулومнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матига асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

ИШЧИЛАР НАФАСИДАН ТУҚИЛГАН МАТО БУ!

(273-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. «9. V. 1962 йил» санаси билан уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда ўчирилган мисра ва сўзлар учрайди. Автор ўзи учун қўйган белгилар бор. Илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1962 йил, 10 август) нашр бўлган. Сўнг «Ўзбекистон» журналида (1962 йил, № 11) босилган. Ғафур Ғулумнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи мати сифатида қабул қилинди.

24 *Иваново* — шаҳар, РСФСР таркибидаги Иваново областининг маркази. Шаҳарда Иттифоқимизда энг катта тўқимачилик комбинатлари мавжуд. Ўзбекистон пахтакорлари ва тўқимачилари билан Иваново саноат корхоналари ўртасида ўзаро дўстлик, ҳамкорликка асосланган алоқалар давом этиб келмоқда.

27 *Юлия Вечерова* — Иваново шаҳридаги тўқимачилик комбинатининг илғор тўқувчиси.

ҚАРДОШ ҚОЗОҚ ЭЛИГА

(275-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳифаларда автор ўзи учун қўйган баъзи белгилар учрайди. Учирилган мисра ва сўзлари мавжуд. «11. V. 1962 йил» санаси кўрсатилган. Қўлёзмада сарлавҳа «Бизлар кетаяпмиз» тарзидадир. Шеър биринчи мартаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 15 май) нашр этилган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

ИЛЬИЧ АВЛОДИГА

(276-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ленин уққуни» газетасида (1962 йил, 22 май) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган. «Ленин уққуни» газетаси матни таянч сифатида қабул қилинди.

11 *Надя бувингиз* — Н. К. Крупская (1869—1939) — совет давлат ва партия арбоби. Совет халқ маорифи системаси ташкилотчиларидан бири. Педагогика фанлари доктори (1936), СССР Фанлар академиясининг фахрий аъзоси (1931).

30 *Морозов Павлик Трофимович* (1918—1932) — Свердловск области Герасимовка қишлоғида биринчи пионер ташкилотини тузган ва унга раис бўлган. Бу ташкилот қулоқларнинг душманлик ҳаракатларини очиб ташлаган. Павлик Морозов қулоқлар томонидан ваҳшийларча ўлдирилган.

БИР САЛОМНИНГ КУЧИ

(278-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма «17. VI 1962 йил» санасига эга. Биринчи мартаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 18 июнь) чоп этилган. Сўнгра шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963) ҳамда «Тўёна» (1964), «Шеърлар» (1963) тўпламларига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

43 *Чақарлик Юнус ҳофиз сўзининг оқимини бурди* — бу мисрада бастакор, хонанда ва созанда, ўзбек халқ музыка меросини тўпловчи. ЎзССР Фанлар академиясининг академиги (1966), ЎзССР халқ артисти (1958) Юнус Ражабий (1897—1976) назарда тутилади.

ЭНДИ УРУШ БЎЛМАЙДИ

(280-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. «10. VIII. 1962 йил» санаси билан тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Учирилган мисра ва

сўзлар учрайди. Сўнгра «Ғафур Ғулом» деб имзо ҳам чекилган. Шеър биринчи маротаба «Ғунча» журналида (1962 йил, № 10) чоп этилган. Кейинчалик «Ленин учқуни» газетасига (1968 йил, 4 июнь) ҳамда «Юлдузча» (1968) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг III, IV томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг III томи олинди.

«ВОСТОК-3» КОСМОС КЕМАСИ СУВОРИЙСИГА

(282-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. «11. VIII. 1962 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1962 йил, 12 август) нашр қилинган. Кейинчалик адибнинг «Танланган асарлар», (II Ғулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун «Асарлар-65»нинг II томи матни қабул қилинди.

- 1 «Восток-3» — 1962 йил 11 августда орбитага чиқарилган космик кема. Уни учувчи космонавт А. Г. Николаев бошқарган.
- 9 Циолковский Константин Эдуардович (1858—1935) — космонавтика ва ракета техникасининг асосчиси. Учишда реактив ҳаракатдан фойдаланиш ғояси илк марта Циолковский томонидан илгари сурилган. У биринчи бўлиб планеталараро алоқада ракеталардан фойдаланиш мумкинлигини асослаб берди.
- 10 Герман Титов (1935) — СССР космонавт учувчиси, авиация генерал майори. Совет Иттифоқи Қаҳрамони (1961).
- 15 Андриан Николаев (1929) — СССР космонавт-учувчиси, авиация генерал майори, икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони (1962, 1970).

ҚУЕШНИНГ ЕРУҒЛИГИ БАРЧА ХАЛҚҚА БАРОБАР

(283-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Архивда тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. «29. VIII. 1962 йил» санаси қайд этилган. Охириг бетда «Ғафур Ғулом» деб имзо ҳам чекилган. Яна машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър илк дафъа «Гулхан» журналида (1962 йил, № 10) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг IV томига киритилган.

Матн учун «Гулхан» журнали қабул қилинди.

- 14 Аварлар — Доғистоннинг ғарбий ва Озарбайжон ССРнинг ши-моли ғарбий районларида яшовчи ерлик халқ.

УЙЛАШНИ УРГАНАМИЗ

(285-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Ғунча» журналида (1962 йил, № 9) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-65, 73»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун асос қилиб «Асарлар-65»нинг III томи олинди.

БАХТ СУЗИ

(287-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Илк маротаба «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1962 йил, 12 октябрь) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Тошкент ҳақиқати» газетаси матни асосида чоп этилмоқда.
16 *Олтинтопган* — Тожикистон ССР Ленинобод областидаги шаҳар типидagi посёлка. 1951 йилда вужудга келган. Мисрада Қурама тоғининг жануби ғарбига жойлашган полиметалл кони ва унинг ишчиси назарга олинган.

УЧ СОВҒА

(289-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Уч бетдан иборат «4. XI. 1963 йил» санаси билан қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1962 йил, 6 ноябрь) нашр бўлган. Сўнгра Ғафур Ғулом «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Тошкент ҳақиқати» газетасининг 1962 йил 6 ноябрь сонидagi матн асос қилиб олинди.

ОКТЯБРЬ СОЗИ

(290-бет)

1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1962 йил, 6 ноябрь) эълон қилинган. Кейинча «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Қизил Ўзбекистон» газетаси матни асосида чоп этилмоқда.

10 *Марс* — Қуёш системасидаги тўртинчи сайёра.

25 *Куба Республикаси* — Куба ва Панос ороллари ҳамда Атлантика океанининг Мексика қўлтиғи ва Қариб денгизидagi 1600 дан ортиқ майда ороллардан ташкил топган социалистик (1959 йилдан) давлат. Пойтахти — Гавана.

НУР БАЙРАМИ

(292-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1962 йил, 7 ноябрь) чоп бўлган. Сўнг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

11 *Пьедестал* — устинсимон сува, унга декоратив вазалар,obelisk ҳам ўрнатилиши мумкин. У мрамрдан, ғишдан, яхлит тошдан ишланади.

37 *Томди* — Бухоро областидаги район, 1927 йил 3 июлда ташкил топган.

УЛУҒ КҮНЛАР ЯҚИНЛАШДИ, МУБОРАҚ БУЛСИН АЙЕМИНГ

(294-бет)

Шеър 1962 йилда ёзилган. Биринчи маротаба «Муштум» журналида (1962 йил, № 24) эълон қилинган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Нашрда «Муштум» журнали матнига таянилди.

- 9 *Деновдан найшакар роминг* — бу мисрада асосан Денов районида шакарқамишдан тайёрланадиган ичимлик ром назарга олинган.
- 14 *Ойимхон Камолова* (1931) — пахтакор, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор (1961). Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1960).
- 14 *Жавод Кўчиев* (1923) — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор (1959). Ленин мукофоти лауреати (1967). Тик шпинделли пахта териш машинасини ишлаб чиқаришга жорий қилишда қатнашган.
- 16 *Любовь Ли* (1924) — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1962), Тошкент область Коммунистик райони «Политотдел» колхозининг бригадири. Унинг бригадаси 112 гектар ернинг ҳар гектаридан 54 центнердан маккажўхори дони, 72 гектар ернинг ҳар гектаридан 2000 центнердан силос бостириш учун кўк поя етиштирган.

КУЛОЛ ВА ЗАРГАР

(295-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси ва машинка варианты сақланмаган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1963 йил, 12 январь) чоп бўлган. Сўнгра «Мушоира» (1963), «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Шеърлар» (1969) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

- 2 *Мирмуҳсин Мирсаидов* (1921) — ўзбек совет шоири ва ёзувчиси. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими (1970). Ҳамза номидаги ЎзССР Давлат мукофоти лауреати (1974), Ўзбекистон халқ шоири (1981).
- 45 *Ашшурбанипал* (669—633 мелоддан аввал) — Сурия ҳукмдори.
- 49 *Иероглиф* — ёзувнинг қадимги типларидан. Мелоддан аввал тўрт минг йилликда Мисрда пайдо бўлган.

АВТОРУЧКА

(298-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1963 йил, 12 январь) нашр бўлган. Сўнгра «Мушоира» тўплами (1963), шоирнинг «Танланган асарлар», (II Гулдаста, 1963), «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Том учун матн қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

- 5 *Иқим* — кўнглим, таъбим, ҳавас билан мазмунида ишлатилган.

КЕККАЙМАЧОҚ СОБИРЖОН

(299-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. «23. II. 1963 йил» санаси билан саккиз бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Ғунча» журналинда (1963 йил, № 5) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-65, 72»нинг III, IV томларига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.
21 *Брумелъ В. Н.* (1942) — совет енгил атлети, СССРда хизмат кўрсатган спорт мастери (1961). Баландлиқка сакрашда бир неча бор Совет Иттифоқи (1962), Европа (1962) ва дунё (1963) чемпиони.

ГУНАФША ВА УНИВЕРСАЛ

(303-бет)

1963 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. «7. III. 1963 йил» санасига эга. Машинка нусхаси ҳам мавжуд. Шеър биринчи маротаба «Муштум» журналида (1963 йил, № 7) нашр этилган. Кейинчалик Фафур Фуломнинг «Биз куламиз» (1968) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журнали матни нашрга асос бўлди.

46 *Қурама тизмаси* — Қурама тоғлари (Қурама қабиласи номидан) — Тяньшань тоғ системасининг ғарбидаги тоғ тизмаси.

ОНАЖОНИМГА

(305-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Илк дафъа «Фунча» журналида (1963 йил, № 3) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган. Нашрда «Фунча» журнал матнига таянилди.

БИЗНИНГ УЙДА УЧ ҚИЗ БОР

(306-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади. «8. VIII. 1962 йил» санасига эга. Илк маротаба «Гулхан» журналида (1963 йил, № 5) чоп бўлган. Сўнгра «Асарлар-65»нинг III томига киритилган.

Матн учун «Асарлар-65»нинг III томи қабул қилинди.

МЕНИНГ ВАТАНИМ

(307-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Ленин учқуни» газетасида (1963 йил, 5 июль) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

Матнга «Ленин учқуни» газетаси асос қилиб олинди.

ИСТИҚБОЛ ДУСТЛИКДАДУР

(308-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк маротаба «Муштум» журналида (1963 йил, № 17) нашр этилган. Сўнгра «Биз куламиз» (1963) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журнали асосида чоп этилмоқда.

ЯШИЛ ҚЕМА СУВОРИЙЛАРИГА

(309-бет)

Бу шеър 1963 йилда ёзилган. Архивда машинка нусхаси сақланади. Биринчи маротаба «Қизил Ўзбекистон» газетасида (1963 йил, 21 сентябрь) чоп бўлган. Кейинчалик «Эрта бугундан яхши» (1964) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Қизил Ўзбекистон» газетаси матнига таянилди.

32 Арслонбоб — Фарғона тизмаси билан Бойбошота тизмасининг қўшилган ерида, 1400 метр баландликка жойлашган курорт жой. Қирғизистон ССР Уш областининг Бозорқўрғон райони территориясида. Бундан Арслонбоб сойи оқиб ўтади.

МУБОРАКБОД

(311-бет)

Шеър 1963 йилда ёзилган. «20. XI. 1963 йил» санаси билан уч бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Сарлавҳаси «Меҳнат ва зафар» деб берилган. Илк дафъа «Қизил Ўзбекистон» (1963 йил, 3 декабрь), «Еш ленинчи» (1963 йил, 3 декабрь), «Ўқитувчилар газетаси» (1963 йил, 5 декабрь) ҳамда «Ўзбекистон маданияти» (1963 йил, 5 декабрь) газеталарида нашр этилгандир. Кейинчалик адабнинг «Эрта бугундан яхши» (1964) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Матнга асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи олинди.

ҚИРҚ ЙИЛНИНГ МОБАЙНИДА, ҲАР САТР ИЖОДИМДА

(313-бет)

1963 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн қилиб қўлёзма олинди.

ТИШЛАРИНГ ТУШИБДИ, ДЕСАМ ШУКРУЛЛО

(314-бет)

Шеър олтинчи йилларнинг бошларида ёзилган. Архивда қўлёзма ва машинка нусхаси сақланади. Бу биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) нашр бўлган. Сўнг-ра Фафур Фуломнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга машинка нусхаси олинди.

ҚИШ ЛАВҲАЛАРИ

(316-бет)

1964 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Биринчи маротаба «Совет Ўзбекистони» газетасининг 1964 йил 10 январь соннда нашр бўлган. Шу асосда нашр қилинмоқда.

КОММУНИЗМ БИНОКОРЛАРИГА

(317-бет)

1964 йилда ёзилган. «11. I. 1964 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси мавжуд. Илк маротаба «Еш ленинчи» газетасида (1964 йил 14 январь) нашр бўлган.

Матн учун «Еш ленинчи» газетаси олинди.

ИККИ ШЕЪР

1 СОЧИНГ ОҚАРИБДИ

2 СУРАНГ

(318-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма икки мустақил шеърдан иборат.

«Сочинг оқарибди», «Сўранг» сарлавҳалари билан ёзилган яна бир қўлёзмаси мавжуд. Бунда «Сочинг оқарибди» йигирма мисра бўлиб, «15. VIII» санасига эга (йили йўқ).

«Сўранг» шеърининг қўлёзмасида сарлавҳадан кейин «Дўстим Мухаррамхонга бағишлайман» деб ёзилган, санаси кўрсатилмаган. Илк дафта «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 17 январь) нашр бўлган. Сўнгра шоирнинг «Шеърлар» (1963) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матнига кўра чоп этилмоқда.

КИМЕ МУШОИРАСИ

(320-бет)

Совет Иттифоқи Коммунистик Партияси Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1963 йил 9—12 декабрдаги қароридан Иттифоқимизда химия саноатини ривожлантириш масаласи кўтарилган эди. 1964 йил январь ойида бўлиб ўтган Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзининг шу масалага бағишланган мажлисида қарордан илҳомланган адиб бу шеърни ёзувчи Собир Абдулла билан ҳамкорликда ёзган.

Қўлёзма сақланмаган. Биринчи маротаба «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1964 йил, 25 январь) нашр этилган.

Газета матни асосида нашрга тайёрланди.

НЕ ХУШДУР ПИЛ БУЙИ КҮН УРТА ПАЙТИ

(322-бет)

Шеър 1964 йилнинг ёзида Наманганда ёзилган. Дастлаб «Тошкент оқшоми» газетасида чоп этилган (1967 йил, 17 март). Қўлёзмаси ва машинка нусхаси сақланади. «Шарқ юлдузи» журна-лида (1967 йил, № 5) ҳам нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Томга матн этиб машинка варианты олинди.

ОЛУЧА

(323-бет)

Шеър 1964 йилда Наманганда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида унинг икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Саҳна-

фада «10. VI. 1964 йил, Наманган» ёзуви мавжуд. Илк дафъа «Учқун» газетасида (1964 йил, 13 июнь) эълон қилинган. «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) ҳам босилган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Учқун» газетаси асос қилиб олинди.

ОРАМИЗДА БАЪЗИЛАР БОР

(324-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган. Архивда «13. VII. 1964» санаси билан бир бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Биринчи мартаба «Муштум» журналида (1964 йил, № 16) чоп бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журнали матнига кўра босилмоқда.

70 ЕШЛИ ПИГИТГА

(325-бет)

Бошқирдистон халқ шоири Сайфи Қудашнинг 79 йиллигига бағишланган бу шеър 1964 йили ёзилган. Икки қўлёзмаси сақланади. Биринчи қўлёзма икки бетдан иборат. Бет охирида «10. X. 1964 йил, Уфа» маълумоти мавжуд. Иккинчи қўлёзма уч бет бўлиб, саҳифаларда айрим тузатишлар учрайди. Илк бор «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 8) нашр бўлган. Кейин «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга қўлёзма олинди.

6 *Сайфи Қудаш* (1894) — Бошқирдистон АССР халқ шоири.

МОҲГУЛ

(326-бет)

Шеър 1964 йилда Афғонистон ҳукумати адабни буюк фортожик шоири Абдураҳмон Жомийнинг 550 йиллик юбилей маросимига таклиф қилганда, Кобул — Ҳирот трассасида қатновчи самолётда, стюардесса қизга бағишлаб ёзилган.

Икки саҳифадан иборат қўлёзма сақланади. Унда «24. XI. 1964 йил» «Кобул — Ҳирот» маълумоти келтирилади. Шеър илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасида (1964 йил, 17 ноябрь) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг III томи матнига кўра чоп этилмоқда.

5 *Қандаҳор* — Афғонистоннинг жанубий қисмидаги шаҳар. Қандаҳор вилоятининг маъмурий маркази.

9 *Кобул* — Афғонистоннинг пойтахти, Кобул вилоятининг маъмурий маркази.

9 *Ҳирот* — Афғонистоннинг шимоли-ғарбий қисмидаги шаҳар. Кушка (СССР), Машҳад (Эрон), Қандаҳор (Афғонистон) автомобиль йўли узелида. Бу қадимий шаҳарда XV асрда Алишер Навоий, Абдураҳмон Жомий, Мирхонд, Беҳзод каби алломалар яшаб ижод этган.

11 *Ҳирот* — «Гўрўғли» туркуми дostonларидаги афсонавий от бари.

АЛИШЕР НАВОИЙ ҚАБРИ УСТИДА

(327-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган «Ҳирот» номли шеърлар туркумидан. Икки саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. Қўлёзма «25. XI. 1964 йил, Ҳирот шаҳри» маълумотига эга. Машинка нусхаси ҳам мавжуд. Бу биринчи мартаба «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 17 январь) чоп этилган. «Шарқ юлдузи» журналида (1966 йил, № 9) ҳам нашр бўлган. Кейинчалик «Навойни куйлаймиз» (1968), Фафур Ғуломнинг «Шеърлар» (1969) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи матни асосида нашрга тайёрланди.

ҲАММА ЕРДАН СЕН ҒУЗАЛ

(328-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган. Автор ўзининг эскартишида шу номли шеърнинг бир қисми эканлигини айтиб ўтган, Тўрт бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Илк мартаба «Совет Ўзбекистони» газетасида (1969 йил, I май) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга қўлёзма олинди.

11 *Ножу* — Санобар дарахти. Хушқомат, тик ўсадиган дарахт.

14 *Қарочи* — Покистон ислом республикасининг сиёсий, иқтисодий, маданий шаҳарларидан.

18 *Деҳли* — Ҳиндистоннинг пойтахти ва Деҳли Иттифоқ территориясининг маъмурий маркази.

24 *Тожмаҳал* — Ҳиндистоннинг Агра шаҳри яқинида Жамна дарёси бўйидаги архитектура ёдгорлиги. Султон Шоҳ Жаҳон ва унинг хотини Мумтоз маҳал мақбараси.

27 *Нил* — Африка қитъасидаги серсув дарё. Узунлиги 6671 км.

28 *Абулҳавл* — Миср Араб Республикасининг Қоҳира шаҳри яқинидаги одам бошли, арслон танали ҳайкал — сфинксин араблар шундай деб атайдилар.

30 *Эҳром* — пирамида, миср эҳромлари. Қадимги Миср фиръавнларининг қабри.

33 *Коллизей* — қадимги римнинг архитектура ёдгорлиги. Мелоддан аввал 80—75 йилларда бино этилган. Бу муҳташам бинонинг ўртасида ҳар хил ўйинлар, курашлар ўтказилган.

35 *Эйфель минораси* — 1860 йилги Халқаро Париж кўргазмаси учун XIX аср техникаси ютуғи тинимсиз сифатида инженер А. Г. Эйфель қурган минора. Бўйи 300 метр, радио ва телешиштиришларнинг муҳим марказларидан бири.

ИСТИҚБОЛНИ КУТАМИЗ

(330-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган. Архивда иккита қўлёзмаси сақланади. Илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 1 январь) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

«Асарлар-65»нинг II томи асоснда чоп этилмоқда.
16 *Федченко* — СССРдаги энг катта тоғ-водий музлиги. Тожикистон ССР территориясида.

ОЛИМ ДУСТИМГА

(332-бет)

Шеър 1964 йилда ёзилган. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. Унда сарлавҳа «Бир олим дўстимга» деб берилган. Шеърнинг машинка нусхаси ҳам мавжуд. Илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 15 январь) нашр этилган. Кейин Фафур Фуломнинг «Шеърлар» (1965) тўпламига, «Асарлар-65, 72»нинг II, III томларига киритилган.

Нашр учун асос қилиб «Асарлар-65»нинг II томи қабул қилинди.

3 *Машҳад* — Эроннинг шимоли-шарқий қисмидаги шаҳар. Хурсон остонининг маъмурий маркази. Кашафруд дарёси водийсида. Эрон шимоли-шарқий қисмининг савдо-саноат ва сиёсий ҳамда маданий маркази.

ИККИ УТТИЗ — БИР ОЛТМИШ

(333-бет)

Бу шеър 1965 йилда ёзилган. «Собир Абдулло 60 ёшда» деб сарлавҳа қўйилган. Уч саҳифадан иборат қўлёзмаси сақланади. «30. XI. 1965 йил» санасига эга. Машинка нусхаси ҳам мавжуд. Биринчи маротаба «Муштум» журналинда (1965 йил, № 16) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Муштум» журналинда олинди.

4 *Чоргоҳ* — музика куйларидан бири. Ун икки мақом системасидаги шўъба.

ЧАҚЧАҚЛАШАЙЛИК

(334-бет)

1965 йилда ёзилган. Икки машинка нусхаси сақланади. Дастлаб «Гулхан» журналининг 1965 йил 9-сонида авторнинг қуйидаги қайдлари билан чоп этилган. «Азиз болаларим! Ҳар бахтли ота ҳам ўз фарзандини эркалайди, унга бахт тилайди, ҳазиллашади. Мен ҳам сизларга ҳазиллашиб, рассом Московский ва Севастьяновлар солган шўх расмларга шу шеърни ёздим. Мана бугун сиз озода синфларда доно ўқитувчиларингиз билан билимнинг янги чўққилари томон интиляпсиз. Мен сизга баҳорда, ёзда, кузда, қишда, тонгда, кундузи, оқшом, кечаси, ҳамиша, ҳар соат узоқ умр, бахт-саодат, катта илм ва маърифат тилайман. Отахон шорингиз Фафур Фулом». Шеър кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

«Гулхан» журналин матни асос қилиб олинди.

КАТТА ТУИ ДЕБОЧАСИ

(336-бет)

Шеър 1965 йилда ёзилган. Архивда «15. X 1965 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Илк маротаба

«Тошкент ҳақиқати» газетасида (1965 йил, 15 октябрь) чоп этилган. Сўнг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Тошкент ҳақиқати» газетаси матнига кўра нашрга тайёрланди.

ОЛМА ОТДИ

(337-бет)

Шеър 1965 йилда ёзилган. Қўлёзма ва машинка нусхалари мавжуд. Дастлаб «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 20 октябрь) эълон қилинган. Сўнг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Совет Ўзбекистони» газетаси матнига кўра чоп этилди.

ЗУЛФИЯБЕГИМГА

(338-бет)

1965 йилда ёзилган. Бир бетдан иборат қўлёзмаси сақланади. Биринчи мартаба «Совет Ўзбекистони» газетасида (1965 йил, 25 октябрь) нашр этилган. «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 2) ҳам босилган. Сўнг «Асарлар-78»нинг X томига киритилган. «Совет Ўзбекистони» газетаси 1965 йил, 25 октябрь сони матни асосида чоп этилмоқда.

1 *Зулфия Исроилова* (1915, Тошкент) — ўзбек совет шоираси, публицист ва жамоат арбоби. Ўзбекистон ССР халқ шоири (1965), Неру (1968), Ҳамза (1969) ва Нилуфар (1970) мукофотлари лауреати.

6 *Увайсий* (1779—1845) — ўзбек шоираси. Маърифатпарвар. У классик ўзбек шеърятининг деярли барча жанрларида ижод қилган.

6 *Нодира* (1792—1842) — ўзбек шоираси. «Комила» ва «Макнун» тахаллуси билан ҳам шеърлар ёзган.

6 *Зебуннисо* (1639—1702) — ўзбек шоираси, маърифатпарвар. Бобирнинг паннабираси. Аврангзебнинг қизи. Форс тилида ижод қилган.

6 *Меҳрий Ҳиравий* (XV аср) — шоира. Меҳрий Ҳиравийнинг шеърлари ўз даврида шуҳрат топган. Ҳукмрон табақаларнинг золимликлари ва шарият пешволарининг қилмишларидан нафратини ифодалаган.

ШОН МУБОРАҚДИР СЕНГА

(339-бет)

Шеър 1965 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида «25. X. 1965 йил» санаси билан уч бетдан иборат қўлёзмаси ва машинка нусхалари сақланади. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1965 йил, 3 ноябрь) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Ўзбекистон маданияти» газетаси матнига кўра чоп этилмоқда.

ҒАЛАБАМИЗНИНГ ЗАРРИН САҲИФАСИ

(340-бет)

Шеър 1965 йилда ёзилган. Унинг машинка нусхаси мавжуд. Шеър илк дафъа «Муштум» журналыда (1965 йил, № 20) нашр этилган. Сўнгра шоирнинг «Биз куламыз» (1968) тўпламыга, «Асарлар-72»нинг III томыга киритилган.

«Муштум» журналы матныга кўра нашр этилмоқда.
17 *Уккипар бўрки* — уккининг патн қадалган бош кийими.

ТУН БИЛАН ТОНГ

(343-бет)

Шеър 1966 йилда ёзилган. «18. I. 1966 йил» санасы билан уч бетдан иборат қўлёзмасы ва машинка нусхасы сақланади. Илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасыда (1966 йил, 30 январь) ҳамда «Шарқ юлдузи» журналыда (1966 йил, № 9) чоп этилгандир. Сўнгра «Навоийни куйлаймыз» (1968), «Шеърлар» (1969) тўпламыга, «Асарлар-72»нинг III томыга киритилган.

«Совет Ўзбекистони» газетасы матныга кўра нашр этилмоқда.

СОБИҚ ОП ЮЗЛИГИМГА

(344-бет)

Шеър 1966 йилда ёзилган. «8. II. 1966 йил» санасыга эга бўлган уч бетдан иборат қўлёзмасы ва машинка нусхасы сақланади. Илк мартаба «Муштум» журналыда (1966 йил, № 5) нашр этилгандир. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томыга киритилган.

Том учун «Муштум» журналы матни асос қилиб олинди.
10 «Луна-9» — 1966 йили Ойга қўндирилган Совет сайёралараро автоматик станцияси.

ЭРКИН ИНСОНИЯТ БАЙРАМИ

(346-бет)

1966 йилда ёзилган. Тўрт саҳифадан иборат қўлёзмасы сақланади. «5. IV. 1966 йил» санасыга эга. Биричи мартаба «Шарқ юлдузи» журналыда (1966 йил, № 5) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томыга киритилган.

«Шарқ юлдузи» журналы матныга кўра нашр этилмоқда.

- 11 *Заррин толлари ҳуради мудом* — ипак қурти, ипак ўраш олдига, ўзидан ҳуриган сифат товуш чиқаради, мисрада шунга ишора қилинган.
- 46 *Нарпайда қорақўл топшириб бўлдик* — Нарпай Самарқанд областыдаги район, 1926 йил 29 сентябрда ташкил топган. Район меҳнаткашлари Ғафур Ғуломни Ўзбекистон ССР Олий Советига депутат қилиб сайлаган эдилар.
- 49 *Донецк ҳаваси* — СССРнинг Европа қисмидаги йирик кўмир ҳаваси. Украина ССР (Донецк ва Ворошиловград областлари) ва РСФСР (Ростов области) территориясида. СССРда геологик жиҳатдан мукамал ўрганилган районлардан бири. 1965 йилда Ғафур Ғулом Украина ССР Донецк области Артемовский районидаги Тарас Шевченко номи колхозининг фахрий аъзоси

қилиб сайланган эди. Шоир шеърда шу ерга бориш
истагида эканлигига ишора қилади.

ЭЛИҚ ЕШЛИ ОКТЯБРЬ

(349-бет)

Шеър 1966 йилда ёзилган. Авторнинг шахсий архивида «б. IV. 1966 йил» санаси билан икки бетдан иборат қўлёзмаси ва машинка нусхаси сақланади. Бу илк дафъа «Ёш ленинчи» газетасида (1967 йил, 1 январь), «Гулистон» журналида (1967 йил, № 1) ва «Тошкент ҳақиқати» газетасида (1967 йил, 1 январь) нашр қилинган. Сўнгра Ўзбекистон нашриёти томонидан чиқарилган 1967 йил календариди ҳам босилган. Яна шоирнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга қўлёзма олинди.

ЛЕНИН ОВОЗИ

(350-бет)

Шеър 1966 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланмаган. Илк дафъа «Совет Ўзбекистони» газетасида (1966 йил, 22 апрель) нашр бўлган.

Нашрга газета матни асос қилиб олинди.

20 *Интернационал* — халқаро пролетарлар гимни. Текстини француз шоири Э. Потье (1887), музикасини К. Дегейтер (1888) ёзган. Биринчи марта француз ишчилари байрамида (1888) ижро этилган. Тез орада бу интернационализм рамзига айланиб, бошқа мамлакатларга ҳам тарқалган. Ҳозирда партиямиз гимни.

ПИЯНИСТАЛАР ҲАҚИДА ТҮРТ ТУЮҚ

(351-бет)

«Мирзо Нуртой» тахаллуси билан 1966 йилда ёзилган. Қўлёзмаси сақланади. Бу дастлаб «Муштум» журналида (1966 йил, № 10) нашр бўлган. Кейинчалик адибнинг «Биз куламиниз» (1968) тўпламига, «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Муштум» журналидаги матн асосида чоп этилмоқда.

ЯНА ҚИЗИҚ ҚАНГОМА

(352-бет)

1966 йилда ёзилган. Архивда шеърнинг машинка нусхаси сақланади. Илк дафъа «Гунча» журналида (1966 йил, № 5) нашр этилган. Кейинчалик «Асарлар-73»нинг IV томига киритилган.

Матнга «Гунча» журнали олинди.

УЛУҒ БОГДАН НОМИГА ЕЗИЛ, ЭЙ ШЕЪРИМ!

(357-бет)

Парча 1954 йилнинг майида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзмаси сақланади. Бу илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида

(1967 йил, № 5) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Шарқ юлдузи» журналидаги матн олинди.

СУРАЙЕ УҒИЛ ТУҚҚАНДА

(358-бет)

Бу шеър адибнинг опаси Савринисо Ғуломованинг қизи Сурайёга бағишланган. Қўлёмаси авторнинг уй архивида сақланади. «24. V. 1955 йил» санасига эга.

Қўлёмма асосида биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

1 Сурайё — Ғафур Ғуломнинг жияни Йўлдошева Сурайё.

2 Рустам — Сурайё Йўлдошеванинг турмуш ўртоғи.

НИЛ

(359-бет)

Шеър эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёмма ва машинка нусхаси сақланади. Бу биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 3) эълон қилинган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн асос қилиб машинка нусха олинди.

- 3 Фиръавн — қадимги Миср подшоҳларининг номи, 18-сулоладан бошлаб, подшоҳнинг ўзи Фиръавн деб аталган.
- 16 Рамзес — Рамсес, қадимий миср фиръавлиларидан (эраминдан аввалги XIV аср охири XIII аср боши).
- 16 Черчилль, Уинстон Леонард Спенсер (1874—1965) Буюк Британия давлат арбоби, консерваторлар партиясининг раҳбари (1940—55).
- 20 Дуче — Муссолини Бенито (1883—1945) — Италиядаги фашистлар партиясини ва ҳукумати (1922—1943) ҳамда «Сало Республикаси» деб аталган қўғирчоқ ҳукумат раҳбари. Муссолини ҳукумати 1943 йил 25 июлда қулайди. Уни партизанлар оёғидан осиб жазолаганлар.
- 21 Спартак — қадимги Римда милоддан аввал 74 ёки 73—71 йиллардаги бўлиб ўтган қуллар қўзғолонининг раҳбари.

ТИҚ ЭТГАН СОНИЯ ҚАДАМИ ҚАБИ

(360-бет)

Парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахминланади. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 12) нашр қилингандир. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

УЛУҒ МОСКВАНИНГ КИЧИК ҚАРДОШИ

(360-бет)

Бу парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахминланади.

Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) чоп бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

МИНГ БАҲОР БАЗМИНИ САЙР ЭТГАЛИ

(360-бет)

Парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 3) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

«Шарқ юлдузи» журнали асосида чоп этилмоқда.

ИҶЛИДА УЧРАГАН ОБОДНИ БУЗИБ

(360-бет)

Парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) нашр этилган. Кейин «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

3 *Чингиз* (1155—1227) — мўғул феодал империяси асосчиси. 1206 йили мўғул хонлари қурултойида «Чингиз» (туркча тенгиз—денгиз, океан) унвони билан барча қabila, уруғларнинг буюк хони деб эълон этилган.

ЭНГ КИЧИК ҚИЗИМНИ ҚЎЛГА ҚЎТАРДИМ

(361-бет)

Бу парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) нашр бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

БУНЧА ИЗЗАТ, БУНЧА ҚАД СУЛТОНДА ЙУҚ

(361-бет)

Туртлик Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси И. О. Султоновга бағишланган бўлиб, бир бетдан иборат қўлёзма И. О. Султоновнинг архивида сақланади. Санаси 1956—1957 йиллар орасида.

Қўлёзма асосида биринчи марта эълон қилинмоқда.

1 *Иззат Султон* (Иззат Отахонович Султонов, 1910) — ўзбек совет адабиётшуноси, драматурги, филология фанлари доктори (1955), Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси (1966), Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат ва фан арбоби (1964, 1979), Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти лауреати (1970).

НЕГА МУНЧА ҚАТТИҚ ТИКИЛДИНГ

(362-бет)

Парча эллагинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин этилади. Архивда қўлёзмаси сақланади. Машинка нусхаси ҳам

мавжуд. Шеър илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналыда (1967 йил, № 12) нашр қилинган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

ЭИ, УЗИНИ ЭЛ ИЧИДА БУНЧА ЭЪЗОЗ АЙЛАГАН

(362-бет)

Парча эллигинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахминланади. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналыда (1967 йил, № 5) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Матнга «Шарқ юлдузи» журналы олинди.

ШАРИФ ДЕГАН БОЛанинг УЗ БУВИСИ ФОТИМАХОНИМ БИЛАН ОРАЛАРИДА БУЛГАН ЖАНЖАЛ ТУҒРИСИДА ҚОФИЯЛИ ҲАМ ВАЗНЛИ ҲИКОЯ

(363-бет)

Шеър эллигинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзма ва машинка нусхалари мавжуд. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналыда (1967 йил, № 8) чоп этилган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

УЗГИНАМ

(364-бет)

1956 йилда ёзилган. Машинка нусхаси сақланади.

Текст бошланишидан олдин «Хурматли халқ шоиримиз марҳум Гафур ака республика Муқимий номли музыкали драма театрида қўйилган «Сингиллар қиссаси» асаримга эсдалик тариқасида «отарчи яллагилар тилидан» айтиладиган ушбу ғазални менга тақдим қилган эдилар. Тамкин, «9. VI. 1967 йил» ёзуви бор. Шеър биринчи маротаба «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга машинка варианты олинди.

ҚАЧОНКИМ ШАҲРИ ЕССЕНТУКИГА КЕЛДИМ

(364-бет)

Ҳажвий парча эллигинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган. Қўлёзма ва машинка нусхаси сақланади. Илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналыда (1968 йил, № 1) нашр бўлган. Сўнгра адибнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журналы олинди.

2 *Ессентуки* — РСФСР Ставрополь ўлкасидаги курорт шаҳар (1917 йилдан). Шимолий Кавказ миңерал сувлари группасига кирувчи бешта шаҳарнинг бириси. Подкумок дарё водийсида.

ҲИНДИ — РУСИ БҲАЙ-БҲАЙ!

(365-бет)

1956 йилда ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзмаси адибнинг шахсий архивида сақланади. Ҳиндистон республикасининг олти йиллигига бағишлаб ёзилганлигига кўра шеърнинг санаси январь 1956 йил деб эҳтимол қилиш мумкин.

Қўлёзма асосида илк бор нашр қилинмоқда.

- 19 «Ҳиндистон» аталган катта китоби — бу мисрада Абу Райҳон Беруний (973—1048)нинг шу номдаги китоби назарга олинган.
- 20 *Бобирнома* — Бобирнинг (1483—1530) энциклопедик асари. Бу 1525—30 йилларда яратилгандир.
- 41 *Қришан Чандр* (1912—1977) — ҳинд ёзувчиси ва жамоат арбоби. Урду ва инглиз тилларида ижод қилган. Асарлари СССР халқлари тилларига, шу жумладан ўзбек тилига ҳам таржима қилинган.

ЯҚИНДА ҚОМСОМОЛНИНГ

(367-бет)

1958 йилда ёзилган бўлиши эҳтимол. Шеърнинг қўлёзмаси архивида сақланади. Санаси йўқ. Шеър мазмунига кўра 1958 йил деб айтиш мумкин.

Қўлёзма асосида биринчи мартаба нашр қилинмоқда.

КИЧИК-КИЧИК ИРМОҚЛАР

(368-бет)

1959 йилда ёзилган. Қўлёзмаси авторнинг шахсий архивида сақланади. Қўлёзмада сарлавҳа қўйилмаган. «1959 йил» санасига эга.

Қўлёзма асосида биринчи мартаба эълон қилинмоқда.

«ДУНЕ ҚУЛИНГ ҚИРИДИР», ДЕГАНЛАРИ РОСТ АХИР

(368-бет)

Ёзилган йили номаълум. Эллигинчи йилларнинг охирилари деб тахмин қилинади. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 12) нашр қилинган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

РЕКОМЕНДАЦИЯ

(369-бет)

Лавҳанинг ёзилган йили номаълум. Эллигинчи йилларнинг охирилари деб тахмин қилинади. Уч бетдан иборат қўлёзмаси ва машина кўчмаси мавжуд. Шеър биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 3) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн учун асос қилиниб қўлёзма олинди.

ОЛМОС ҚҰЙЛАҚ КИЙДИ АТЛАС, ПАРЧАДАН

(371-бет)

Лавҳанинг ёзилган йили номаълум. Эллигинчи йилларнинг охирлари деб тахмин қилинади. Архивда қўлёзмаси сақланади. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналда (1967 йил, № 12) нашр бўлган. Кейинча «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

МУХАММАС

(372-бет)

1961 йилда ёзилган. Муҳаммаснинг қўлёзмаси ва машинка нусхаси сақланади. Бунга «Собирнинг «Оқибат» шеърига муҳаммас» деб сарлавҳа қўйилган. Саҳифа сўнгида «5. IV. 1961 йил» санаси мавжуд.

Яна бир нусхада машинка варианты ҳам мавжуддир. Муҳаммас тугагач «Тишларинг тушибди, десам Шукрулло» деган шеър бошланади. Биринчи маротаба «Шарқ юлдузи» журналда (1967 йил, № 5) нашр этилгандир. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

ЗУҲРО

(373-бет)

Ёзилган йили номаълум. Олтмишинчи йилларнинг бошлари деб тахмин қилинади. Илк дафъа «Ўзбекистон маданияти» газетасида (1968 йил, 11 май) нашр бўлган. Сўнг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матн учун «Ўзбекистон маданияти» газетаси олинди.

ИККИ УФИЛ, БИТТА ҚИЗ

(374-бет)

Олтмишинчи йилларнинг бошларида ёзилган деб тахмин қилинади. Икки саҳифадан иборат қўлёзмаси мавжуд. Илк дафъа «Асарлар-72»нинг IV томида чоп этилган.

Қўлёзма асосида нашрга тайёрланди.

УЗАРО БИТИМ БУЛДИ

(375-бет)

Шеър олтмишинчи йилларнинг бошларида ёзилган деб тахмин қилинади. Архивда унинг машинка нусхаси мавжуддир. Бу илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналда (1967 йил, № 5) ҳамда «Ленин учқуни» (1967 йил, 7 июль) газеталарида нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг IV томига киритилган.

«Шарқ юлдузи» журнали матнига кўра нашр этилмоқда.

ОНА ТОШҚЕНТИМИЗНИНГ ҚУЕШДАЙ ЭЪТИБОРИ

(376-бет)

Йили номаълум. Олтмишинчи йилларнинг бошида ёзилган деб тахмин қилинади. Машинка нусхаси сақланади. Шеър биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) нашр бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Машинка нусхаси асосида чоп этилмоқда.

ҚУКЛАМ ОЛДИ ЕЗ БУЛДИ

(377-бет)

Ёзилган йили номаълум, олтмишинчи йилларнинг бошлари деб тахмин қилинади. Биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 5) чоп бўлган. Кейинчалик шоирнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга «Шарқ юлдузи» журнали олинди.

ҚУЗЛАРИ ҚУР БИР ПАДАР УЗ УПИДА

(378-бет)

Ёзилган йили номаълум. Олтмишинчи йилларнинг бошлари деб тахмин қилинади. Архивда қўлёзмаси ва машинка нусхалари мавжуд. «Шарқ юлдузи» журналида (1968 йил, № 1) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

ИГИТЛИК СУНГИДА МАЖНУН БУЛСАМ

(379-бет)

Олтмишинчи йилларнинг бошларида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзмаси ва машинка нусхалари сақланган. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1968 йил, № 1) нашр этилган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

4 *Вомиқу Узро* — Яқин ва Урта Шарқ халқлари адабиётида кенг тарқалган традицион эпик асарлардан бири. У «Фарҳод ва Ширин», «Юсуф ва Зулайҳо» типидagi ишқий романтик асар. «Вомиқ ва Узро»нинг халқ оғзаки ижодида ҳам кўпгина версиялари бор.

5 *Тоҳир ва Зухро* — ўзбек халқ дostonи қаҳрамонларидан, Урта Осиё, Волга бўйи, Озарбайжонда «Тоҳир ва Зухро» номи билан боғлиқ афсоналар кенг тарқалган. Шу афсоналар асосида халқ эртаклари, дostonлари яратилган. Ўзбек халқ оғзаки ижодида ҳам «Тоҳир ва Зухро» номли халқ эртаги ва дostonларининг бир неча вариантлари учрайди.

СИЗ ЭЙ, ОЗОДА ДУСТЛАР, БУ КҰНГИЛНИ ЭҲТИРОМ АЙЛАНГ

(380-бет)

Ғазалнинг ёзилган вақти олтмишинчи йилларнинг бошлари деб тахмин қилинади. Қўлёзмаси ва машинка нусхалари сақланган. Илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналича (1966 йил, № 12) чоп бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

ЭЙ УКА, БИР КЕЛСАНГИЗ ҲАМ БЕМАЛОЛ АЙЛАБ КЕЛИНГ

(381-бет)

Шеър 1960 йилларнинг бошларида ёзилган деб тахмин қилинади. Бир бетдан иборат, санаси кўрсатилмаган машинка нусхаси сақланган. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналича (1966 йил, № 11) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Машинка нусхаси асосида чоп этилмоқда.

- 14 *Мелиқўзи Умрзоқов* (1927—1964) — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони (1959) — Наманган область Поп райони Ленин номи колхоз комплекс механизациялашган бригада бошлиғи.
- 16 *Хаммаршельд* — Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бош секретари. 1960 йилда мустақиллик олган Конго (Зонр) Республикасининг ички ишларига аралашишга йўл қўйган. Авиация ҳалокатида ҳалок бўлган.
- 20 *Жўра Султонов* — ёғ-гўшт етиштиришда юқори кўрсаткичларни қўлга киритган моҳир чўчқа боқувчи.
- 29 *Елвагай* — чопонни елкага ташлаб юриш.

ГАРЧИ УРТАМИЗДА МАНЗИЛЛАР УЗОҚ

(383-бет)

Шеър олтмишинчи йилларнинг бошларида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзмаси ва машинка нусхалари мавжуд. Илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналича (1967 йил, № 2) чоп бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Матнга қўлёзма олинди.

ҚАЧОНКИМ ЗУЛФИ ЗАНЖИРИГА ПОБАНД УЛДИ БУ КҰНГИЛИМ

(383-бет)

Олтмишинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Авторнинг шахсий архивида икки нусхада қўлёзмаси сақланади. Биринчи қўлёзмада сарлавҳа ўрнида «Муқом этинг! Фойлотун, фойлотун, фойлотун» деган сўзлари мавжуд. Шеър илк маротаба «Шарқ юлдузи» журналича (1968 йил, № 1) чоп бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган. Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

НАМАНГАНДАН

(384-бет)

Олтмишинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёмаси ва машинка нусхалари мавжуд. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 8) нашр этилган. «Совет Узбекистони» газетасида ҳам (1967 йил, 9 июль) чоп бўлган. Кейинчалик «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида чоп этилмоқда.

БАЪЗАН, БИРОДАРЛАР, БИР ДУСТ ҚИДИРИБ

(385-бет)

Ёзилган даври олтмишинчи йилларнинг ўрталари деб тахмин қилинади. Авторнинг шахсий архивида иккита қўлёмаси сақланади. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 2) нашр бўлган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Матнга II қўлёзма олинди.

НЕ БИЛАЙ ТЕМУРИЙЛАР УЙҚУ АФСОНАСИНИ

(385-бет)

Парчанинг ёзилган даври олтмишинчи йилларнинг ўрталари деб тахмин қилинади. Қўлёмаси ва машинка нусхалари сақланади. Илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида (1968 йил, № 17) нашр бўлган. Кейинчалик Гафур Гуломнинг «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзма асосида нашрга тайёрланди.

3 «Минг бир кеча» — Алф Лайла ва Лайла — Шарқ халқлари адабиётининг ёдгорлиги. Асар 300 дан ортиқ қисса ва ранг-баранг ҳикоятлардан иборат бўлиб, унда шарқ халқларининг муштарак тарихи, саргузаштлари, урф-одатлари, орзу-истаклари ўз ифодасини топган.

МЕН ЖАМОЛЛАР МАЙИДАН МАСТУ МУСТАФРАҚ ЭДИМ

(386-бет)

Лавҳа олтмишинчи йилларнинг ўрталарида ёзилган деб тахмин қилинади. Қўлёзма ва машинка нусхалари сақланган. Биринчи мартаба «Шарқ юлдузи» журналида (1967 йил, № 8) чоп этилган. Сўнгра «Асарлар-72»нинг III томига киритилган.

Қўлёзмага кўра нашр этилмоқда.

САЛОМ УЛУҒ ЛЕНИН, РУС ХАЛҚИ СИЗГА

(387-бет)

Шеърнинг сарлавҳа ва санасиз қўлёмаси адибнинг шахсий архивида сақланади.

Биринчи мартаба нашр қилинмоқда.

СОВЕТ ТЕХНИКАСИНИНГ АЖОЙИБ ҚУДРАТИГА

(388-бет)

Шеърнинг сарлавҳа ва санасиз қўлёзмаси авторнинг шахсий архивида сақланади.

Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

ҲАМИД ОЛИМЖОН

(388-бет)

Шеърнинг бир бет қўлёзмаси адибнинг шахсий архивида сақланади.

Биринчи дафъа эълон қилинмоқда.

4 *Уйингга юз тупча ўрик экилди* — бу мисрада Ҳамид Олимжоннинг (1909—1944) «Ўрик гуллаганда» шеърига ишора қилинмоқда.

КИШИ ТАФАККУРИН ЕТУК МАҲСУЛИ

(389-бет)

Шеърнинг сарлавҳасиз қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади.

Биринчи маротаба чоп этилмоқда.

КАТТА ОИЛАМНИНГ ҚИЧИК АЪЗОСИ

(390-бет)

Шеър қўлёзма асосида илк дафъа чоп этилмоқда.

5 *Ҳулкар* — Савр юлдуз туркумида жойлашган тарқоқ юлдуз тўдаси.

АЖОЙИБ ТАРИХЛИ ҚАДИМ АНДИЖОН

(391-бет)

Қўлёзмаси адибнинг шахсий уй архивида сақланади.

Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

ТОНГ ОТАР ЧОҒИДИР УЛУҒ ЭЛИМДА

(392-бет)

Шеърнинг қўлёзмаси авторнинг шахсий уй архивида сақланади. Текстда баъзи тузатишлар мавжуд.

Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

14 *Муқонов Собит* (1900—1973) — қозоқ совет ёзувчиси ва жамоат арбоби.

БИРИНЧИ СИНҒДАГИ ВАНЯДАН СЎРАБ ҚЎРДИМ

(393-бет)

Лавҳанинг қўлёзмаси авторнинг шахсий уй архивида сақланади. Сарлавҳа қўйилмаган, ёзилган йили кўрсатилмаган.

Илк маротаба эълон қилинмоқда.

ШУНДАЙ ОИЛАДАН ИЧИЛГАН ҲАР СУВ

(393-бет)

Шеърнинг мавжуд қўлёзмасида сарлавҳа қўйилмаган, ёзилган йили кўрсатилмаган.
Илк дафъа нашр қилинмоқда.

РУБОБИМНИНГ НОХИНИДАЙ ДИЛ ТОРИМНИ ТИМДАЛАБ

(394-бет)

Лавҳанинг қўлёзмаси авторнинг шахсий архивида сақланади.
Илк дафъа нашр этилмоқда.

ҲАЛИ ЮЗ ЙИЛ КУТАМАН УМРНИНГ АСРИНИ

(394-бет)

Лавҳанинг қўлёзмаси авторнинг шахсий архивида сақланади.
Илк дафъа нашр қилинмоқда.

ШЕЪР ЕЗМОҚ УЧУН СУБҲИ ДАМЛАРНИНГ

(395-бет)

Бу сарлавҳасиз шеър «Совет Ўзбекистони» газетасининг «Шоир шеърларидан» рубрикасида 1967 йил 9 июль сонида босилган.
«Совет Ўзбекистони» газетаси матнига кўра босилмоқда.

КОММУНИЗМ АСРИНИНГ БИРИНЧИ ТОНГЛАРИДА

(396-бет)

Шеърнинг қўлёзмаси адибнинг шахсий архивида сақланади.
Саҳифаларда ўчирилган, тузатилган, қайта ёзилган ўринлар мавжуд. Санаси кўрсатилмаган.

Бу илк дафъа нашр қилинмоқда.

12 *Генерал С. Раҳимов* (1902—1945) — овет ҳарбий арбоби,
Гвардиячи генерал-майор (1943), Совет Иттифоқи
Қаҳрамони (1965).

УЛУҒВОР ХАЛҚИМИЗ ТАРИХДА МАШҲУР

(398-бет)

Сарлавҳасиз ушбу шеърнинг қўлёзмаси архивда сақланади.

Биринчи мартаба эълон қилинмоқда

3 *Геродот*, милоддан аввал 490 (480—430) 425 йиллар — юнон тарихчиси. Грек-форс уруши ҳақидаги тарихий асарнинг муаллифи.

**БИРИНЧИ БОСМАХОНА ИШЧИЛАРИ БУЛГАН
ОТА-ОНАЛАРИМИЗ ҲУРМАТИГА ЕЗИЛГАН ШЕЪР**

(399-бет)

«Ленин учқуни» газетасининг бланкасига ёзилган икки бет-дан иборат машинка варианты сақланади.
Биринчи маротаба эълон қилинмоқда.

**ШАРАФЛИ СУНГГИ СОАТ ҲАР СЕКУНДИ
МИНГ УМР ҚАДРИ**

(400-бет)

Мазкур тўртликнинг сарлавҳасиз қўлёзмаси адибнинг шахсий архивда сақланади.

Бяриячи маротаба нашр қилинмоқда.

САЪВАЛАР ҚЎК УЗРА САЙРАБ КЕТДИЛАР

(400-бет)

Сарлавҳасиз тўртликнинг қўлёзмаси санасиздир.

Илк бор нашр қилинмоқда.

I *Тол-чағвар* — тол дарахтининг баҳорда чиқарган янги навдаси.
Буни қизчалар соч попук қилиб тақадилар.

УЛУҒ ВАТАНИМИЗНИНГ ТЕВАРАГИ БОҒУ БУСТОН

(401-бет)

Шеър сарлавҳасиз, қўлёзмада сана кўрсатилмаган.

Биринчи маротаба нашр қилинмоқда.

II *Чолишур ўзбекнинг навқиронлари* — бу ўринда Ўзбекистон-нинг ҳамма ёшлари ўз соҳаларида меҳнат қилмоқдалар мазмунда берилган.

РАСМЛАР РЎЙХАТИ

Ғ. Ғулом. 1959 йил.	12
Ғ. Ғулом Осие ва Африка ёзувчилари биринчи конференция- си иштирокчилари — турк шоири Нозим Ҳикмат, озар- байжон халқ шоири Сулаймон Рустам, Қорақалпоғис- тон АССР халқ шоири Жўлмирза Оймирзаев билан. Тошкент, 1958 йил.	40
Ғ. Ғулом атоқли совет шоири Н. Тихонов ва Ўзбекистон халқ шоираси Зулфия билан. Москва, 1959 йил.	83
Ғ. Ғулом қаламкаш дўстлари — Қ. Муҳаммадий, Шукрул- ло, П. Мўмин билан. 1960 йил.	185
Ғ. Ғулом рафиқаси Муҳаррамхон Хайруллаева билан. Тош- кент, 1960 йил.	220
Ғафур Ғуломнинг Ленин мукофоти лауреатлик дипломи. 1970 йил.	346

МУНДАРИЖА*

ШЕЪРЛАР 1954—1966 ЙИЛЛАР

1954

Жондан азиз Ленин комсомолга	7	407	449
Бир гунча очилгунча	8	407	449
Перлоқ истиқбол учун	10	408	449
Кўклам келди, ёз келар	12	408	449
Экишнинг чоғидир, азиз ўртоқлар	16	—	450
Шараф байрами	18	408	450
Чароғларим-қароғларим	20	409	450
Азиз авлодларимизга	21	409	450
Салом	23	410	451
Она державамиз	25	410	451
Яна бир қутлуғ кун	26	410	451
Қардош тожик халқига ўзбек халқидан салом	28	411	452
Тошкент пахтакорларига байрам қутлови	30	411	452
Манглайим келажак каби қуёшли	32	411	453
Коммунизм асрини куйлаворгинг келади	34	412	453
«Ҳамза» театрига	36	412	453
Менинг ўлкам	38	412	455
Ғурур ва қудрат тонгида	40	412	455
Мен сўрай, сиз жавоб беринг	42	413	455

1955

Цюй Юань	44	413	456
Қаймоқдай шеър	46	—	456
Қоғоз	49	—	456
Менинг бир сатрим	50	413	457
Еш ўқитувчиларга	51	414	457
Мињутлар чақиради	52	414	457
Уч ўғлон бахши	54	414	457
Менинг қизил байроқчам	56	414	458
Тўнчлик кўклами	57	415	458
Умид байроғи	59	415	458
Менинг куйларим	61	415	458
Самад Вурғунга	62	416	459
Ўқинг, қизлар	64	—	459
Қутлуғ тонг саломи	65	—	460
Шофёр	66	416	460
Ишқим ва қўшиғим	67	416	460
Бугуннинг чақириги	70	417	460
Диктатурамиз солдатларига	72	417	460

* Биринчи устундаги рақамлар асосий текст, иккинчи устундаги рақамлар вариантлар, учинчи устундаги рақамлар эса изоҳлар берилган саҳифаларни билдиради.

1956

Ўзбекистон комсомолининг XV съездига табригим.	73	417	461
Улуғ ҳинд халқига	75	417	461
Биз сени олқишлаймиз, жонажон партиямиз	77	—	461
Ватан марши	79	418	462
Халқлар дўстлиги ГЭСига	80	418	462
Онахонларга	83	419	462
Ленин учун	85	419	463
Байрам саломи	87	419	463
Тошкентлик пахтакор дўстларга	91	420	463
Икки миллион	94	—	464
Бахт сизларга буюрсин	95	420	464
Чирой	96	420	464
Виждон ҳурмати	97	420	464
Асрлар йил ўртаси ва йилларнинг ўргаси	99	—	465
Ҳабасингиз келсин	100	—	465
Тожикистон пахтакорларига	101	421	465
Сиз менинг ёшлигимсиз	102	421	465
Янги йил саломи	103	421	466

1957

Курултой минбаридан	105	422	466
Эндиги шеърнинг аввалги сатри	107	423	466
Кўклам чақирғи	108	423	466
Меҳнат кўклами	110	423	467
Менинг табригим	111	—	467
В. И. Ленинга	112	423	467
Ленин набиралари	115	424	467
Янгиерда байрам	116	—	468
Менинг газетам	118	424	468
Дўстларни чақиринг чаманингизга	120	—	468
Тошхон деган ойқизларга	122	425	468
Ардижонлик голибларга	124	425	469
Биз куламыз	125	—	469
Бахтимиз қонуни	128	—	469
Халқ қувончи	129	—	470
Бахтисиз, хазинамсиз	131	—	470
Янги тонг шеъри	133	—	470
Оқ теракми, кўк терак	134	—	470
Бизнинг боғча	135	—	470

1958

Она қизим Жамилага	136	—	471
Ўттиз ёшли ЎзГУга	137	427	471
Тонг отди	138	—	471
Читти гул	140	427	472
Маркс набирасимиз	141	—	472
Сен саломат бўлсанг бас	142	—	472
Ливан омон бўлади	144	427	472
Нэманган учун	146	427	473
Буюк оламга салом	148	—	473
Анор	149	428	473
Шарафлаймиз сени, улуғ Октябрь!	151	—	474
Хондамир куйлайди	152	—	474

Тонг отарда қуёшнинг жаҳоноро кўзгуси . . .	153	—	475
Свет Иттифоқи деб аталган зўр ўлкада . . .	154	—	475

1959

Қуёшдан салом	155	428	475
Қуёш теварағида	156	428	475
Истиқбол қушиғи	158	428	476
Партия шарафига!	161	429	476
Бизнинг уйга қўниб ўтинг, дўстларим...	162	429	476
Баҳор тўйи, меҳнат тўйи бошланди	165	430	477
Дурдона	167	430	477
Раҳмат, Москва!	168	—	477
Партиямизга шараф	170	430	477
Ўлма-ён кетайлик	172	430	478
Муҳаррам	173	431	478
Май саломи	174	431	478
Ипакчи қизларга май саломи	175	431	478
Коммунистик меҳнат ижодкорларига	176	—	478
Истиқбол чароғи	177	—	479
Сенинг шёринг	178	—	479
Буни топинг, қизларим	179	—	479
Айём муборак	180	431	479
Бу Ватан мақтовларин ҳар қанча ёзсанг оз эрур	181	—	479
Қор	182	—	480
Қуёшдек умид билан	183	431	480
Энг йирик юлдуз	184	432	480

1960

Бир дўст хотираси	185	432	480
Уч қизу тўрт ўғлон	187	432	481
Умид кўклами	189	432	481
Шарқда улугъ бино бор	191	433	481
Ленин чашмаси	193	433	482
Коммунизм меъморига	195	433	482
Қирқ ёшли Озарбайжон	197	433	483
Бобомиз бизни севган, биз ҳам уни севамиз	199	433	483
Қиёқ ўт	200	—	484
Аҳмаджон фотограф	201	434	484
Дадам ва мен	203	434	484
Ўйинчи қиз	204	—	484
Ипакчи қизларга	205	—	484
Отингга бор-қо, онангга бор!	207	—	485
Тўкинлик фасли	209	434	485
Шоир Ҳабибий тилидан	210	—	485
Туз ҳақи	211	434	485
Арафа кунлари	213	—	486
Муқаддас замон	214	—	486
Ленин қўйган от	217	—	486
Ленин офтоби	218	—	486
Дўстлик тонги	219	436	487
Янги йил саломи	220	436	487
Уртоқлик ҳазиналари	222	—	487
Қиш	224	436	488

1961

Инсоният тарихининг биринчи космонавтига	225	436	488
Гулдаста	226	436	488

Севсам севибман-да	227	437	488
Еру осмон	228	—	489
Баҳор оҳанглари	229	437	489
Ленин ва Шарқ	230	437	489
Кимга не келур?	231	—	489
Гулхона	233	437	490
Машъалларимиз	234	—	490
Менинг пионерим	236	—	490
Ёз боши	237	—	490
Бизнинг учар юлдуз	239	—	490
Инсоният программаси	240	437	491
Мирзачўл гулдастаси	244	438	491
Коммунизм съезди	246	438	492
Ленин авлоди қутлайди	248	439	492
Азиз ватандошлар	250	—	492
Янги замон сари	252	439	492
Байрогимиз	254	—	492
Зарафшон мевали улуғ Самарқанд...	256	—	—
Бизнинг асримиз	257	439	493
Юракдан-юракка	260	439	493

1962

Ёқут	263	439	493
Ватан фарзандлари	265	—	494
Август	266	439	494
Эртага сайлаймиз	267	440	494
Коммунист иродаси кўкни ерга туширди	268	440	494
Май манзараси	270	440	495
Меҳнат байрами	272	441	495
Ишчилар нафасидан тўқилган мато бу!	273	441	495
Қердош қозоқ элига	275	441	496
Ильич авлодига	276	441	496
Бир саломнинг кучи	278	441	496
Энди уруш бўлмайди	280	442	496
«Восток-3» космос кемаси суворийсига	282	442	497
Қуёшнинг ёруғлиги барча халққа баробар	283	—	497
Ўйлашни ўрганамиз	285	—	497
Бахт сўзи	387	—	498
Уч совға	289	—	498
Октябрь сози	290	—	498
Нур байрами	292	—	498
Улуғ кунлар яқинлашди, муборак бўлсин айёминг.	294	—	498

1963

Кулол ва заргар	295	442	499
Альоручка	298	—	499
Кеккаймачоқ Собиржон	299	—	499
Гунафша ва универсал	303	442	500
Окажонимга	305	—	500
Бизнинг уйда уч қиз бор	306	442	500
Менинг Ватаним	307	—	500
Истиқбол дўстликдадур	308	—	500
Яшил кема суворийларига	309	—	501
Муборакбод	311	443	501
Қирқ йилнинг мобайнида, ҳар сатр ижодимда	313	—	501
Тишларинг тушибди, десам Шукрулло	314	—	501

1964

Қыш лавҳалари	316	—	501
Коммунизм бинокорларига	317	—	502
Икки шеър. 1. Сочинг оқарибди, 2. Сўранг	318	443	502
Қимё мушоираси	320	—	502
Не хушдур йил бўйи кун ўрта пайти	322	—	502
Олуца	323	443	502
Орамизда баъзилар бор	324	444	503
70 ёшли йигитга	325	444	503
Моҳгул	326	444	503
Алишер Навоий қабри устида	327	444	504
Ҳайма ердан сен гўзал	328	—	504
Истиқболни кутамиз	330	444	504
Олим дўстимга	332	444	505

1965

Икки ўттиз — бир олтамиш	333	445	505
Чақчақлашайлик	334	—	505
Қатта тўй дебчаси	336	445	505
Олма отди	337	445	506
Зулфиябегимга	338	—	506
Шон муборақдир сенга	339	—	506
Ғалабамизнинг заррин саҳифаси	340	—	507

1966

Тун билан тонг	343	—	507
Собиқ ой юзлигимга	344	—	507
Эркин инсоният байрами	346	445	507
Эллик ёшли Октябрь	349	—	508
Ленин овози	350	—	508
Пьянистлар ҳақида тўрт туюқ	351	445	508
Яна қизиқ ҳангома	352	—	508

Иловалар

Улуғ Богдан номига ёзил, эй шеърим!	357	—	508
Сурайё ўғил туққанда	357	—	508
Нил	359	—	509
Тиқ этган сония қадами каби	360	—	509
Улуғ Москванинг кичик қардоши	360	—	509
Минг баҳор базмини сайр этгали	360	—	510
Йўлида учраган ободни бузиб	360	—	510
Энг кичик қизимни қўлга кўтардим	361	—	510
Бунча иззат, бунча қад султонда йўқ	361	—	510
Нега мунча қаттиқ тикилдинг	362	—	510
Эй, ўзини эл ичида бунча эъзоз айлаган	362	—	511
Шариф деган боланинг ўз бувиси Фотимахоним билан ораларида бўлган жанжал тўғрисида қофияли ҳам вазили ҳикоя	363	—	511
Узгинам	364	—	511
Қачонким шаҳри Ессентукига келдим	364	—	511
Ҳинди—руси бҳай-бҳай!	365	—	512
Яқинда комсомолнинг	367	—	512
Кичик-кичик ирмоқлар	368	—	512

«Дунё қўлинг киридир», деганлари рост ахир . . .	368	—	512
Рекомендация	369	—	512
Олмос кўйлак кийди атлас, парчадан	371	—	513
Мухаммас	372	—	513
Зухро	373	—	513
Икки ўғил, битта қиз	374	446	513
Узаро битим бўлди	375	—	513
Она тошкентимизнинг қуёшдай эъгибори	376	—	514
Кўклам олди ёз бўлди	377	—	514
Кўзлари кўр бир падар ўз уйида	378	—	514
Нигитлик сўнгида мажнун бўлсам	379	—	514
Сиз эй, озода дўстлар, бу кўнгилни эҳтиром ай- ланг	380	—	515
Эй ука, бир келсангиз ҳам бемалол айлаб келинг	381	—	515
Гарчи ўртамизда манзиллар узоқ	383	—	515
Қачонким зулфизанжирига побанд ўлди бу кўнг- лим	383	—	515
Намангандан	384	—	516
Баъзан, биродарлар, бир дўст қидириб	385	—	516
Не билай темурийлар уйқу афсонасини	385	—	516
Мен жамоллар майдан масту мустағроқ эдим	386	—	516
Салом улуғ Ленин, рус халқи сизга	387	—	516
Совет техникасининг ажойиб қудратига	388	—	517
Ҳемид Олимжон	388	—	517
Кўши тафаккурин етук маҳсули	389	—	517
Қатта оиламнинг кичик аъзоси	390	—	517
Ажойиб тарихли қадим Андижон	391	—	517
Тонг отар чоғидир улуғ элимда	392	—	517
Биринчи синфдаги Ванядан сўраб кўрдим	393	—	517
Шундай оиладан ичилган ҳар сув	393	—	518
Рубобимнинг ноҳинидай дил торимни тимдалаб	394	—	518
Ҳали юз йил кутаман умрнинг асрини	394	—	518
Шеър ёзмоқ учун субҳи дамларининг	395	—	518
Коммунизм асрининг биринчи тонгларида	396	—	518
Улуғвор халқимиз тарихда машҳур	398	—	518
Биринчи босмаҳона ишчилари бўлган ота-оналари- миз ҳурматига ёзилган шеър	399	—	518
Шарафли сўнги соат ҳар секунди минг умр қадр	400	—	519
Съвалар кўк узра сайраб кетдилар	400	—	519
Улуғ Ватанимизнинг тевараги боғу-бўстон	401	—	519
Вариантлар	403		
Изоҳлар	447		
Расмлар рўйхати	520		

На узбекском языке

ГАФУР ГУЛЯМ
ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИИ

В 12 томах

том III

СТИХИ

(1954—1966)

Ўзбекистон ССР ФА А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институтининг илмий совети, ЎзССР ФА тарих, тилшунослик ва адабиётшунослик бўлими томонидан нашрга тасдиқланган.

Муҳаррир *М. Алиева*
Рассом *В. Тий*
Техмуҳаррир *Р. Лушникова*
Корректор *М. Содиқова*

ИБ № 2767

Терингга берилди 3.07.84. Босишга рухсат этилди 8.08.84. P00163. Формати 84×108¹/₃₂. Босмахона қоғози № 1. Адабий гарнитурга. Юқори босма. Шартли босма л. 27,72. Ҳисоб-нашриёт л. 20,6. Заказ 150. Тираж 5120. Баҳоси 2 с. 40 т.

ЎзССР «Фан» нашриёти. 700047. Тошкент, Гоголь кўчаси. 70.
ЎзССР «Фан» нашриётининг босмаханаси. Тошкент, М. Горький проспекти, 79.

Ғ у л о м Ғ а ф у р.

Мукаммал асарлар тўплами. 12 томлик
[Масъул муҳаррир С. Эркинов]. Т., «Фан»,
1984.

Сарл олдида: ЎзССР Фанлар акаде-
мияси А. С. Пушкин номидаги Тил
ва адабиёт ин-ти.

3 т. Шеърлар (1954—1966). 528 б.

Гулям Гафур. Полное собрание сочине-
ний. В 12-ти т. Т. 3. Стихи (1954—1966).

Уз 2